

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: «ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟ:
ΤΥΠΙΚΗ, ΑΤΥΠΗ ΚΑΙ ΑΠΟ ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
(ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ e-MΟΡΦΕΣ)»

Οι ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων: Μελέτη
των παραγόντων ενσωμάτωσης στην εκπαιδευτική πρακτική
μέσω του μοντέλου
της Τεχνολογικής Παιδαγωγικής Γνώσης Περιεχομένου

Διπλωματική εργασία

Βασιλική Ι. Αλεξοπούλου

Επιβλέπων Καθηγητής: Αθανάσιος Τζιμογιάννης

Κόρινθος, 2016

Οι ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Κατεύθυνση: Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό: Τυπική, Άτυπη και από
Απόσταση Εκπαίδευση (Συμβατικές και e-Μορφές)

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Α. ΤΖΙΜΟΓΙΑΝΝΗΣ, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

(Επιβλέπων Καθηγητής)

Α. ΤΣΑΤΣΑΡΩΝΗ, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Γ. ΜΠΑΓΑΚΗΣ, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Πρόλογος

Όσοι καταπιάνονται με ένα θέμα τόσο ουσιαστικό και με καίρια θέση στην εγχώρια και διεθνή βιβλιογραφία, όπως το θέμα της παρούσας διπλωματικής εργασίας, στην πορεία είναι μάλλον εύλογο να πολιορκούνται από τη σκέψη μήπως η προσπάθεια μείνει ανολοκλήρωτη. Με επίγνωση των δυσκολιών, αλλά και των προοπτικών που γεννούσε αυτή η πραγματικότητα, άρχισε η σύνταξη των κεφαλαίων της εργασίας. Πολύς χρόνος αφιερώθηκε στη βιβλιογραφική έρευνα. Στη συνέχεια, βέβαια ήταν πια ολοφάνερο ότι η επιστημονική παραγωγή υπερβαίνει κάθε αγαθή πρόθεση και ότι είναι δύσκολο να παρακολουθήσει κανείς ακόμη και τους τίτλους των άρθρων που αφορούν στο θέμα, πόσο μάλλον να αναμετρηθεί με τον όγκο του περιεχομένου τους.

Συγχρόνως μια έντονη ανησυχία ήταν να αποφευχθεί η παγίδα των τετριμμένων και χλιοειπωμένων, αφού το γενικότερο πλαίσιο έχει αναλυθεί πολλαπλώς και ποικιλοτρόπως. Γι' αυτό και όσοι είναι εξοικειωμένοι με το θέμα, ιδιαίτερα όσοι θεραπεύουν το χώρο της Επιστήμης και των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση θα βρεθούν σε γνώριμα μονοπάτια. Ειδικότερα όμως και από την αρχή ήταν φανερό πως στα επιμέρους στοιχεία η παρούσα έρευνα μπορεί να προσφέρει πολλά και σημαντικά.

Κατά γενική ομολογία και χωρίς να παραγνωρίζονται οι επιστημονικές επιδόσεις σε αυτόν τον ερευνητικό χώρο, η διερεύνηση των στάσεων και αντιλήψεων ειδικότερα του κλάδου των φιλολόγων οι οποίοι έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς την επιμόρφωση Β' επιπέδου απέναντι στις ΤΠΕ παραμένει εν πολλοίς *terra incognita*. Εξάλλου είναι μόνιμο το επιστημονικό ενδιαφέρον για ανανέωση της γνώσης για τη μάθηση που συντελείται στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο στις αρχές πια του 21^{ου} αι. Προσελκύει την προσοχή κάθε σχετικού με το αντικείμενο ερευνητή η απάντηση στο ερώτημα σε ποιο βαθμό οι φιλόλογοι, από τους βασικότερους επιστημονικούς κλάδους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αξιοποιούν τις ΤΠΕ στη μαθησιακή

διαδικασία και με ποιους τρόπους, ποιες είναι οι απόψεις τους και ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν για την ένταξη των ΤΠΕ στα φιλολογικά μαθήματα.

Στο σημείο αυτό έγκειται η χρησιμότητα της παρούσας έρευνας, χωρίς φυσικά την παραμικρή φιλοδοξία να καλύψει σε όλο τους το βάθος και πλάτος τις πτυχές ενός τόσο σύνθετου και απαιτητικού θέματος.

Ουσιωδέστερο στοιχείο αυτής της προσπάθειας κρίνεται η ίδια η επιστημονική ενασχόληση με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική, σε μία εποχή σαν τη σημερινή, κατά την οποία οι ΤΠΕ θεωρούνται αναπόσπαστο μέρος των συντελούμενων διεθνώς εκπαιδευτικών μεταρρυθμιστικών προσπαθειών και η ένταξή τους στη σχολική πραγματικότητα θεωρείται ένα από τα σπουδαιότερα στοιχεία του "Νέου Σχολείου" στην Κοινωνία της Γνώσης του 21ου αι. Συγκεκριμένα, η παρούσα έρευνα φιλοδοξεί να εμπλουτίσει τη σχετική βιβλιογραφία για τη διερεύνηση του ΤPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge) των φιλολόγων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Πρόκειται για μία μελέτη βασισμένη στο θεωρητικό μοντέλο που αφορά σε τρεις μορφές ειδικής γνώσης που χρειάζεται να διαθέτει ένας αποτελεσματικός δάσκαλος: τεχνολογική γνώση, παιδαγωγική γνώση, γνώση του αντικειμένου, αλλά και τη σύζευξη των γνώσεων αυτών, που τον καθιστούν ικανό να επιλέγει και να εφαρμόζει εκπαιδευτικές στρατηγικές που συνδυάζουν το περιεχόμενο μάθησης, εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες διδακτικές και παιδαγωγικές προσεγγίσεις

Στην ολοκλήρωση αυτής της εργασίας συνέβαλε ασφαλώς η κατανόηση της οικογένειάς μου, αλλά το βέβαιο είναι ότι η όλη προσπάθεια θα ήταν αδύνατο να τελεσφορήσει, χωρίς την καθοδήγηση και την υποστήριξη του επιβλέποντος Καθηγητή, κ. Αθανασίου Τζιμογιάννη. Του οφείλω πολύ περισσότερη ευγνωμοσύνη και ευχαριστίες από όσες μπορώ εδώ να εκφράσω. *Τῷ Θεῷ χάρις, εἰ μὲν τις εὖροι τὸν διδάξαντα.*

Τρίπολη, 2016

Βασιλική Ιωάν. Αλεξοπούλου

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	3
Κεφάλαιο 1.....	8
1.1 Η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση	8
1.2 Θεωρητικό υπόβαθρο	9
1.3 Ερευνητική προσέγγιση.....	10
1.4 Κοινωνία της Γνώσης.....	12
1.5 Η ανάπτυξη των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα.....	12
1.6 Λόγοι ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην εκπαίδευση	14
1.7 Εκπαιδευτικοί και ΤΠΕ	15
1.8 Αποτελέσματα από την εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση.....	16
1.8.1 Οι ΤΠΕ στην Αυστραλία.....	18
1.8.2 Οι ΤΠΕ στην Κίνα.....	18
1.8.3 Οι ΤΠΕ στις Η.Π.Α.	19
1.8.4 Οι ΤΠΕ στο Η.Β.	20
1.9 Επιμόρφωση Β' επιπέδου στη χώρα μας.....	20
1.10 Η έννοια της μάθησης.....	25
1.11 Θεωρίες και επιστημονικά ρεύματα.....	26
1.11.1 Συμπεριφορισμός	27
1.11.1.2 Ο συμπεριφορισμός στις ΤΠΕ	28
1.11.2 Κοινωνιογνωστική θεωρία.....	29
1.11.3 Γνωστικές θεωρίες	29
1.11.3.1 Αντιπροσωπευτικές γνωστικές θεωρίες	30
1.11.3.2 Οι γνωστικές θεωρίες στις ΤΠΕ	31
1.11.4 Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες.....	32
1.11.4.1 Οι κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες στις ΤΠΕ.....	32
Κεφάλαιο 2.....	34
Θεωρητικό Πλαίσιο	34
2.1 Παράγοντες που επηρεάζουν την ενσωμάτωση των ΤΠΕ	34
2.2 Ερευνητικά Μοντέλα Αποδοχής των ΤΠΕ	36
2.3 Το μοντέλο TRACK.....	38

2.3.1	Παρουσίαση του TRACK.....	38
2.3.2	Στάδια δημιουργίας του TRACK.....	39
2.3.3	Οι επτά συνιστώσες του TRACK.....	44
2.4	Τρόποι ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία.....	47
Κεφάλαιο 3.....		50
3.1	Βιβλιογραφική επισκόπηση.....	50
3.1.1	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗΣ.....	51
3.1.2	Παράγοντες ενσωμάτωσης ή μη των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη.....	65
3.1.3	Μέτρηση του TRACK σε σχέση με άλλες συνιστώσες.....	70
3.1.4	Το TRACK ως μέσο αυτοαξιολόγησης των εκπαιδευτικών.....	72
3.1.5	Τροποποιήσεις του μοντέλου.....	72
3.2	Σύνοψη - συγκριτική αποτίμηση.....	73
3.3	Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας.....	75
Κεφάλαιο 4.....		77
4.1	Ταυτότητα της έρευνας.....	77
4.1.1	Δείγμα-Δημογραφικά χαρακτηριστικά.....	77
4.1.2	Επιλογή συμμετεχόντων-Κριτήρια.....	77
4.2	Διαδικασία-Μεθοδολογία της έρευνας.....	78
4.3	Το εργαλείο συνέντευξης.....	80
Κεφάλαιο 5.....		84
5.1	Ανάλυση δεδομένων.....	84
5.1.1	Παρουσίαση και ανάλυση των δεδομένων της έρευνας.....	84
1ος Άξονας:	Τεχνολογική Γνώση.....	85
2ος Άξονας:	Γνώση περιεχομένου.....	91
3ος Άξονας:	Παιδαγωγική Γνώση.....	96
4ος Άξονας:	Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου.....	105
5ος Άξονας:	Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση.....	112
6ος Άξονας:	Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου (ΤΓΠ).....	118
7ος Άξονας:	Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TRACK).....	121
8ος Άξονας:	Εκπαιδευτικό πλαίσιο.....	126
Κεφάλαιο 6:.....		138
Συμπεράσματα.....		138
6.1	Η χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων.....	138

6.2	Ικανότητες εκπαιδευτικών για την ένταξη των ΤΠΕ στα φιλολογικά μαθήματα	140
6.3	Δυσκολίες για την ένταξη των ΤΠΕ στα φιλολογικά μαθήματα	143
6.4	Περιορισμοί της έρευνας.....	146
6.5	Προτάσεις	148
6.6	Επίλογος	150
	Βιβλιογραφία	151
	Παράρτημα Α'	170
	Παράρτημα Β'	176

Κεφάλαιο 1

1.1 Η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση

Τις τελευταίες δεκαετίες σημαντικές εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες από τα κράτη μέλη της ΕΕ και άλλες ανεπτυγμένες χώρες είχαν προσανατολιστεί στην ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική πράξη. Οι περισσότερες από αυτές είχαν επικεντρωθεί κυρίως στην ανάπτυξη της τεχνολογικής υποδομής στα σχολεία και στην παραγωγή εκπαιδευτικών λογισμικών ή μαθησιακών περιβαλλόντων που βασίζονται στις ΤΠΕ. Απώτερος στόχος παραμένει οι μαθητές να διδαχθούν τις γνώσεις και δεξιότητες που θεωρούνται σημαντικές στον 21ο αιώνα της Κοινωνίας της Γνώσης. Ωστόσο, αν και οι υποδομές ΤΠΕ και τα διαθέσιμα λογισμικά έχουν πολλαπλασιαστεί στα σχολεία, οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην αποτελεσματική χρήση τους στη διδασκαλία. Κατά συνέπεια τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια μετατόπιση του ενδιαφέροντος και των πρωτοβουλιών στην προετοιμασία των εκπαιδευτικών, ώστε αυτοί να είναι σε θέση να ενσωματώσουν τις ΤΠΕ στην καθημερινή τους πρακτική.

Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στα εμπόδια και εφόδια των εκπαιδευτικών για την ενσωμάτωση και αξιοποίηση των ΤΠΕ. Η έρευνα αφορά συγκεκριμένα σε ένα δείγμα 12 φιλολόγων των νομών Αρκαδίας και Λακωνίας οι οποίοι έχουν παρακολουθήσει το Β' επίπεδο επιμόρφωσης για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ψηφιακών τεχνολογιών στη διδακτική πράξη και έχουν πιστοποιηθεί με επιτυχία στις σχετικές εξετάσεις. Ως εργαλείο επιλέχθηκε λόγω των δυνατοτήτων που προσφέρει (Bryman, 1995; Gall, Borg & Gall., 2006) η ημιδομημένη συνέντευξη, οι ερωτήσεις της οποίας διαμορφώθηκαν με βάση το θεωρητικό μοντέλο ΤΡΑΚΚ το οποίο εισήχθη το 2006 από τους Mishra και Koehler. Το μοντέλο αυτό χαρτογραφεί τις τεχνολογικές και παιδαγωγικές γνώσεις, τις γνώσεις αντικειμένου των εκπαιδευτικών, αλλά και την ικανότητα συνδυασμού των γνώσεών τους αυτών, ώστε να είναι εφικτή

η διαμόρφωση μίας σφαιρικής και αξιόπιστης καταγραφής του επιπέδου της επαγγελματικής τους ανάπτυξης.

Τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν διαφορετικούς τύπους φιλολόγων με γνώμονα τη στάση και τις αντιλήψεις τους απέναντι στις ΤΠΕ, τις δυσκολίες που συναντούν στην προσπάθειά τους να ενσωματώσουν τις ΤΠΕ στη διδακτική πράξη, αλλά και τους παράγοντες που δρουν αποτελεσματικά προς την κατεύθυνση αυτή. Τα ευρήματα της μελέτης μπορούν να συμβάλλουν στον αποτελεσματικότερο σχεδιασμό και την αναμόρφωση των προγραμμάτων επιμόρφωσης των φιλολόγων, ώστε αυτοί να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις, να υιοθετούν δηλαδή νέες στρατηγικές διδασκαλίας σύμφωνες με τις τρέχουσες παιδαγωγικές και τεχνολογικές εξελίξεις.

1.2 Θεωρητικό υπόβαθρο

Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) από νωρίς θεωρήθηκε ότι μπορούν να βοηθήσουν στην εφαρμογή και ανάπτυξη γνωστικών ενεργειών (Jonassen, 1996). Η ενεργοποίηση ωστόσο του γνωστικού δυναμικού των εργαλείων ΤΠΕ προϋποθέτει τη χρήση τους στο κατάλληλο ανθρώπινο και υλικό περιβάλλον. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει άμεση σχέση ανάμεσα στις δυνατότητες των ΤΠΕ και περιβάλλον μέσα στο οποίο χρησιμοποιούνται από τους ανθρώπους που συμμετέχουν στη χρήση τους (Depover, Karsenti & Κόμης, 2010). Ασφαλώς καθοριστικός παράγοντας είναι ο τεχνολογικός εξοπλισμός των σχολείων, το θεσμικό και διοικητικό πλαίσιο λειτουργίας, τα προβλεπόμενα και ισχύοντα από τα Προγράμματα Σπουδών. Ωστόσο, όπως αναδεικνύεται από τις διεθνείς έρευνες, από το σύνολο των συλλειτουργούντων παραγόντων αποφασιστικής σημασίας σπουδαιότερος φαίνεται να είναι οι απόψεις και στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στις ΤΠΕ (Jimoyiannis & Komis, 2006 ; Jimoyiannis, 2009, 2010; Atsoglou & Jimoyiannis, 2012).

Στη διαδικασία αξιοποίησης ή απόρριψης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία οι διακριτές χαρακτηριστικές ομάδες στις οποίες μπορούν να ενταχθούν οι εκπαιδευτικοί είναι οι αισιόδοξοι, οι αναποφάσιστοι και οι φοβισμένοι (Goodwyn & al, 1997) ή αλλιώς οι αρνητικοί, οι ουδέτεροι και οι θετικοί (Jimoyiannis & Komis, 2006).

Η επιλογή της ειδικότητας των φιλόλογων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην παρούσα έρευνα υπαγορεύτηκε κυρίως από το γεγονός ότι στη διεθνή έρευνα διαπιστώνεται ένα βιβλιογραφικό κενό όσον αφορά στην εφαρμογή των ΤΠΕ στα φιλολογικά μαθήματα, ενώ για το θέμα είναι πλούσια η επιστημονική παραγωγή όσον αφορά σε εκπαιδευτικούς θετικών επιστημών (Τζιμογιάννης & Κόμης, 2004; Lin Tsai, Chai & Lee 2013; Τζιμογιάννης 2010; Kafyulilo, Fisser & Voogt., 2013) ή για παράδειγμα σε εκπαιδευτικούς αγγλικής ως ξένης γλώσσας (Sahin, 2011) ή κινεζικής ως δεύτερης γλώσσας (Koh, 2013) και ακόμη πιο πλούσια όσον αφορά σε εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (Olofson, Swallow, & Neumann, 2016; Saudelli & Ciampa, 2016; Prestridge, 2012; Tokmak, Yelken, & Konokman, 2013; Mouza, Karchmer-Klein, Nandakumar, Ozden & Hu, 2014; Messina & Tabone, 2013; Komis, Tzavara, Karsenti, Collin & Simard, 2013; Δουκάκης, Ζυμπίδης, & Χιονίδου-Μοσκοφόγλου, 2011). Οι φιλόλογοι ωστόσο τουλάχιστον στην ελληνική πραγματικότητα επωμίζονται μεγάλο μέρος των διδασκόμενων μαθημάτων και παράλληλα είναι από τις ειδικότητες που έχουν επιμορφωθεί στην αξιοποίηση των ΤΠΕ. Με δεδομένο μάλιστα πως η παιδαγωγική αποτελεσματικότητα των ΤΠΕ εξαρτάται από την ικανότητα των εκπαιδευτικών να αξιοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες σε κατάλληλο παιδαγωγικό πλαίσιο (Depover et al., 2010) κρίθηκε σκόπιμη η επιλογή ενός ερευνητικού μέσου που να επιτρέπει την πολυπρισματική καταγραφή των εφοδίων που διαθέτουν και των εμποδίων που αντιμετωπίζουν εν προκειμένω οι φιλόλογοι στην ενσωμάτωση ή μη των ΤΠΕ στην καθημερινότητα τους.

1.3 Ερευνητική προσέγγιση

Ως τέτοιο εργαλείο ανάλυσης επιλέχθηκε το πλαίσιο TRACK, το οποίο λειτουργεί ουσιαστικά ως η οπτική μέσα από την οποία μπορούν να αναγνωριστούν οι περιοχές επικάλυψης των τριών τομέων γνώσης στους οποίους αυτό το πλαίσιο αναφέρεται (Mishra & Koehler, 2006). Το μοντέλο αυτό χρησιμοποιήθηκε ακριβώς γιατί, όπως ήδη αναφέρθηκε, προσφέρει τη δυνατότητα χαρτογράφησης των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τον τρόπο σχεδιασμού και υλοποίησης της διδασκαλίας με χρήση των κατάλληλων εργαλείων ΤΠΕ ανάλογα με περιεχόμενο του μαθήματος και την παιδαγωγική στρατηγική που έχει επιλεγεί. Δεδομένου ότι το μοντέλο TRACK έχει δοκιμαστεί και αναπτυχθεί ήδη σε μια σειρά από εκπαιδευτικά πλαίσια μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στην προαγωγή της έρευνας για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, καθώς είναι ένα ισχυρό εργαλείο για την ανάλυση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και συνιστά έναν χρήσιμο και πρακτικό τρόπο εντοπισμού των διαφορών τύπων των εκπαιδευτικών, όπως αυτοί αντανακλώνονται στις απόψεις που οι ίδιοι εκφράζουν (Anderson, Barham & Northcote, 2013). Η ανάπτυξή του εξάλλου πρόσφερε στην επιστημονική κοινότητα μια κοινή γλώσσα για την παραγωγή εποικοδομητικού διαλόγου και τη συνακόλουθη δημιουργία γνώσης. Δεν είναι τυχαίο πως σε μια βιβλιογραφική ανασκόπηση για το TRACK των ετών 2005-2011 εντοπίζονται για αυτό πενήντα πέντε άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά και ένα κεφάλαιο βιβλίου (Voogt, Knezek, Cox, Knezek & Brummelhuis, 2013).

Έτσι με την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων και χάρη στο μοντέλο TRACK αποδομούνται τα στοιχεία που συνθέτουν το πολυσχιδές έργο του εκπαιδευτικού το οποίο συνακόλουθα γίνεται καλύτερα αντιληπτό. Ο απώτερος στόχος είναι η καταγραφή και αποτίμηση του χαρακτήρα και της αποτελεσματικότητας των διδακτικών δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο από τους φιλόλογους, ώστε τελικά να εφικτός και ο επαναπροσδιορισμός των τόσο των αναγκών επιμόρφωσής τους όσο και των παραγόντων που δρουν ευνοϊκά στην κατεύθυνση της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην διδακτική πράξη. Τα ερευνητικά ερωτήματα δηλαδή που υπαγόρευαν την έρευνα είναι τρία. Πρώτον σε ποιο βαθμό οι φιλόλογοι που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς την επιμόρφωση Β' επιπέδου αξιοποιούν τις ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία και με ποιους τρόπους. Δεύτερον σε ποιο βαθμό έχουν αναπτύξει τις ικανότητες που είναι απαραίτητες για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική της τάξης και στα φιλολογικά μαθήματα και τρίτον

ποιες είναι οι απόψεις και οι δυσκολίες τους για την ένταξη των ΤΠΕ στα φιλολογικά μαθήματα.

1.4 Κοινωνία της Γνώσης

Η τεχνολογική έκρηξη των τελευταίων δεκαετιών κατέστησε την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση πεδίο σύγκλισης της ευρωπαϊκής, αλλά και διεθνούς πολιτικής. Από τη δεκαετία του 1990 και εντεύθεν τίθενται σε εφαρμογή ευρωπαϊκά προγράμματα που προωθούν αυτόν το στόχο (πχ. Socrates, Minerva, GRUNDTVIG, eTwinning, Comenius eTwinning, eLearning). Η στρατηγική της Λισσαβώνας (2000) εστιάζει στο ρόλο των ΤΠΕ για τη διαμόρφωση μιας "Κοινωνίας της Γνώσης" και θέτει ως ορόσημο για την ευόδωση του εγχειρήματος το 2010 (Γκόβαρης & Ρουσσάκης, 2008). Το Συμβούλιο της Στοκχόλμης το 2001 εκφράζει πιο συγκεκριμένες προθέσεις: βελτίωση των υποδομών και των τυπικών προσόντων των εκπαιδευτικών παράλληλα με τη διεύρυνση των "οριζόντων" των εκπαιδευτικών συστημάτων, ώστε να συνδέονται με την Κοινωνία της Πληροφορίας και την Κοινωνία της Γνώσης. Ενδεικτικό του παγκόσμιου ενδιαφέροντος είναι το συνέδριο που συνήλθε στη Χάγη το 2009 από εβδομήντα διεθνείς φορείς χάραξης πολιτικής από όλες τις ηπείρους, στο οποίο αναπτύχθηκε μία έκκληση για δράση, που απευθύνεται στην πολιτική, την έρευνα, και την ηγεσία που θα πρέπει να ενώσουν τις δυνάμεις τους με σκοπό την επιτυχή την εφαρμογή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη (Voogt et al., 2013).

1.5 Η ανάπτυξη των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα

Ενώ οι ΤΠΕ στην οικονομία, την κοινωνία, την πολιτική και τον πολιτισμό κατέχουν ιδιαίτερη θέση και συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον, η διείσδυσή τους στην εκπαίδευση

γίνεται με αργούς ρυθμούς. Ωστόσο αν σημαντική πτυχή του ρόλου του σχολείου είναι να προετοιμάσει τους μαθητές για τις προκλήσεις του 21ου αιώνα, τότε η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι αναγκαίο να προωθείται με ζέση. Από το 1995 ο De Rosnay θεωρεί πως χρειάζεται να αντιμετωπιστεί το χάσμα ανάμεσα στις πληροφοριακά πλούσιες και πληροφοριακά φτωχές χώρες.

Οι ΤΠΕ φαίνεται να έχουν ευεργετική επίδραση στην επίδοση των μαθητών στην γραπτή επικοινωνία, στην εκμάθηση των μαθηματικών, στην ανεύρεση πληροφοριών και στην ανάπτυξη ικανοτήτων σε παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες (Cox, 2002). Ωστόσο δεν είναι θέσφατο πως οι ΤΠΕ μπορούν να βελτιώσουν τα διδακτικά και μαθησιακά αποτελέσματα. Η θετική ή μη επίδρασή τους καθορίζεται κατά κύριο λόγο από τον τρόπο με τον οποίο αυτές ενσωματώνονται στην εκπαίδευση, μόνο δηλαδή εντός συγκεκριμένων πλαισίων μπορούν να ευνοήσουν αποτελεσματικότερες μαθησιακές διεργασίες (Depover et al., 2010).

Από το Διεθνές Φόρουμ επιστημόνων, το International Forum of Educational Technology & Society -στο οποίο συμμετέχουν επιστήμονες από τις ΗΠΑ, τη Μεγάλη Βρετανία, την Αυστραλία, την Κίνα, την Ταϊβάν, τη Γερμανία κ.ά.- που μελετά τη θέση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και στην κοινωνία, προβλέπεται ότι τα επόμενα δέκα χρόνια, η σχολική εκπαίδευση σε όλον τον κόσμο θα πρέπει να είναι έτοιμη για τη δημιουργία ψηφιακών αιθουσών που θα υποστηρίζουν τους μαθητές να αναπτύξουν αποτελεσματικά τις δεξιότητες του 21ου αιώνα μέσα από τη μαθησιακή διαδικασία. (Kong & al., 2014).

Στη διαδικασία μάθησης για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων τόσο τυπικής όσο και άτυπης μάθησης (Cox, 2013) σε ψηφιακές τάξεις, όπου οι μαθητές μόνοι τους ή με τους συμμαθητές τους μέσω δηλαδή εξατομικευμένων ή συνεργατικών διαδικασιών μάθησης θα είναι σε θέση να παρακολουθούν την πρόοδό τους και να αξιολογούν τα αποτελέσματα της μαθησιακής διαδικασίας με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού.

Η επιτυχής εφαρμογή της ανωτέρω διαδικασίας μάθησης απαιτεί από τους εκπαιδευτικούς να ενστερνιστούν το όραμα για την προώθηση των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα για τους μαθητές τους, να αποκτήσουν τις δεξιότητες για τη διευκόλυνση μιας ενεργούς, εποικοδομητικής και διαδραστικής διαδικασίας μάθησης, να είναι σε θέση να αξιοποιούν προς την κατεύθυνση αυτή ψηφιακούς και μη πόρους και να

αναγνωρίζουν τη σημασία της ακαδημαϊκής επίδοσης και των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα (Kong & al., 2014). Είναι δύσκολο να αντιληφθεί κανείς το εύρος τη μεταμόρφωσης που συντελείται στο έργο του καθηγητή και να φανταστεί πώς θα είναι στο μέλλον οι αίθουσες διδασκαλίας ((Depover et al., 2010). Οι καθηγητές πάντως φαίνεται να φανερώνουν αργές, αλλά ουσιαστικές κινήσεις οικειοποίησης των ΤΠΕ (Baron, 2001).

1.6 Λόγοι ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην εκπαίδευση

Διαπιστώνεται πως ο σκεπτικισμός παλαιότερων δεκαετιών για το νόημα της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στη διδασκαλία και τη μάθηση (Cordes & Miller, 1999; Healy, 1998) έχει δώσει τη θέση του σε επιφυλάξεις όχι πλέον για τη σημασία που έχουν οι ΤΠΕ για την προώθηση της γνώσης και την ανάπτυξη των μαθησιακών ικανοτήτων, αλλά για το βαθμό αξιοποίησης και αποτελεσματικής χρήσης τους (Cuban 2001; Jimoyiannis, 2009; Valtonen, Pontinen, Kukkonen, Dillon, Väisänen, & Hacklin, 2011). Οι λόγοι για την επιδιωκόμενη ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία με αιχμή του δόρατος τους εκπαιδευτικούς είναι αποχρώντες. Η "πληροφοριοποίηση της κοινωνίας" προϋποθέτει πολίτες με "πληροφορική κουλτούρα", ώστε οι τελευταίοι να είναι σε θέση να συμμετέχουν στο κοινωνικό γίγνεσθαι ενεργά και πλήρως. Δεύτερον, η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει μία από τις εξόδους από τη διαπιστωμένη γενική κρίση του εκπαιδευτικού συστήματος. Τέλος η γνώση των ΤΠΕ μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εφόδιο για την αυριανή επαγγελματική πρόοδο των σημερινών μαθητών (Επιμορφωτικό Υλικό, 2013).

Είναι λοιπόν πολλοί οι λόγοι που ερμηνεύουν την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, εγχείρημα που βρίσκεται σε εξέλιξη σε όλα τα σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα. Τα βασικά επιχειρήματα μπορούν να συνοψιστούν σε τέσσερα (Επιμορφωτικό Υλικό, 2013; Osborne & Hennessy, 2003)

- το πρακτικού χαρακτήρα επιχειρήμα: η χρήση των ΤΠΕ κρίνεται αναγκαία στη σύγχρονη Κοινωνία της Πληροφορίας και η γνώση της παρέχει σημαντικά εφόδια

για την αυριανή επαγγελματική αποκατάσταση των σημερινών μαθητών. Το επιχείρημα είναι το πλέον αμφισβητήσιμο, υπό την έννοια πως με την ιλιγγιώδη πρόοδο της τεχνολογίας μάλλον η πρόσβαση σε αυτήν θα ανήκει στους ειδικούς. Με δεδομένα πάντως τα σοβαρά προβλήματα των εκπαιδευτικών συστημάτων και την αυξανόμενη πολυπλοκότητά τους, πχ την εμπλοκή των σχολείων σε ευρωπαϊκά προγράμματα, η εισαγωγή των ΤΠΕ μπορεί να διευκολύνει πρακτικά τις διαδικασίες εκμάθησης και συμμετοχής στην Κοινωνία της Γνώσης.

- το οικονομικού χαρακτήρα επιχείρημα: μια ανεπτυγμένη κοινωνία, για να προοδεύσει έχει ανάγκη από επιστημονικά και τεχνολογικά καταρτισμένα μέλη
- το πολιτιστικού χαρακτήρα επιχείρημα: η επιστήμη και η τεχνολογία είναι ίσως το μεγαλύτερο σύγχρονο επίτευγμα. Από την άποψη αυτή η ευχερής ενσωμάτωση των μαθητών στην κοινωνία προϋποθέτει την απόκτηση μίας "πληροφοριακής κουλτούρας".
- τη πολιτικού χαρακτήρα επιχείρημα: τα περισσότερα από τα πολιτικά και ηθικά διλήμματα που τίθενται στη σύγχρονη κοινωνία αφορούν άμεσα ή έμμεσα στην επιστήμη και την τεχνολογία. Κατά συνέπεια, η εκπαίδευση του πληθυσμού στις ΤΠΕ συνιστά βασική προϋπόθεση για τη διατήρηση της δημοκρατίας, εφόσον επιτρέπει την ουσιαστική συμμετοχή στα κοινά και το κοινωνικό γίγνεσθαι.

1.7 Εκπαιδευτικοί και ΤΠΕ

Επειδή οι εκπαιδευτικοί, ως κύριοι φορείς αλλαγής στο σχολείο έχουν το βάρος της αξιοποίησης των ΤΠΕ προς την κατεύθυνση της μετεξέλιξης της εκπαιδευτικής πρακτικής, το ερευνητικό και επιστημονικό ενδιαφέρον προσανατολίζεται στους τρόπους αποτελεσματικής προετοιμασίας τους, ώστε να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις αυξανόμενες απαιτήσεις του ούτως ή άλλως πολυσύνθετου ρόλου τους (Martinovic & Zhang, 2012; Niess, 2005; Tondeur, Kershaw, Vanderlinde, & van Braak., 2013). Οι εκπαιδευτικοί δηλαδή καλούνται να υιοθετήσουν νέους ρόλους και να προσαρμοστούν σε νέα δεδομένα. Συνακόλουθα,

στις εφαρμοζόμενες εκπαιδευτικές πολιτικές προβλέπεται η υλοποίηση προγραμμάτων πιστοποίησης βασικών δεξιοτήτων ΤΠΕ, αλλά και αξιοποίησης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική - διδακτική πράξη.

Ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση οφείλει να καθιστά τους εκπαιδευτικούς ικανούς να παρακολουθούν τα τεκταινόμενα στο χώρο των τεχνολογικών εξελίξεων, να ενσωματώνουν τις εξελίξεις στην εκπαιδευτική διαδικασία με κριτικό τρόπο και με γνώμονα τις ανάγκες των μαθητών τους. Πιο συγκεκριμένα οι δεξιότητες που αναμένεται να αναπτύξουν οι συμμετέχοντες στην επιμόρφωση εκπαιδευτικοί είναι να αντιλαμβάνονται τους τρόπους και τις προϋποθέσεις αξιοποίησης των ΤΠΕ, να είναι σε θέση να εμπλέκουν ενεργά τους μαθητές τους στη μάθηση με χρήση των ΤΠΕ και να σχεδιάζουν εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο γνωστικό τους αντικείμενο οι οποίες να αξιοποιούν με παιδαγωγικό τρόπο τις ΤΠΕ στην τάξη (*Επιμορφωτικό Υλικό*, 2013).

Στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013 στο οποίο έχει αναπτυχθεί ο στρατηγικός σχεδιασμός για την παιδεία, κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, ορίζεται ως πρώτος στρατηγικός στόχος η αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και η προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Αυτό σημαίνει ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού και των αποκεντρωμένων δομών του εκπαιδευτικού συστήματος, με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητάς του, ώστε να αναβαθμιστούν οι υπηρεσίες του και να ανταποκριθεί καλύτερα στις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας και οικονομίας.

1.8 Αποτελέσματα από την εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση

Τα θετικά αποτελέσματα από την αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική πράξη είναι εδώ και δεκαετίες αναγνωρισμένα από τη διεθνή εκπαιδευτική κοινότητα και ήταν πάντα πολλές οι φωνές που διακήρυσσαν την αναγκαιότητα της άμεσης ενσωμάτωσής τους. Η ένταξή τους μάλιστα στα εκπαιδευτικά συστήματα υποστηρίχθηκε θερμά και εξακολουθεί να ενθαρρύνεται από τις εθνικές πολιτικές και στρατηγικές που υιοθετεί η Ενωμένη Ευρώπη, όπως ήδη αναφέρθηκε. Ωστόσο η

εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση δεν αποδείχθηκε στην πράξη καθόλου απλή υπόθεση.

Συγκεκριμένα, αυτό που παρατηρείται είναι πως η ένταξή τους στη σχολική πραγματικότητα δεν είναι ανεμπόδιστη και -όπου πραγματοποιείται- αυτό συμβαίνει με αργούς ρυθμούς, τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο, όσο και στην Ελλάδα (Jimoyiannis, 2009, 2007; Becker, 1999; Tondeur, 2007; Chen, 2011). Επιπρόσθετα, διαπιστώνεται πως η εφαρμογή τους έχει κατά βάση περιφερειακό χαρακτήρα και δεν επηρεάζει καθοριστικά το παιδαγωγικό πλαίσιο στις διδακτικές προσεγγίσεις και κατ' επέκταση στη διαδικασία μάθησης. (Mishra & Kolher, 2006; Jimoyiannis, 2010; Atsoğlu & Jimoyiannis, 2012).

Για παράδειγμα, στις ΗΠΑ, ενώ οι υπολογιστές έχουν εισαχθεί στο εκπαιδευτικό σύστημα από τη δεκαετία του '80 φαίνεται πως οι εκπαιδευτικοί εξακολουθούν να μην αναγνωρίζουν τη σημασία της χρήσης των ΤΠΕ στην τάξη (National Education Association, 2008).

Η Γαλλία και η Μεγάλη Βρετανία εισήγαγαν την Πληροφορική στα σχολεία το 1980 με υπολογιστές σχεδιασμένους για εκπαιδευτική χρήση, αλλά εγκατέλειψαν τα σχέδιά τους, γιατί οι αντίστοιχοι υπολογιστές του εμπορίου εξελίσσονταν με γρήγορους ρυθμούς και απαξίωσαν τους υπολογιστές των σχολείων (ITYE Διόφαντος, 2013). Από το ραδιόφωνο το 1920 ως την τηλεόραση και το βίντεο μία σειρά από τεχνολογίες δημιούργησαν ελπίδες για μία επανάσταση στην εκπαίδευση που ακολουθήθηκαν από διαψεύσεις. Παρατηρήθηκε μάλιστα (Cuban, 2001) πως οι επαναλαμβανόμενες διαψεύσεις παρουσιάζουν μία κανονικότητα. Ανοίγει δηλαδή ένας κύκλος με μεγάλες υποσχέσεις και κλείνει με την απογοήτευση από την έλλειψη βελτίωσης στις ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών.

Τα αποθαρρυντικά αποτελέσματα αποδίδονται άλλοτε στις ίδιες τις μηχανές, όπως συνέβη στη Γαλλία και τη Βρετανία του 1980, άλλοτε πάλι στην έλλειψη χρημάτων, στη σθεναρή αντίσταση των εκπαιδευτικών να υιοθετήσουν τις αλλαγές, στη γραφειοκρατία που συχνά παραλύει τα σχολεία. Όταν όμως συντελείται η νέα τεχνολογική πρόοδος εκ νέου ανανεώνονται και οι ελπίδες. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται σύνδρομο του εκκρεμούς. Φαίνεται να υπάρχει μια σταθερή τάση εκχώρησης ευθυνών και ανανέωσης ελπίδων. Το ζήτημα έχει τόσο απασχολήσει τους

ειδικούς, ώστε απέκτησε τη δική του ονομασία: αποκαλείται συντομογραφικά nsd (συντομογραφία του No Significant Difference Phenomenon), από μια μετα-έρευνα που έλαβε υπόψη της 355 έρευνες από το 1928 (!) ως το 2001 (Depover et al., 2010). Για την αποτελεσματική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση οι προσπάθειες φαίνεται αναγκαίο να επικεντρωθούν στο να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς να εμπλέξουν τους μαθητές σε αυθεντικά περιβάλλοντα μάθησης με χρήση των ΤΠΕ και οι ΤΠΕ να μην αποτελούν έναν μεμονωμένο στόχο αποκομμένο από παιδαγωγικούς σκοπούς, αλλά να συνιστούν το μέσο με το οποίο οι μαθητές θα συμμετέχουν σε διεπιστημονικές εργασίες με νόημα και σκοπό. Η τεχνολογία δηλαδή από μόνη της δεν μπορεί να βελτιώσει τη διδασκαλία και τη μάθηση. Η χρήση των ΤΠΕ πρέπει, πρώτα απ' όλα, να σχεδιάζεται έτσι, ώστε να υποστηρίζει μαθησιακούς στόχους και να καθιστά πιο ελκυστικές τις μαθησιακές εμπειρίες σε αυθεντικά περιβάλλοντα μάθησης (Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2013; Jonassen, 1996).

1.8.1 Οι ΤΠΕ στην Αυστραλία

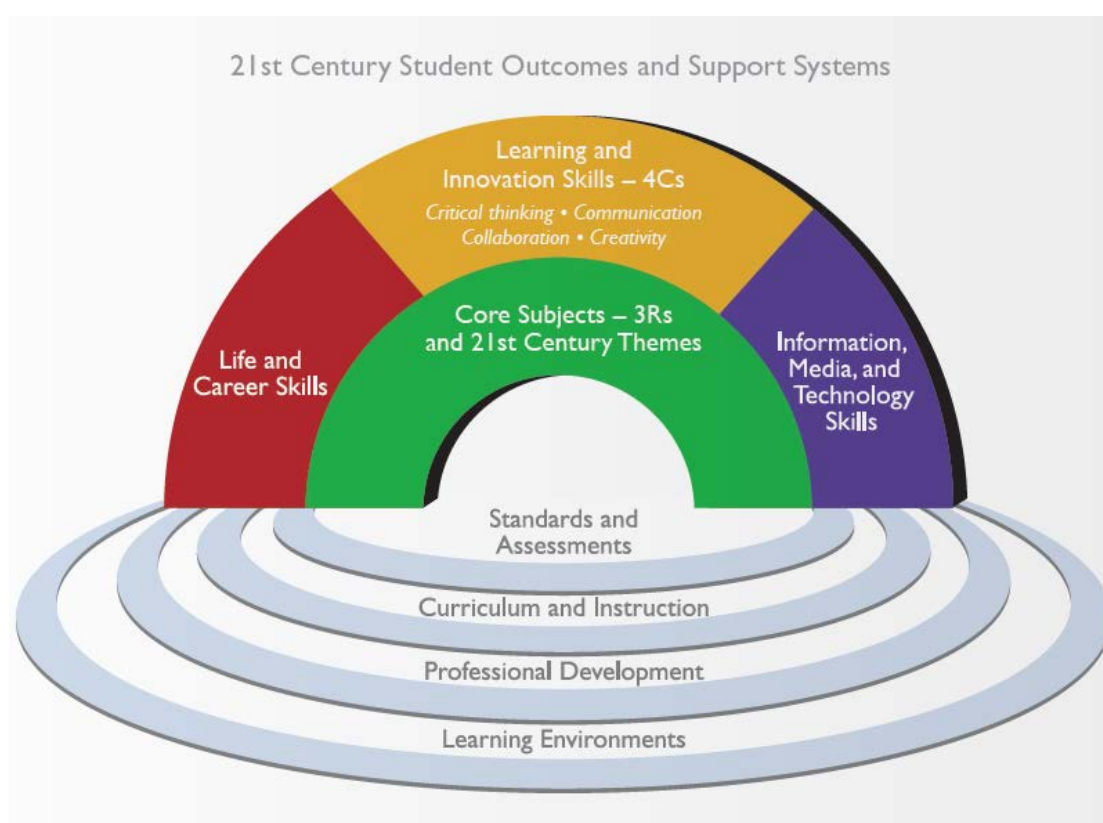
Στην Αυστραλία η ACARA, η ανεξάρτητη νομική αρχή που είναι αρμόδια για το εθνικό πρόγραμμα σπουδών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, μετά από δημόσια διαβούλευση το 2013 αναθεώρησε και επικαιροποίησε το πρόγραμμα σπουδών που αφορούσε την εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Το εθνικό πρόγραμμα σπουδών της χώρας προβλέπει πλέον πως όλοι οι Αυστραλοί νέοι χρειάζεται να αναπτύξουν την ικανότητα για δράση και κριτική εκτίμηση των διεργασιών εξέλιξης των ΤΠΕ και πως αυτές μπορούν να ωφελήσουν την κοινωνία. Οι μαθητές χρειάζονται ευκαιρίες να συνειδητοποιήσουν τη χρήση και τον αντίκτυπο των τεχνολογικών λύσεων σε θέματα ισότητας, ηθικής, προσωπικών και κοινωνικών αξιών και απαιτείται να είναι σε θέση να ασχολούνται με υπευθυνότητα και αυτοπεποίθηση με τις κατάλληλες για κάθε θέμα τεχνολογίες.

1.8.2 Οι ΤΠΕ στην Κίνα

Στην Κίνα ενδεικτικό της υποστήριξης των ΤΠΕ είναι πως στο πρόγραμμα σπουδών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις ΤΠΕ έχουν εκχωρηθεί οκτώ διδακτικές

μονάδες, ενώ σε καθένα από τα μαθήματα Γεωγραφίας, Χημείας, Βιολογίας, Ιστορίας έξι μονάδες και στην Κινεζική Γλώσσα και Λογοτεχνία δέκα.

1.8.3 Οι ΤΠΕ στις Η.Π.Α.

Στις ΗΠΑ τα προγράμματα σπουδών ποικίλλουν σημαντικά από περιοχή σε περιοχή. Δεν είναι υπερβολή να ειπωθεί πως οι πενήντα πολιτείες έχουν πενήντα προγράμματα σπουδών και πως διαφορετικά σχολεία προσφέρουν διαφορετικά μαθήματα. Ωστόσο με νόμο που έγινε γνωστός ως No Child Left Behind, το Κογκρέσο αποφάσισε το 2001 πως, για να λαμβάνουν οι πολιτείες των ΗΠΑ τη σχετική χρηματοδότηση, έπρεπε να αναπτύξουν και να υποβάλλουν αξιολογήσεις των εκπαιδευόμενων που να πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια ποιότητας. Το Δεκέμβριο του 2015, ψηφίστηκε από το Κογκρέσο νόμος με θέμα Δραστηριότητες για την αποτελεσματική χρήση των

ΤΠΕ από κάθε μαθητή, ενώ έχει καταρτιστεί και εθνικό σχέδιο για την εκπαίδευση στις ΤΠΕ το οποίο σκιαγραφεί το εθνικό όραμα για την παιδεία με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ.

Το αμερικανικό συλλογικό όραμα για τη μάθηση, όπως φαίνεται και από το σχήμα που ακολουθεί, περιλαμβάνει:

- ακαδημαϊκές γνώσεις (οικονομικά, μαθηματικά, ιστορία κλπ)
- δεξιότητες μάθησης και καινοτομίας όπως τη δημιουργικότητα, την κριτική σκέψη, την ικανότητα για συνεργασία κλπ,
- δεξιότητες σταδιοδρομίας, όπως την προσαρμοστικότητα, την παραγωγικότητα κλπ και
- ψηφιακό γραμματισμό και γνώσεις ΤΠΕ (Partnership for 21st Century Skills)
Οι τελευταίες κρίνονται απαραίτητες με το αιτιολογικό πως στη σύγχρονη Κοινωνία της Τεχνολογίας και των ΜΜΕ υπάρχει άμεση πρόσβαση σε πληθώρα πληροφοριών, ταχύτατες αλλαγές στα τεχνολογικά εργαλεία και δυνατότητα συνεργασίας και συνεισφοράς σε ατομικό επίπεδο σε πρωτοφανή κλίμακα. Συνεπώς πολίτες και εργαζόμενοι, για να είναι αποτελεσματικοί στον 21ο αι. χρειάζεται να είναι σε θέση να δημιουργούν, να αξιολογούν και να αξιοποιούν αποτελεσματικά τις πληροφορίες, τα μέσα ενημέρωσης και την τεχνολογία.

1.8.4 Οι ΤΠΕ στο Η.Β.

Σύμφωνα με το Εθνικό Αναλυτικό Πρόγραμμα του Ηνωμένου Βασιλείου (National Curriculum, 2013) η αρμόδια κυβερνητική υπηρεσία δεσμεύεται ότι θα διασφαλίσει την αποτελεσματική και καινοτόμο χρήση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση, ώστε να καταστήσει τη μάθηση συναρπαστική και αποτελεσματική διαδικασία με γνώμονα τη θέση πως η τεχνολογία έχει τη δυνατότητα να μεταμορφώσει τη μάθηση.

1.9 Επιμόρφωση Β' επιπέδου στη χώρα μας

Η ιστορική διαδρομή της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών της Δ. Ε. στις ΤΠΕ στην Ελλάδα ξεκίνησε το 1996 με την υλοποίηση του πιλοτικού έργου " Οδυσσέας" του προγράμματος "Οδύσσεια" το οποίο είχε τη μορφή ενδοσχολικών συναντήσεων σε σχολικές μονάδες. Οι σχολικές μονάδες που συμμετείχαν στο έργο, ονομάστηκαν "σχολεία της Οδύσσειας" και είχαν εφοδιαστεί με το κατάλληλο εκπαιδευτικό λογισμικό για τη διδασκαλία των γνωστικών αντικειμένων στη Β/θμια Εκπαίδευση. Κατά τα σχολικά έτη 1999-2001 επιδιώχθηκε για πρώτη φορά η επιμόρφωση φιλολόγων εκπαιδευτικών, προκειμένου να επιμορφώσουν άλλους εκπαιδευτικούς στη χρήση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στη διδακτική διαδικασία. Η επιμόρφωση διεξήχθη στο πλαίσιο του έργου Οδύσσεια από συνεργαζόμενα πανεπιστημιακά τμήματα των Πανεπιστημίων της Αθήνας και Θεσσαλονίκης (Φιλοσοφική Σχολή και Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, αντίστοιχα). Μετά την αποφοίτησή τους οι συγκεκριμένοι εκπαιδευτικοί εργάστηκαν ως επιμορφωτές άλλων εκπαιδευτικών (ΚΕΕ 2005α, 2005β).

Παράλληλα εντός των έργων του Γ΄ ΚΠΣ και ΕΠΕΑΕΚ προβλεπόταν και πραγματοποιήθηκε η υλοποίηση προγραμμάτων επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών Δ.Ε. διάρκειας 48 ωρών επιπέδου Α΄. Σκοπός τους ήταν η απόκτηση βασικών γνώσεων και δεξιοτήτων στη χρήση των ΤΠΕ και κάλυπταν εισαγωγικές έννοιες της πληροφορικής, τη χρήση επεξεργαστή κειμένου, υπολογιστικών φύλλων και λογισμικού παρουσίασης, τη σύνδεση και επικοινωνία μέσω διαδικτύου και τη χρήση προϊόντων εκπαιδευτικού λογισμικού. Το Πρόγραμμα Σπουδών Α΄ επιπέδου εκπονήθηκε και χρηματοδοτήθηκε εξ ολοκλήρου στο πλαίσιο της Πράξης «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών στην Αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση» του Μέτρου 1.2 του Ε.Π. ΚτΠ. Το πρόγραμμα αυτό διήρκεσε ως το τέλος του 2007 και το παρακολούθησαν 96.000 εκπαιδευτικοί από τους οποίους πιστοποιήθηκαν μόνο 56.000 (σύμφωνα με στοιχεία του Οκτωβρίου 2007). Το επόμενο βήμα στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ήταν η υλοποίηση προγραμμάτων επιμόρφωσης επιπέδου Β΄.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα, οι τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) μεταμορφώνουν ολοκληρωτικά τον κόσμο. Το σχολείο είναι αδύνατον να μένει εκτός ή μακριά από αυτήν την πραγματικότητα, όταν το κύριο ανθρώπινο δυναμικό του, οι μαθητές είναι κατά μία

έννοια πρωτοπόροι σε αυτήν. Οι συνθήκες μάθησης στο σύγχρονο σχολείο, οι γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις που αναμένεται να κατακτήσουν οι μαθητές πρέπει να είναι ανάλογες των απαιτήσεων της κοινωνίας, όπως αυτές διαμορφώνονται στο σκηνικό που περιγράφηκε. Επιβάλλεται επομένως ο εκσυγχρονισμός της παρεχόμενης εκπαίδευσης, και αυτός δεν μπορεί να νοηθεί παρά σε συνάρτηση με την αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Οι ΤΠΕ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο «Νέο Σχολείο», το οποίο τοποθετεί το μαθητή στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, με την ενεργητική του συμμετοχή στις δραστηριότητες μάθησης και με εξατομίκευση της διδασκαλίας, βελτιώνει την παρεχόμενη εκπαίδευση, προωθεί τη δια βίου μάθηση και ενισχύει την καινοτομία και τη δημιουργικότητα.

Ο σημαντικότερος παράγοντας για την επιτυχία των στόχων που θέτει το «Νέο σχολείο» είναι ο ίδιος ο εκπαιδευτικός, ο οποίος χρειάζεται να διαθέτει τα αναγκαία εφόδια που θα του επιτρέπουν να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στη νέα πραγματικότητα και να αξιοποιεί τα νέα δεδομένα και τις ΤΠΕ για την επίτευξη των μαθησιακών και παιδαγωγικών στόχων.

Το έργο «επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη» του ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», ΕΣΠΑ (2007-2013), το οποίο υλοποιείται με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ελληνικού Δημοσίου έχει ως στόχο και αντικείμενο την ολοκληρωμένη επιμόρφωση μεγάλου αριθμού εκπαιδευτικών των ελληνικών σχολείων της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη διδακτική αξιοποίηση και εφαρμογή των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών.

Τα επιμορφωτικά προγράμματα διεξάγονται αποκλειστικά σε ειδικά εξοπλισμένα κέντρα σε όλη τη χώρα, Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης (Κ.Σ.Ε.) - τα οποία μπορεί να είναι σχολεία ή ιδιωτικά κέντρα επιμόρφωσης - από εξειδικευμένους επιμορφωτές (επιμορφωτές Β' επιπέδου ΤΠΕ), οι οποίοι έχουν εκπαιδευτεί για το σκοπό αυτό σε Πανεπιστήμια, Πανεπιστημιακά Κέντρα Εκπαίδευσης (ΠΑΚΕ), κατά τη διάρκεια συγκεκριμένων επιμορφωτικών περιόδων.

Γενικά, τα επιμορφωτικά προγράμματα υλοποιούνται σε ομάδες 10 έως 15 ατόμων και η διδασκαλία διαρκεί 96 ώρες, οι οποίες κατά κανόνα κατανέμονται σε 6 ώρες

ανά εβδομάδα. Τα μαθήματα πραγματοποιούνται εκτός σχολικού ωραρίου, ώστε να μην παρεμποδίζεται η κανονική λειτουργία των σχολείων.

Τα επιμορφωτικά προγράμματα συμπληρώνονται με την εφαρμογή των γνώσεων και δεξιοτήτων Β' επιπέδου ΤΠΕ μέσα στην σχολική τάξη από τους επιμορφούμενους. Η εκπόνηση και υλοποίηση σεναρίων στην τάξη συνιστά οργανικό τμήμα της επιμορφωτικής διαδικασίας. Συγκεκριμένα, μετά την υλοποίηση αρκετών εβδομάδων του προγράμματος, όταν πλέον οι επιμορφούμενοι έχουν εξοικειωθεί με τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης, την αξιοποίηση των κατάλληλων εργαλείων ΤΠΕ για το γνωστικό τους αντικείμενο, τις σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις και διδακτικές προσεγγίσεις αρχίζουν οι δράσεις «εφαρμογής στην τάξη». Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευτικοί υλοποιούν «διδακτικές παρεμβάσεις», δηλαδή υλοποιούν με τους μαθητές τους εκπαιδευτικές δραστηριότητες με αξιοποίηση των ΤΠΕ. Αυτές οι διδακτικές δραστηριότητες βασίζονται σε αναλυτικά σενάρια που ανταποκρίνονται κατά το δυνατόν στα Προγράμματα Σπουδών του σχολείου για τα συγκεκριμένα μαθήματα, τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Με τη διαδικασία "των διδακτικών παρεμβάσεων" εξασφαλίζεται ως πρόσθετο αποτέλεσμα, τα οφέλη που προκύπτουν από την επιμόρφωση να φτάνουν πολύ γρήγορα και με μαζικό τρόπο στους μαθητές. Πραγματοποιείται η εφαρμογή των γνώσεων στην πράξη και παρέχεται η ευκαιρία στους επιμορφούμενους να παρακολουθήσουν τη χρήση της τεχνολογίας με προσωπική εμπειρία και με τους δικούς τους μαθητές στο δικό τους σχολικό περιβάλλον με τις ιδιαιτερότητες που αυτό συνεπάγεται.

Επίσης, εντάσσονται στο επιμορφωτικό πρόγραμμα «υποστηρικτικές συναντήσεις», κατά τις οποίες οι επιμορφωτές προετοιμάζουν τους επιμορφούμενους για την υλοποίηση ισάριθμων «παρεμβάσεων» με αξιοποίηση ΤΠΕ στην τάξη με τους μαθητές τους. Ο σχεδιασμός μαθησιακών δραστηριοτήτων δε νοείται ως μεμονωμένη διαδικασία, αλλά είναι συνυφασμένος με ένα σύνολο συλλειτουργούντων παραγόντων, όπως είναι τα Προγράμματα Σπουδών, το διαθέσιμο εκπαιδευτικό υλικό, τα υπάρχοντα τεχνολογικά μέσα, ο ρόλος των φορέων χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής, τα μαθησιακά περιβάλλοντα κλπ. Η πολυπλοκότητα των αναγκών και των συσχετισμών δικαιολογεί την άποψη των Goodyear & Dimitriadis (2013) πως τελικά σχεδιασμός και ανασχεδιασμός είναι αλληλένδετοι και ο καλός σχεδιασμός προϋποθέτει την παραδοχή ότι ο επανασχεδιασμός είναι ο κανόνας, όχι η εξαίρεση

και συνιστά παράγοντα επιτυχίας και όχι δείγμα αποτυχίας. Αυτός είναι ο λόγος ένταξης στο επιμορφωτικό πρόγραμμα των υποστηρικτικών συναντήσεων οι οποίες πραγματοποιούνται με την υποστήριξη και την καθοδήγηση των επιμορφωτών και των υποστηρικτικών δομών της Πράξης.

Αντικείμενο της επιμόρφωσης Β' επιπέδου ΤΠΕ είναι η εκμάθηση των αρχών παιδαγωγικής αξιοποίησης των ΤΠΕ, η απόκτηση δεξιοτήτων, κατά κλάδο εκπαιδευτικών, για την παιδαγωγική αξιοποίηση εκπαιδευτικού λογισμικού, εργαλείων γενικής χρήσης και του διαδικτύου, με έμφαση στα εργαλεία και υπηρεσίες Web 2.0 (social software), καθώς και η καλλιέργεια του τρίπτυχου γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις, που συνεισφέρουν διττά: στη συνεχιζόμενη εκπαίδευση, προσωπική και επαγγελματική αναβάθμιση των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών, καθώς και στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στην τάξη από τους ίδιους και τους μαθητές τους για την έρευνα, αλληλεπίδραση, συνεργασία και οικοδόμηση νέων γνώσεων. Επιπρόσθετα, στο αντικείμενο της επιμόρφωσης περιλαμβάνεται η εκμάθηση χρήσης και εκπαιδευτικής αξιοποίησης των διαδραστικών συστημάτων διδασκαλίας, καθώς και συστημάτων διαχείρισης εκπαιδευτικού περιεχομένου, όπως οι διαθέσιμες εκπαιδευτικές πλατφόρμες και αποθετήρια συλλογής και διάθεσης εκπαιδευτικού υλικού (πχ. «Ιφιγένεια»/ βιβλιοθήκη εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, «Φωτόδενδρο», σύστημα προβολής ηλεκτρονικών σχολικών βιβλίων).

Στόχοι της επιμόρφωσης Β' επιπέδου ΤΠΕ είναι οι επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί: αφενός να αποκτήσουν βασικές γνώσεις για τις πλέον διαδεδομένες σύγχρονες θεωρίες για τη μάθηση, προκειμένου να εξοικειωθούν με τη σχετική ορολογία, τα κύρια ρεύματα σκέψης και τη βασική βιβλιογραφία και αφετέρου να κατανοήσουν τις σχέσεις που υφίστανται ανάμεσα στις θεωρίες μάθησης και τις διδακτικές μεθόδους. Περαιτέρω στόχος της επιμόρφωσης είναι οι εκπαιδευτικοί να κατανοήσουν τις προϋποθέσεις και τις δυνατότητες παιδαγωγικής αξιοποίησης των ΤΠΕ, ώστε να είναι σε θέση να αναβαθμίσουν και να μετασχηματίσουν τη διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης. Ειδικότερα επιδιώκεται οι επιμορφούμενοι να μπορούν να συμμετέχουν μαζί με τους μαθητές τους σε κοινότητες μάθησης, να αποκτήσουν συνολική εποπτεία για το υπάρχον Εκπαιδευτικό λογισμικό, τα γενικά και ειδικά εργαλεία, καθώς και το Διαδίκτυο, τα ειδικότερα εργαλεία και τις υπηρεσίες Web 2.0 (blogs, wikis, podcasts, social networks κ.α.), τις διαθέσιμες εκπαιδευτικές

πλατφόρμες και αποθετήρια συλλογής και διάθεσης εκπαιδευτικού υλικού (πχ. «Ιφιγένεια»/ βιβλιοθήκη εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, «Φωτόδενδρο», σύστημα προβολής ηλεκτρονικών σχολικών βιβλίων), τα οποία θα μπορούν να αξιοποιηθούν για την ένταξη των Τ.Π.Ε στη διδακτική πράξη.

Η λογική του επιμορφωτικού προγράμματος συνοψίζεται στη θέση: αποτελεσματικοί δάσκαλοι είναι αυτοί που δε γνωρίζουν μόνο το θέμα τους, αλλά είναι επίσης σε θέση να δημιουργήσουν ένα ενθαρρυντικό περιβάλλον μάθησης και να εφαρμόσουν μια ποικιλία παιδαγωγικών στρατηγικών συμπεριλαμβανομένης της τεχνολογίας στις οποίες οι μαθητές συμμετέχουν ως ενεργά υποκείμενα της μαθησιακής διαδικασίας.

1.10 Η έννοια της μάθησης

Δεν υφίσταται ένας γενικά αποδεκτός ορισμός της έννοιας της μάθησης. Μία πρόταση, αρκετά παλιά, αλλά συμβατή με τις σύγχρονες μαθησιακές θεωρίες είναι αυτή του Gagné: η μάθηση είναι η διαδικασία που υποβοηθά τους οργανισμούς να τροποποιήσουν τη συμπεριφορά τους σε ένα σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα και με ένα μόνιμο τρόπο, έτσι ώστε η ίδια η τροποποίηση ή αλλαγή να μη χρειαστεί να συμβεί κατ' επανάληψη σε κάθε νέα περίπτωση. Η αλλαγή ή τροποποίηση αυτή γίνεται αντιληπτή από το ίδιο το πρόσωπο που μαθαίνει, αφού από τη στιγμή που θα έχει ολοκληρωθεί η μάθηση, θα είναι σε θέση να εκτελεί ορισμένες πράξεις που δεν θα μπορούσε να κάνει προηγουμένως (Gagné, 1975). Η μάθηση μπορεί να θεωρηθεί περισσότερο ως μια διαδικασία, παρά ως μια συλλογή γνώσεων, διαδικασία η οποία προκαλεί αλλαγές στο μανθάνον υποκείμενο, αλλαγές μάλιστα που είναι σχετικά μόνιμες (Schacter, Gilbert, & Wegner, 2011). Ο άνθρωπος μάλιστα φαίνεται πως είναι υποχρεωμένος από τη φύση του να μάθει προκειμένου να είναι σε θέση να προσαρμοστεί στο περιβάλλον, άρα να είναι και ικανός να επιβιώσει. Ο δάσκαλος από την πλευρά του χρειάζεται να πάρει μία σειρά από μέτρα, ώστε να επιτευχθεί η μάθηση. Η διδασκαλία δηλαδή γίνεται σήμερα αντιληπτή ως ένα σύνολο σκόπιμων και προγραμματισμένων ενεργειών που πραγματοποιεί ο δάσκαλος, για να

προκαλέσει, να ενισχύσει και να προωθήσει ή να διευκολύνει τη μάθηση (Κασσωτάκης & Φλουρής, 1981).

Καθένας βέβαια που ασχολείται με τη μάθηση έρχεται αντιμέτωπος με μία σειρά ζητημάτων που επιζητούν απάντηση, όπως πώς μπορεί κανείς να βοηθήσει τους άλλους να μάθουν, τι είδους αντικείμενα προς μάθηση μπορούν να σχεδιαστούν, πώς μπορούν οι εκπαιδευτικοί να υποστηριχθούν στο έργο τους, πώς μπορούν να ανταποκριθούν στα πολλαπλά επίπεδα που χαρακτηρίζουν τη μάθηση, στους πολλαπλούς στόχους της και στις διαφορετικές απαιτήσεις του καθενός από τους στόχους, πώς οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι τροποποιούν αυτό που σχεδιάστηκε για τις μαθησιακές τους ανάγκες (Goodyear & Dimitriadis, 2013).

1.11 Θεωρίες και επιστημονικά ρεύματα

Απαντήσεις σε αυτά και πολύ περισσότερα ερωτήματα δίνουν οι θεωρίες μάθησης οι οποίες είναι πολυάριθμες και ποικίλλουν. Θεωρία ονομάζεται ένα επιστημονικά αποδεκτό σύνολο αρχών που προτείνονται για την εξήγηση ενός φαινομένου. Οι θεωρίες παρέχουν οργανωτικά πλαίσια και λειτουργούν ως γέφυρες μεταξύ έρευνας και εκπαίδευσης. Χωρίς τις θεωρίες τα ερευνητικά ευρήματα θα ήταν σκόρπιες συλλογές δεδομένων, γιατί οι ερευνητές δε θα διέθεταν πλαίσια περιεχομένου με τα οποία θα μπορούσαν να συνδέσουν τα δεδομένα. Αυτός είναι ο λόγος που ακόμη και στην περίπτωση ευρημάτων που δε φαίνεται να συνδέονται με κάποια θεωρία, οι ερευνητές χρειάζεται να προσπαθήσουν να κατανοήσουν και να κρίνουν αν υπάρχει μία αντίστοιχη θεωρία (Schunk, 2010).

Οι σχολές που υιοθετούν τις υπάρχουσες θεωρίες μάθησης σχηματικά θα μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν σε τρία επιστημονικά ρεύματα με κριτήρια την αντιπροσωπευτικότητα, τη διάδοση και αποδοχή τους από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα. Με βάση αυτήν την κατηγοριοποίηση υπάρχουν εκείνες οι θεωρίες που προσεγγίζουν τη μάθηση ως διαδικασία πρόσκτησης της γνώσης και διαμόρφωσης της συμπεριφοράς και οι σχετικές σχολές συνδέονται με τον συμπεριφορισμό. Υπάρχουν ακόμη εκείνες οι σχολές που αντιλαμβάνονται τη μάθηση ως διαδικασία

δημιουργίας της γνώσης και οικοδόμησης νοητικών δομών και συνδέονται με τον κονστρουκτιβισμό και τέλος αυτές που θεωρούν τη μάθηση ως αποτέλεσμα της συμμετοχής σε κοινωνικές ομάδες, μέσω παρατήρησης και μίμησης προτύπου και συνδέονται με τις κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες.

1.11.1 Συμπεριφορισμός

Για τις Θεωρίες της Συμπεριφοράς ο εγκέφαλος του μαθητή συνιστά ουσιαστικά ένα «μαύρο κουτί» και οι γνωστικές διεργασίες που συντελούνται εντός του δεν αποτελούν αντικείμενο έρευνας, ο δάσκαλος είναι μεταδότης της γνώσης και η γνώση προέρχεται από την τροποποίηση της συμπεριφοράς (Κόμης, 2004). Η μάθηση δηλαδή συσχετίζεται με τα ερεθίσματα που δέχεται το υποκείμενο και τη συμπεριφορά-αντίδραση που εκδηλώνει. Από το συσχετισμό αυτό προκύπτουν συνδέσεις, η επανάληψη ενισχύει τις συνδέσεις και οι συνδέσεις δημιουργούν τη μάθηση (Πόρποδας, 1996).

Το είδος αυτό μάθησης μπορεί να ισχύσει και εντός πλαισίου πολύπλοκων διεργασιών. Για παράδειγμα στα φιλολογικά μαθήματα στη διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών για το συσχετισμό λέξεων της Αρχαίας με συγγενείς γνωστές λέξεις της Νέας Ελληνικής, στην ιστορία με το συσχετισμό ιστορικών κειμένων με λογοτεχνικά που αναφέρονται στην ίδια ιστορική πραγματικότητα (Μπασέτας, 2002)

Το μοντέλο διδακτικού σχεδιασμού χαρακτηρίζεται από το λεπτομερή σχεδιασμό μαθησιακών διαδικασιών που περιλαμβάνουν τις ακόλουθες φάσεις: α) της αξιολόγησης των αναγκών του μαθητή και του προσδιορισμού της γνώσης που πρέπει να του δοθεί β) της μεθόδου που πρέπει να υιοθετηθεί και του προσδιορισμού της προσδοκώμενης ή αναμενόμενης απ' αυτόν συμπεριφοράς και γ) της αξιολόγησης της μαθησιακής διαδικασίας, μέσω κατάλληλων ασκήσεων που βοηθούν τον εκπαιδευτικό να αξιολογεί την επίτευξη ή μη των μαθησιακών στόχων της διδασκαλίας (Boyl, 1997). Ο Gagné, υιοθετώντας το μοντέλο του διδακτικού σχεδιασμού, περιγράφει εννέα διαδοχικά διδακτικά συμβάντα τα οποία οφείλει να διαθέτει μια επιτυχημένη διδασκαλία και τα οποία μπορούν να εφαρμοστούν και στη διδασκαλία με υπολογιστές (Gagné, Briggs, & Wager, 1992):

- Προσέλκυση προσοχής
- Καθορισμός του θέματος
- Ανάκληση προηγούμενων σχετικών γνώσεων
- Παρουσίαση των νέων ερεθισμάτων-γνώσεων
- Καθοδήγηση του μαθητή προς τη νέα μάθηση
- Συμπεράσματα
- Ανατροφοδότηση
- Αξιολόγηση της διδασκαλίας
- Εφαρμογή και γενίκευση της νέας γνώσης

1.11.1.2 Ο συμπεριφορισμός στις ΤΠΕ

Ο συμπεριφορισμός εφαρμόστηκε επανειλημμένως στο σχεδιασμό διδακτικών συστημάτων και μοντέλων διδασκαλίας από την προγραμματισμένη διδασκαλία του Skinner (δόμηση της ύλης σε ενότητες, άμεση επαλήθευση της απάντησης του μαθητή κλπ) ως το διδακτικό σχεδιασμό του Gagné (αξιολόγηση αναγκών, επιλογή διδακτικών μεθόδων και υλικού, αξιολόγηση του μαθητή) (Κόμης, 2004). Βασισμένη στις συμπεριφοριστικές θεωρίες είναι και η προγραμματισμένη με υπολογιστή διδασκαλία (Ράπτης & Ράπτη, 2004). Συμπεριφοριστικού τύπου λογισμικά είναι τα tutorials δηλαδή λογισμικά εκμάθησης ή καθοδήγησης και τα drill and practice δηλαδή λογισμικά εξάσκησης και πρακτικής. Η ολοκλήρωση μιας διαδικασίας μάθησης και η μετάβαση στο επόμενο γνωστικό στάδιο, προϋποθέτει την αξιολόγηση του μαθητή σε γνώσεις του προηγούμενου γνωστικού επιπέδου, μέσω της επιτυχούς ολοκλήρωσης ενός συνόλου ασκήσεων του τύπου «σωστό-λάθος» ή πολλαπλών επιλογών στις οποίες ο μαθητής απαντά (Grabowski, 2009). Σε κάθε φάση της αξιολόγησής του, ο μαθητής λαμβάνει από τον Η/Υ την αντίστοιχη με το αποτέλεσμα ενίσχυση, θετική ή αρνητική (Σολομωνίδου, 2006). Υιοθετώντας το μοντέλο του διδακτικού σχεδιασμού του Gagné, που τονίζει την αναγκαιότητα για προσέλκυση της προσοχής των μαθητών κατά τη διδασκαλία, οι δημιουργοί εκπαιδευτικών

λογισμικών στράφηκαν στη δημιουργία πολυμεσικών εφαρμογών που παρέχουν πλούσιο γνωστικό υλικό το οποίο συνδυάζεται με εικόνα, ήχο και video.

Αν και ο συμπεριφορισμός θεωρείται ξεπερασμένος δεν παύει να κρίνεται επαρκής είτε για την παροχή εποπτικής διδασκαλίας, είτε για την εμπέδωση βασικού επιπέδου γνώσεων είτε για την προσωπική αξιολόγηση των μαθητών. Η συνεισφορά του είναι μεγάλη υπό το πρίσμα του διδακτικού σχεδιασμού, αλλά πλέον έχει παραχωρήσει τη θέση του σε εποικοδομιστικού και κοινωνικοπολιτισμικού τύπου προσεγγίσεις (Κόμης, 2004). Ακόμη και σήμερα εντούτοις η ηλεκτρονική μάθηση εξακολουθεί να βασίζεται σε μεγάλο μέρος της στο ζεύγος αξιολόγηση-ανατροφοδότηση (Conole, Dyke, Oliver, Seale, 2004).

1.11.2. Κοινωνιογνωστική θεωρία

Η κοινωνιογνωστική θεωρία έχει τις ρίζες της στον συμπεριφορισμό, όμως τον υπερβαίνει καθώς εντάσσει στο αντικείμενο εξέταση πεποιθήσεις και προσδοκίες του μαθητή. Εκπρόσωπος της προσέγγισης αυτής είναι ο Albert Bandura, σύμφωνα με τον οποίο ο άνθρωπος μαθαίνει όχι μόνο με βάση τις ενισχύσεις και την αξιολόγηση των συνεπειών των διαφόρων μορφών συμπεριφοράς, αλλά επίσης με την παρατήρηση και τη μίμηση προτύπου. Στο χώρο του σχολείου η μάθηση αυτή βρίσκει μεγάλη εφαρμογή, αφού οι μαθητές παρατηρούν και καταγράφουν απλές μορφές συμπεριφοράς των δασκάλων, των συμμαθητών τους ή άλλων προσώπων (Μπασέτας, 2002).

1.11.3 Γνωστικές θεωρίες

Σε αντίθεση με τον συμπεριφορισμό, ο εποικοδομισμός (constructivism) τονίζει την αξία της κατασκευής της γνώσης κι όχι την απλή αναπαραγωγή της (Jonassen et al., 1999). Στις γνωστικές θεωρίες κεντρικό ρόλο στην οικοδόμηση της γνώσης έχει ο

μαθητής ο οποίος σταδιακά συμπληρώνει και τροποποιεί τις γνώσεις που ήδη κατέχει και έτσι δημιουργεί νέες γνώσεις. Ο μαθητής δηλαδή τοποθετείται στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας και παίζει ρόλο ερευνητικό και ενεργό. Αυτό βέβαια προϋποθέτει την ένταξή του σε ένα περιβάλλον που του προσφέρει αυθεντικές καταστάσεις μάθησης και τη συμμετοχή του στη διαδικασία κατασκευής της γνώσης. Από τα διαθέσιμα στοιχεία ο ίδιος καλείται να αξιολογήσει και να επιλέξει όσα κρίνει σημαντικά, προκειμένου να τα χρησιμοποιήσει για την επιτυχή ολοκλήρωση μιας δραστηριότητας που αποβλέπει τόσο στην κατάκτηση της νέας γνώσης όσο και στην εξαγωγή προσωπικών συμπερασμάτων. Ο δάσκαλος έχει ρόλο υποστηρικτή, καθοδηγητή, συνοδοιπόρου και συμβούλου στη μαθησιακή διαδικασία, εμπνευστή και συντονιστή καταστάσεων αυθεντικής μάθησης. Ο ρόλος του δασκάλου δηλαδή παύει να είναι αυτός του μεταλαμπαδευτή, κύριου φορέα της γνώσης. Η μάθηση στις γνωστικές θεωρίες συνίσταται στην τροποποίηση των γνώσεων, εξαρτάται άμεσα από προϋπάρχουσες γνώσεις και δεν είναι απομνημόνευση εννοιών, γεγονότων και καθολικών αληθειών (Κόμης, 2004). Θεωρείται δηλαδή πως ο εκπαιδευόμενος οικοδομεί το εννοιολογικό υλικό βασιζόμενος στις υπάρχουσες νοητικές συνδέσεις. Οι γνωστικές θεωρίες κατά συνέπεια διερευνούν γνωστικές δομές και νοητικές διεργασίες του ανθρώπου. Βασικοί θεμελιωτές τους είναι οι Max Wertheimer, Wolfgang Koehler, Kurt Lewin, Eduard Tolman (Τσακίρη & Καπετανίδου, 2007).

1.11.3.1 Αντιπροσωπευτικές γνωστικές θεωρίες

Αντιπροσωπευτικές γνωστικές θεωρίες είναι ο γνωστικός εποικοδομισμός του Piaget, η ανακαλυπτική μάθηση του Bruner, η θεωρία της επεξεργασίας της πληροφορίας και η θεωρία του συνδεσιασμού (Κόμης, 2004).

Ο J. Bruner πρότεινε την ανακαλυπτική μάθηση μέσα από το πείραμα, τη δοκιμή, την επαλήθευση ή τη διάψευση και ήταν αυτός που τόνισε την αναγκαιότητα της σπειροειδούς διάταξης της γνώσης στην εκπόνηση των αναλυτικών προγραμμάτων (Τσακίρη & Καπετανίδου, 2007). Διατυπώνοντας τη θεωρία της ανακαλυπτικής

μάθησης, τονίζει την αξία της ανακάλυψης ως μαθησιακής διαδικασίας κι ως γνωστικού αποτελέσματος στην εκπαίδευση. Υπογραμμίζει την αναγκαιότητα να υιοθετηθούν αρχές που διέπουν την επιστήμη και προτείνει την εφαρμογή της ανακαλυπτικής μεθόδου ή της καθοδηγούμενης ανακάλυψης για την εξέταση, ανάλυση και διερεύνηση των γνωστικών αντικειμένων στη μαθησιακή διαδικασία (Κόμης, 2004). Παράλληλα, αναφέρεται στη σημασία του μετασχηματισμού της γνώσης σε μια γλώσσα οικεία προς το στάδιο της νοητικής ανάπτυξης των μαθητών. Οι μαθητές έχοντας το ρόλο των μικρών ερευνητών, καλούνται, πειραματιζόμενοι, να παρακολουθούν, να αναλύουν, να συγκρίνουν και να εξάγουν τα αποτελέσματα των ερευνών τους, ανακαλύπτοντας έτσι τη νέα γνώση. Βασικές μέθοδοι που προτείνονται στην ανακαλυπτική διαδικασία είναι η πειραματική, η μαιευτική, η διαλογική και η πραγματιστική, ενώ ο δάσκαλος έχει το ρόλο του δευκολυντή, του εμπνευστή των μαθητικών δραστηριοτήτων (Ράπτης & Ράπτη, 2007).

1.11.3.2 Οι γνωστικές θεωρίες στις ΤΠΕ

Ο εποικοδομισμός σταδιακά κυριάρχησε στο σύγχρονο σχεδιασμό μαθησιακών περιβαλλόντων με τη χρήση ΤΠΕ και ενθάρρυνε την προσωπική εμπλοκή του μαθητή και την αυτοέκφραση παρέχοντας αυθεντικές μαθησιακές δραστηριότητες. Η πιο διαδεδομένη κατηγορία λογισμικών κατασκευασμένη με βάση τις γνωστικές θεωρίες είναι τα περιβάλλοντα logo του S. Papert (Κόμης, 2004). Εποικοδομιστικού χαρακτήρα είναι και τα περιβάλλοντα προσομοιώσεων, μικρόκοσμων ή κατασκευής εννοιολογικών δομών (Conole & al., 2004). Τα περιβάλλοντα αυτά εφαρμόζονται και στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών προκειμένου να τους ενθαρρύνουν να πειραματίζονται με νέα εργαλεία και παιδαγωγικές προσεγγίσεις, ώστε να είναι σε θέση να ενισχύουν τα κίνητρα και να βελτιώνουν τα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών (Laurillard & al, 2011). Επιπλέον η επίλυση προβλημάτων με τη βοήθεια του υπολογιστή χαρακτηρίζεται συχνά από απλές και συνθετότερες νοητικές διαδικασίες παρόμοιες με αυτές που περιγράφει η θεωρία της επεξεργασίας των πληροφοριών (Κόμης, 2004).

1.11.4 Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες

Η μάθηση σύμφωνα με τις θεωρίες αυτές συντελείται σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις και μέσω της υλοποίησης δραστηριοτήτων. Προσδίδεται δηλαδή ιδιαίτερη βαρύτητα στην κοινωνική αλληλεπίδραση. Ο όρος "κοινωνική μάθηση" καθιερώθηκε από τον ΑΙ. Bandura ο οποίος υποστήριζε ότι το άτομο μαθαίνει παρατηρώντας την συμπεριφορά των άλλων την οποία μιμείται συνειδητά ή ασυνείδητα (Τσακίρη & Καπετανίδου, 2007). Ο ρόλος του μαθητή στη διαδικασία της μάθησης βρίσκεται στο κέντρο του ενδιαφέροντος, ενταγμένος μέσα σε ένα κοινωνικό πλαίσιο συνεργασίας με την ομάδα και το κοινωνικό οικοσύστημα της σχολικής τάξης. Πάντα βρίσκεται σε σχέση αλληλεπίδρασης, διεκπεραιώνει κοινές δραστηριότητες ανώτερου γνωστικού επιπέδου κι όχι δραστηριότητες με τις οποίες επαναλαμβάνει γνώσεις που ήδη κατέχει, άσχετες με τα ενδιαφέροντά του, που στην ουσία μπορούν να του προσφέρουν ελάχιστο γνωστικό κέρδος. Ο ρόλος του δασκάλου είναι αυτός του εμπνευστή και συντονιστή των μαθητικών δραστηριοτήτων και παράλληλα οργανωτικός, καθώς αποβλέπει στην εξασφάλιση, τη δημιουργία και ρύθμιση εκείνου του κοινωνικού περιβάλλοντος που μπορεί να διαπαιδαγωγήσει τους μαθητές (Δαφέρμος, 2002).

1.11.4.1 Οι κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες στις ΤΠΕ

Οι κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες είναι συμβατές με όλη τη νέα γενιά μαθησιακών περιβαλλόντων τα οποία ενσωματώνουν ποικίλες δυνατότητες αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας των μαθητών και παρέχουν ένα στιβαρό θεωρητικό πλαίσιο για τη διδακτική αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν το Web2.0 και η κοινωνική δικτύωση (Επιμορφωτικό Υλικό, 2013). Παρατηρείται δηλαδή μία μετατόπιση από την εστίαση σε πληροφορίες στην έμφαση στην επικοινωνία και τη συνεργασία, σε παράγοντες δηλαδή που στηρίζουν την ανάπτυξη κοινοτήτων μάθησης μέσω

σύγχρονης ή ασύγχρονης επικοινωνίας (Conole & al., 2004). Κάτω από το πρίσμα των κοινωνικοπολιτισμικών θεωριών τα μαθησιακά περιβάλλοντα που κάνουν χρήση των ΤΠΕ οφείλουν να γεφυρώνουν το χάσμα που υπάρχει μεταξύ των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στο σχολείο και αυτών που συνιστούν αυθεντικές πολιτισμικές δραστηριότητες (Κόμης, 2004).

Κεφάλαιο 2

Θεωρητικό Πλαίσιο

2.1 Παράγοντες που επηρεάζουν την ενσωμάτωση των ΤΠΕ

Τόσο θεωρητικές μελέτες όσο και εμπειρικές έρευνες, ποιοτικές και ποσοτικές σε διεθνές επίπεδο έχουν επικεντρωθεί στους παράγοντες που εκτιμάται ότι δυσκολεύουν τους εκπαιδευτικούς. Έχει αναδειχθεί μια ποικιλία σύνθετων και συχνά αλληλένδετων παραγόντων, εσωτερικών και εξωτερικών, που επιδρούν καθοριστικά στην αξιοποίηση ή μη των Τ.Π.Ε. από τους εκπαιδευτικούς. Η πολυπαραγοντική μεταβλητή που καθορίζει την ένταξη ή μη των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία από τους εκπαιδευτικούς μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε τέσσερις συνιστώσες (Jimoyiannis, 2009; Τζιμογιάννης και Κόμης, 2004):

1. Φόβος ή επιφυλακτικότητα (anxiety) για τη χρήση των υπολογιστών και εργαλείων ΤΠΕ
2. Αυτοεκτίμηση (self-efficacy) και εμπιστοσύνη στις ικανότητες χρήσης των ΤΠΕ
3. Επιθυμία και ευχαρίστηση για τη χρήση υπολογιστών και εργαλείων ΤΠΕ
4. Αντιλήψεις σχετικά με την αξία και τη χρησιμότητα των ΤΠΕ στην εκπαίδευση

Το βέβαιο είναι πως το όραμα της αξιοποίησης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν πραγματοποιείται εύκολα. Σύμφωνα με μία άλλης μορφής διάκριση, τα εμπόδια που δυσχεραίνουν την υλοποίησή του θεωρείται ότι μπορούν να ταξινομηθούν αρχικά σε εξωτερικά τα οποία θεωρούνται και δυσκολίες πρώτης γραμμής. Πρόκειται για τους εξωγενείς προς τους εκπαιδευτικούς παράγοντες, θεσμικού χαρακτήρα, όπως είναι η έλλειψη επαρκούς πρόσβασης σε υπολογιστές, η έλλειψη χρόνου για το σχεδιασμό διδασκαλίας, η απουσία κατάρτισης ή θεσμικής και τεχνικής υποστήριξης. Μία άλλη κατηγορία εμποδίων θεωρούνται όσα ορθώνονται από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς συνιστούν προσωπικού χαρακτήρα λόγους οι οποίοι όμως επιδρούν καθοριστικά στην υιοθέτηση ή την απόρριψη κάθε εκπαιδευτικής αλλαγής (Ertmer, 1999). Πρόκειται για τα λεγόμενα εμπόδια δεύτερης τάξης που αφορούν σε βαθιά ριζωμένες και παγιωμένες πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών, πρακτικές διδασκαλίας και παραδοσιακές αντιλήψεις για τη μάθηση,

τη διδασκαλία και τη γνώση οι οποίες δρουν ως ισχυροί περιοριστικοί παράγοντες για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη (Ertmer, 1999). Από τους Tsai & Chai (2012) εισάγεται ως εμπόδιο τρίτης γραμμής η έλλειψη σκέψης σχεδιασμού από τους εκπαιδευτικούς. Οι ίδιοι ορίζουν ως σκέψη σχεδιασμού την ικανότητα των εκπαιδευτικών για δυναμική δημιουργία γνώσης και πρακτικής κατά τη χρήση των ΤΠΕ και την εφαρμογή των σχετικών παιδαγωγικών στρατηγικών. Πρόκειται ουσιαστικά για την ικανότητά τους να αναδιοργανώνουν το υπάρχον εκπαιδευτικό υλικό ή να δημιουργούν νέο, ώστε να το αξιοποιήσουν σε δραστηριότητες προσαρμοσμένες στα εκάστοτε διαφορετικά περιβάλλοντα ή σε διαφορετικές ομάδες εκπαιδευόμενων.

Σύμφωνα με μία άλλη ταξινόμηση, η στάση και οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ διαμορφώνονται από ποικίλους συλλειτουργούντες παράγοντες από τους οποίους οι κυριότεροι είναι το ίδιο το προσωπικό τους προφίλ, οι συνθήκες που επικρατούν στο σχολείο τους, οι υπάρχουσες υποδομές, οι τεχνολογικές τους γνώσεις και οι παιδαγωγικές τους αντιλήψεις (Jimoyiannis, 2009).

Πιο συγκεκριμένα, οι δυσκολίες ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην τάξη ακόμη και από εκπαιδευτικούς που διαθέτουν εμπειρία και γνώση του TPACK αποδίδονται σύμφωνα με τη βιβλιογραφία (Prestridge, 2012; Jimoyiannis & Komis, 2004; Agyei & Voogt, 2014; Goktas, Gedik & Baydas, 2013; Jimoyiannis, Tsiotakis, Roussinos & Sioventa, 2013; Τζιμογιάννης, 2010; Hedayati, 2013, Nikolopoulou & Gialamas, 2016) σε παράγοντες, όπως η αναγκαιότητα κάλυψης της ύλης των Προγραμμάτων Σπουδών, οι περιορισμοί στις διδακτικές πρακτικές που τίθενται από τα σχολικά εγχειρίδια, η αναγκαιότητα προετοιμασίας των μαθητών για τις τελικές ή εισαγωγικές εξετάσεις, η έλλειψη χρόνου, η δυσκολία σχεδιασμού δραστηριοτήτων βασισμένων στο Web 2.0 το σχολικό περιβάλλον, η αντίσταση της σχολικής κοινότητας σε αλλαγές (Cuban, 2001), η έλλειψη διαθέσιμων πόρων στα σχολεία, η έλλειψη χρόνου για περαιτέρω τεχνολογική κατάρτιση, η έλλειψη τεχνολογικών εργαλείων (Goktas et al., 2013), η έλλειψη εμπιστοσύνης στις τεχνολογικές και παιδαγωγικές γνώσεις και οι γονείς που είναι επιφυλακτικοί ή εκδηλώνουν και φόβο για τη χρήση των υπολογιστών και κυρίως του διαδικτύου από τα παιδιά τους.

Οι λόγοι αυτοί αναγκάζουν τους περισσότερους εκπαιδευτικούς να προσαρμόζουν τη διδασκαλία τους στις καθιερωμένες πρακτικές και στη σχολική κουλτούρα. Αυτό όμως δε σημαίνει ούτε πως οι ΤΠΕ παύουν να γεννούν προκλήσεις για

αποτελεσματικότερη διδασκαλία ούτε πως δεν υπάρχουν και εκείνοι οι εκπαιδευτικοί που είναι ανοιχτοί στις αλλαγές. Αυτοί αποτελούν την κρίσιμη μάζα που μπορεί να προκαλέσει τις αλυσιδωτές αντιδράσεις προς την ενσωμάτωση.

2.2 Ερευνητικά Μοντέλα Αποδοχής των ΤΠΕ

Ποικίλα μεθοδολογικά μοντέλα αναπτύσσονται, υπάρχοντα βελτιώνονται για τη διερεύνηση των παραγόντων που καθορίζουν τις στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών απέναντι στις Νέες Τεχνολογίες. Πρώτος ο Rogers (1995) εισηγήθηκε την υιοθέτηση των ΤΠΕ ως μία βαθμιαία και αργή διαδικασία πέντε σταδίων: της γνώσης, της αποδοχής, της απόφασης, της εφαρμογής, της επιβεβαίωσης. Ο Russel (1996) εντοπίζει έξι στάδια στα οποία οι εκπαιδευτικοί κινούνται, καθώς μαθαίνουν να χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες: την ευαισθητοποίηση, την εκμάθηση της διαδικασίας, την κατανόηση της εφαρμογής της διαδικασίας, την οικειότητα και την εμπιστοσύνη, την προσαρμογή σε άλλα πλαίσια, και τη δημιουργική εφαρμογή σε νέο πλαίσιο.

Πάντως τα πιο σημαντικά και δημοφιλή θεωρητικά πλαίσια για τη μελέτη της αποδοχής των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς είναι τα T.A.Ms (Technology Acceptance Models), τα οποία αναπτύχθηκαν από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 και βασίζονται στη Θεωρία της αιτιολογημένης δράσης, προκειμένου να περιγράψουν πώς οι άνθρωποι διαμορφώνουν τις προθέσεις τους να υιοθετήσουν τη νέα τεχνολογία με βάση τις πεποιθήσεις τους και την αξιολόγηση των συνεπειών από την απόφασή τους αυτή (Atsoglou & Jimoyiannis, 2012; Nistor, Lerche, Weinberger, Coebanu & Heymann, 2014). Σύμφωνα με αυτά τα μοντέλα, η Θεωρούμενη Ευκολία Χρήσης (Perceived Ease of Use) και η Θεωρούμενη Χρησιμότητα (Perceived Usefulness) από τη χρήση μιας συγκεκριμένης τεχνολογίας είναι οι δύο καθοριστικότεροι παράγοντες υιοθέτησής της, ενώ άλλοι δύο παράγοντες είναι η συμβατότητα των ΤΠΕ με τις εκτιμήσεις, τις αξίες και τις εμπειρίες του χρήστη και η ατομική στάση απέναντι στη χρήση, η οποία καθορίζεται από τις τρεις παραπάνω μεταβλητές.

Ένα σημαντικό τροποποιημένο μοντέλο αποδοχής της τεχνολογίας (T.A.M.- Technology Acceptance Model) είναι η Θεωρία της Σχεδιασμένης Συμπεριφοράς (Theory of Planned Behavior, TPB) (Ajzen, 1991), με αρκετές παραλλαγές. Βάση της αποτέλεσε η Theory of Reasoned Action, που διατυπώθηκε από τους Fishbein και Ajzen, για να προβλέψει και να εξηγήσει την ανθρώπινη συμπεριφορά σε συγκεκριμένο πλαίσιο. Πρόκειται για μια σοβαρή θεωρητική κατασκευή για την κατανόηση και την πρόβλεψη της αποδοχής των Τ.Π.Ε. από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές (Atsoglou & Jimoyiannis, 2012). Επέκταση της TPB (Ajzen, 1991) η οποία περιλαμβάνει περισσότερες μεταβλητές είναι η Decomposed Theory of Planned Behavior (DTPB) την οποία εισηγήθηκαν οι Taylor and Todd (1995), η οποία αναλύει το θεωρούμενο έλεγχο της συμπεριφοράς σε: αυτο-αποτελεσματικότητα, διευκολυντικές συνθήκες και θεωρούμενη ικανότητα χρήσης των ΤΠΕ.

Το πρώτο Μοντέλο Αποδοχής Τεχνολογίας (T.A.M.- Technology Acceptance Model) δεν προέβλεπε κοινωνικούς παράγοντες οι οποίοι ωστόσο καθορίζουν αποφασιστικά τη στάση του ατόμου. Γι' αυτό το λόγο, οι Venkatesh και Davis (2000) πρότειναν ένα δεύτερο, τροποποιημένο Μοντέλο Αποδοχής Τεχνολογίας (TAM2), το οποίο συνδυάζει: υποκειμενικούς κανόνες δηλαδή τις αντιλήψεις συναδέλφων, μαθητών γονέων κά (subjective norm), εθελοντισμό (voluntariness), εικόνα (image) και νοητικές οργανωσιακές διαδικασίες (cognitive instrumental processes), σχετικότητα εργασίας (job relevance), ποιότητα απόδοσης (output quality), δυνατότητα απόδειξης των αποτελεσμάτων (result demonstrability). Όλοι αυτοί οι παράγοντες θεωρείται πως καθορίζουν την πρόθεση συμπεριφοράς η οποία συνεπάγεται την πραγματική δράση.

Τα Μοντέλα Αποδοχής Τεχνολογίας διευρύνθηκαν ακόμη περισσότερο και συμπεριέλαβαν πολλές ακόμη μεταβλητές. Έτσι το UTAUT-Μοντέλο της Ενοποιημένης Θεωρίας Αποδοχής και Χρήσης της Τεχνολογίας (The Unified Theory of Acceptance and Use of Technology) έχει εφαρμοστεί σε πολλές μελέτες (Venkatesh, 2003 ; Venkatesh & Zhang, 2010).

Το μοντέλο που έχει αποδειχθεί εξαιρετικά χρήσιμο για τη διερεύνηση της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών είναι το TPACK (Τεχνολογική

Παιδαγωγική Γνώση του Περιεχομένου) το οποίο αφότου εισήχθηκε το 2006 έχει αποτελέσει το θεωρητικό υπόβαθρο πάρα πολλών μελετών και ερευνών διεθνώς. Το μοντέλο αυτό υιοθετείται στην παρούσα έρευνα και αναλυτικός λόγος για αυτό γίνεται ακολούθως.

Όλα τα παραπάνω μοντέλα αφενός εξετάζουν και ρίχνουν φως στους παράγοντες που ασκούν ενθαρρυντικό ή αποθαρρυντικό ρόλο για τη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς. Υποδεικνύουν αφετέρου ότι η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση προϋποθέτει ολιστική προσέγγιση, γιατί συνιστά μια σταδιακή διαδικασία, που απαιτεί σύστημα, μεθοδολογικό και παιδαγωγικό πλαίσιο, ειδική κατάρτιση στις ΤΠΕ, τεχνική υποστήριξη, κατάλληλη και επαρκή γνώση του αντικειμένου.

2.3 Το μοντέλο TRACK

2.3.1 Παρουσίαση του TRACK

Η διδασκαλία συνιστά μία σύνθετη διαδικασία και για την πραγματοποίησή της ο εκπαιδευτικός απαιτείται να διαθέτει πολλές και διαφορετικές μορφές γνώσης. Μια χαρτογράφηση των γνώσεων αυτών αποτυπώνει το μοντέλο TRACK το οποίο εισήγαγαν το 2006 οι Mishra και Koehler, καθηγητές του Πανεπιστημίου του Michigan. Πρόκειται για την Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση του Περιεχομένου και αποτελεί ουσιαστικά ένα θεωρητικό πλαίσιο, ένα εννοιολογικό εργαλείο που περιγράφει τα είδη της γνώσης που απαιτείται να διαθέτει ένας εκπαιδευτικός, ώστε για τη διδασκαλία του αντικειμένου του να μπορεί να υιοθετεί αποτελεσματικές παιδαγωγικές πρακτικές σε ένα περιβάλλον μάθησης που ενσωματώνει την τεχνολογία. Η εμφάνισή του TRACK στην επιστημονική κοινότητα σίγουρα επιβεβαίωσε τη ρήση του Βρετανού φυσικού, χημικού και μαθηματικού Sir William Henry Bragg την οποία οι ίδιοι οι Mishra και Koehler (2006) χρησιμοποίησαν ως μόντο στην παρουσίαση του μοντέλου: "Το σημαντικό στην επιστήμη δεν είναι τόσο να κατακτάς νέα πράγματα όσο να ανακαλύπτεις νέους τρόπους σκέψης για αυτά".

Το TPACK ήταν το αποτέλεσμα πεντάχρονης εργασίας που πραγματοποιήθηκε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και αφορούσε ακριβώς στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Η ανάπτυξή του συμπλήρωσε ένα σημαντικό κενό στη θεωρητική υποστήριξη τόσο της πρακτικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών όσο και της ίδιας διαδικασίας της μάθησης με χρήση των ΤΠΕ και πρόσφερε την εννοιολογική βάση για την εξέλιξη της σχετικής έρευνας. Ως μοντέλο διαθέτει πραγματιστική και πρακτική διάσταση και φυσικά εξακολουθεί να είναι "ανοιχτό" σε τροποποιήσεις και προσθήκες, αν και παραμένει ίσως το πιο ολοκληρωμένο, με την έννοια ότι συστηματοποιεί τις διάφορες μεταβλητές.

2.3.2 Στάδια δημιουργίας του TPACK

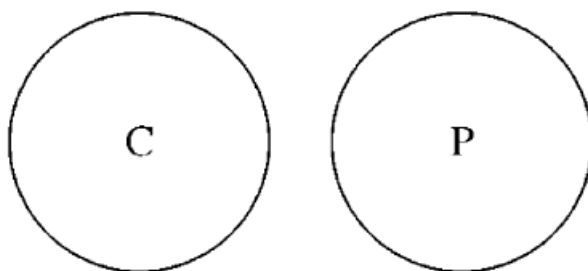
Ο Shulman, καθηγητής του Πανεπιστημίου του Stanford ήταν εκείνος που εισήγαγε την αρχική ιδέα διαχωρισμού των τομέων γνώσης των εκπαιδευτικών (1986). Φαίνεται ωστόσο πως η μελέτη του Shulman επικεντρώθηκε στους εκπαιδευτικούς και υποτίμησε τη συμμετοχή των μαθητών τόσο στο σχεδιασμό όσο και στη διαχείριση της μάθησής τους, καθώς και τη σημασία των αλληλεπιδράσεων στη μάθηση. Έτσι, οι διαδικασίες και τα είδη της γνώσης που πρότεινε Shulman ενσωματώθηκαν σε ένα μοντέλο γνώσης με μεγαλύτερη κατανομή και ευκρινέστερη καταγραφή των διεργασιών που συντελούνται όπως φαίνεται στο σχήμα που ακολουθεί (Cox & Webb, 2004; Webb & Cox, 2004; Webb, 2005; Webb, 2011).

Στο σχήμα με τις ενδείξεις ροής είναι εμφανής η πολυπλοκότητα των διεργασιών που συντελούνται κατά τη μαθησιακή διαδικασία. Απεικονίζονται οι ροές δεδομένων ανάμεσα σε μαθητές και εκπαιδευτικούς με συνδρομή των μαθησιακών πόρων (σχέδια μαθήματος, διαδικτυακές πηγές κ.ά.). Αποτυπώνεται ακόμη η ανατροφοδότηση που διενεργείται και μεταβάλλει γνώσεις, στάσεις, πεποιθήσεις και αξίες τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών.

Παρ' όλα αυτά το μοντέλο του Shulman για το διαχωρισμό των τύπων επαγγελματικής γνώσης των εκπαιδευτικών εξακολουθεί και χρησιμοποιείται, είναι χρήσιμο στην έρευνα και ευρέως διαδεδομένο και αναγνωρισμένο. Ο ίδιος ήταν αυτός που εισήγαγε τον όρο παιδαγωγική γνώση περιεχομένου (PCK) που τον θεωρεί

ως το αμάλγαμα της γνώσης του περιεχομένου των μαθημάτων και της παιδαγωγικής γνώσης (διδακτικές προσεγγίσεις, διαχείριση τάξης κá) την οποία οφείλει να διαθέτει ο εκπαιδευτικός προκειμένου να συντελείται η μάθηση (Shulman, 1986). Οι Mishra και Koehler (2006) επέκτειναν την αρχική ιδέα του Shulman και πρόσθεσαν τη γνώση της τεχνολογίας ως απαραίτητο στοιχείο για τη μάθηση σε ένα σύγχρονο μαθησιακό περιβάλλον που ενσωματώνει και αξιοποιεί τις ΤΠΕ. Το σκεπτικό τους ήταν πως δεν αρκεί η εισαγωγή της τεχνολογίας στην εκπαιδευτική διαδικασία, αν οι εκπαιδευτικοί δε γνωρίζουν πώς να τη χρησιμοποιήσουν κατάλληλα στο έργο τους.

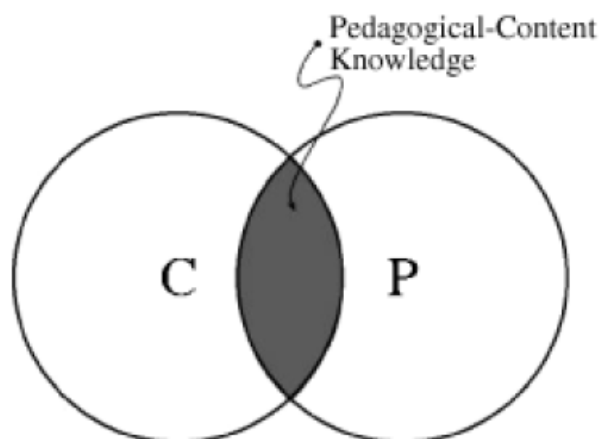
Η βασική ιδέα στην οποία στηρίζεται το TPACK είναι πως, όπως στην ιατρική ή στο σκάκι ή στη συγγραφή απαιτείται η πρόσβαση σε εξαιρετικά οργανωμένα συστήματα γνώσης, το ίδιο συμβαίνει και στη διδασκαλία που συνιστά μία σύνθετη δραστηριότητα που στηρίζεται σε πολλά είδη γνώσης. Ιστορικά, η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών έχει επικεντρωθεί στη γνώση του περιεχομένου (Shulman, 1986). Πιο πρόσφατο το κέντρο βάρους μετατοπίστηκε στην παιδαγωγική και τονίστηκαν οι παιδαγωγικές πρακτικές στην τάξη συχνά σε βάρος του περιεχομένου (Ball & McDiarmid, 1990). Αυτός ο διττός τρόπος σκέψης αποτυπώνεται σχηματικά με δύο ανεξάρτητους μεταξύ τους κύκλους:

Εικόνα 4. Οι δύο κύκλοι αντιπροσωπεύουν την Παιδαγωγική Γνώση (PK) και τη Γνώση Περιεχομένου (CK) (Mishra & Koehler, 2006)

Ο Shulman (1986) διατύπωσε μία προχωρημένη σκέψη σχετικά με τις γνώσεις των εκπαιδευτικών και εισήγαγε την ιδέα της παιδαγωγικής γνώσης του περιεχομένου (PCK). Ισχυρίστηκε ότι γνώση και παιδαγωγική αντιμετώπιζονταν ως αλληλοαποκλειόμενοι τομείς και η πρακτική συνέπεια αυτού του αποκλεισμού ήταν η παραγωγή προγραμμάτων εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στα οποία κυριαρχούσε

ή γνώση του αντικειμένου ή η παιδαγωγική γνώση. Για την κατάργηση αυτής της διχοτόμησης, πρότεινε τη σύζευξη περιεχομένου και παιδαγωγικής (PCK). Υποστήριξε δηλαδή πως είναι μεν αναγκαία συνθήκη ο εκπαιδευτικός να έχει γνώση του περιεχομένου και γνώση των παιδαγωγικών στρατηγικών, αλλά δεν είναι επαρκής. Απαιτείται, για να είναι κάποιος καλός δάσκαλος να γνωρίζει τους τρόπους με τους οποίους το κάθε θέμα που διδάσκεται παρουσιάζεται και μεταμορφώνεται, ώστε να είναι προσαρμοσμένο στα ποικίλα ενδιαφέροντα και ικανότητες των μαθητών. Δέκα χρόνια μετά τη δημοσίευση αυτή, ο Shulman έγινε ο τέταρτος πιο δημοφιλής συγγραφέας ως προς τις βιβλιογραφικές αναφορές στο έργο του ανάμεσα σε 1500 συγγραφείς για θέματα εκπαίδευσης (Murray, 1996). Η σημαντική συμβολή του Shulman στην επιστήμη με τη σύλληψη της έννοιας της παιδαγωγικής γνώσης του περιεχομένου απεικονίζεται στο ακόλουθο σχήμα:

Εικόνα 5. Οι δύο κύκλοι της γνώσης περιεχομένου και της παιδαγωγικής γνώσης ενώνονται και η διασταύρωσή τους συνιστά την παιδαγωγική γνώση περιεχομένου (PCK).

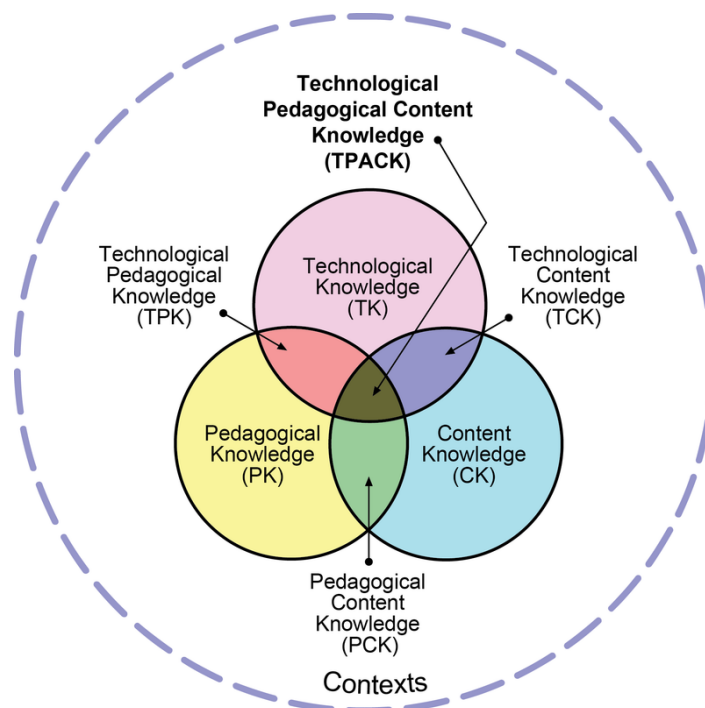
Όταν ο Shulman διατύπωσε την ιδέα του, οι ΤΠΕ δε βρίσκονταν στο προσκήνιο της εκπαιδευτικής πραγματικότητας στο βαθμό που αυτό γίνεται σήμερα. Από τη δεκαετία του 1980 έχουν αλλάξει πολλά και έχουν πλέον τεθεί στη διάθεση των εκπαιδευτικών ψηφιακές τεχνολογίες, διαδραστικοί πίνακες, εκπαιδευτικά λογισμικά, το διαδίκτυο, εκπαιδευτικά παιχνίδια, μικρόκοσμοι, σώματα κειμένων, πολλά ψηφιακά εργαλεία που διαρκώς εξελίσσονται και ανανεώνονται. Τα περισσότερα σχολεία στις περισσότερες χώρες του κόσμου είναι εξοπλισμένα με αίθουσες υπολογιστών και οι ΤΠΕ στην εκπαίδευση είναι πλέον πραγματικότητα, αν και

μάλλον δεν μπορεί να ειπωθεί με βεβαιότητα ότι συνιστούν την επικρατούσα τάση, τουλάχιστον όχι ακόμη. Ωστόσο, αν οι νέες τεχνολογίες δεν άλλαξαν ακόμη την πραγματικότητα της σχολικής τάξης, το σίγουρο είναι πως έχουν τη δυνατότητα να το κάνουν. Είναι αναμφισβήτητο πως με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία του ο εκπαιδευτικός πληροί με τον καλύτερο ίσως δυνατόν τρόπο την προϋπόθεση που θέτει ο Shulman, για να θεωρείται κάποιος καλός δάσκαλος: να γνωρίζει τους τρόπους με τους οποίους το διδασκόμενο αντικείμενο παρουσιάζεται και μετασχηματίζεται, ώστε να ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα των μαθητών. Ανεξάρτητα από τα πορίσματα των σχετικών ερευνών που άλλοτε δείχνουν πως οι εκπαιδευτικοί έχουν αγκαλιάσει τις νέες τεχνολογίες και άλλοτε καταγράφουν το φόβο και την αντίστασή τους στην αλλαγή, ανεξάρτητα ακόμη και από τους εκάστοτε φορείς χάραξης της εκπαιδευτικής πολιτικής που άλλοτε προωθούν και άλλοτε υπονομεύουν την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, το γεγονός είναι πως οι ΤΠΕ έχουν έρθει, για να μείνουν. Έτσι η γνώση της τεχνολογίας γίνεται μια σημαντική πτυχή της συνολικής γνώσης των εκπαιδευτικών (Mishra & Koehler, 2006). Η τεχνολογία έρχεται στο προσκήνιο με τρόπους που ούτε να φανταστεί δε θα μπορούσε κανείς λίγα χρόνια πριν και οι απαιτήσεις και προκλήσεις που αναδύονται για τους εκπαιδευτικούς είναι ποικίλες και σύνθετες. Στην τρέχουσα όμως πρακτική η τεχνολογία αντιμετωπίζεται ως ένα ξεχωριστό σύνολο γνώσεων και δεξιοτήτων που πρέπει να διαθέτει ο εκπαιδευτικός, εντελώς ανεξάρτητο από τις παιδαγωγικές γνώσεις του και τη γνώση του διδακτικού αντικειμένου (Mishra & Koehler, 2006). Αυτή η οπτική διατρέχει τα περισσότερα προγράμματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ που επικεντρώνονται στην εκμάθηση λογισμικών, ψηφιακών εργαλείων και στην καλλιέργεια δεξιοτήτων χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών σε συγκεκριμένα λογισμικά όχι μόνο καθιστά τη γνώση τους πολύ ειδική, ώστε να έχει ευρύτερη εφαρμογή, αλλά και πολύ γρήγορα ξεπερασμένη, γιατί η τεχνολογία αλλάζει με τόσο ταχείς ρυθμούς που οποιαδήποτε προσπάθεια να κρατά ενημέρους τους εκπαιδευτικούς για τις τελευταίες εξελίξεις είναι καταδικασμένη να δημιουργεί γνώση που ξεπερνιέται κάθε δύο χρόνια (Mishra & Koehler, 2006). Εξάλλου τα περισσότερα λογισμικά έχουν δημιουργηθεί ως πιθανές λύσεις σε προβλήματα του κόσμου των επιχειρήσεων και δεν είναι σχεδιασμένα για την εκπαίδευση. Η προσπάθεια μετατροπής τους από γενικά εργαλεία σε εργαλεία κατάλληλα για τη διδασκαλία δεν είναι ούτε ασήμαντη ούτε

αυτονόητη (Mishra & Koehler, 2006). Οι Mishra & Koehler (2006) διαπίστωσαν ακόμη πως από τις ΤΠΕ προβάλλονται συχνά επιταγές που περιορίζουν το περιεχόμενο ή τη φύση των αναπαραστάσεών τους. Το γεγονός αυτό έχει αλυσιδωτές επιδράσεις στις διδακτικές πρακτικές που υιοθετούνται, στις παιδαγωγικές αποφάσεις που λαμβάνονται, στο βαθμό κάλυψης του ίδιου του περιεχομένου. Εισηγούνται γι' αυτό το μοντέλο TRACK που εξετάζει χωριστά τα τρία είδη γνώσης, αλλά και σε τρία ζεύγη και μία τριάδα γνώσεων. Τα τρία ζεύγη είναι: 1) παιδαγωγική γνώση του περιεχομένου (PCK), 2) τεχνολογική γνώση του περιεχομένου (TCK), 3) τεχνολογική παιδαγωγική γνώση (TPK), και η τριάδα: τεχνολογική παιδαγωγική γνώση του περιεχομένου (TPCK).

Στην πράξη βέβαια η εναρμόνιση της γνώσης του περιεχομένου με την παιδαγωγική και τεχνολογική γνώση δεν είναι καθόλου εύκολη διαδικασία και προϋποθέτει λεπτομερή κατανόηση πολύπλοκων σχέσεων. Γι' αυτό, σύμφωνα με τους Mishra και Koehler (2006), ο εκπαιδευτικός που έχει τις ικανότητες να διεκπεραιώνει στην πράξη αυτό το έργο είναι ένας ειδικός που διαφέρει από τον ειδικό μόνο στον τομέα του αντικειμένου, από τον ειδικό μόνο στην τεχνολογία και από τον ειδικό μόνο στην παιδαγωγική γνώση.

Το μοντέλο που θεωρητικά υποστηρίζει την αλληλεπίδραση των τριών προαναφερθεισών μορφών γνώσης, απαραίτητων για μία αποτελεσματική διδασκαλία, όπως αναπτύχθηκε από τους Mishra και Koehler (2006) απεικονίζεται πλήρες ακολούθως:

Εικόνα 6. Απεικόνιση του TPACK

2.3.3 Οι επτά συνιστώσες του TPACK

Το πλαίσιο-μοντέλο TPACK (Εικόνα 6) αναφέρεται στη φύση των απαιτούμενων για τους εκπαιδευτικούς γνώσεων, προκειμένου να είναι αποτελεσματική η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία. Αποτελείται από επτά συνιστώσες, δηλαδή από τρεις τομείς γνώσης και τέσσερις βάσεις γνώσεων που προκύπτουν από το συνδυασμό των τριών τομέων.

Γνώση Περιεχομένου (CK) - Είναι η γνώση των εκπαιδευτικών σχετικά με το θέμα που πρέπει να διδαχθεί. Φυσικά το περιεχόμενο διαφοροποιείται, αν πρόκειται για παράδειγμα για ύλη ιστορίας γυμνασίου ή ύλη αστροφυσικής μεταπτυχιακού σεμιναρίου. Αυτή η γνώση περιλαμβάνει τη γνώση εννοιών, θεωριών, ιδεών, οργανωτικών πλαισίων, τη γνώση των αποδείξεων, καθώς και παγιωμένων πρακτικών και προσεγγίσεων απαραίτητων για τη δημιουργία συνδέσεων και επεξηγήσεων (Koehler & Mishra, 2009).

Παιδαγωγική Γνώση (PK) - «βαθιά γνώση των εκπαιδευτικών για τις διαδικασίες και τις πρακτικές ή τις μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης. Περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, εκπαιδευτικούς σκοπούς, αξίες και στόχους. Αυτή η γενική μορφή γνώσης

αφορά και στην κατανόηση του πώς μαθαίνουν οι μαθητές, στην κατοχή δεξιοτήτων διαχείρισης τάξης, την ικανότητα σχεδιασμού μαθήματος, καθώς και την αξιολόγηση των μαθητών. Ακόμη προϋποθέτει την κατανόηση των γνωστικών, κοινωνικών και αναπτυξιακών θεωριών της μάθησης και του τρόπου εφαρμογής τους στην τάξη (Koehler & Mishra, 2009).

Τεχνολογική Γνώση (TK) - Πρόκειται για γνώσεις σχετικές με τεχνολογικά εργαλεία και πόρους, για τρόπους χρήσης και αξιοποίησής τους. Είναι η γνώση για τις τυπικές τεχνολογίες, όπως η κλωβία, ο μαυροπίνακας, τα βιβλία, αλλά και για πιο προηγμένες τεχνολογίες, όπως το διαδίκτυο και τα ψηφιακά βίντεο. Όσον αφορά στις ψηφιακές τεχνολογίες, περιλαμβάνει τη γνώση των λειτουργικών συστημάτων και του υπολογιστή και την ικανότητα χρήσης των τυποποιημένων εργαλείων λογισμικού, όπως οι επεξεργαστές κειμένου, τα λογιστικά φύλλα, οι περιηγητές και το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (Mishra & Koehler, 2006). Περιλαμβάνει τη γνώση εγκατάστασης και κατάργησης περιφερειακών συσκευών, εγκατάστασης και απομάκρυνσης προγραμμάτων λογισμικού, καθώς και τη δημιουργία και αρχαιοθέτηση εγγράφων. Η κατοχή της τεχνολογικής γνώσης καθιστά τους εκπαιδευτικούς ικανούς να αναγνωρίζουν πότε οι ΤΠΕ μπορούν να ενισχύσουν ή να εμποδίσουν την επίτευξη ενός στόχου, αλλά και να προσαρμόζονται διαρκώς στις αλλαγές που συντελούνται στις ΤΠΕ (Koehler & Mishra, 2009).

Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (PCK) - Είναι η γνώση της παιδαγωγικής, η οποία εφαρμόζεται στη διδασκαλία συγκεκριμένου περιεχομένου. Είναι διαφορετική από τη γνώση του γνωστικού αντικείμενου και διαφορετική από τις γενικές παιδαγωγικές γνώσεις τις οποίες μοιράζονται οι εκπαιδευτικοί διαφορετικών κλάδων (Mishra & Koehler, 2006). Πρόκειται για την ιδέα που εισήγαγε ο Shulman (1986) και αφορούσε στην έννοια του μετασχηματισμού του γνωστικού αντικείμενου, ώστε να είναι κατάλληλο για διδασκαλία. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με Shulman (1986), αυτός ο μετασχηματισμός συντελείται, καθώς ο εκπαιδευτικός ερμηνεύει το αντικείμενο, επινοεί πολλούς τρόπους παρουσίασής του και προσαρμόζει το εκπαιδευτικό υλικό σε διαφορετικές αντιλήψεις και προηγούμενες γνώσεις των μαθητών. Η γνώση αυτή δηλαδή περιλαμβάνει τις διδακτικές προσεγγίσεις που είναι κατάλληλες για το αντικείμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση των στοιχείων του περιεχομένου με τέτοιο τρόπο, ώστε να βελτιώνεται η διδασκαλία. Περιλαμβάνει επίσης τη γνώση την οποία οι μαθητές έχουν ήδη αποκτήσει και της οποίας είναι

φορείς, γνώση που μπορεί να είναι είτε διευκολυντική ή δυσλειτουργική για την εκάστοτε συγκεκριμένη εργασία μάθησης. Αυτή η γνώση των μαθητών περιέχει επιπλέον πιθανές προκαταλήψεις και παρανοήσεις που έχουν σχετικά με ένα συγκεκριμένο θέμα και πιθανές λανθασμένες εφαρμογές προηγούμενης γνώσης. Η Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου αναφέρεται στον πυρήνα της διδασκαλίας και της μάθησης, στο πρόγραμμα σπουδών, στην αξιολόγηση, στη διαμόρφωση συνθηκών που προάγουν τη μάθηση και στη σύνδεση των προγραμμάτων σπουδών με την αξιολόγηση και την παιδαγωγική. (Koehler & Mishra, 2009).

Τεχνολογική γνώση του περιεχομένου (TCK) - Είναι η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η τεχνολογία και το περιεχόμενο αλληλεπιδρούν. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να είναι κάτοχοι πολύ περισσότερων από όσα διδάσκουν, και να αντιλαμβάνονται τον τρόπο με τον οποίο το αντικείμενό τους (ή τα είδη των αναπαραστάσεων που μπορούν να δημιουργηθούν) μπορεί να αλλάξει με την εφαρμογή συγκεκριμένων τεχνολογιών. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να επιλέγουν τα πλέον κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ για το εκάστοτε μαθησιακό αντικείμενο και πώς το περιεχόμενο καθορίζει ή μεταβάλλει τον τρόπο χρήσης των ΤΠΕ και το αντίστροφο (Koehler & Mishra, 2009).

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση (TPK) - Η κατανόηση του πώς η διδασκαλία και η μάθηση μπορούν να αλλάξουν, όταν οι συγκεκριμένες τεχνολογίες χρησιμοποιούνται με συγκεκριμένους τρόπους. Αυτό περιλαμβάνει τη γνώση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων, των εφοδίων και των περιορισμών των τεχνολογικών εργαλείων που σχετίζονται με το γνωστικό αντικείμενο και τις κατάλληλες παιδαγωγικές στρατηγικές (Koehler & Mishra, 2009).

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TPACK) - Το TPACK είναι μια αναδυόμενη γνώση που προχωρεί πέρα από τη γνώση των τριών μορφών γνώσης ξεχωριστά (περιεχομένου, παιδαγωγικής, τεχνολογίας) και σημαίνει την ουσιαστική και ειδικευμένη γνώση διδασκαλίας με χρήση των ΤΠΕ. Το TPACK δηλαδή είναι η βάση της αποτελεσματικής διδασκαλίας με την τεχνολογία, που απαιτεί την κατανόηση της αναπαράστασης των εννοιών με τη χρήση τεχνολογιών, προϋποθέτει τη γνώση παιδαγωγικών τεχνικών που αξιοποιούν τις ΤΠΕ με εποικοδομητικούς τρόπους, προκειμένου να διδαχθεί το περιεχόμενο. Είναι η γνώση του τι διευκολύνει και του τι δυσχεραίνει την κατανόηση και του πώς η τεχνολογία μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση ορισμένων από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές. Είναι

ακόμη η γνώση των προηγούμενων γνώσεων των μαθητών και των θεωριών μάθησης καθώς και η γνώση του πώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι ΤΠΕ, ώστε πάνω στις υφιστάμενες γνώσεις να οικοδομηθούν νέες ή να ενισχυθούν οι παλιές (Koehler & Mishra, 2009). Αντιπροσωπεύει ένα σώμα γνώσης που είναι καίριας σημασίας για τους εκπαιδευτικούς και δεν είναι ούτε η γνώση των ειδικών στην τεχνολογία ούτε τον ειδικών τεχνολογίας με λίγες γνώσεις παιδαγωγικής ούτε των εκπαιδευτικών που γνωρίζουν λίγα για το αντικείμενο ή την τεχνολογία. Στην πραγματικότητα τα τρία στοιχεία (περιεχόμενο, παιδαγωγική, τεχνολογία) βρίσκονται σε μία κατάσταση δυναμικής ισορροπίας, δυναμικής σχέσης αλληλεπίδρασης (Mishra & Koehler, 2006).

Συνοπτικά, οι τρεις κύκλοι γνώσεων που προϋποτίθενται είναι η γνώση του περιεχομένου (CK) που αφορά στο αντικείμενο της διδασκαλίας, η παιδαγωγική γνώση (PK) δηλαδή η γνώση διδακτικών και αξιολογικών πρακτικών και θεωριών μάθησης και η τεχνολογική γνώση (TK) δηλαδή η κατανόηση του φάσματος των τεχνολογιών που μπορούν να ενταχθούν αποτελεσματικά στη διδασκαλία (Koehler & Mishra, 2009). Από το συνδυασμό τους προκύπτουν: η παιδαγωγική γνώση περιεχομένου (PCK), δηλαδή ο μετασχηματισμός της γνώσης του θέματος, ώστε να αυτό να γίνεται κατανοητό στους μαθητές, η τεχνολογική γνώση περιεχομένου (TCK), που αφορά στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τεχνολογία και περιεχόμενο αλληλοεπηρεάζονται, εμπλουτίζονται ή περιορίζονται, τρίτον η τεχνολογική παιδαγωγική γνώση (TPK) δηλαδή η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο διδασκαλία και μάθηση μεταβάλλονται με τη χρήση της τεχνολογίας, τα προκύπτοντα από τη χρήση παιδαγωγικά οφέλη και οι ανακλύπτοντες περιορισμοί (Koehler & Mishra, 2009) Τέλος, η τεχνολογική παιδαγωγική γνώση του περιεχομένου (TPACK) είναι η γνώση που αναδύεται από την αλληλεπίδραση της γνώσης του περιεχομένου, της παιδαγωγικής και της τεχνολογικής γνώσης (Koehler & Mishra, 2009) και προϋποθέτει την κατανόηση της πολυπλοκότητας των σχέσεων μεταξύ μαθητών, εκπαιδευτικών, περιεχομένου, πρακτικών και ΤΠΕ (Archambault & Crippen, 2009).

2.4 Τρόποι ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία

Το TRACK εξετάζει το "τι" απαιτείται να γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική πρακτική, ώστε να καθίσταται αποτελεσματικό το "πώς" στη διδασκαλία. Οι τρόποι ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία μπορούν να διακριθούν σε τρεις, με βάση το βαθμό καινοτομίας τους (Κουτσογιάννης, 2011):

- ο Στις πιο παραδοσιακές μορφές, οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ απλώς ως εποπτικό μέσο, με στατικό τρόπο και αποδίδουν στα παιδιά παθητικό ρόλο, υιοθετώντας συμπεριφοριστικές θεωρίες μάθησης που συνάδουν με τις ανάγκες συντονισμού με την ύλη και είναι παγιωμένες στο ρεπερτόριο διδασκαλίας. Ο νέος γραμματισμός είναι "ψεύτικα νέος" και όχι "οντολογικά νέος" (Lankshear & Knobel, 2006). Στο συμπεριφοριστικό μοντέλο, ο μαθητής δε συμμετέχει ενεργά, δεν έχει περιθώρια κριτικών επιλογών, ακολουθεί τυπολογία και η γλώσσα σημασιοδοτείται ως ουδέτερη τεχνολογία (Τσακίρη & Καπετανίδου, 2007).
- ο Σε λιγότερο παραδοσιακές μορφές, οι υπολογιστές χρησιμοποιούνται ως διερευνητικά παιδαγωγικά περιβάλλοντα. Ακολουθούνται στην περίπτωση αυτή διερευνητικές θεωρίες μάθησης. Οι μαθητές αυτενεργούν, συνεργάζονται, έχουν δημιουργικό ρόλο. Βέβαια, παραμένει υπαρκτός ο κίνδυνος ο διδάσκων να παρασύρεται και να υπαγορεύει το σωστό ή να επισημαίνει το λάθος.
- ο Στις καινοτόμες μορφές, οι μαθητές ερευνούν και συνθέτουν, το μάθημα συνδέεται με τη ζώσα καθημερινότητα, αναδεικνύεται η κειμενική πολυτροπικότητα, οι ΤΠΕ αναδεικνύονται σε μέσο πρακτικής γραμματισμού, κλασικού, νέου και κριτικού, καλλιεργούνται κριτικές εγγράμματες μαθητικές υποκειμενικότητες, αξιοποιούνται ανοικτά περιβάλλοντα μάθησης πχ ηλεκτρονικά λεξικά και σώματα κειμένων (Κουτσογιάννης, 2011). Τότε οι ΤΠΕ κινούνται κυρίως στο πλαίσιο της κοινωνικοπολιτισμικής προσέγγισης και ο ρόλος του δασκάλου είναι συμβουλευτικός, διευκολυντικός. Η σχέση με τη γνώση μετασχηματίζεται ριζικά, καθώς μέσω των ΤΠΕ οι μαθητές εμπλέκονται σε αυθεντικές δραστηριότητες που ευνοούν την ενεργητική μάθηση και οι υπολογιστές κατανοούνται ως εργαλεία κριτικής και

δημιουργικής σκέψης που καλλιεργούν δεξιότητες υψηλού επιπέδου (Τζιμογιάννης 2007).

Φυσικά, στην πράξη τα πράγματα είναι πιο σύνθετα και λιγότερο σχηματοποιημένα. Οι εκπαιδευτικοί στην ίδια διδακτική ώρα, ανάλογα με το είδος και τους στόχους των δραστηριοτήτων που σχεδιάζουν, συχνά "μεταβαίνουν" από τη μία θεωρία μάθησης στην άλλη.

Κεφάλαιο 3

3.1 Βιβλιογραφική επισκόπηση

Με βάση το εννοιολογικό εργαλείο και πλαίσιο TPACK, έχουν πραγματοποιηθεί πολλές έρευνες διεθνώς (Graham, Burgoyne, Cantrell, Smith, St. Clair, & Harris, 2009; Horzum, 2013; Hsu, 2012; Κοροϋγλου, 2009; Τζαβάρα & Κόμης, 2011; Tondeur Roblin, van Braak, Fisser, & Voogt, J. (2013), έχουν γραφεί θεωρητικές μελέτες (Angeli & Valanides, 2009; Cox, 2008; Graham, 2011), έχουν εφαρμοστεί μέθοδοι μέτρησής του (Archambault & Barnett 2010; Harris, et al., 2010; Schmidt et al., 2009) και αναπτυχθεί μοντέλα ανάπτυξής του (Jang & Chen, 2010; Jimoyiannis 2010; Lee & Tsai 2010; Marino et al., 2009).

Διατυπώνονται βέβαια και επιφυλάξεις από τους ερευνητές για την αξιοπιστία των μετρήσεων του μοντέλου και τη δυνατότητα διαχωρισμού του πλέγματος των γνώσεων (Ball & Phelps, 2008; Korcha et al., 2014, Yurdakul, Odabasi, Kilicer, Coklar, Birinci, & Kurt, 2012). Η Cox (2008) έχει εντοπίσει ογδόντα εννέα διαφορετικούς ορισμούς της κύριας έννοιας του TPCK εκτός από τους δεκάδες διαφορετικούς ορισμούς για τις συνιστώσες του μοντέλου. Άλλοι ερευνητές έχουν διαπιστώσει πως η ασάφεια στα όρια των παραμέτρων που συνιστούν το μοντέλο, απορρέει από την αδυναμία ακριβούς κατηγοριοποίησης και εντοπίζουν ως παράλειψη το γεγονός ότι το μοντέλο δεν αναφέρεται ρητά στα εργαλεία μάθησης και στο ρόλο τους (Angeli & Valanides, 2009; Archambault & Barnett, 2010; Archambault & Crippen, 2009; Cox & Graham, 2009; Jimoyiannis, 2010).

Η κριτική αντιμετώπιση είναι αναμενόμενη στις κοινωνικές επιστήμες, οι οποίες δε διαθέτουν εργαλεία με το βαθμό αξιοπιστίας των θετικών επιστημών. Το TPACK ωστόσο δεν παύει να παραμένει ένα ελκυστικό "εργαλείο" με πολλές δυνατότητες.

Η διαφορά των ευρημάτων των υπαρχουσών εμπειρικών μελετών δείχνει πως οι ερευνητές λαμβάνουν διαφορετικά αποτελέσματα κατά τη διεξαγωγή της έρευνας TRACK, ανάλογα με το πλαίσιο έρευνας ή την ομάδα των συμμετεχόντων. Έτσι αρκετές μελέτες εξέτασαν τη μεταβολή των αντιλήψεων TRACK εκπαιδευτικών πριν και μετά την παρακολούθηση μαθημάτων ΤΠΕ (Koh & Chai, 2014, Abbitt, 2011). Ενδεικτικά μελέτη του Niess (2007) δε βρήκε σημαντικές διαφοροποιήσεις του TRACK μετά την εκμάθηση νέων εργαλείων ΤΠΕ, ενώ οι Graham κ.συν. (2009) από την έρευνά τους σε 15 εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν σε πρόγραμμα ΤΠΕ διαπίστωσαν βελτίωση στην τεχνολογική γνώση περιεχομένου (TCK), και στην τεχνολογική παιδαγωγική γνώση του περιεχομένου (TRACK). Σύμφωνα με τους Harris & Hofer (2011) από την παρακολούθηση προγράμματος ΤΠΕ διαπιστώθηκε βελτίωση στην τεχνολογική παιδαγωγική γνώση (TPK) δηλαδή αναθεώρηση των παιδαγωγικών πρακτικών των εκπαιδευτικών στο σχεδιασμό των διδακτικών παρεμβάσεων με χρήση ΤΠΕ.

Στις ποσοτικές έρευνες η εξαγωγή συμπερασμάτων είναι δύσκολη, γιατί περιορίζονται οι δυνατότητες συγκρίσεων λόγω των μεγάλων διαφοροποιήσεων τόσο στα μέσα έρευνας του TRACK όσο και στα προγράμματα ΤΠΕ που κάθε φορά υλοποιούνται (Koh & Chai, 2014). Άλλες μελέτες φωτίζουν τους παράγοντες που ασκούν αρνητική ή θετική επίδραση στην υιοθέτηση των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς. Διαπιστώνεται για παράδειγμα πως καθοριστικό ρόλο παίζει το φύλο - οι άντρες εκπαιδευτικοί εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερη τεχνολογική γνώση περιεχομένου (TPC) από τις γυναίκες - ενώ όσο λιγότερη είναι η διδακτική εμπειρία τόσο σημαντικά υψηλότερη είναι η TPC (Jang& Tsai, 2013).

3.1.1 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗΣ

Συντάκτης έρευνας	Είδος έρευνας- Θεωρητικό πλαίσιο	Περιεχόμενο Συμμετέχοντες	Ερευνητικά ερωτήματα	Κύρια ευρήματα
Bilici et al. (2016)	Μελέτη περίπτωσης- Ανάλυση σχεδίων μαθήματος και παρατήρηση μικροδιδασκαλιών-	27 προπτυχιακοί εκπαιδευτικοί επιστημών που παρακολούθησαν επιμορφωτικό	Αποτίμηση του αντίκτυπου του εκπαιδευτικού προγράμματος στις γνώσεις TRACK των εκπαιδευτικών,	Το πρόγραμμα βοήθησε τους καθηγητές να αποκτήσουν γνώση της αποτελεσματικής χρήσης των εργαλείων

	TPACK	πρόγραμμα πέντε εβδομάδων		εκπαιδευτικής τεχνολογίας.
Olofson et al. (2016)	Ριζοσπαστικός κονστρουκτιβισμός του Von Glaserfeld και κοινωνικός κονστρουκτιβισμός του Vygotsky και Tracking= ενεργητική διαδικασία οικοδόμησης γνώσης	Ημιδομημένες συνεντεύξεις με τέσσερις εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στις ΗΠΑ, επιλεγέντες με σκόπιμη δειγματοληψία	Αναλύονται οι διαδικασίες ανάπτυξης πρακτικών των εκπαιδευτικών με βάση τις δικές τους περιγραφές	Δεν ενσωματώνουν πάντα οι εκπαιδευτικοί όλες τις διαθέσιμες γνώσεις κατά το σχεδιασμό και τη διδασκαλία
Jimoyiannis et al. (2013)	Ερωτηματολόγιο με κλίμακα Likert 5 σημείων και ανοικτού τύπου ερωτήσεις-TPACK για τις τεχνολογίες Web 2.0 και αυθεντική προσέγγιση της μάθησης	86 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολούθησαν ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου πέντε εβδομάδων για τις εκπαιδευτικές χρήσεις του Web 2.0	Αποτίμηση του αντίκτυπου του εκπαιδευτικού προγράμματος στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών, διερεύνηση των προθέσεων εφαρμογής των γνώσεων, εντοπισμός των παραγόντων-δυσκολιών που επηρεάζουν την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία	Η παροχή ολιστικής εκπαίδευσης στους εκπαιδευτικούς συνεπάγεται αποτελεσματική ενσωμάτωση των τεχνολογιών Web 2.0 στις διδακτικές πρακτικές τους.
Jen & al. (2016)	Ερωτηματολόγιο και συνεντεύξεις-TPACK	99 εκπαιδευτικοί στην Ταϊβάν, προπτυχιακοί και μόνιμης υπηρεσίας.	Αξιολόγηση των επιπέδων TPACK	Οι διαθέσιμες γνώσεις των εκπαιδευτικών δε συνεπάγονται

Οι ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων.

		Συνεντεύξεις από 40 εκπαιδευτικούς		ανάλογη πρακτική εφαρμογή.
Phillips (2016)	Μελέτη περίπτωσης-TPACK και Κοινότητες πρακτικής του Wenger	Δέκα εκπαιδευτικοί υπηρετούντες σε ένα σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Αυστραλία	Αξιολόγηση της ανάπτυξης TPACK υπό το πρίσμα της κοινότητας πρακτικής.	Αμφισβητείται η πάγια θέση της γνώσης και δίνεται έμφαση στην επιστημολογία της πρακτικής.
Saudelli & Ciampa (2016)	Εθνογραφική μελέτη με παρατήρηση πεδίου (σχολικής τάξης), παρακολούθηση των ιστοσελίδων των εκπαιδευτικών και συνεντεύξεις-TPACK	Τρεις εκπαιδευτικοί δημοτικού σχολείου του Καναδά	Ανάπτυξη του TPACK κατά την ενσωμάτωση iPad στη διδασκαλία και επίδραση του TPACK στις διδακτικές πρακτικές των συμμετεχόντων	Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών αυξάνει την αποτελεσματική ενσωμάτωση της τεχνολογίας και ισχυροποιεί τις συνδέσεις των μορφών γνώσης του TPACK
Yurdakul et al. (2012)	Παραγοντική ανάλυση-TPACK	995 εκπαιδευτικοί προπτυχιακοί από την Τουρκία	Ανάπτυξη κλίμακας μέτρησης του TPACK εκπαιδευτικών ως εργαλείου συλλογής δεδομένων	Αποδεικνύεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία της κλίμακας μέτρησης του TPACK
Doering et al. (2009)	Μελέτη με βάση το πρόγραμμα GeoThentic (διαδίκτυακό περιβάλλον μάθησης για τη γεωγραφία)	Οκτώ εκπαιδευτικοί στις ΗΠΑ	Αλλαγές στην αντίληψη του TPACK από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς μετά τη συμμετοχή τους σε πρόγραμμα επαγγελματικής ανάπτυξης με χρήση ΤΠΕ	Θετικά και ενθαρρυντικά σχόλια σχετικά με τους τομείς γνώσεων του TPACK καταγράφηκαν μετά

Οι ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων.

	Ποιοτική και ποσοτική έρευνα-TPACK			τη συμμετοχή στο πρόγραμμα.
Lee & Tsai (2010)	Ανοιχτό ερωτηματολόγιο και ειδικό ερωτηματολόγιο - Παραγοντική ανάλυση σε κλίμακα Likert έξι σημείων-TPCK-W (TPACK με ενσωμάτωση της Web τεχνολογίας)	558 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Ταϊβάν	Αξιολόγηση της αυτο-αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών ως προς το TPCK-W και διερεύνηση της στάσης τους απέναντι σε διδασκαλία βασισμένη στο Web	Καταγράφεται ελλειμματική γνώση ενσωμάτωσης του Web στην παιδαγωγική πρακτική από τους εκπαιδευτικούς.
Chua & Jamil. (2012)	Ερωτηματολόγιο με κλίμακα Likert και ορισμένες συνεντεύξεις-TPACK	300 εκπαιδευτικοί τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στη Μαλαισία	Εκτίμηση της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και των παραγόντων που την επηρεάζουν	Η εμπειρία περισσότερο από άλλους παράγοντες βοηθά την ανάπτυξη της γνώσης και βελτιώνει τη διδασκαλία και τη μάθηση.

Anderson et al. (2013).	Μελέτη περίπτωσης. Ημιδομημένες συνεντεύξεις-TPACK	15 διδάσκοντες πανεπιστημίου στην Αυστραλία που συμμετείχαν σε προγράμματα online μάθησης ως διαμεσολαβητές	Μελέτη των online πρακτικών διδασκαλίας ως τεκμηρίων των τύπων γνώσης TPACK που διαθέτουν οι ακαδημαϊκοί. Δυνατότητες και περιορισμοί του TPACK για την ανάλυση των ευρημάτων	Μεγαλύτερη σημασία έχουν τα παιδαγωγικά και τεχνολογικά θέματα από τα θέματα γνώσης περιεχομένου. Το TPACK συνιστά ισχυρό εργαλείο ανάλυσης
Schmidt et al. (2009)	Ποσοτική έρευνα Ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο-TPACK	124 προπτυχιακοί εκπαιδευτικοί στις ΗΠΑ, που φοίτησαν σε πρόγραμμα για διδασκαλία με ΤΠΕ	Ανάπτυξη και επικύρωση της αξιοπιστίας του TPACK ως οργάνου μέτρησης της αυτο-αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών	Με τροποποίηση ή διαγραφή 18 στοιχείων του ερωτηματολογίου, η έρευνα του TPACK μπορεί να είναι έγκυρη και αξιόπιστη.
Kafyulilo et al. (2013)	Συνεντεύξεις, ομάδες συζήτησης, ερωτηματολόγια, ημερολόγια παρατήρησης ερευνητών, λίστες παρατήρησης κά-TPACK	Δώδεκα καθηγητές θετικών επιστημών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Τανζανία	Ανάπτυξη του TPACK πριν και μετά την εργασία σε ομάδες	Η μέτρηση του TPACK απαιτεί συνδυασμό μέσων μέτρησης: ερωτηματολογίου, συνέντευξης, ομάδας συζήτησης, τήρησης ημερολογίου και λίστες παρατήρησης.

Koh & Chai. (2014)	Ανάλυση κατά συστάδες-TPACK	266 εκπαιδευτικοί στη Σιγκαπούρη που συμμετείχαν σε προγράμματα κατάρτισης εκπαιδευτικών με χρήση ΤΠΕ	Διαφορές στο TPACK πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα κατάρτισης με ΤΠΕ	Οι αρχικές διαφορές στο TPACK των συμμετεχόντων είχαν διαφορετική επίδραση στις αντιλήψεις τους μετά την παρακολούθηση του προγράμματος
Sahin (2011)	Συμπλήρωση ερωτηματολογίων σε δύο φάσεις και σύγκριση ευρημάτων με τις βαθμολογικές επιδόσεις των φοιτητών- TPACK	Τούρκοι φοιτητές Αγγλικής Φιλολογίας	Εξέταση του TPACK των φοιτητών με έρευνα σε αγγλική και τουρκική έκδοση	Τα αποτελέσματα αποδεικνύουν την εγκυρότητα και αξιοπιστία του TPACK
Koh (2013)	Εφαρμογή ρούμπρικας αξιολόγησης δραστηριοτήτων με χρήση ΤΠΕ. Ποιοτική ανάλυση-TPACK, θεωρίες αυθεντικής, συνεργατικής μάθησης, επικοινωνισμός	55 προπτυχιακοί καθηγητές της Κινεζικής ως δεύτερης γλώσσας στη Σιγκαπούρη	Ανάπτυξη του TPACK σε σχέση με δραστηριότητες σχεδιασμένες από τους συμμετέχοντες για μάθημα ΤΠΕ	Η περιγραφόμενη ρούμπρικα είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για την υποστήριξη της ανάπτυξης του TPACK των εκπαιδευτικών
Jamieson-Proctor et	Σύγκριση με ευρήματα από	Φοιτητές τελευταίου έτους δύο	Αποτίμηση των προγραμμάτων εκπαίδευσης	Καταγράφονται υψηλά ποσοστά

al. (2010).	προηγούμενη έρευνα- TRACK	πανεπιστημίων της Αυστραλίας που θα εργαστούν ως εκπαιδευτικοί	των εκπαιδευτικών ως προς την εμπιστοσύνη που εμπνέουν στους μέλλοντες εκπαιδευτικούς για τις γνώσεις TRACK	αίσθησης αναποτελεσματικότη τας από τους συμμετέχοντες και στις δύο έρευνες.
Τζιμογιάν νης & Κόμης (2006)	Σύγκριση δύο μελετών. Ερωτηματολόγιο με κλίμακα Likert 5 σημείων- Βιβλιογραφική ανασκόπηση μελετών και ερευνών για τις στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ.	872 εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Ιωαννίνων	Διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ στην εκπαίδευση με συγκριτική μελέτη των απόψεων των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ σε δύο φάσεις: πριν και μετά την παρακολούθηση σχετικού προγράμματος επιμόρφωσης	Καταγράφεται συσχέτιση ανάμεσα στις διδακτικές προτεραιότητες, τις παιδαγωγικές αντιλήψεις και στις στάσεις των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ.

<p>Τζιμογιάννης & Κόμης (2004)</p>	<p>Περιγραφική και παραγοντική ανάλυση με βάση ανώνυμο γραπτό ερωτηματολόγιο με κλίμακα Likert 5 σημείων-Βιβλιογραφική ανασκόπηση μελετών και ερευνών για τις στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ</p>	<p>240 καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Ιωαννίνων</p>	<p>Επέκταση προηγούμενων μελετών και συγκριτική μελέτη με ευρήματα από άλλες χώρες, εξέταση των στάσεων των εκπαιδευτικών προς τις ΤΠΕ μετά την πραγματοποιηθείσα ανάπτυξη των υποδομών</p>	<p>Καταγράφεται αύξηση στις θετικές προσεγγίσεις για την εφαρμογή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία σε σχέση με παλαιότερη μελέτη στην ίδια περιοχή.</p>
<p>Prestridge (2012)</p>	<p>Ερωτηματολόγιο με κλίμακα Likert 7 σημείων, ημι-δομημένες συνεντεύξεις, ανάλυση εγγράφων-Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με τις πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών για τη χρήση των ΤΠΕ</p>	<p>Εκπαιδευτικοί από 4 καθολικά δημοτικά σχολεία στην Αυστραλία</p>	<p>Εξέταση των πεποιθήσεων και των πρακτικών των εκπαιδευτικών για τη χρήση των ΤΠΕ στις τάξεις τους</p>	<p>Απαιτείται ισορροπία μεταξύ της κατάρτισης στις ΤΠΕ και της γνώσης παιδαγωγικών προσεγγίσεων.</p>

Οι ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων.

Tokmak et al. (2013).	Έρευνα δράσης με κλειστού και ανοικτού τύπου ερωτηματολόγια, παρατήρηση κά.- TPACK	22 φοιτητές δάσκαλοι που συμμετέχουν σε διδακτικές δραστηριότητες σχεδιασμένες με βάση το TPACK	Εξέλιξη των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών για σχεδιασμό εκπαιδευτικού υλικού μετά την παρακολούθηση προγράμματος βασισμένου στο TPACK	Καταγράφηκαν θετικά αποτελέσματα στην απόκτηση ικανοτήτων.
Petko (2008).	Διαδίκτυακό ερωτηματολόγιο με κλίμακα Likert 5 σημείων- Μοντέλο WST (Will, Skill, Tool), κοσντροκτιβιστική θεωρία	357 καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Ελβετίας	Εξέταση της σχέσης του μοντέλου WST και των εποικοδομιστικών πεποιθήσεων των εκπαιδευτικών με το βαθμό χρήσης των ΤΠΕ στην τάξη	Καταγράφονται σημαντικές θετικές συσχετίσεις μεταξύ βούλησης, δεξιοτήτων και χρήσης της τεχνολογίας στην διδασκαλία.
Oster- Levinz, & Klieger (2010)	Εφαρμογή μέτρησης του TPACK σε online εργασίες με χρήση ψηφιακού οργάνου αξιολόγησης που δημιουργήθηκε από τους ερευνητές- TPACK	14 καθηγητές γυμνασίου υπέβαλαν online πενήντα τρεις εργασίες τους για διάφορα θέματα οι οποίες αξιολογήθηκαν μεταξύ των ετών 2001-2007.	Αξιολόγηση ανάπτυξης του TPACK σε υποβληθείσες online εργασίες και παράλληλη εκτίμηση της σημασίας που έχει η καθοδήγηση στην ανάπτυξη του TPACK	Στην ανάπτυξη του TPACK των εκπαιδευτικών σημαντική επίδραση έχει η εμπειρία και η καθοδήγηση.

<p>Nordin et al. (2013)</p>	<p>Ποσοτική και ποιοτική έρευνα (ερωτηματολόγια με κλίμακα Likert 5 σημείων και περιορισμένος αριθμός συνεντεύξεων)- TPACK</p>	<p>107 εκπαιδευτικοί μεταπτυχιακοί φοιτητές του πανεπιστημίου της Νέας Ζηλανδίας</p>	<p>Διαφοροποιήσεις του TPACK των εκπαιδευτικών πριν και μετά την απόκτηση εμπειρίας</p>	<p>Διαπιστώθηκαν σημαντικές αυξήσεις στους περισσότερους τομείς TPACK μετά την απόκτηση εμπειρία από τους εκπαιδευτικούς.</p>
<p>Mouza et al. (2014)</p>	<p>Ποσοτική και ποιοτική έρευνα (online ερωτηματολόγια με κλίμακα Likert 5 σημείων και ανοικτού τύπου ερωτήσεις, ανάλυση τελικών εκθέσεων των εκπαιδευτικών)- TPACK</p>	<p>88 φοιτητές προπτυχιακού προγράμματος δημοτικής εκπαίδευσης που συμμετείχαν για ένα εξάμηνο σε πανεπιστημιακό μάθημα εκπαιδευτικής τεχνολογίας</p>	<p>Περιγραφή μιας παιδαγωγικής προσέγγισης, με στόχο την προώθηση του TPACK των συμμετεχόντων και διερεύνηση των αποτελεσμάτων</p>	<p>Καταγράφηκε σημαντική βελτίωση σε όλες τις μεταβλητές του TPACK των συμμετεχόντων.</p>
<p>Messina & Tabone (2013)</p>	<p>Ερωτηματολόγιο 4 τμημάτων με ερωτήσεις με κλίμακα Likert 5 σημείων και ανοικτού τύπου ερωτήσεις- Μοντέλο πολλαπλών μεταβλητών που ενσωματώνει το TPACK</p>	<p>79 Ιταλοί δάσκαλοι-φοιτητές που ολοκληρώνουν τις σπουδές τους</p>	<p>Διερεύνηση του προφίλ αποφοιτώντων εκπαιδευτικών ως προς το TPACK και τις πεποιθήσεις τους για την αξία της τεχνολογίας στη διδασκαλία και τη μάθηση</p>	<p>Οι εκπαιδευτικοί νιώθουν ανεπαρκείς στον έλεγχο των πόρων τους.</p>

<p>Lin et al. (2013)</p>	<p>TPACK via SEM (δομικό μοντέλο ανάλυσης)</p>	<p>222 καθηγητές θετικών επιστημών στη Σιγκαπούρη</p>	<p>Αντίληψη του TPACK και συσχέτιση με δημογραφικούς παράγοντες</p>	<p>Καταγράφεται μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση των γυναικών στις παιδαγωγικές γνώσεις, αλλά χαμηλότερη στην τεχνολογική γνώση. Αρνητική είναι η συσχέτιση με την ηλικία.</p>
<p>Komis et al. (2013)</p>	<p>Δύο μελέτες περίπτωσης: εξέταση με το λογισμικό NVivo, των σεναρίων που αναπτύχθηκαν 1) από φοιτητές 2) υπηρετούντες στην εκπαίδευση νηπιαγωγούς- TPACK και TTCK (θεωρητικό πλαίσιο που περιλαμβάνει την τεχνολογική, διδασκαλική γνώση περιεχομένου)</p>	<p>1) 70 φοιτητές νηπιαγωγοί του Πανεπιστημίου Πατρών που παρακολούθησαν μαθήματα ένταξης των ΤΠΕ στη διδασκαλία 2) 135 διορισμένοι νηπιαγωγοί που έχουν επιμορφωθεί στην ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία</p>	<p>Δημιουργία ενός θεωρητικού πλαισίου για σχεδιασμό εκπαιδευτικών σεναρίων με ενσωμάτωση των ΤΠΕ και εφαρμογή του από νηπιαγωγούς</p>	<p>Αποδείχθηκε η δυνατότητα εφαρμογής του μοντέλου στο σχεδιασμό προγραμμάτων για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη.</p>

<p>Koh et al. (2010)</p>	<p>Παραγοντική ανάλυση- TPACK</p>	<p>1185 φοιτητές εκπαιδευτικοί στη Σιγκαπούρη</p>	<p>Αποτίμηση του ρόλου δημογραφικών παραγόντων (φύλου, ηλικίας και εμπειρίας) στην αντίληψη του TPACK</p>	<p>Διαπιστώθηκαν διαφορές στην αντίληψη του TPACK με βάση το φύλο, αλλά όχι σοβαρές διαφοροποιήσεις με βάση την ηλικία και την εμπειρία.</p>
<p>Koh & Chai (2011)</p>	<p>Ερωτηματολόγιο με κλίμακα Likert 7 σημείων και εφαρμογή του T-test και του παραμετρικού συντελεστή συσχέτισης του Pearson- TPACK</p>	<p>214 φοιτητές μέλλοντες εκπαιδευτικοί στη Σιγκαπούρη που παρακολούθησαν πρόγραμμα ΤΠΕ στο πλαίσιο της κατάρτισής τους</p>	<p>Αποτίμηση του ρόλου δημογραφικών παραγόντων (φύλου και ηλικίας) στην αντίληψη του TPACK</p>	<p>Οι δημογραφικές μεταβλητές της ηλικίας και του φύλου δεν υπήρξαν καθοριστικές. Μόνο η τεχνολογική παιδαγωγική γνώση και η τεχνολογική γνώση περιεχομένου υπήρξαν σημαντικοί προγνωστικοί παράγοντες του TPACK</p>

<p>Δουκάκης et al. (2011)</p>	<p>Ποσοτική και ποιοτική έρευνα (ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις, γραπτό υλικό που συγκεντρώθηκε από τους φοιτητές/τριες και ημερολόγιο παρατηρήσεων)- TPACK</p>	<p>Είκοσι πέντε προπτυχιακοί φοιτητές/τριες δημοτικής εκπαίδευσης</p>	<p>Μελέτη της γνώσης των μελλοντικών εκπαιδευτικών στη Γεωμετρία και την Τεχνολογία και τον συνδυασμό τους</p>	<p>Καταγράφηκαν αδυναμίες στην εννοιολογική κατανόηση, η τεχνολογία βοήθησε στην άρση προβλημάτων και ο συνδυασμός εργαλείων- μεθόδων συνεισέφερε στη βελτίωση των γνώσεων των φοιτητών.</p>
<p>Δουκάκης et al. (2012)</p>	<p>Έρευνα δράσης (ατομικές μελέτες περίπτωσης, ποιοτικές- ημιδομημένες συνεντεύξεις και ερωτηματολόγια)- TPACK -Εποικοδομιστική θεωρία Μοντέλο πέντε σταδίων ανάπτυξης του TPACK των Niess et al. (2009)</p>	<p>25 τελειόφοιτοι δημοτικής εκπαίδευσης από τους οποίους στη διάρκεια της έρευνας διορίστηκαν οι επτά.</p>	<p>Μετασχηματισμός του TPACK δασκάλων (στα μαθηματικά) στο πλαίσιο της προπτυχιακής τους εκπαίδευσης και στη συνέχεια στο πλαίσιο της σχολικής τους δράσης, όταν είναι εν ενεργεία εκπαιδευτικοί</p>	<p>Ο μετασχηματισμός του TPACK ήταν ανάλογος με το βαθμό εμπλοκής στο πρόγραμμα εκπαίδευσης Και φάνηκε να σχετίζεται θετικά με τις προϋπάρχουσες αντιλήψεις, αλλά και το το πρόσφορο ή όχι σχολικό περιβάλλον</p>

Οι ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων.

<p>Τζιμογιάν νης (2010)</p>	<p>Συνεντεύξεις- TPACK και θεωρία της αυθεντικής μάθησης</p>	<p>6 εκπαιδευτικοί Φυσικών Επιστημών συμμετέχοντες σε πρόγραμμα πανεπιστημιακής επιμόρφωσης για τις ΤΠΕ του Πανεπιστημίου Πατρών</p>	<p>Σχεδιασμός και εφαρμογή ενός μοντέλου επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών των Φυσικών Επιστημών</p>	<p>Το προτεινόμενο μοντέλο αποτελεί ισχυρό εργαλείο ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην καθημερινή σχολική πρακτική.</p>
---------------------------------	--	--	---	---

3.1.2 Παράγοντες ενσωμάτωσης ή μη των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη

Ο Olofson κ.συν. (2016) διαπίστωσε πως ορισμένοι εκπαιδευτικοί φαίνεται να θέτουν στεγανά στη γνώση περιεχομένου, την παιδαγωγική γνώση και τη γνώση τεχνολογίας και να μην είναι σε θέση κατά το σχεδιασμό της διδασκαλίας να ενσωματώσουν όλους τους διαθέσιμους γνωστικούς πόρους. Αυτό αποδίδεται από τους ερευνητές (Olofson et al., 2016) είτε στην έλλειψη γνώσεων είτε στην έλλειψη εμπιστοσύνης στις γνώσεις τους. Η έλλειψη των απαραίτητων γνώσεων και συνακόλουθης εμπιστοσύνης στον εαυτό τους προβάλλεται και από άλλους ερευνητές ως ερμηνεία της χαμηλής συχνότητας και αναποτελεσματικής χρήσης της τεχνολογίας στην τάξη, μαζί με την έλλειψη καλών τεχνολογικών εργαλείων (Afshari, Bakar, Luan, Samah, & Fooi, 2009; Mumtaz, 2000).

Συνακόλουθα, τελικό συμπέρασμα έρευνας από την Ταϊβάν είναι η επίσης εύλογη διαπίστωση πως η γνώση είναι πιο εύκολη από τη δράση. Οι εκπαιδευτικοί μπορεί να γνωρίζουν τα διαθέσιμα εργαλεία ΤΠΕ και το πώς αυτά διευκολύνουν τη διδασκαλία, αλλά η έλλειψη εμπειρίας στο σχεδιασμό και την υλοποίηση διδακτικών παρεμβάσεων με χρήση ΤΠΕ μειώνει τις πιθανότητες χρήσης τους και τους εμποδίζει να αντιληφθούν ποιες περαιτέρω γνώσεις χρειάζεται να διαθέτουν (Jen, Yeh, Hsu, Wu & Chen, 2016). Τα ευρήματα αυτά συσχετίζονται άμεσα με εκείνα της έρευνας των Koh & Chai (2011) σύμφωνα με τα οποία ανάμεσα στις μεταβλητές του ΤPACK, μόνο η τεχνολογική παιδαγωγική γνώση και τεχνολογική γνώση του περιεχομένου βρέθηκαν να είναι σημαντικοί προγνωστικοί παράγοντες της συνολικής αντίληψης του ΤPACK.

Από την άλλη πλευρά, όταν η μαθησιακή εμπειρία επικεντρώνεται μόνο στη χρήση της τεχνολογίας η οποία λειτουργεί ως αυτοσκοπός, η τελευταία και πάλι δεν αξιοποιείται αποτελεσματικά. Έρευνα στην Ελλάδα (Komis et al., 2013) σε εκπαιδευτικούς οι οποίοι είχαν επιμορφωθεί στην ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία παρατηρήθηκε πως, ενώ έχουν κατανοήσει και εφαρμόσει με επιτυχία στα εκπαιδευτικά σενάρια που εκπόνησαν την τεχνολογική, διδακτική γνώση και τη γνώση του περιεχομένου, δε φαίνεται να εκμεταλλεύονται το συσχετισμό και την αλληλεπίδραση των τριών μορφών γνώσης. Ένα άλλο εύρημα της

μελέτης ήταν πως οι φοιτητές/τριες νηπιαγωγοί είχαν καλύτερη τεχνολογική και διδακτική γνώση πιθανώς λόγω των συναφών μαθημάτων που είχαν παρακολουθήσει στο πανεπιστήμιο, ενώ οι εν ενεργεία εκπαιδευτικοί ήταν περισσότερο εξοικειωμένοι με τη γνώση του περιεχομένου, πιθανότατα χάρη στην πρακτική εμπειρία τους.

Παρόμοια είναι και τα ευρήματα της έρευνας της Prestridge (2012) σύμφωνα με την οποία είναι σημαντική η σχέση μεταξύ της ικανότητας χρήσης των ΤΠΕ στην τάξη και της εφαρμογής στην τάξη. Ωστόσο το επίπεδο επάρκειας δε φαίνεται να διαμορφώνει τα είδη των πρακτικών που ακολουθούνται, καθώς εκπαιδευτικοί που εξέφρασαν μεγάλη προσωπική ικανότητα με τις ΤΠΕ υιοθέτησαν στην τάξη τους πρακτικές που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι λειτουργούν με γνώμονα μία παραδοσιακή δασκαλοκεντρική προσέγγιση. Γι' αυτό, η έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα πως η εικόνα που δίνεται από τη βιβλιογραφική έρευνα για τις πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών στην πράξη μπορεί να είναι ιδεατή και απλώς επιθυμητή. Συνάγεται πως τελικά δεν απαιτείται να διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί υψηλά επίπεδα ικανότητας με τις ΤΠΕ προκειμένου να έχουν εμπιστοσύνη για τη χρήση τους. Το συμπέρασμα αυτό φαίνεται να επαληθεύεται από την канаδική εθνογραφική μελέτη των Saudelli & Ciampa, (2016) η οποία κατέληξε στο εύρημα πως οι ειδικές τεχνικές γνώσεις μπορεί να μην είναι απαραίτητες για όλους τους εκπαιδευτικούς, ιδίως για εκείνους που έχουν υψηλά επίπεδα γνώσης παιδαγωγικής και προθυμία να υιοθετήσουν τεχνολογικά εργαλεία όχι ως συμπληρωματικά μέσα, αλλά ως μία ολοκληρωμένη πηγή μάθησης.

Παρεμφερή είναι και τα ευρήματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε στην Ελβετία (Petko, 2012) και τεκμαίρεται πως μεγαλύτερη σημασία για τη χρήση των ΤΠΕ δεν έχει η αυτοεκτίμησή των εκπαιδευτικών για τη γνώση χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών, όσο το πόσο ισχυρά αυτοί είναι πεπεισμένοι για τα πιθανά οφέλη των ψηφιακών μέσων στη βελτίωση της μάθησης των μαθητών τους.

Όμοια αποτελέσματα καταγράφει και η μελέτη του Jamieson-Proctor κ. συν. (2010) σε φοιτητές τελευταίου έτους δύο πανεπιστημίων της Αυστραλίας από την οποία προκύπτει ότι, ενώ μπορεί οι ΤΠΕ να χρησιμοποιούνται για τους σκοπούς της διδασκαλίας και της μάθησης, οι ίδιοι οι φοιτητές δεν εκφράζουν ισχυρή πίστη στην αξία των ΤΠΕ για τη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Προφανώς δεν είναι τυχαίο το ανησυχητικό εύρημα της ίδιας έρευνας πως γενικά δεν εκφράζεται

υψηλό επίπεδο ικανότητας για οποιαδήποτε από τις εφαρμογές Web 2.0 που έχουν εμφανιστεί και εξελιχθεί τα τελευταία χρόνια, ενώ αντίθετα εκδηλώνονται υψηλά επίπεδα ενδιαφέροντος για τη χρήση των ΤΠΕ για προσωπικούς και άλλους επαγγελματικούς σκοπούς.

Ακόμη όμως και στην περίπτωση που οι εκπαιδευτικοί είναι θετικοί στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, όπως προκύπτει από άλλες έρευνες, η αποδοχή αυτή, όσο ισχυρή και αν είναι, φαίνεται να μην αρκεί. Έτσι, έρευνα των Mouza κ. συν. (2014) δείχνει ότι, παρά το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες αναγνώρισαν το σημαντικό ρόλο της τεχνολογίας, είχαν δυσκολία να τη χρησιμοποιήσουν, για να υποστηρίξουν τη μάθηση στην τάξη, χωρίς προηγούμενη εμπειρία. Η παραπάνω διαπίστωση ευθυγραμμίζεται με τα ευρήματα ερευνών τόσο στη Σιγκαπούρη (Koh, Chai & Tsai, 2010) όσο και στη Νέα Ζηλανδία (Nordin et al., 2013): οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί, αν και δηλώνουν ότι έχουν εμπιστοσύνη στις τεχνολογικές τους γνώσεις (TK), αντιμετωπίζουν προβλήματα και δυσκολίες, στην πρακτική εφαρμογή στην τάξη τους.

Ένα άλλο εύρημα που καταδεικνύεται από αρκετές από τις εξεταζόμενες έρευνες είναι πως η κυρίαρχη αντίληψη των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ είναι η εργαλειακή. Αντιλαμβάνονται δηλαδή την τεχνολογία απλώς ως διευκολυντικό μέσο της διδασκαλίας, ως ένα ακόμη διδακτικό βοήθημα ή απλό εργαλείο (Messina & Tabone, 2013). Οι περισσότεροι από τους εκπαιδευτικούς φαίνεται δηλαδή ότι περιορίζουν τη χρήση των ΤΠΕ σε ένα στενό φάσμα συμπληρωματικού τύπου εργασιών που αφορούν στην προετοιμασία και υποστήριξη της παραδοσιακής διδασκαλίας (Jimoyiannis et al., 2013).

Τέλος, φαίνεται να είναι πολύ πιο εύκολο να σχεδιάζονται σενάρια και διδακτικές δραστηριότητες συμπεριφοριστικού τύπου και να ενσωματώνονται στη διδασκαλία εκπαιδευτικά λογισμικά διαφόρων τύπων παρά να εκπονούνται σενάρια και δραστηριότητες εποικοδομιστικού χαρακτήρα ή σενάρια που προωθούν τις κοινωνικοπολιτισμικές μαθησιακές προσεγγίσεις και ενσωματώνουν σε αυτές τη χρήση των ΤΠΕ. Τη θέση αυτή φαίνεται να επιβεβαιώνει και η διαπίστωση των Δουκάκης, Μοσκοφόγλου-Χιονίδου & Ζυμπίδης (2012) πως το εγχείρημα είναι δύσκολο, όταν πρόκειται για επιδίωξη μετασχηματισμού εγκατεστημένων γνωστικών μοντέλων και νοοτροπιών των εκπαιδευτικών φορέων, οι οποίες έχουν θεμελιωθεί πάνω στις παραδοσιακές εμπειρίες τους.

Ωστόσο, όταν οι εκπαιδευτικοί, κατά την επιμορφωτική διαδικασία, εμπλέκονται ενεργά στο σχεδιασμό μαθησιακών δραστηριοτήτων, τα αποτελέσματα είναι ενθαρρυντικά. Έτσι, μετά την ολοκλήρωση επιμορφωτικού προγράμματος για την εκπαιδευτική χρήση του Web 2.0 του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου οι εκπαιδευτικοί εξέφρασαν θετικές αντιλήψεις για τα οφέλη του Web 2.0 και τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα και επέδειξαν προθυμία να υιοθετήσουν και να χρησιμοποιήσουν το Web 2.0 στην τάξη τους (Jimoyiannis et al., 2013). Το προτεινόμενο Web 2.0 εκπαιδευτικό πλαίσιο σχεδιασμού το οποίο βασίστηκε στο TPACK, είχε ως κατευθυντήρια αρχή την αυθεντική προσέγγιση της μάθησης και παρείχε ένα ολιστικό και συνεκτικό πλαίσιο χρήσης του Web 2.0. Αυτό βοήθησε αποτελεσματικά τους συμμετέχοντες να κατανοήσουν το εκπαιδευτικό δυναμικό των εργαλείων Web 2.0 και τους τρόπους ενσωμάτωσής τους στην πραγματικότητα της τάξης και συνακόλουθα σε αυτό αποδόθηκε και η επιτυχής υλοποίηση της όλης επιμορφωτικής δράσης (Jimoyiannis et al., 2013).

Η πρακτική άσκηση των εκπαιδευτικών ως προϋπόθεση της αποτελεσματικής διδασκαλίας με ΤΠΕ επιβεβαιώνεται και από τη μελέτη των Doering, Veletsianos, Scharber & Miller (2009) στις ΗΠΑ. Σε αυτήν χρησιμοποιήθηκε ένα διαδικτυακό περιβάλλον μάθησης στο μάθημα της γεωγραφίας και η μέτρησή του TPACK εφαρμόστηκε πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος. Προφανώς εξαιτίας του πρακτικού χαρακτήρα της επιμόρφωσης, η πιο μεγάλη βελτίωση σημειώθηκε στην τεχνολογική γνώση των εκπαιδευτικών. Τη σημασία της καθοδήγησης των εκπαιδευτικών, προκειμένου να αναπτύξουν και να εφαρμόζουν στην τάξη τις γνώσεις του TPACK αναδεικνύει και η έρευνα των Oster-Levinz, & Klieger (2010).

Η εμπλοκή εκπαιδευόμενων στη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ εκπαιδευτικών των Φυσικών Επιστημών στο σχεδιασμό αυθεντικών μαθησιακών δραστηριοτήτων που ενσωματώνονται εύκολα στη σχολική πραγματικότητα δηλαδή η μάθηση μέσω σχεδιασμού (learning by design) ήταν η βάση δημιουργίας ενός μοντέλου επαγγελματικής ανάπτυξης εκπαιδευτικών που εφαρμόστηκε στην Πάτρα (Τζιμογιάννης, 2010). Από την εφαρμογή του μοντέλου και τον αντίκτυπο που είχε αυτή στις αναπαραστάσεις των εκπαιδευτικών προέκυψε το συμπέρασμα πως, όταν οι επιμορφωτικές προσεγγίσεις εστιάζουν σε όλες τις συνιστώσες του TPACK και στις συσχετίσεις μεταξύ τους, οι εκπαιδευτικοί μπορεί να βοηθηθούν ουσιαστικά στην

οικοδόμηση ολοκληρωμένης αντίληψης του TRACK και να αξιοποιήσουν τις ΤΠΕ στην τάξη τους.

Μια άλλη προσέγγιση του TRACK, βασισμένη στο ίδιο όμως σκεπτικό, γίνεται από τον Tokmak κ. συν. (2013) στην Τουρκία. Σχεδίασαν ένα πρόγραμμα δραστηριοτήτων που περιλάμβανε μελέτη περίπτωσης, σχεδιασμό τρισδιάστατου εκπαιδευτικού υλικού, σχεδιασμό προβολής παρουσίασης για εκπαιδευτική χρήση, αξιολόγηση και επιλογή εκπαιδευτικών λογισμικών και κατασκευή ιστοσελίδας. Στόχος των πέντε δραστηριοτήτων του προγράμματος οι οποίες ήταν βασισμένες στις συνισταμένες του TRACK, ήταν να προετοιμαστούν κατάλληλα οι φοιτητές, ώστε να είναι σε θέση να εφαρμόζουν τις ΤΠΕ στην τάξη. Κρίθηκε από τη μελέτη ότι πράγματι προέκυψαν πολλά οφέλη για τους εκπαιδευτικούς και τα ενθαρρυντικά αποτελέσματα κατέδειξαν τη σημασία της παρουσίασης παραδειγμάτων για το σχεδιασμό εκπαιδευτικού υλικού με βάση το TRACK σε προγράμματα επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών.

Ως προς τους δημογραφικούς παράγοντες που επηρεάζουν τις επιδόσεις και την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών, έρευνα στη Μαλαισία που αφορούσε σε 300 εκπαιδευτικούς τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης κατέληξε στο συμπέρασμα πως ούτε το φύλο ούτε η ειδικευση φαίνεται να επηρεάζουν τη γνώση των εκπαιδευτικών. Αντίθετα ρόλο παίζουν παράγοντες προσωπικοί, κοινωνικοί, ψυχολογικοί, τεχνολογικοί, οργανωτικοί καθώς και η εμπειρία των εκπαιδευτικών και οι μαθητές στους οποίους αυτοί απευθύνονται (Chua & Jamil, 2012). Σχετικά είναι και τα ευρήματα έρευνας στη Σιγκαπούρη (Koh & Chai, 2011) που διαπίστωσε ότι, όταν πρόκειται για μέλλοντες εκπαιδευτικούς που παρακολουθούν προγράμματα κατάρτισης, οι διαφορές ως προς το φύλο δεν είναι σημαντικές. Τον αποκλεισμό και της ηλικίας και του φύλου ως καθοριστικών παραγόντων των αντιλήψεων TRACK σε μέλλοντες εκπαιδευτικούς που βρίσκονται σε στάδιο κατάρτισης διαπιστώνει και η έρευνα του Koh κ. συν. (2010) η οποία βασίζεται σε δείγμα που ξεπερνά τους χίλιους εκπαιδευτικούς.

Αντίθετα η έρευνα των Koh & Chai (2014) στη Σιγκαπούρη έδειξε πως το φύλο συνιστά διαφοροποιητικό παράγοντα και οι γυναίκες εκπαιδευτικοί εμφανίζουν λιγότερη εμπιστοσύνη στις γνώσεις τους πριν από την παρακολούθηση επιμορφωτικού προγράμματος. Παρόμοια αποτελέσματα καταγράφονται και από

προηγούμενη έρευνα στη Σιγκαπούρη (Lin & al. 2013), σύμφωνα με την οποία οι γυναίκες καθηγήτριες θετικών επιστημών εκφράζουν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση στην παιδαγωγική γνώση σε σχέση με τους άντρες, αλλά χαμηλότερη αυτοπεποίθηση στην τεχνολογική. Μάλιστα στις διορισμένες γυναίκες εκπαιδευτικούς παρατηρήθηκε η τάση να αισθάνονται λιγότερο σίγουρες για την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδασκαλία, όσο αυξάνεται η ηλικία τους, τάση που δε διαπιστώθηκε στους άντρες εκπαιδευτικούς ούτε σε γυναίκες εκπαιδευτικούς σε στάδιο κατάρτισης. Επίσης, στην Αυστραλία, κατά τον Jamieson-Proctor κ.συν. (2010) οι γυναίκες σε σχέση με του άντρες που συμμετείχαν σε σχετική έρευνα εκφράζουν λιγότερη αυτοπεποίθηση για τη χρήση των ΤΠΕ, αλλά τα αποτελέσματα συγκρινόμενα από τους ίδιους με προηγούμενες έρευνες δείχνουν μια θετική τάση με αξιοσημείωτη αύξηση στο ποσοστό των γυναικών που εκδηλώνουν εμπιστοσύνη στις ψηφιακές τους γνώσεις.

3.1.3 Μέτρηση του TPACK σε σχέση με άλλες συνιστώσες

Σε μία ενδιαφέρουσα μελέτη περίπτωσης του Phillips (2016) στην Αυστραλία, οι κοινότητες πρακτικής που εισήγαγε ο Wenger (1998) χρησιμοποιούνται ως το μέσο οπτικής και αξιολόγησης του TPACK των εκπαιδευτικών. Συγκεκριμένα ο Wenger υποστήριξε ότι «εμείς καθορίζουμε ποιοι είμαστε από τους τρόπους που βιώνουμε τον εαυτό μας μέσα από τη συμμετοχή και από τους τρόπους που εμείς και οι άλλοι ορίζουμε τον εαυτό μας». Με αυτό το σκεπτικό οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να αποτιμήσουν το TPACK της συναδέλφου τους. Η ανάπτυξη δηλαδή του TPACK δεν εξετάζεται μεμονωμένα, αλλά πλαισιωμένα σε συγκεκριμένο χώρο εργασίας και ως μία μορφή διαδικασίας αλληλεπίδρασης μεταξύ ατόμων και αποτέλεσμα της αλληλοϋποστήριξης εντός των επαγγελματικών κοινοτήτων μάθησης (Phillips, 2016; Saudelli & Ciampa, 2016).

Παρόμοια είναι και τα ευρήματα της έρευνας του Tokmak κ. συν. (2013) που διαπίστωσε πως, όταν οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εφαρμογή της νέας τεχνολογίας ή στο σχεδιασμό διδασκαλίας βασισμένης στο Web, μπορούν να τις αντιμετωπίσουν ευχερέστερα και να τις ξεπεράσουν με τη συνεργασία και τη συμμετοχή τους σε ομάδες.

Οι ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων.

3.1.4 Το TRACK ως μέσο αυτοαξιολόγησης των εκπαιδευτικών

Σε αρκετές μελέτες το μοντέλο TRACK χρησιμεύει ως μέσο προσδιορισμού από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς της επαγγελματικής τους ανάπτυξης. Έτσι από τους Doering & al. (2009) το TRACK χρησιμοποιείται ως μεταγνωστικό εργαλείο και ενθαρρύνει τους εκπαιδευτικούς να αντιληφθούν οι ίδιοι πώς μαθαίνουν σε κάθε γνωστικό τομέα. Οι Oster-Levinz, & Klieger (2010) προτείνουν τον ψηφιακό δείκτη μέτρησης του TRACK που δημιούργησαν ως μέσο αυτοαξιολόγησης, αλλά και κατάρτισης των εκπαιδευτικών, το οποίο θεωρείται πως επιτρέπει την άμεση εκτίμηση χωριστά όλων των πτυχών του TRACK, αλλά και συνεισφέρει καθοριστικά στη δημιουργία online δραστηριοτήτων. Οι Lee & Tsai (2010) προσθέτουν τη μέτρηση της αυτοαποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών και ως προς τη χρήση του Web. Το TRACK χρησιμοποιήθηκε επίσης ως εργαλείο παρακολούθησης της προσωπικής ανάπτυξης και ως μέσο αυτογνωσίας και για τους διδάσκοντες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση που συμμετείχαν στην έρευνα των Anderson & al (2013) στην Αυστραλία.

3.1.5 Τροποποιήσεις του μοντέλου

Στη μέτρηση του TRACK οι Lee & Tsai (2010) στην Ταϊβάν προσθέτουν ως νέα συνιστώσα τη γνώση χρήσης του Web. Εδραιώνουν την προσθήκη αυτή στη σχετική βιβλιογραφία από την οποία προκύπτει πως η διδασκαλία με Web απαιτεί προηγμένες γνώσεις από τους εκπαιδευτικούς και συνιστά έναν εντελώς νέο τρόπο μάθησης που συνεπάγεται νέες προκλήσεις για την παιδαγωγική πρακτική των εκπαιδευτικών. Αυτό συμβαίνει γιατί το Web παρέχει απεριόριστες πληροφορίες σε περιβάλλον με δυναμικό χαρακτήρα, από πολλές ιστοσελίδες και σε δραστηριότητες με απευθείας σύνδεση. Προβάλλουν μάλιστα το εύρημα πως η εμπειρία στο Web συνδέεται θετικά με την τεχνολογική παιδαγωγική γνώση περιεχομένου-Web.

Μια τροποποίηση εισάγουν και οι Olofson κ. συν. (2016) οι οποίοι προτείνουν τη μετατόπιση από το στατικό TRACK στην ανάλυση της δυναμικής διαδικασίας TRACKing, με την οποία ερευνητές και εκπαιδευτές εκπαιδευτικών μπορούν καλύτερα κατανοήσουν και να περιγράψουν τις ικανότητες κι διαδικασίες οικοδόμησης της γνώσης των εκπαιδευτικών κατά τη δημιουργία των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων με χρήση των ΤΠΕ.

Το TRACK σε σύνδεση με τις θεωρίες αυθεντικής, συνεργατικής και εποικοδομιστικής μάθησης έχει χρησιμοποιηθεί για να δημιουργηθούν ρούμπρικες αξιολόγησης δραστηριοτήτων σχεδιασμένων ειδικά για μαθήματα με ΤΠΕ (Koh, 2013).

Μία συμπλήρωση του μοντέλου προτείνουν ο Kafyulilo κ. συν. (2013) που ανέδειξαν τη σημασία τήρησης από τους ερευνητές ημερολογίου παρατήρησης, κατά την αποτίμηση του TRACK, γιατί αυτό παρείχε μία σύνοψη των δυσκολιών που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί τόσο κατά τη διάρκεια προετοιμασίας του μαθήματος όσο και κατά τη διδασκαλία στην τάξη. Αποτέλεσε έτσι τη βάση για τη βελτίωση της κατάρτισης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση της τεχνολογίας.

3.2 Σύνοψη - συγκριτική αποτίμηση

Η αποτελεσματική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, θα περίμενε κανείς, ότι εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τις τεχνικές ικανότητες των καθηγητών. Έκπληξη προκαλεί η διαπίστωση πως αυτό δεν ισχύει πάντα. Η αξιοποίηση των ΤΠΕ δε φαίνεται να παρεμποδίζεται τόσο από την έλλειψη τεχνικών γνώσεων όσο από την παιδαγωγική αδυναμία σχεδιασμού και την άγνοια των τεχνικών δημιουργικής χρήσης των ΤΠΕ. Πιο σωστά, οι αδυναμίες δε φαίνεται να είναι αμιγώς τεχνικές ή αμιγώς παιδαγωγικές. Οι δυσκολίες προκύπτουν από ένα αμάλγαμα τεχνολογικών και παιδαγωγικών ανεπαρκειών ή ελλείψεων. Αυτό που φαίνεται πως απαιτείται είναι η ισορροπία μεταξύ της τεχνολογικής κατάρτισης και της γνώσης των παιδαγωγικών προσεγγίσεων κατά την επαγγελματική ανάπτυξη των

ΤΠΕ. Στην πράξη δηλαδή διαπιστώνεται περιορισμένη κατανόηση και εφαρμογή της τεχνολογίας σε εναρμόνιση με το περιεχόμενο και την παιδαγωγική.

Η έλλειψη γνώσεων και η συνακόλουθη έλλειψη αυτοπεποίθησης ερμηνεύει, σύμφωνα με αρκετές μελέτες, τόσο την απροθυμία χρήσης των ΤΠΕ στην τάξη όσο και την αναποτελεσματική χρήση τους (Olofson et al., 2016; Afshari et al., 2009; Mumtaz, 2000). Άλλες έρευνες ωστόσο προσθέτουν μία ακόμη παράμετρο: η αυτοεκτίμηση των εκπαιδευτικών για τη χρήση των ΤΠΕ είναι μεν αναγκαίος ως ένα σημείο όρος, αλλά όχι επαρκής. Αποφασιστικής σημασίας για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ είναι η ισχυρή πίστη των εκπαιδευτικών στην αξία της νέας τεχνολογίας για τη διδασκαλία και τη μάθηση (Petko, 2012; Jamieson-Proctor, Finger & Albion, 2010). Ένα βήμα πιο πέρα πραγματοποιούν άλλες έρευνες, από τις οποίες προκύπτει πως ούτε η αποδοχή της αξίας των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς αρκεί, αν δεν υπάρχει εμπειρία στην πρακτική εφαρμογή στην τάξη (Mouza et al., 2014; Koh, Chai & Tsai, 2010; Nordin et al., 2013).

Κοινό εύρημα ορισμένων ερευνών είναι πως συχνά ο τρόπος ενσωμάτωσης των ΤΠΕ δεν ευνοεί πιο αποτελεσματικές μαθησιακές διεργασίες, γιατί είναι εργαλειακού χαρακτήρα. Οι ΤΠΕ δηλαδή γίνονται "το άρμα που σέρνει το άλογο" και υποστηρίζουν δασκαλοκεντρικές παραδοσιακού τύπου προσεγγίσεις (Jimoyiannis et al., 2013; Messina & Tabone, 2013; Δουκάκης et al., 2012), καθώς οι εκπαιδευτικοί δε φαίνεται να είναι σε θέση να απαγκιστρωθούν από παγιωμένα γνωστικά μοντέλα. Ωστόσο, όταν η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ανταποκρίνεται ολιστικά στις γνωστικές ανάγκες τους, παρουσιάζει πραγματικά παραδείγματα, προβλέπει αυθεντικές συνθήκες μάθησης και έχει καθοδηγητικό, πρακτικό χαρακτήρα οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιήσουν ευχερέστερα και προθυμότερα τις νέες τεχνολογίες (Τζιμογιάννης, 2010; Jimoyiannis et al., 2013; Doering & al., 2009; Oster-Levinz, & Klieger, 2010; Tokmak, et al., 2013).

Επιπλέον οι κοινότητες μάθησης των εκπαιδευτικών και η συνεργασία τους σε ομάδες φαίνεται ότι μπορεί να αποτελέσει ισχυρό κίνητρο για την εφαρμογή της νέας τεχνολογίας (Phillips, 2016; Saudelli & Ciampa, 2016; Tokmak, et al., 2013). Τα αποτελέσματα των ερευνών είναι μάλλον αντιφατικά, όταν διερευνάται το φύλο, η ειδίκευση και η εμπειρία ως διαφοροποιητικοί παράγοντες (Lin & al. 2013; Chua &

Jamil, 2012; Koh & Chai, 2011; Koh et al., 2010; Koh & Chai, 2014; Jamieson-Proctor & al., 2010).

3.3 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας

Από τη συγκριτική μελέτη της πρόσφατης επιστημονικής βιβλιογραφίας προκύπτει πώς έχει διαμορφωθεί πλέον στην εκπαιδευτική κοινότητα μία κοινή γλώσσα για τη διδασκαλία και τη μάθηση με τους νέους όρους που έφερε στο προσκήνιο η είσοδος των ΤΠΕ στην καθημερινότητα και η εφαρμογή των μαθησιακών θεωριών που απουσίαζαν από το παραδοσιακό σχολείο, δηλαδή της συνεργατικής, εποικοδομιστικής, διερευνητικής μάθησης. Το διεθνές ενδιαφέρον επικεντρώνεται έτσι στην καταγραφή των εξελίξεων που λαμβάνουν χώρα στις σχολικές τάξεις. Μία τέτοια καταγραφή επιχειρείται και με την παρούσα μελέτη που σκοπό έχει να φωτίσει μια σημαντική πτυχή της πραγματικότητας του σύγχρονου σχολείου: να διερευνήσει το βαθμό ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη από τους Έλληνες φιλόλογους, εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι οποίοι ακριβώς ολοκλήρωσαν επιτυχώς προγράμματα επιμόρφωσης στις ΤΠΕ.

Για την παρούσα μελέτη ελήφθησαν υπόψη τα εξής δεδομένα: πρώτον στην ελληνική πραγματικότητα η επιμόρφωση στις νέες παιδαγωγικές προσεγγίσεις και στη χρήση των ΤΠΕ έως τώρα αφορά μόνο τις ειδικότητες των φυσικών, των μαθηματικών και των φιλόλογων. Δεύτερον, οι μελέτες που αφορούν σε εκπαιδευτικούς των θετικών επιστημών ή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι αρκετές, ενώ κάτι ανάλογο δεν παρατηρείται σε φιλόλογους, ειδικότητα με το μεγαλύτερο αριθμό εκπροσώπησης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τρίτον οι φιλόλογοι επωμίζονται την υλοποίηση σχεδόν του ενός τρίτου των Προγραμμάτων Σπουδών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Τα πορίσματα της σχεδιαζόμενης έρευνας κρίνονται σημαντικά, γιατί αποτυπώνουν χαρακτηριστικά στιγμιότυπα της μάθησης που συντελείται στο ελληνικό σχολείο. Πιο συγκεκριμένα, η προστιθέμενη αξία της συνίσταται στο γεγονός πως τα

συμπεράσματα που προκύπτουν αποτελέσουν χρήσιμο υλικό για την κατανόηση του είδους των διδακτικών πρακτικών που εφαρμόζονται στο σχολείο, την εκτίμηση του βαθμού στον οποίο οι ΤΠΕ αξιοποιούνται με ουσιαστικό τρόπο, τη διαπίστωση του βαθμού στον οποίο το ρεπερτόριο των εκπαιδευτικών έχει εμπλουτιστεί με καινοτόμες στρατηγικές μάθησης και διδασκαλίας, αλλά και την επισήμανση των παρερμηνειών των εκπαιδευτικών για το τι συνιστά θετική διδακτική ενέργεια και αποτελεσματική μαθησιακή δραστηριότητα.

Τα ευρήματα της συγκεκριμένης έρευνας μπορούν να αποτελέσουν ένα χρήσιμο οδηγό για την αναθεώρηση, εκπόνηση και υλοποίηση ενός προγράμματος επιμόρφωσης των φιλολόγων με βάση τις διαφοροποιημένες ανάγκες τους.

Σύμφωνα με τους προαναφερθέντες σκοπούς της διεξαγόμενης έρευνας τέθηκαν τα εξής βασικά ερευνητικά ερωτήματα:

- ✓ Οι φιλόλογοι που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς την επιμόρφωση Β' επιπέδου σε ποιο βαθμό αξιοποιούν τις ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία και με ποιους τρόπους;
- ✓ Σε ποιο βαθμό έχουν αναπτύξει τις ικανότητες που είναι απαραίτητες για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική της τάξης και στα φιλολογικά μαθήματα;
- ✓ Ποιες είναι οι απόψεις και οι δυσκολίες των φιλολόγων για την ένταξη των ΤΠΕ στα φιλολογικά μαθήματα;

Κεφάλαιο 4

4.1 Ταυτότητα της έρευνας

4.1.1 Δείγμα-Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Οι δώδεκα συμμετέχοντες είναι έμπειροι φιλόλογοι, τρεις άνδρες και εννέα γυναίκες, με διδακτική εμπειρία από δώδεκα έως τριάντα τρία χρόνια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ηλικίας από 33 έως 58 χρόνων με ενεργό ενδιαφέρον για επαγγελματική ανάπτυξη. Υπηρετούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση των νομών Αρκαδίας και Λακωνίας.

Όλοι εκτός από το πτυχίο ελληνικών Φιλοσοφικών Σχολών έχουν επιμόρφωση σε σεμινάρια σύντομης ή και πιο εκτεταμένης διάρκειας, δύο από τους δώδεκα διαθέτουν διδακτορικό τίτλο, τέσσερις μεταπτυχιακό (η μία σε εξέλιξη) και μία φιλόλογος διαθέτει δεύτερο πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας.

4.1.2 Επιλογή συμμετεχόντων-Κριτήρια

Η επιλογή του δείγματος και του εργαλείου δειγματοληψίας πραγματοποιήθηκε με κριτήριο τους γενικότερους σκοπούς και τους ειδικότερους στόχους της έρευνας, αλλά φυσικά και με εκτίμηση των περιορισμών του χρόνου και της μεθόδου συλλογής των δεδομένων.

Με τη μέθοδο της «σκόπιμης δειγματοληψίας», δηλαδή της εκ προθέσεως επιλογής ατόμων και τοποθεσιών για την κατανόηση ενός φαινομένου (Creswell, 2011) επιλέχθηκε «βολικό δείγμα» δώδεκα εκπαιδευτικών, δηλαδή ατόμων πρόθυμων να συμμετάσχουν στην έρευνα και εύκολα προσεγγίσιμων.

Όλοι οι συμμετέχοντες ήταν επίσης εκπαιδευτικοί που δίδασκαν τη χρονική περίοδο που διεξήχθησαν οι συνεντεύξεις σε γυμνάσια. Η επιλογή αυτή ήταν σκόπιμη, γιατί τόσο η εντατικοποίηση των σπουδών στην ανώτερη δευτεροβάθμια βαθμίδα όσο και

ο εξετασιοκεντρικός προσανατολισμός του Λυκείου περιορίζουν σημαντικά τα περιθώρια για ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία στις λυκειακές τάξεις. Γενικότερα, η ένταξη των ΤΠΕ συνιστά μία διαδικασία που εκτείνεται σε χρονική διάρκεια και συχνά προσκρούει στις απαιτήσεις των Προγραμμάτων Σπουδών που καθορίζουν -στο Λύκειο ανελαστικά- την ποσότητα της ύλης και το ρυθμό διδασκαλίας. Αντίθετα στο γυμνάσιο οι φιλόλογοι έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν τις ΤΠΕ και να διαθέσουν χρόνο σε καινοτόμες στρατηγικές και προσεγγίσεις, χωρίς να τίθεται θέμα ασυνέπειας στην παρακολούθηση της διδακτέας ύλης. Επίσης, εκτός από την υπηρεσία σε γυμνάσιο, υπήρξε πρόβλεψη, ώστε το δείγμα να είναι όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτικό του «πληθυσμού» με κριτήριο τα χρόνια προϋπηρεσίας, τα τυπικά προσόντα και την εγνωσμένη επιθυμία για περαιτέρω επαγγελματική ανάπτυξη.

Επιπλέον, η έρευνα σχετικά με τις αντιλήψεις και τις ικανότητες που ανέπτυξαν οι εκπαιδευτικοί μετά την παρακολούθηση του προγράμματος Β΄ επιπέδου πραγματοποιήθηκε, αφού είχαν παρέλθει από ένα έως και έξι χρόνια μετά την επιτυχή συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη διαδικασία πιστοποίησης. Η επιλογή των συγκεκριμένων συμμετεχόντων κρίθηκε σκόπιμη, ώστε να έχει μεσολαβήσει επαρκές χρονικό διάστημα και περιθώριο I) για αξιοποίηση των ΤΠΕ στην πράξη μέσα στη σχολική τάξη, II) για αξιολόγηση των γνώσεων που αποκτήθηκαν και των ικανοτήτων που αναπτύχθηκαν, III) για έκφραση προβληματισμού και διαμόρφωση αποκρυσταλλωμένης γνώμης για την αποτελεσματική και επιτυχή εφαρμογή των ΤΠΕ και IV) για σαφή σχηματισμό εικόνας των υπαρχουσών δυσκολιών και προοπτικών.

4.2 Διαδικασία-Μεθοδολογία της έρευνας

Προκειμένου να συλλεχθούν δεδομένα και να αξιοποιηθούν ως βάση συμπερασμάτων, ερμηνείας, εξήγησης και πρόβλεψης στην εκπαιδευτική έρευνα που διενεργήθηκε επιλέχθηκε η μορφή των ημιδομημένων συνεντεύξεων, επειδή η ημιδομημένη συνέντευξη παρέχει τη δυνατότητα καταρχήν να υφίσταται μια σειρά από

ερωτήσεις που συνιστούν το βασικό οργανωτικό πλαίσιο της συνέντευξης, συγχρόνως όμως ο ερευνητής μπορεί να υποβάλλει διευκρινιστικές και ή πρόσθετες ερωτήσεις ανάλογα με τις απαντήσεις που λαμβάνει. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να εξάγει σαφέστερα και ασφαλέστερα συμπεράσματα και να εξετάσει βαθύτερα το θέμα (Bryman, 1995; Gall et al., 2006). Με τον τρόπο αυτό οι συμμετέχοντες έχουν το περιθώριο να διατυπώσουν ελεύθερα τις απόψεις τους και να εξηγήσουν τις σκέψεις τους, γιατί εξασφαλίζεται η φυσικότητα και η αμεσότητα στην επικοινωνία, καθώς και η πιθανότητα για συγκέντρωση μη προβλεπόμενων δεδομένων σχετικών με το θέμα (Breakwell 1995, Cohen & Manion 1997). Ταυτόχρονα ο ερευνητής δε χάνει τον έλεγχο της συνέντευξης, υπό την έννοια ότι τηρείται το γενικό περίγραμμα και τα ερευνητικά ερωτήματα καλύπτονται πολύπλευρα.

Οι ερωτήσεις ήταν ανοιχτού τύπου, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα εμβάθυνσης και ανάδειξης παραμέτρων που ενδεχομένως δεν είχαν προβλεφθεί, αλλά πιθανότατα έρχονταν προσοχής και ανάλυσης. Ακόμη, οι ερωτήσεις των συνεντεύξεων χρειάστηκε άτυπα ενίοτε να εμπλουτιστούν με βάση τη φύση των απαντήσεων των συμμετεχόντων, ώστε να είναι σαφέστερη η κατανόηση του περιεχομένου της απάντησης. Κατά τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων, καταβλήθηκε προσπάθεια να δημιουργηθεί το κατάλληλο κλίμα, ώστε οι συμμετέχοντες να μην νιώθουν ότι υφίστανται δοκιμασία ή έλεγχο, αλλά ότι συμμετέχοντας στην έρευνα συνεισφέρουν στην αποτύπωση και ως εκ τούτου στη δυνητική βελτίωση της υπάρχουσας πραγματικότητας. Για αυτό ο τόνος των συνεντεύξεων προσιδίαζε περισσότερο σε διάλογο και λιγότερο σε εξέταση, αν και οι ερωτήσεις αναγκαστικά ήταν μάλλον έντονα εξεταστικού χαρακτήρα.

Τα δεδομένα της παρούσας έρευνας συγκεντρώθηκαν σε διάστημα τριών μηνών μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων διάρκειας από 35 έως και 63 λεπτών. Η ερευνητική διαδικασία που ακολουθήθηκε ήταν η ακόλουθη: προηγήθηκε τηλεφωνική επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς και συνεννόηση για τη λήψη των συνεντεύξεων. Πριν από τις συνεντεύξεις δεν υπήρξε καμία παρέμβαση. Οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν μόνο για τους στόχους της μελέτης, ώστε να είναι ευχερέστερη η κατανόηση των ερωτήσεων και έλαβαν διαβεβαιώσεις για τη διατήρηση της ανωνυμίας τους.

Η επιστημονική ηθική συνεπάγεται την τήρηση συγκεκριμένων κανόνων δεοντολογίας, βασικός από τους οποίους είναι να εξασφαλίζεται η συναίνεση των συμμετεχόντων στην έρευνα. Προβλέπεται δηλαδή ένα πλαίσιο διαδικασιών με τις οποίες οι συμμετέχοντες ενημερώνονται για το περιεχόμενο της έρευνας και για οποιαδήποτε πτυχή της που μπορεί να τους επηρεάζει (Diener & Crandall, 1978). Η δεοντολογία της παρούσας έρευνας εδράζεται στο Institutional Guide to DHEW Policy (1971) στο (Cohen & Manion, 1997) που προβλέπει:

- ✓ την αναλυτική εξήγηση στους συμμετέχοντες της διαδικασίας και του σκοπού της έρευνας
- ✓ την περιγραφή της ταλαιπωρίας που είναι λογικά αναμενόμενη
- ✓ την απάντηση πιθανών ερωτημάτων των συμμετεχόντων σχετικά με την έρευνα
- ✓ την ενημέρωση ότι κάθε συνεντευξιαζόμενος είναι ελεύθερος να αποσύρει τη συναίνεσή του και να διακόψει τη συμμετοχή του κάθε στιγμή και φυσικά χωρίς καμία επίπτωση.

Εκπληρώθηκαν οι παραπάνω όροι και η διαδικασία της συνέντευξης πραγματοποιήθηκε με κάθε συμμετέχοντα χωριστά. Ακολούθησε απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων, ώστε τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν να τεθούν σε διαδικασία σύγκρισης, να εντοπιστούν ομοιότητες και να είναι εφικτή η εστίαση σε συγκεκριμένες παραμέτρους και η εξαγωγή συμπερασμάτων.

4.3 Το εργαλείο συνέντευξης

Τα ερευνητικά ερωτήματα προς την ομάδα των συμμετεχόντων στην έρευνα εκπαιδευτικών διατυπώθηκαν με βάση οκτώ άξονες με κατευθυντήρια αρχή τις επτά συνιστώσες του μοντέλου TPACK και το γενικότερο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Η ίδια δηλαδή η διάρθρωση του θεωρητικού πλαισίου TPACK υπαγόρευσε την ανάπτυξη των ερωτήσεων που αποτέλεσαν την επέκταση των τριών κύριων ερευνητικών

ερωτημάτων, τον πυρήνα δηλαδή του πρωτοκόλλου συνέντευξης που δημιουργήθηκε (Creswell, 2007).

1^{ος} Άξονας: Τεχνολογική Γνώση (TK)

Στον άξονα αυτό ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να παρουσιάσουν τη σχέση τους με τις ΤΠΕ, τα εργαλεία και τα λογισμικά που συνήθως χρησιμοποιούν, το χρόνο που διαθέτουν για τις ΤΠΕ και τον τρόπο με τον οποίο απέκτησαν τις γνώσεις και δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ. Ακόμη τους ζητήθηκε να σχολιάσουν τους λόγους για τους οποίους ενδεχομένως είτε ανανεώνουν και εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους για τις ΤΠΕ είτε δεν τις χρησιμοποιούν, την ικανότητά τους για εκμάθηση νέων λογισμικών και εργαλείων και τους τρόπους με τους οποίους αντιμετωπίζουν τα προβλήματα που ανακύπτουν με τις ΤΠΕ.

2^{ος} Άξονας: Γνώση Περιεχομένου (CK)

Στον άξονα αυτό ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να αξιολογήσουν τις γνώσεις τους ως φιλολόγων, αλλά και τη γνώση εν γένει των φιλολόγων ως προς την επάρκεια της για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων σύμφωνα με τις απαιτήσεις των ΠΣ και την πιθανότητα να χρειάζονται κάτι παραπάνω. Ακόμη τους ζητήθηκε να σχολιάσουν το βαθμό στον οποίο ενισχύουν τις γνώσεις τους στο αντικείμενο ανεξάρτητα από το σχολικό πρόγραμμα, να αποτυπώσουν τους τρόπους με τους οποίους ενδεχομένως εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους στο γνωστικό αντικείμενο και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ως προς αυτό.

3^{ος} Άξονας: Παιδαγωγική Γνώση (PK)

Στον άξονα αυτό ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να αξιολογήσουν τις παιδαγωγικές γνώσεις τους και να αναφέρουν όσα γνωρίζουν για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης. Τους ζητήθηκε ακόμη να περιγράψουν ένα συνηθισμένο μάθημά τους στην τάξη, καθώς και τις διδακτικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν. Ρωτήθηκαν ακόμη αν γνωρίζουν παιδαγωγικούς τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης και σε ποιο βαθμό μπορούν να προσαρμόσουν τη διδασκαλία τους ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ ή τις ιδιαίτερες δυσκολίες των μαθητών τους. Για την αποτίμηση της παιδαγωγικής γνώσης τους ζητήθηκε να δώσουν παραδείγματα

καινοτόμων στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας, που ενδεχομένως μπορούν να χρησιμοποιούν στην τάξη τους.

4^{ος} Άξονας: Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (PCK)

Στον άξονα αυτό ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να αξιολογήσουν την εξοικείωσή τους με τις συνήθεις παρανοήσεις, γνωστικές δυσκολίες των μαθητών στα φιλολογικά μαθήματα, την ικανότητά τους να διαμορφώνουν κατάλληλα το περιβάλλον της τάξης τους, ώστε να προκαλούν το κίνητρο των μαθητών για μάθηση. Ρωτήθηκαν ακόμη αν γνωρίζουν αποτελεσματικές μεθόδους, που προωθούν την κριτική σκέψη των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκουν, σε ποιο βαθμό είναι σε θέση να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν δραστηριότητες διερευνητικής (συνεργατικής) μάθησης στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκουν.

5^{ος} Άξονας: Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση (TPK)

Στον άξονα αυτό ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να αξιολογήσουν την ικανότητά τους να επιλέγουν κάθε φορά τα κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που ενισχύουν το μαθησιακό αποτέλεσμα και αν γνωρίζουν πώς να υποστηρίζουν τους μαθητές τους, ώστε να διερευνούν και να οργανώνουν τη μάθησή τους χρησιμοποιώντας εργαλεία ΤΠΕ, να τους υποστηρίζουν, ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους με χρήση εργαλείων ΤΠΕ και να βρίσκουν μόνοι τους πληροφορίες από πηγές στον Ιστό και να χρησιμοποιούν εργαλεία κατάλληλα για το γνωστικό αντικείμενο.

6^{ος} Άξονας: Τεχνολογική γνώση του περιεχομένου (TCK)

Στον άξονα αυτό οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν αν γνωρίζουν ειδικά λογισμικά και εργαλεία ΤΠΕ κατάλληλα για τα γνωστικά τους αντικείμενα, εργαλεία ΤΠΕ κατάλληλα για να κατανοήσουν οι μαθητές δύσκολες έννοιες στο αντικείμενό σας, που δεν μπορούν εύκολα να αναπαρασταθούν με άλλα μέσα και νέους τρόπους περιγραφής-αναπαράστασης του περιεχομένου σε ειδικά θέματα στα γνωστικά τους αντικείμενα.

7^{ος} Άξονας: Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TPACK)

Στον άξονα αυτό ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να αξιολογήσουν την ικανότητά τους να επιλέξουν κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που υποστηρίζουν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών σε μια συγκεκριμένη ενότητα στο αντικείμενό τους, να αξιολογήσουν την ικανότητά τους να σχεδιάζουν διδακτικές παρεμβάσεις για τα μαθήματα της Γλώσσας που συνδυάζουν κατάλληλα σύγχρονα εργαλεία (π.χ. blogs, wikis κ.λπ.) με σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις και το βαθμό που μπορούν να χρησιμοποιούν στην τάξη τους εκπαιδευτικές στρατηγικές που συνδυάζουν το περιεχόμενο μάθησης, εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις (π.χ. δημιουργική γραφή ή συνεργατική γραφή). Τους ζητήθηκε τέλος να αναφέρουν τις πιθανές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν.

8^{ος} Άξονας: Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Στον άξονα αυτό ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να εντοπίσουν ποιοι παράγοντες ευνοούν ή δυσκολεύουν τη συστηματική αξιοποίηση των ΤΠΕ από τους ίδιους και τους συναδέλφους τους με στόχο την ενίσχυση της μάθησης των μαθητών. Ρωτήθηκαν ακόμη σε ποιο βαθμό το Πρόγραμμα Σπουδών και ο σχολικός σύμβουλος ενθαρρύνουν την αξιοποίηση των ΤΠΕ στα μαθήματά τους. Επιπλέον, τους ζητήθηκε να αξιολογήσουν συνολικά αφενός το ρόλο των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων και αφετέρου την επιμόρφωσή τους, ως προς τις δεξιότητες που ανέπτυξαν για την ένταξη των ΤΠΕ στην καθημερινή πρακτική του μαθήματος. Τέλος κλήθηκαν να περιγράψουν ένα "πολύ καλό" μάθημα με ΤΠΕ.

Κεφάλαιο 5

5.1 Ανάλυση δεδομένων

5.1.1 Παρουσίαση και ανάλυση των δεδομένων της έρευνας

Στο παρόν κεφάλαιο πραγματοποιείται ανάλυση του περιεχομένου των συνεντεύξεων. Για την ανάλυση των δεδομένων της παρούσας έρευνας εφαρμόστηκε η στρατηγική της διασταυρωμένης ανάλυσης ή αλλιώς της κατηγορικής ταξινόμησης των δεδομένων (Patton, 1990; Mason, 2003). Η κατηγορική ταξινόμηση των δεδομένων επέτρεψε την δημιουργία ομοιόμορφων συνόλων κοινής θεματικής. Τα δεδομένα δηλαδή ομαδοποιήθηκαν, σύμφωνα με τους οκτώ επιμέρους θεματικούς άξονες, όπως ο *priori* επέβαλε η επιλογή του ίδιου του θεωρητικού πλαισίου TRACK. Ακολούθως, τα δεδομένα συμπυκνώθηκαν, ώστε να είναι δυνατή η εξαγωγή συμπερασμάτων από τα θεματικά τμήματα που δημιουργήθηκαν, τα τμήματα ενώθηκαν σε ευρύτερες κατηγορίες, ώστε να υπόκεινται σε ευχερέστερη σύγκριση και ερμηνεία (Creswell, 2007). Τα αποτελέσματα από τη σύγκριση συνδέθηκαν με την υπάρχουσα βιβλιογραφία και δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στον εντοπισμό νέων στοιχείων που αναδύθηκαν από τα δεδομένα.

Μια αφηγηρική διαπίστωση που προκύπτει από την έρευνα είναι πως οι συμμετέχοντες στη συνέντευξη καθηγητές μπορούν να ενταχθούν σε τρεις κατηγορίες με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά παρά τις κοινές αφηγήσεις και τα κοινά κριτήρια επιλογής τους.

Μία ομάδα, αν και έχει αφιερώσει χρόνο και μελέτη στις ΤΠΕ σε επίπεδο επιμόρφωσης δε φαίνεται να έχει πειστεί για τη χρησιμότητά τους και δεν τις αξιοποιεί στην τάξη εκδηλώνοντας έντονες επιφυλάξεις και γενικότερα αρνητική στάση ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Φαίνεται πως η κατηγορία αυτή λειτουργεί υπό την πίεση παραγόντων που παρεμβαίνουν αρνητικά και λειτουργούν ανασταλτικά. Η ανάλυσή τους θα πραγματοποιηθεί στη συνέχεια.

Μία δεύτερη ομάδα εκδηλώνει θετική στάση, αντιλαμβάνεται ως σπουδαία τη σημασία των ΤΠΕ και διαπιστώνει τη μεταμορφωτική τους δύναμη και ως προς τη συμμετοχή των μαθητών και ως προς την ποιότητα του διεξαγόμενου μαθήματος. Παρ' όλα αυτά είναι εμφανείς οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει στην εφαρμογή και σε ορισμένες περιπτώσεις, η εγκατάλειψη της προσπάθειας παρά τις αντίθετες προσδοκίες και η έκδηλη αποθάρρυνση, απογοήτευση ή στην καλύτερη περίπτωση η προσδοκία για υποστήριξη και περαιτέρω επιμόρφωση. Η ομάδα αυτή μάλιστα αντιλαμβάνεται με μεγαλύτερη σαφήνεια τους δυσλειτουργούντες παράγοντες και τις συνιστώσες που δρουν ενάντια στην ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Μία τρίτη ομάδα παρουσιάζεται να έχει κατακτήσει μεγάλη εξοικείωση όχι μόνο απλώς με τη χρήση, αλλά και με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη και φαίνεται πως δρέπει με ικανοποίηση τους καρπούς από την εφαρμογή τους, υπερβαίνοντας με δικές της δυνάμεις τα εμπόδια και τις δυσκολίες.

Για λόγους μεθοδολογικούς και προκειμένου να καταστεί διαυγέστερη η ανάλυση των αποτελεσμάτων η παρουσίασή της πραγματοποιείται με προοργανωτή και δομικό μέσο την τριμερή αυτή διάκριση των συμμετεχόντων. Στην παρουσίαση των ευρημάτων οι συμμετέχοντες παρουσιάζονται με την κωδικοποίηση ΚΑ1, ΚΑ2, ΚΑ3 κ.ο.κ. Τα σύμβολα, που το καθένα αντιστοιχεί σε έναν συμμετέχοντα, χρησιμοποιούνται ως ένδειξη της πηγής από την οποία προέρχονται τα αποσπάσματα των συνεντεύξεων που αναφέρονται στην ανάλυση. Οι συμμετέχοντες με τα σύμβολα ΚΑ 1, ΚΑ 2, ΚΑ 3 εντάσσονται στην πρώτη κατηγορία. Οι συμμετέχοντες ΚΑ 4, ΚΑ 5, ΚΑ 6, ΚΑ 7, ΚΑ 8 μπορεί να θεωρηθεί ότι ανήκουν στη δεύτερη ομάδα και τέλος οι συμμετέχοντες ΚΑ 9, ΚΑ 10, ΚΑ 11 και ΚΑ 12 στην τρίτη.

1ος Άξονας: Τεχνολογική Γνώση

Οι πεποιθήσεις και οι στάσεις απέναντι στις ΤΠΕ, όπως αντανακλώνται στις θέσεις που διατυπώνονται, όταν οι συμμετέχοντες στην έρευνα καλούνται να διατυπώσουν αυτοβιογραφικού χαρακτήρα σχόλια για τη σχέση τους με την τεχνολογία είναι σαφώς ενδεικτικές της γενικότερης νοοτροπίας τους και συνδέονται αλληλένδετα με τη χρήση ή μη των ΤΠΕ στην πράξη. Η ομάδα Α' παρά την επιτυχή ολοκλήρωση του

Β' επιπέδου επιμόρφωσης δε φαίνεται να έχει πειστεί για τη χρησιμότητα των ΤΠΕ και μένει προσκολλημένη σε παραδοσιακές διδακτικές προσεγγίσεις. Οι ομάδες Β και Γ έχοντας αφετηριακό σημείο ήδη και πριν την επιμόρφωση με πολύ περισσότερο θετικό πρόσημο απέναντι στις ΤΠΕ δείχνουν ότι αποδέχονται την αξία της τεχνολογίας στη διδασκαλία και τη μάθηση.

Ως προς την τεχνολογική γνώση τα αποτελέσματα από την παρούσα έρευνα είναι ειδικότερα τα εξής:

Η πολυπλοκότητα των γνώσεων που απαιτούνται για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία συνάγεται ότι αποτελεί τροχοπέδη για έναν αριθμό εκπαιδευτικών που αγνοεί είτε την ύπαρξη είτε τη λειτουργία χρήσιμων εργαλείων ΤΠΕ. Εντύπωση προκαλεί μάλιστα πως οι συγκεκριμένοι συμμετέχοντες δε διστάζουν να παραδεχτούν την αδυναμία τους στη χρήση των ΤΠΕ ούτε νιώθουν ότι αυτοακυρώνονται ως επαγγελματίες δηλώνοντας σχετική αδυναμία. Το αντίθετο συμβαίνει, όταν καλούνται να αξιολογήσουν τις γνώσεις τους ως φιλόλογων.

Πιθανότατα το εύρημα ερμηνεύεται από το γεγονός πως το σύστημα επιμόρφωσης δεν έχει ούτε το εύρος ούτε την αποτελεσματικότητα που θα δικαιολογούσε επάρκεια γνώσεων των επιμορφούμενων. Αφορά εξάλλου ένα μέρος μόνο των υπηρετούντων εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς στην επιμόρφωση συμμετέχουν μόνο ορισμένες ειδικότητες καθηγητών. Ανάλογα επίσης με τους λόγους και τους σκοπούς για τους οποίους οι φιλόλογοι χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ διαμορφώνονται και οι πεποιθήσεις για τη χρησιμότητά τους. Δεδομένης ωστόσο της έλλειψης ενδοσχολικής υποστήριξης των εκπαιδευτικών, ο χρόνος που απαιτείται για την προετοιμασία διδακτικών παρεμβάσεων με χρήση των ΤΠΕ για την πλειονότητα των εκπαιδευτικών είναι μάλλον απαγορευτικός.

Συνάγεται εύλογα από τις απαντήσεις πως η αποτελεσματική χρήση των ΤΠΕ στην τάξη προϋποθέτει εκτός από ένα ισχυρό οπλοστάσιο βασικών γνώσεων και την ύπαρξη μόνιμου ενδιαφέροντος για την παρακολούθηση των τρεχουσών εξελίξεων. Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη πως περίπου κάθε έξι μήνες οι αλλαγές είναι σχεδόν ριζικές, η επαφή με τα νέα δεδομένα κρίνεται επιβεβλημένη. Το γεγονός πως για να καταστεί εφικτή απαιτείται επίδειξη προσωπικού ζήλου και απουσιάζει κάθε μορφής εξωτερική υποστήριξη δυσχεραίνει σημαντικά την κατάσταση.

Γνώση εργαλείων γενικής χρήσης και λογισμικών

Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών του συγκεκριμένου δείγματος δείχνει να γνωρίζει επαρκές εύρος εργαλείων γενικής χρήσης και λογισμικών. Διαπιστώνεται ωστόσο ότι τα ειδικά λογισμικά για τα φιλολογικά μαθήματα θεωρούνται μάλλον δύσχρηστα και δεν προτιμώνται από τους φιλολόγους.

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Youtube, blog, έχουμε φτιάξει ένα blog στο σχολείο με μία συνάδελφο...λογισμικά, πέρα από το word και το power point που μπορεί να τύχει να χρησιμοποιήσω και πολύ σπανιότερα επεξεργασία βίντεο, αλλά, όταν κάνω καιρό να ασχοληθώ, μετά πάλι χρειάζομαι βοήθεια από τη συνάδελφο της Πληροφορικής "*

ΚΑ 8 : *"Το διαδίκτυο, εκείνα τα λογισμικά που είχαμε μάθει στις ΤΠΕ που μου ήταν άγνωστα και είναι χρηστικότερα που μπορούν να συνδυαστούν και με τα σχολικά βιβλία, γιατί αυτά παντρεύοντάς τα πετυχαίνεις ευκολότερα και γίνεται πιο ελκυστικό το μάθημα...με το Θεόδωρο, το padlet, το άλλο που κάνουμε δικό μας βιβλίο ψηφιακό, το Φωτόδεντρο και όλα αυτά που υπάρχουν στο ψηφιακό σχολείο"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *" Edmodo, prezi, padlet, snag it και πολλά ακόμη."*

ΚΑ 10: *"Διαδίκτυο κυρίως, αλλά τα λογισμικά που υπάρχουν για τα συγκεκριμένα μαθήματα δεν τα πολυχρησιμοποιώ. (Χρησιμοποιώ) ό,τι είχαμε μάθει ως εργαλεία στο Β' επίπεδο, δηλαδή τη μηχανή αναζήτησης, για να βρίσκω πληροφορίες, το wordle, το timetoast.. χρονογραμμές. Όλα τα εργαλεία, όχι ένα δύο, το σύνολο. Και padlet, το eclipse, όλα και blogs"*

ΚΑ 11: *"Χρονογραμμές, εννοιολογικοί χάρτες, ψηφιακοί τοίχοι, wikis κ. ά. δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων, centennia, ομηρικά έπη, σειρά Θύμησις δηλαδή και πολλά ακόμη, 21 εν πλω.."*

ΚΑ 12: " Λογισμικά παρουσιάσεων, διαδραστικό πίνακα, wikis, padlet, και φυσικά το ΙΜΕ και την πύλη."

Εκμάθηση νέων εργαλείων και λογισμικών

Οι ομάδες Β και Γ του δείγματος εκφράζουν αυτοπεποίθηση ως προς την ικανότητά τους για εκμάθηση νέων εργαλείων και λογισμικών και διάθεση να καταβάλλουν χρόνο, κόπο και προσπάθεια, προκειμένου να το επιτυγχάνουν. Η ομάδα Α είναι εντελώς αδιάφορη απέναντι στις ΤΠΕ.

Ομάδα Α

ΚΑ 3: "Στην τάξη δε χρησιμοποιώ. Μάθημα κάνω κανονικά... γιατί δε θεωρώ ότι προσφέρουν κάτι ιδιαίτερα στα αρχαιογνωστικά μαθήματα, στα λατινικά. Δεν προσέχουν και τα παιδιά και θα έχουμε και πρόβλημα με τους γονείς αν κάνουμε με υπολογιστές. Οι γονείς θέλουν μάθημα μάθημα"

Ομάδα Β

ΚΑ 8 : "Ναι με ενδιαφέρουν πάντα και παρακολουθώ, όποτε προκύπτουν κάποια σεμινάρια και έχω τη δυνατότητα. Εε .. από διάφορους. Πέρσι είχα παρακολουθήσει ένα σεμινάριο που είχε διοργανώσει ένα ιδιωτικό εκπαιδευτήριο, ας πούμε"

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: " Μαθαίνω εύκολα και σκέφτομαι και μετατροπές τους. Το 'χω! Το τελευταίο που έμαθα πρόσφατα ήταν μία παραλλαγή του surveymonkey για ανίχνευση εκπαιδευτικών αναγκών. Βλέπεις τι θέλουν τα παιδιά. Συγκεντρώνει και ομαδοποιεί απαντήσεις."

ΚΑ 12:" Ναι με μεγάλη ευκολία! Όσο μπορώ συμμετέχω σε fora που με πληροφορούν για νέα λογισμικά. Όταν υπάρχουν παρουσιάσεις νέων λογισμικών δωρεάν και πληρωμένες... πχ της ΑΣΠΕΤΕ... παρουσίασε το τμήμα Παιδαγωγικής τελευταία λογισμικά δωρεάν.... τριάντα, σαράντα λογισμικά! Δύο, τρία καλά."

Επίλυση τεχνικών προβλημάτων

Η επίλυση των προβλημάτων που προκύπτουν από τη χρήση της τεχνολογίας επαφίεται στις προσωπικές γνώσεις και την εμπειρία, στη βοήθεια από το διαδίκτυο και σε συναδέλφους ή άτομα του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος με περισσότερη άνεση στη χρήση των ΤΠΕ. Οι ομάδες των συναδέλφων, όταν δρουν υποστηρικτικά φαίνεται να είναι σημαντικός ενθαρρυντικός παράγοντας.

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Η ψάχνω στο google οδηγίες για να το λύσω ή ρωτάω τη συνάδελφο της Πληροφορικής με την οποία έχουμε καλή συνεργασία"*

ΚΑ6: *"Μία πρώτη προσπάθεια είναι να αναζητήσω στο διαδίκτυο μία λύση και μετά, αν χρειάζομαι, συνεργάζομαι με τον συνάδελφο πληροφορικής ή με κάποιον άλλο συνάδελφο που είναι πιο άνετος από μένα"*

ΚΑ 7: *" Ζητάω βοήθεια από συνάδελφο. Είναι κάνα δυο μέσα που είναι τσακάλια"*

ΚΑ 8 : *" Εκ των ενόντων με την έννοια ότι έχω μία σχετική εμπειρία και σε τεχνικά θέματα με τους υπολογιστές, οπότε εντάξει, αν είναι κάτι που μπορώ να το επιλύσω, προσπαθώ να το επιλύω μόνος μου, τώρα αν είναι κάτι που χρειάζεται τεχνικό ή θα ρωτήσω κάποιον φίλο, κάποιον γνωστό.."*

Ομάδα Γ

ΚΑ 12: *" Εκ των ενόντων. Ρωτώντας πας στην Πόλη! Από συναδέλφους που γνωρίζω. Πιο πολύ άλλων ειδικοτήτων...όχι ΠΕ19. Άλλων ειδικοτήτων είναι πιο πολύ γνώστες και πιο διαθέσιμοι να βοηθήσουν."*

Με αυτό συνδέεται άμεσα το εύρημα πως η κλίση προς τις ΤΠΕ και οι σχετικές γνώσεις αναπτύσσονται κυρίως από το προσωπικό ενδιαφέρον και τον στενό κοινωνικό περίγυρο και λιγότερο από τις σπουδές και το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα.

Απόκτηση γνώσεων ΤΠΕ

Ομάδα Β

ΚΑ 6: "Από το σεμινάριο και από προσωπική ενασχόληση."

ΚΑ 8: "Με ενδιαφέρον δικό μου και πολύ χρόνο"

Ομάδα Γ

ΚΑ 10: "Πριν την επιμόρφωση (Β') είχα κάνει το Α' επίπεδο, αλλά πριν είχα κάνει επιμόρφωση μέσω των Κέντρων Δια Βίου Μάθησης, τρεις περιόδους... είχα ασχοληθεί και πριν το 1997, είχα πάρει υπολογιστή από μόνη μου....αυτοδίδακτη"

ΚΑ 11: "Κυρίως από προσωπικό ενδιαφέρον και πολύωρη ενασχόληση"

ΚΑ 12: "Από σεμινάρια, ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση και αυτομόρφωση. Χωρίς να μου το προτείνει η υπηρεσία η οποία σε αυτά ψιλοκοιμάται, από μόνος μου βρίσκω σεμινάρια πχ του ΕΚΔΑ. Ποιος μου τα έχει πει όλα αυτά; Μόνος μου! Νέα εργαλεία κλπ, διδακτική..."

Χρόνος ενασχόλησης με ΤΠΕ

Φαίνεται πως όσο περισσότερο χρόνο αφιερώνουν οι εκπαιδευτικοί στις ΤΠΕ τόσο πιο θετική στάση φαίνεται να αναπτύσσουν απέναντί τους.

Ομάδα Α

ΚΑ2: "Καμιά ώρα τη βδομάδα ή στις δύο εβδομάδες"

ΚΑ 3: "Ελάχιστα. Δεν προλαβαίνω!"

Ομάδα Β

ΚΑ 5: "Κοίταξε! Μία ώρα κατά μέσο όρο την ημέρα"

ΚΑ 6: "Καθημερινά, θα έλεγα, γιατί μ' αρέσει να ανανεώνω το υλικό που έχω, να το προσαρμόζω, εε, σίγουρα μιάμιση ώρα, δύο"

ΚΑ 8: "Δύο ώρες στο ίντερνετ, να ψάχνω διάφορα, αν και έχω και από παλιά"

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *"Μία δύο ώρες την ημέρα για έρευνα στο διαδίκτυο και προετοιμασία μαθημάτων και ψυχαγωγία "*

ΚΑ 11 *"(Γέλια). Ποιες ώρες δεν είμαι στον υπολογιστή έπρεπε να είναι η ερώτηση!"*

ΚΑ 12: *"Τρείς ως πέντε ώρες τη μέρα. Με σκοπό εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό: δημιουργία παρουσιάσεων, ταχυδρομείο, κοινωνική δικτύωση. Παρακολουθώ τις εξελίξεις στην εκπαιδευτική διαδικασία, κάνω συλλογή-αποθήκευση ηλεκτρονικών εντύπων που θα χρησιμοποιήσω ως αφορμή για τα μαθήματά μου. Από τον ηλεκτρονικό τύπο."*

2ος Άξονας: Γνώση περιεχομένου

Οι ερωτώμενοι εκφράζουν σε μεγάλο ή τουλάχιστον σε ικανοποιητικό βαθμό αυτοπεποίθηση όσον αφορά στις γνώσεις τους ως προς το γνωστικό τους αντικείμενο που βρίσκεται σε αντιστοιχία με το περιεχόμενο των σπουδών τους. Μία φιλόλογος μάλιστα φαίνεται να θεωρεί πως δε χρειάζεται να ανανεώνει τις γνώσεις της ως προς το αντικείμενο και ανταποκρίνεται επιτυχώς με όσα ήδη γνωρίζει στις ανάγκες της διδασκαλίας.

Ομάδα Α

ΚΑ 1: *"Για τη γλώσσα πολύ καλές. Λογοτεχνία... εντάξει.. θέλει μονίμως μελέτη για λεπτομέρειες"*

ΚΑ 3: *"Πολύ καλή"*

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Θεωρώ ότι...καλά επαρκής δε νιώθεις ποτέ στο αντικείμενο, αλλά θεωρώ ότι είμαι σε καλό επίπεδο τουλάχιστον στο γυμνάσιο που έχω περισσότερη εμπειρία"*

ΚΑ5: *" Δεν μπορώ να σκεφτώ σε αυτό. Αυτά που ξέρω μου αρκούν"*

ΚΑ 7: *" Πολύ καλές . Εννιάρια έπαιρνα στο πανεπιστήμιο (γέλια)"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 11: *"Πολύ καλή!"*

Επάρκεια γνώσεων των φιλολόγων εν γένει

Προβάλλεται ως πάγιο αίτημα του κλάδου των εκπαιδευτικών η επιμόρφωση. Εξάλλου η συμμετοχή τους χωρίς αμοιβή στα προγράμματα Β' επιπέδου τα οποία και χρονοβόρα είναι και απαιτητικά επιβεβαιώνει την πρόθεσή τους για επαγγελματική ανάπτυξη παρά τις αντιξοότητες. Η επιθυμία για επιμόρφωση αντανακλά και τη συνειδητοποίηση της συνθετότητας των απαιτήσεων της διδασκαλίας και την ανάγκη για προσαρμογή στα νέα δεδομένα, όπως συνάγεται από τις απαντήσεις. Καταγράφεται η έλλειψη σε παιδαγωγικές γνώσεις και η αναγκαιότητα επικαιροποίησης και ανανέωσης των γνώσεων του αντικειμένου. Η ομάδα Γ πάντως εκφράζεται πιο θετικά όσον αφορά στην επάρκεια γνώσεων των φιλολόγων εν γένει, αν και αναγνωρίζει επίσης την αναγκαιότητα της επιμόρφωσης, αλλά και της ατομικής προσπάθειας. Προτείνεται ακόμη η λειτουργία κοινοτήτων μάθησης εκπαιδευτικών και το άνοιγμα των τάξεων στην παρατήρηση.

Χαρακτηριστικές ενδεικτικές απαντήσεις ανά ομάδα.

Ομάδα Α

ΚΑ2: *" Νομίζω πως μερικά πρέπει να τα δούμε εκ νέου με επιμορφώσεις και καλύτερα με ενημέρωση από τους συμβούλους, προκειμένου να διαφωτιστούμε για τα νέα δεδομένα που μας ζητάνε να κάνουμε στην ύλη μας."*

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Όχι θεωρώ ότι δεν είναι. Τουλάχιστον όταν βγαίνει από τη σχολή, δεν είναι έτοιμος.... (χρειάζεται) προσωπικό διάβασμα και συνεχή... εμπλουτισμό του υλικού του, γιατί τα σχολικά βιβλία συνέχεια αλλάζουνε και κάθε χρονιά που καταπιάνομαι με κάποιο μάθημα, βλέπω ότι πρέπει να αλλάζω από την αρχή όλες τις σημειώσεις."*

ΚΑ 7: *" Ανάλογα το τμήμα που έχουν τελειώσει και το διάβασμα που έχουν κάνει και μετά. Παρατηρείται να έχουν τελειώσει άλλο τμήμα και να ζητάνε άλλο μάθημα μετά. Παιδαγωγική γνώση χρειάζεται και να ανανεώνει τη διδακτική του μεθοδολογία"*

ΚΑ 8 : *" Όχι δεν είναι επαρκείς οι γνώσεις ενός φιλολόγου που τελειώνει το πανεπιστήμιο. Πολλά χρειάζεται Και από παιδαγωγική άποψη χρειάζεται επιμόρφωση και στα αντικείμενα της δουλειάς τους δεδομένου ότι είναι πάρα πολλά αυτά και νομίζω ότι δεν είναι επαρκείς οι γνώσεις ή η εμπειρία που αποκτά κανείς στο πανεπιστήμιο"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *"Είναι! Όσους έχω συναντήσει είναι επαρκείς και πάνω. (Χρειάζεται) να δημιουργηθούν ομάδες εκπαιδευτικών που να ανταλλάσσουν απόψεις και να είναι ανοικτές οι αίθουσες σε παρατήρηση."*

ΚΑ 11: *"Εξαρτάται από το προσωπικό του ενδιαφέρον και την επιθυμία του να ανταποκρίνεται στο ρόλο του ή απλώς να κάνει τα απολύτως αναγκαία και αυτά ελλειμματικά πολλές φορές. Χρειάζεται επιμόρφωση, αλλά κυρίως να υπάρχει η διάθεση και η επιμόρφωση συντελείται και με αυτομόρφωση.."*

ΚΑ 12: *" Μετά από 20 χρόνια υπηρεσίας και εμπειρία! Είναι και αν φροντίζεις να ενημερώνεσαι για τη βιβλιογραφία και να διαβάζεις ανελλιπώς! Αν όχι... έχεις χάσει το νήμα ή έχεις αφεθεί λέγοντας: "Λίγα με πληρώνουν, λίγα θα κάνω" και δεν έχεις φροντίσει να ανανεώσεις τις γνώσεις σου. Αν διαβάζεις όπου βρεθείς και όπου σταθείς..... θέλει κόπο και τρόπο! Οπωσδήποτε χρειάζομαι μία περιοδική επιμόρφωση κάθε πέντε χρόνια. Είναι απαραίτητη σε όλες τις ειδικότητες από την αρχή. Δεν ξέρω με ποια αντικείμενα. Διδακτική; Γνωστικό; Καθαρά στη Γλώσσα; Στην Ιστορία; Σε όλα! Σε όλα! Αλλά από πανεπιστημιακό φορέα! Όχι από οποιονδήποτε! Από πανεπιστήμιο. Να πηγαίνουμε πάλι πανεπιστήμιο. Αύγουστος θα είναι αυτός; Σεπτέμβριος; Εναλλάξ*

για να μην απογυμνώνονται τα σχολεία. Άμα λείπουν όλοι οι φιλόλογοι, πάει διαλύθηκε το σχολείο!"

Παρακολούθηση των επιστημονικών εξελίξεων

Οι εκπαιδευτικοί του δείγματος δηλώνουν ότι βρίσκονται σε ετοιμότητα και διαρκή αγώνα όσον αφορά στην ανανέωση των γνώσεών τους στο αντικείμενό τους. Η επιστημονική τους ιδιότητα φαίνεται ότι έχει ιδιαίτερο βάρος στις προτεραιότητές τους.

Ομάδα Β

ΚΑ 7: *"Σε σεμινάρια των σχολικών συμβούλων, σε συνέδρια από τα πανεπιστήμια ή από την ΠΕΦ (Πανελλήνια Ένωση Φιλολόγων). Τα παρακολουθώ"*

ΚΑ 8 : *"Γίνονται πάντα αρκετά σεμινάρια και μπορείς να παρακολουθείς και να διαβάζεις μόνος σου. Εγώ σίγουρα πάντα διαβάζω, παρακολουθώ σεμινάρια. Δε θα 'λεγα ότι τα κυνηγάω με την έννοια ότι τρέχω κάθε Σαββατοκύριακο από σεμινάριο σε σεμινάριο, αλλά μέσα στο χρόνο εν πάση περιπτώσει παρακολουθώ αρκετά."*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *"Ψάχνω για συνέδρια, ημερίδες, γίνονται πολλά... Όρεξη να έχεις και βενζίνη! Ε..εντάξει, μετακίνηση, δυσπραγία, μόνο η συμμετοχή στα συνέδρια έχει 40 ευρώ. Έπρεπε να είναι ελεύθερη για τους χαμηλόμισθους. Έπρεπε να υπάρχει πρόσβαση σε παγκόσμια βιβλιοθήκη για τους εκπαιδευτικούς."*

ΚΑ 11: *"Συνεχώς το κάνω, παρακολουθώ από κοντά τις εξελίξεις.. Θεωρώ προσωπική μου απώλεια να μην ξέρω κάτι καινούργιο που είναι ενδιαφέρον και χρήσιμο..."*

Δυσκολίες στην ενίσχυση των γνώσεων

Οι δυσκολίες για την ενίσχυση των γνώσεων αντικειμένου, όπως εντοπίζονται, από τους εκπαιδευτικούς του δείγματος συνίστανται κυρίως στην έλλειψη χρόνου και χρημάτων. Το γεγονός πως οι εκπαιδευτικοί είναι από τους χαμηλότερα αμειβόμενους επαγγελματίες με πτυχίο ανώτατης σχολής εύλογα συνιστά ανασταλτικό παράγοντα για την επαγγελματική τους ανάπτυξη και δρα ανασταλτικά για τις όποιες σχετικές

φιλοδοξίες. Επιπλέον αναφέρεται ως τροχοπέδη και η απόσταση από τα μεγάλα αστικά κέντρα, όπου συνήθως πραγματοποιούνται οι πιο πολλές και αξιόλογες επιμορφωτικές δράσεις. Επιπλέον δύο ερωτώμενοι αναφέρουν ως εμπόδιο ότι δε γνωρίζουν ξένη γλώσσα. Καταγράφονται ακόμη οικογενειακές δυσκολίες και η έλλειψη πρόσβασης σε επιστημονικές ηλεκτρονικές πηγές.

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Έλλειψη χρόνου, προσπαθώντας να ανταποκριθώ και στις υποχρεώσεις του σχολείου και στην extra επιμόρφωση που επιδιώκω, δε βρίσκω πάρα πολύ χρόνο"*

ΚΑ6: *"Δυστυχώς μία αντικειμενική δυσκολία είναι-δεν είμαι και χαρούμενος, ευτυχής που το λέω-που δε γνωρίζω ξένη γλώσσα να μπορέσω να αξιοποιήσω το πλούσιο υλικό που υπάρχει"*

ΚΑ 7: *" Υπάρχει θέμα πάντα οικονομικά. Η έλλειψη χρόνου και τα ξενόγλωσσα εγχειρίδια "*

Ομάδα Γ

ΚΑ 10: *"Οι δυσκολίες είναι πρακτικές. Θεωρώ ότι όλες οι επιμορφώσεις είτε σε επίπεδο μεταπτυχιακού είτε σε σεμινάρια χρειάζονται χρήματα. Δηλαδή βλέπουμε και το λέμε πολλοί συνάδελφοι αυτό: γιατί να γίνεται το τάδε σεμινάριο και να θέλει χρήματα ή υπάρχουν επιμορφώσεις που είναι πολύ μακριά, Θεσσαλονίκη ή Γιάννενα.. μόνο η Αθήνα είναι κάπως προσβάσιμη σε μας, αλλά απαιτείται χρήμα, πράγμα που δεν υπάρχει".*

ΚΑ 12: *"Οικογενειακές (δυσκολίες)! Ακριβά βοηθήματα! Δυσκολία πρόσβασης σε ηλεκτρονικές πηγές. Πώς θα βρω βιβλία; Για πες μου εσύ! Διαβάζω μόνο το abstract. Και για βιβλιοθήκες πρέπει να ξενιτεύεσαι."*

Τρόποι εμπλουτισμού των γνώσεων

Αναφέρουν πως ενισχύουν τις γνώσεις του αντικειμένου από προσωπικές ή δημόσιες βιβλιοθήκες, από συναδέλφους, από το διαδίκτυο, από ημερίδες ή σεμινάρια και από περιοδικά.

Χαρακτηριστικές ενδεικτικές απαντήσεις ανά ομάδα.

Ομάδα Α

ΚΑ 1: *"Από συναδέλφους ό,τι βρίσκουν. Ας πούμε σελίδες με υλικό στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Για παράδειγμα, βιογραφικά, για την Άννα Φρανκ. Μία δύο σελίδες στα Κείμενα είναι καλές μόνο"*

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Με αναζήτηση στο διαδίκτυο, μπορεί να ψάξω κάτι παραπάνω για το μάθημα που έχω να παραδώσω ή και για το μεταπτυχιακό που κάνω".*

ΚΑ5: *" Με σεμινάρια, ανταλλαγές απόψεων με άλλους εκπαιδευτικούς, ενημέρωση από το διαδίκτυο .. εε .. τέτοια πράγματα."*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *"Με πολύ διάβασμα και των πανεπιστημιακών βιβλίων και άλλων που παραγγέλνω, κατεβάζω από το academia.edu."*

ΚΑ 11: *"Παρακολουθώ ημερίδες, συνέδρια, τις ενδιαφέρουσες ιστοσελίδες συναδέλφων στο ίντερνετ, είμαι συνδρομήτρια σε περιοδικά... κι άλλα να πω;"*

ΚΑ 12: *" Από βιβλία άλλων συναδέλφων και δανείζομαι και από βιβλιοθήκες δημόσιες, αν βρω αυτό που θέλω. "*

3ος Άξονας: Παιδαγωγική Γνώση

Στην πλειονότητά τους οι εκπαιδευτικοί του δείγματος δείχνουν να αναγνωρίζουν ως ανεπαρκή ή ελλειμματική την παιδαγωγική τους γνώση, όχι μόνο μετά την ολοκλήρωση της επιμόρφωσης, αλλά και ήδη από την αποφοίτησή τους από την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Φαίνεται μάλιστα πως θεωρούν ότι οι γνώσεις αυτές δε συνιστούν απαραίτητο στοιχείο του γνωστικού οπλοστασίου που οφείλει να διαθέτει ο εκπαιδευτικός ή πως δεν αντιλαμβάνονται αυτήν την πτυχή των σπουδών τους ως κεφαλαιώδη. Το συμπέρασμα αυτό πηγάζει από τη διαπίστωση πως δε διστάζουν να παραδεχθούν την άγνοιά τους ή την αδιαφορία τους. Όλοι πάντως οι φιλόλογοι του δείγματος μπορούν να ανακαλέσουν ότι στο πρόγραμμα επιμόρφωσής ή στο πανεπιστήμιο απέκτησαν παιδαγωγικές γνώσεις και έμαθαν για τις θεωρίες μάθησης, αλλά δε φαίνεται να τις έχουν εμπεδώσει. Υπάρχουν βέβαια και αυτοί που δείχνουν εξοικειωμένοι με τις σύγχρονες θεωρίες, πρόθυμοι να τις εφαρμόσουν και πεπεισμένοι για την αξία τους, αλλά αποτελούν μικρό ποσοστό του δείγματος.

Ομάδα Β

ΚΑ5: *" Αυτά δεν τα θυμάμαι, νααπό Β' επίπεδο"*

ΚΑ6: *" Καλές. (Για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης) κάποια πραγματάκια από διάβασμα περιστασιακό ξέρω. Δεν ξέρω αν ισχύουν όλα αυτά που γράφουν μέσα Ομολογουμένως έχει σημειωθεί μία εξέλιξη στο θέμα το συγκεκριμένο. Αν και στο πανεπιστήμιο κάναμε Παιδαγωγικά και Ψυχολογία, κάποιο διάστημα, όταν ασχολήθηκα με το ελληνικό δημόσιο, η διάθεση της πολιτείας να κάνει ουσιαστικές επιμορφώσεις ήταν ατροφική και έμεινα λίγο πίσω. Προβληματίστηκα με τις νέες παιδαγωγικές και άλλες θεωρίες στο Β' επίπεδο.. η συμπεριφοριστική, η κοινωνικοπολιτισμική. Αυτές είναι σημαντικές και άλλη μία ήταν... και η εποικοδομιστική"*

ΚΑ 7: *" Καλές. Θα ήθελα κάτι καινούριο. Τα παιδιά έχουν αλλάξει. Έχω κάποια κενά. Ωχ! Βάλε τώρα αρκετά καλά! (Παραδείγματα σύγχρονων θεωριών μάθησης;) τις κονστρουκτιβιστικές, την ενεργή συμμετοχή των παιδιών και τον καθοδηγητικό ρόλο του δασκάλου, την μαθητοκεντρική διαδικασία"*

ΚΑ 8 : *" Εε έκανα πρόσφατα το Β' επίπεδο.... Τις γνώρισα και μέσα από το σεμινάριο των ΤΠΕ, αλλά δε θα έλεγα ότι είναι το δυνατό μου σημείο με την έννοια ότι εντάζει είναι ένα αντικείμενο το οποίο δε με απασχόλησε κιόλας ιδιαίτερα"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 10: *"'Ό,τι μάθαμε στο Β' επίπεδο, για τον Vygotsky, για τη σκαλωσιά, για τη σχέση μεταξύ δάσκαλου και μαθητή που πρέπει να παίζει το ρόλο του διαμεσολαβητή γνώσης κλπ. Τα θυμάμαι. Βέβαια είναι γεγονός πως δεν τα έχω εφαρμόσει (γέλια). Προσπαθώ κάποια να τα φρεσκάρω για να τα ξαναθυμηθώ, αλλά δεν είναι σίγουρο ότι τα έχω εμπεδώσει καλά.."*

ΚΑ 11: *"Τις γνωρίζω από το Β' επίπεδο και έχω και ασχοληθεί αρκετά. Δυστυχώς το σχολείο όπως λειτουργεί ευνοεί τον συμπεριφορισμό ο οποίος δεν είναι και για το πυρ το εξώτερον, αλλά δεν έχει πια ενδιαφέρον και δεν μπορεί να είναι τόσο αποτελεσματικός όσο για παράδειγμα η ανακαλυπτική μάθηση."*

ΚΑ 12: *"Αν συνυπολογίσει κανείς ότι στο πανεπιστήμιο έχουμε διδαχθεί ελάχιστα και όλα τα μαθαίνουμε στο πεζοδρόμιο της τάξης πιστεύω ότι βρίσκομαι σε καλό μονοπάτι....Πάρα πολλά πράγματα γνωρίζω για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης. Για τον κονστρουκτιβισμό κλπ. Αυτή που με δελεάζει είναι η θεωρία της φθίνουσας καθοδήγησης και αυτήν προσπαθώ να ακολουθώ. Και τις βασικές αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας που δεν είναι εφικτές σε όλες τις τάξεις και σε όλα τα αντικείμενα που διδάσκει ένας φιλόλογος."*

Μία ενδεικτική διδακτική προσέγγιση

Άλλοι από τους φιλόλογους του δείγματος προτίμησαν να μην αναφέρουν ενδεικτικές διδακτικές προσεγγίσεις τις οποίες επιλέγουν, άλλοι δίνουν σύντομες, ελλειπτικές απαντήσεις. Στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα τα μαθήματα γίνονται κεκλεισμένων των θυρών με την έννοια ότι οι τάξεις είναι κλειστές στην παρατήρηση και πολύ περισσότερο στον έλεγχο. Πιθανότατα θεωρείται ότι ούτε στο πλαίσιο μίας έρευνας δεν κρίνεται απαραίτητο να παραβιάσει κανείς αυτήν την αρχή ή πρόκειται για θέμα που γεννά αμηχανία.

Από τους φιλόλογους που έδωσαν στοιχεία, συνάγεται πως η πιο δημοφιλής διδακτική προσέγγιση, είναι ο κατευθυνόμενος διάλογος, αλλά εφαρμόζεται και η εργασία σε ομάδες, η δραματοποίηση, οι βιωματικές δραστηριότητες, τα θεατρικά δρώμενα, οι παγωμένες εικόνες, το παιχνίδι και η εισήγηση.

Λιγότερο αναφέρεται η χρήση των ΤΠΕ. Μία φιλόλογος χρησιμοποιεί την οθόνη προβολής, για να παρουσιάζει το κείμενο, ώστε να παρακολουθούν οι μαθητές πιο προσεκτικά. Προσαρμόζει δηλαδή τις ΤΠΕ στο δασκαλοκεντρικό μοντέλο. Μία άλλη φιλόλογος εφαρμόζει μεθόδους διερευνητικής ανακαλυπτικής μάθησης στο εργαστήριο, δίνοντας λέξεις-κλειδιά για αναζήτηση στους μαθητές ή χρησιμοποιεί την οθόνη προβολής μέσα στην τάξη, για να αναζητεί η ίδια υλικό, ενώ οι μαθητές την παρακολουθούν. Στην τελευταία περίπτωση, η εποικοδομιστική θεωρία τίθεται στην υπηρεσία του συμπεριφορισμού. Από δύο συμμετέχοντες στην έρευνα δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στη δημιουργία προσδοκιών στους μαθητές για την παρακολούθηση του μαθήματος. Αρκετοί πάλι φιλόλογοι κάνουν χρήση φύλλων εργασίας ατομικά ή σε ομάδες. Δίνεται επίσης έμφαση στην αφόρμηση του μαθήματος που γίνεται με βίντεο, απόκομμα εφημερίδας ή με κάποιο στοιχείο που προκαλεί την έκπληξη.

Το βασικό μορφωτικό αγαθό εξακολουθεί να θεωρείται το βιβλίο γύρω από το οποίο περιστρέφεται η διδακτική πράξη. Είναι ενδιαφέρουσα η διαπίστωση πως οι περισσότεροι συμμετέχοντες αντιλαμβάνονται πως το μάθημα χρειάζεται να είναι μαθητοκεντρικό και κατανοούν πως η μετωπική διδασκαλία έχει περιορισμένα οφέλη. Ωστόσο φαίνεται πως συνηθέστερα καταφεύγουν σε αυτήν είτε λόγω έλλειψης υποστήριξης και αφομοιωμένων σχετικών γνώσεων είτε από την αρχή της ήσσονος προσπάθειας είτε υπό την δύναμη της συνήθειας και των επιταγών της σχολικής κουλτούρας και του αναλυτικού προγράμματος.

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Εεε... όσο και αν θέλω να αποφεύγω τη μετωπική διδασκαλία, δεν υπάρχει χρόνος να την αποφύγω, αλλά προσπαθώ όσο γίνεται να ενθαρρύνω τα παιδιά να συμμετέχουν σωστά, να είναι μαθητοκεντρικό όσο γίνεται το μάθημα και κάποιες φορές αξιοποιώ και την ομαδοσυνεργατική, όχι πάρα πολύ συχνά όμως. Εξετάζω, οπότε ακούω όσο το δυνατόν περισσότερα παιδιά και τα αφήνω να διορθώνουν το ένα το άλλο, παραδίδω στη συνέχεια, αλλά προσπαθώ να σταματώ διαρκώς και να ανατροφοδοτώ τα παιδιά, να τους ζητάω να απαντούν. Παραδίδω με αυτόν τον τρόπο ανατροφοδοτώντας τις γνώσεις τους και στη συνέχεια, όταν υπάρχει χρόνος, προσπαθώ να τα αφήσω και τα ίδια να συνοψίσουν, να πουν τι κατάλαβαν.."*

ΚΑ6: "Η ομαδοσυνεργατική είναι αυτή που ανοίγει αρκετούς δρόμους και η κοινωνικοπολιτισμική σε συνδυασμό με τις τεχνολογίες. Να πω γλώσσα; Τι να πω; Περιγραφή; Από ποιο σημείο να ξεκινήσω; Έκανα τα τελευταία χρόνια γλώσσα στο γυμνάσιο. Η πρώτη μου δουλειά είναι να καταφέρω να σφυγμομετρήσω τη διάθεση του μαθητή, να αγαπήσει το μάθημα της γλώσσας και το πετυχαίνω αυτό μετά το δεύτερο, τρίτο μάθημα. Ξεφεύγω λίγο από τα πλαίσια του βιβλίου. Κινούμαι βέβαια στους βασικούς άξονες του βιβλίου, συνδυάζω το μάθημα με την ετυμολογία των λέξεων, με κείμενα που βρίσκω που προκαλούν το ενδιαφέρον του μαθητή, μετά τον φέρνω κοντά στο να δημιουργήσει κείμενα δικά του, του δίνω φύλλα με έτοιμες ερωτήσεις δικές μου και πάντοτε βρίσκω χρόνο-κλέβοντας και από άλλους συναδέλφους- να δούμε τις απαντήσεις που δίνουνε... εεε. Αφήνω το μαθητή να συμμετέχει σε μία συζήτηση και να μου πει τους προβληματισμούς του και απορίες και πιστεύω ότι μέχρι ένα βαθμό έχω καταφέρει να προσελκύσω το ενδιαφέρον τους"

ΚΑ 7: "Έννοείς αν είναι κειμενοκεντρικό; Συμμετοχική και κειμενοκεντρική ανάλογα τα μαθήματα. Γλώσσα και λογοτεχνία. Αρχαία και ιστορία όχι και τόσο. Αα! Οποιοδήποτε αντικείμενο; Ιστορία; Έεε αφόρμηση από το βιβλίο Κοιτάμε εικόνες. Σχολιάζουμε εικόνες, παραθέματα και λέμε πληροφορίες του βιβλίου. Ίσως φύλλο εργασία και αυτό είναι το ένα κομμάτι. Με τη χρήση υπολογιστή προχθές και με λέξεις κλειδιά να αναζητήσουμε υλικό στο εργαστήριο πληροφορικής. Μία φορά στις δεκαπέντε ή στον προτζέκτορα στην τάξη και να αναζητώ και τα παιδιά να βλέπουν. Το έκανα πρόσφατα και το θυμάμαι στην κυκλαδική και μινωική τέχνη"

ΚΑ 8 : "Πολύ χρησιμοποιώ το διάλογο, τις ερωτήσεις - απαντήσεις, αλλά και την αυτενέργεια συχνά δηλαδή βάζω τα παιδιά να δουλέψουν και σε ομάδες ακόμα για να δουν κάποια πράγματα με φύλλα εργασίας"

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: " Ένα μείγμα. Δεν κάνω μία μόνο σε καμία περίπτωση. Δηλαδή ένα μείγμα μεθόδων που ξεκινάει από ολιγόλεπτη παρουσίαση και καταλήγει σε απόλυτη ενεργοποίηση όλων στην τάξη στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Όχι σε ομάδες απαραίτητα. Έχουμε να διδάξουμε του Ρίτσου τον Επιτάφιο. Θα το ξεκίναγα με μία μαθήτριά μου μαυροντυμένη με τσεμπέρι και έναν μαθητή ξερό κάτω να κείτεται και θα

έλεγε: "Μέρα μαγιού μου μίσεψες..." Να φανταστούν τι βλέπουν ή θα το έδιναν σε εικόνες με την εξέγερση να μου πουν τι συμβαίνει. Θα πέρναγα όλα τα στοιχεία της παραδοσιακής σχολής του Ρίτσου. Θα είχα φύλλα εργασίας να συμπληρώσουν τα παιδιά. Στο τέλος θα έδιναν και το αισιόδοξο μήνυμα με χριστιανική χροιά. Θα το συνδύαζα με τον Θεολόγο το μήνυμα ότι κι άλλοι εργάτες έρχονται και οδεύουμε σε αίσιο τέλος. Θα τους έλεγε για την Ανάσταση"

ΚΑ 10: "Στα Κείμενα πχ; Όταν παραδίδω ένα κείμενο, μία ανάγνωση καταρχήν πολύ καλή. Πολλές φορές τους το προβάλλω σε προτζέκτορα το κείμενο, για να το έχουν.. να είμαστε όλοι προσηλωμένοι στο κείμενο, γιατί τα μισά παιδάκια μιλάνε, χαζεύουν ,κάνουν... μετά μιλάμε για το νόημα, προσέγγιση του νοήματος, μετά αναλυτικά σημεία που έχουν ενδιαφέρον... τι άλλο;"

ΚΑ 11: "Προσπαθώ να διανθίζω τα μαθήματα με διάφορες τεχνικές, άλλοτε να τα κάνω βιωματικά, με δραματοποιήσεις και παγωμένες εικόνες, άλλοτε να βάζω τα παιδιά να προετοιμάζουν διαξιφισμούς για διάφορα θέματα, άλλοτε να παίζουμε παιχνίδι γνώσεων για επανάληψη και άλλα πολλά"

ΚΑ 12: " Ναι μεθόδους, στρατηγικές εννοιές. Όχι προσεγγίσεις! Βιωματικού χαρακτήρα αρκετές φορές, θεατρικά δράματα, κατευθυνόμενο διάλογο και μεθόδους οι οποίες ενθαρρύνουν την ανακαλυπτική μάθηση. Ένα συνηθισμένο μάθημα γλώσσας θα ξεκινούσε με αφόρμηση, με βίντεο ή απόκομμα εφημερίδας σχετικό σε μεγάλο βαθμό με το θέμα που θα διαπραγματευτούμε. Στην πορεία θα γίνει χωρισμός σε ομάδες. .."

Παιδαγωγικοί τρόποι οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης

Οι πιο πολλοί από τους φιλόλογους του δείγματος έχουν ασαφείς και θολές γνώσεις για τους παιδαγωγικούς τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης. Δεν έχουν πρόσβαση σε ένα σώμα παιδαγωγικών γνώσεων το οποίο να λειτουργεί υποστηρικτικά στις προσεγγίσεις τους. Αυτοσχεδιάζουν επαφιόμενοι στην εμπειρία τους και στις προσωπικές τους εκτιμήσεις.

Ομάδα Α

ΚΑ2: " *Ναι. Τώρα δεν έχω διαβάσει, αλλά δεν θυμάμαι και τι ήταν και πριν από δέκα χρόνια που κοιτούσα για διαχείριση τάξης, δε θυμάμαι από πού διάβαζα. Και στο πανεπιστήμιο.. Δεν ξέρω, δεν απαντώ* "

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : " *Εμπειρικά κυρίως. Εκείνη την ώρα δεν ανακαλώ στο μυαλό μου κάποια θεωρία.* "

ΚΑ5: " *Αυτό με τις ομάδες εννοούμε; Ε καλά μπορώ. Άλλο μάθημα κάνω σε μία τάξη που έχει χαμηλό επίπεδο ...άλλο μάθημα.... Δηλαδή εστιάζω σε διαφορετικά σημεία. Το ίδιο πράγμα μπορεί να κάνω αλλά διαφοροποιημένα "*

ΚΑ6: " *Θα 'λεγα δεν έχω μία σαφή γνώση* "

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: " *Και βέβαια: όλους τους κανόνες διαχείρισης για ηρεμία, ησυχία, μεθόδους καταστολής, ενίσχυση, απόσβεση. Η καλύτερη μέθοδος: να ξέρεις καλά το μάθημά σου. Αυτό είναι που θα τους κερδίσει. Παιδαγωγικό συμβόλαιο..."*

ΚΑ 11: " *Γνωρίζω, είναι διαφορετικοί οι κανόνες ανάλογα με την ηλικία. Αλλιώς συμπεριφέρεσαι στα παιδιά στο Γυμνάσιο, αλλιώς στο Λυκείου. Όλα όμως έχουν ανάγκη από επιβράβευση, αποδοχή, ενίσχυση* "

ΚΑ 12: " *Όλους! Την ομαδοσυνεργατική, τη διαχείριση ποινών και αμοιβών, την αξία της γνωστικής επάρκειας στη διαχείριση της τάξης και άλλα πολλά. Τους γνωρίζω πάντως* "

Προσαρμογή στο εκάστοτε μαθησιακό προφίλ

Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα υποδεικνύουν ότι η εμπειρία είναι αυτή στην οποία βασίζονται οι εκπαιδευτικοί, για να ανιχνεύσουν και να αντιμετωπίσουν τις ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες ή ικανότητες των μαθητών τους και δυσκολεύονται να τις διαχειριστούν εξατομικευμένα, όσο και αν αντιλαμβάνονται πως αυτό είναι απαραίτητο. Θίγεται η θεσμική αδιαφορία για επιμόρφωση των

εκπαιδευτικών σε παιδαγωγικά θέματα. Φαίνεται πως σε μερικές περιπτώσεις οι όποιες γνώσεις για διαφοροποιημένη διδασκαλία προέρχονται από τη συγκυριακή επαφή των φιλολόγων με ειδικούς παράλληλης στήριξης στην τάξη τους ή σε κέντρα εξέτασης φυσικώς αδυνάτων.

Ομάδα Α

ΚΑ 1: *"ΟΚ. Είναι περισσότερο να επιμένεις στη λεπτομέρεια στα παιδιά που μπορείς να υποστηρίξεις. Στα πιο δύσκολα τμήματα με πιο χαμηλό επίπεδο, περιμένεις λιγότερα. Δεν κολλάς στη λεπτομέρεια. Να περάσει το βασικό μήνυμα."*

ΚΑ 2: *"Μπορεί και να είναι δύσκολο. Δεν πετυχαίνω να κινήσω το ενδιαφέρον ενός αδιάφορου μαθητή. Έχω περιπτώσεις δύσκολες και κάποιες φορές δεν πετυχαίνω."*

ΚΑ 3: *"Τους βοηθάω αν δεν ξέρουν, λύνω απορίες, κυκλικά τους ρωτάω όλους"*

Ομάδα Β

ΚΑ5: *"Άλλο πράγμα ρωτάω το μαθητή που είναι σχετικά αδύναμος και άλλο πράγμα το μαθητή που έχω απαιτήσεις"*

ΚΑ6: *"Περισσότερο πάλι λόγω του ατροφικού ενδιαφέροντος της πολιτείας να ενημερώσει τον εκπαιδευτικό, μέσα από την εμπειρία και από δικές μου δυνάμεις και ασχολία, κατάφερα έτσι να μάθω τρόπους και να αντιμετωπίζω μαθησιακές δυσκολίες των μαθητών και σε αυτό με βοήθησε κιόλας μία πολύχρονη παρουσία μου και κάποια σύντομα επιμορφωτικά σεμινάρια στα κέντρα των φυσικώς αδυνάτων στις πανελλαδικές εξετάσεις που εκεί αντιμετωπίζαμε, έτσι, πολλών περιπτώσεων μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες και με βοήθησε αυτό."*

ΚΑ 7: *"Προσπαθώ. Ε εντάξει, αν ένας δεν τραβάει πολύ του δίνω κάτι πιο ελαφρύ να κάνει ή θα βάλω δίπλα έναν καλό να τον βοηθάει, αλληλοδιδασκτική"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *" Σε απόλυτο βαθμό. Γνωρίζω τη διαφοροποιημένη διδασκαλία. Έχω κάνει μάθημα και σε μαθητές με παράλληλη στήριξη. Γνωρίζω ποιους μαθητές έχω*

Αυτομάτως ξέρω πώς θα καθοδηγήσω τη σύσταση των ομάδων, ώστε να είναι ανομοιογενείς, ούτως ώστε να έχεις στην κάθε ομάδα έναν κακό, έναν μέτριο, έναν καλό. Στον κακό θα μπω μαζί του στην ομάδα. Θα του δώσω ηγετικό ρόλο να ανέβει στην εκτίμηση των συμμαθητών του. Θα δώσω ποικίλους ρόλους που μπορεί να είναι του χρονομέτρη, αν έχει σοβαρό πρόβλημα. Ο καθένας κατά το μέτρο των δυνάμεών του"

ΚΑ 11: *"Νομίζω πως ναι, στο βαθμό που μπορώ εφαρμόζω εξατομικευμένη μάθηση, είναι πολύ απαιτητική διαδικασία και δεν έχω πάντα την ψυχική δύναμη να το κάνω, αλλά το προσπαθώ, γιατί έχει πολύ θετικά και άμεσα αποτελέσματα"*

ΚΑ 12: *" Σε μεγάλο βαθμό! Καθώς είμαι οπαδός της συνεκπαίδευσης όλων των μαθητών χωρίς αποκλεισμούς κάποιων μαθητών με ιδιαίτερες κλίσεις και ικανότητες. Αν υπάρχει σοβαρό πρόβλημα θα δώσω κάτι πολύ απλό, όπως μία υπογράμμιση, όχι πλαγιότιτλους. Κάνω χωρισμό σε ομάδες με παρέμβαση όχι τυχαία, αλλά πιθανότατα θα εντάξω μαθητές που χρήζουν περαιτέρω βοήθειας σε ομάδες που είναι διατεθειμένοι να τους παράσχουν αυτή τη βοήθεια. Οι μαθητές μπορούν να γίνουν πολύ σκληροί με συμμαθητές τους που αντιμετωπίζουν μαθησιακά προβλήματα. Τους αποκλείουν από τη συμμετοχή. Στην πλειονότητα βέβαια των περιπτώσεων αγκαλιάζουν και συμπαραστέκονται στους συμμαθητές τους με ιδιαίτερες ικανότητες. Απαιτεί ιδιαίτερη δουλειά, είναι χρονοβόρα διαδικασία, ιδιαίτερα χρόνο στο σπίτι και ιδιαίτερα την πρώτη χρονιά και αυτός είναι ο λόγος που δεν το κάνει κανένας. (Εγώ) πάντα το έκανα. Ακόμη και όταν δεν θέλουν κάποιον, τον φυτεύω σε μία ομάδα. Αν είναι ταλαντούχος, κάνει πράγματα. Αν δεν είναι, ζέχασέ τον"*

Καινοτόμες στρατηγικές μάθησης

Από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, στην ερώτηση αν είναι σε θέση να χρησιμοποιούν πλούσιο ρεπερτόριο καινοτόμων στρατηγικών μάθησης, μόνο οι εκπαιδευτικοί της ομάδας Γ φαίνεται να διαθέτουν αυτοπεποίθηση, έντονη αίσθηση αυτοαποτελεσματικότητας και ευρύ φάσμα κατάλληλων προς αξιοποίηση στρατηγικών μάθησης. Αντίθετα οι εκπαιδευτικοί των υπόλοιπων ομάδων εκδηλώνουν αμηχανία, άγνοια ή φόβο για αποτυχία.

Ως καινοτόμες στρατηγικές αναφέρονται η ομαδοσυνεργατική, οι κύκλοι διαλόγου, ο καταγισμός ιδεών και τα σκοινιά μπουγάδας.

Ομάδα Β

ΚΑ 7: *"Ε εντάζει μέτρια. Δεν έχω ασχοληθεί. Είμαι παραδοσιακή. Φοβάμαι μην κάνω λάθος και εκτραπεί η τάξη και ψαχνόμαστε"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *"Σε πολύ καλό βαθμό. Μου αρέσει να πειραματίζομαι. Κρατάω ημερολόγιο ανατροφοδότησης στο οποίο γράφω όλες τις παραμέτρους κακές ως επί το πλείστον, για να τις βελτιώσω"*

ΚΑ 10: *"Σε αρκετό βαθμό (γέλια). Δε μου έρχεται... καταγισμό ιδεών.. τι άλλο; Δεν μπορώ να θυμηθώ"*

ΚΑ 11: *"Ναι, τα είπα ήδη, χωρίζω ομάδες, κάνω κύκλους για διάλογο κλπ"*

ΚΑ 12: *" Σε εξαιρετικό βαθμό. Κατέχω πάνω από σαράντα τέτοιες τεχνικές. Εκείνο που δεν έχω διαπιστώσει είναι αν η μαθησιακή παιδαγωγική τους και επάρκεια είναι δεδομένη. Σίγουρα μένουν! Το αποτέλεσμα δεν ξέρω αν και κατά πόσο είναιΚάνεις αυτά.. τα σκοινιά της μπουγάδας¹, αλλά το θέμα είναι ποιος είναι ο στόχος σου... Αυτό είναι το μυστικό. Σε αυτό έχω κατασταλάξει εγώ. Πρέπει να έχεις έναν δύο στόχους. Όχι μεγαλεπήβολους!"*

4ος Άξονας: Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου

¹ Τοποθετούνται από τον εκπαιδευτικό σκοινιά με μανταλάκια από τον ένα τοίχο στον άλλον και τα παιδιά "απλώνουν" σημειώσεις, αφού ολοκληρώσουν ατομικές ή ομαδικές εργασίες και τις απαντήσεις που μπορούν όλοι να τις διαβάσουν.

Στον άξονα της Παιδαγωγικής Γνώσης Περιεχομένου οι φιλόλογοι που συμμετείχαν στην έρευνα εκφράζουν σχετική αυτοπεποίθηση η οποία φαίνεται να θεμελιώνεται στην εμπειρία τους και στη γνώση του αντικειμένου τους και όχι στις παιδαγωγικές τους γνώσεις καθ' εαυτές.

Εξοικείωση με συνήθεις γνωστικές δυσκολίες των μαθητών

Η συντριπτική πλειονότητα των εκπαιδευτικών του δείγματος επικαλείται την εμπειρία ως προγνωστικό μέσο των γνωστικών δυσκολιών και των συνήθων παρανοήσεων των μαθητών. Μόνο η ομάδα Γ έχει σαφώς χαρτογραφήσει ή τουλάχιστον επιδιώκει συστηματικά την καταγραφή τους, ώστε να είναι σε θέση να δρα προληπτικά ή αντισταθμιστικά. Μόνο ένας συμμετέχων καταφεύγει στις ΤΠΕ για άρση των δυσκολιών. Ως λύσεις καταγράφονται η απλούστευση των νοημάτων ή μείωση των απαιτήσεων, η ανάλυση και εμπέδωση της γνώσης, η χρήση ευρετηρίων όρων και οι ψηφιακοί πόροι πχ η προβολή βίντεο.

Ομάδα Α

ΚΑ 2: *"Αν αντιλαμβάνομαι ότι δεν το κατάλαβαν; Σε καλό βαθμό. Μέτριο. Δεν καταλαβαίνω εγώ τώρα."*

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Θεωρώ ότι χρόνο με το χρόνο.. εεε.. εξοικειώνομαι με τις παρανοήσεις τους και μπορώ να τις μαντέψω. Για παράδειγμα κάποιο συνηθισμένο λάθος, μία συνηθισμένη παρανόηση που κάνουν, όταν παραδίδω ένα κείμενο στη Λογοτεχνία ή μία σύγχυση σε ένα φαινόμενο στα Αρχαία."*

ΚΑ5: *"Εξοικειωμένη με τις παρανοήσεις; Κοίταξε τώρα πρόσφατα ας πούμε αντιμετωπίζω την αδυναμία τους, ας πούμε, να απομνημονεύσουν βέβαια είναι αυτό... δεν ξέρω.. πρέπει να δώσω στρατηγικές απομνημόνευσης...."*

ΚΑ6: *"Στη γλώσσα παραδείγματος χάρη; Θα 'λεγα το πρώτο ξεκινάει από την ορθογραφία... οι δυσκολίες τους είναι να μπορέσουν να αποδώσουν τις σκέψεις τους εγγράφως, όταν όμως βοηθηθούν κατάλληλα από τον εκπαιδευτικό και δεν τους ζητήσει υπερβολικά πράγματα και κινηθεί σε εκείνα που έχει διδάξει τις προηγούμενες μέρες ή*

εβδομάδες και τους δώσει ένα λεξιλόγιο με τη σημασία των λέξεων, τότε βλέπουμε ότι κάνουν θαύματα. Αν μάλιστα τους ζητήσει να γράψουν ένα κείμενο το οποίο θα είναι κοντά στις γνώσεις τους.. παραδείγματος χάρη: "Μίλα μου ελεύθερα πώς πέρασες το Σαββατοκύριακο" και όχι κάτι εξειδικευμένο.. αυτό έχει να κάνει ανάλογα με την τάξη βέβαια..τότε εκεί κάνουν μικρά θαύματα. Στο Λύκειο, θυμάμαι στο παρελθόν, απαραίτητη προϋπόθεση ήταν να έχεις συζητήσει με τους μαθητές το θέμα στο οποίο θα τους καλούσες να κάνουν δοκίμιο"

ΚΑ 7: *"Δεν είμαι εξοικειωμένη. Ο καθένας είναι προσηλωμένος στο μάθημα. Κατά πόσο μαθαίνουν είναι άλλο ζήτημα. Το ότι το συνειδητοποιώ..."*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *"Αυτό είναι θέμα παρατήρησης και καταγραφής. Συνηθίζω να καταγράφω προβλήματα και έχω μία καλή εικόνα και έχω υλικό και γλωσσάρι με όρους που μοιράζω στην αρχή της χρονιάς για δυσνόητα σημεία"*

ΚΑ 12: *"Σε αρκετά καλό βαθμό. Όπως είπαμε, υπάρχει μία εμπειρία 20 χρόνων. Εεε.. από την εμπειρία αυτή ξέρεις ποιες λέξεις, ποια σημεία, ποια νοήματα ένα ποσοστό μαθητών δεν μπορεί να επεξεργαστεί, ποιες συνδέσεις αδυνατεί να πραγματοποιήσει. Ή επιμένεις σε αυτά ευθύς εξαρχής να κάνεις τις απαραίτητες διευκρινίσεις ή μετέρχεσαι μεθόδων ψηφιακής εξοικείωσης για τις οποίες οι μαθητές είναι όλοι έτοιμοι. Κατάλαβες τι λέω; Αν δεν μπορώ να τους το πω με λόγια, τους το δίνω να το δουν μόνοι τους σε βιντεάκι."*

Κίνητρα για μάθηση

Η διαμόρφωση του περιβάλλοντος της σχολικής τάξης, ώστε να ευνοείται η μάθηση φαίνεται ότι έχει αυτοσχεδιαστικό χαρακτήρα, εναπόκειται περισσότερο στο προφίλ του κάθε εκπαιδευτικού και πολύ λιγότερο βασίζεται σε εμπεδωμένες γνώσεις συγκεκριμένων πρακτικών. Καταγράφονται ως μέσα κινητροδότησης η παλιά τεχνολογία, ο πίνακας, η αλλαγή διάταξης των θρανίων, η προβολή εικόνων ή η χρήση αποκομμάτων περιοδικών, η εργασία σε ομάδες ακόμη και οι μορφασμοί του εκπαιδευτικού. Θεωρείται ότι σε μεγάλο βαθμό η κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών συνδέεται με το χρόνο που έχει διαθέσει για προετοιμασία του

μαθήματος ο εκπαιδευτικός και αναγνωρίζεται ότι δεν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση η προσέλκυση της προσοχής των μαθητών. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη ενός φιλόλογου πως για να εκδηλωθεί ενδιαφέρον από τους μαθητές, χρειάζεται πρώτα αυτοί να πειστούν για τη χρησιμότητα της μεταδιδόμενης γνώσης και να αντιληφθούν την άγνοιά τους.

Ομάδα Α

ΚΑ 1: *"Σε καλό βαθμό, αλλά πρέπει να υπάρχει προσήλωση. Είμαι πολύ στον πίνακα. Γράφω και ζητώ να μου πουν, ώστε να είναι συγκεντρωμένοι. Τους κατευθύνω να φτάσω εκεί που θέλω"*

ΚΑ 2: *" Σε μέτριο βαθμό. Έχω και κάποια παιδιά στο μυαλό μου που δεν τα κινητοποιώ και πάρα πολύ"*

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Έε τη διάταξη; Τα θρανία; Προσπαθώ όσο γίνεται να τους ξαφνιάζω. Δε μου έρχεται κάποιο παράδειγμα"*

ΚΑ 5: *"Α κοίταξε άμα το θέμα είναι ενδιαφέρον... Άμα είναι εκτός βιβλίου. Τα εκτός βιβλίου τους αρέσουν. Εε .. τους αρέσει η εικόνα, τους αρέσει.... ας πούμε πχ όταν έπρεπε να κάνουμε περιγραφές, μία άσκηση ήταν να έχω συλλέξει φωτογραφίες από περιοδικά και να δίνουν περιγραφές"*

ΚΑ 6: *"Να μιλήσω για μένα σε ποιο βαθμό; Εγωιστικό θα φανεί. Σε πολύ μεγάλο βαθμό. Το μυστικό μέσα στην τάξη είναι να έχει τη μαεστρία ο εκπαιδευτικός να προκαλέσει το ενδιαφέρον, να κερδίσει την εκτίμηση, να δώσει εκτίμηση, αλληλοεκτίμηση, αλληλοσεβασμός, να αποδείξει στο μαθητή ότι ενδιαφέρεται για το μαθητή και ότι κάτι καινούργιο και ενδιαφέρον θα του μάθει και από κει και πέρα, όλα πάνε πρίμα και κάνει και την τάξη ό,τι θέλει. Τέτοιο πρόβλημα δεν υπήρχε ποτέ. (Παράδειγμα) Με πάρα πολλούς τρόπους, ακόμη και με μία γκριμάτσα του προσώπου, ακόμη και με έναν υπαινισμό, ακόμη και με ένα κοίταγμα, όσο χαζό και αν ακούγεται αυτό. Με έναν υποκριτικό πανικό που προκαλούσα και αμέσως μετά στο καπάκι το άλλαζα, έπαιζα με το συναίσθημα του μαθητή και μετά τους έφερνες εκεί που ήθελες"*

ΚΑ 7: *"Μέτρια. Τις περισσότερες φορές απειλούμε με τους βαθμούς. Λίγα πράγματα. Αν θέλαμε..... διαβάζουμε ιστορία, έκθεση. Θέλει γνώση"*

ΚΑ8: *"Μπορώ να τη χειριστώ την τάξη με αυτήν την προοπτική. Δουλειά σε ομάδες"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 11: *"Νομίζω πως μπορώ αρκετά καλά. Χρειάζεται πολλή προετοιμασία. Το θέμα είναι πόσο χρόνο διαθέτεις από πριν και πόσο καλά ξέρεις διάφορες μεθόδους, για να τις εφαρμόζεις"*

ΚΑ 12: *" Σε αρκετά καλό βαθμό. Δηλαδή μπορείς να προλειάνεις το έδαφος και να δημιουργήσεις τις προσδοκίες που θα οδηγήσουν σε μάθηση, καθιστώντας ελκυστικό το αντικείμενο που διδάσκεις εκείνη την ώρα. Θέτοντας τις κατάλληλες ερωτήσεις και δημιουργώντας το επιθυμητό επίπεδο άγνοιας και χρησιμότητας της γνώσης. Σαν να λύνουν ένα γρίφο. Δημιουργώ λοιπόν τις προϋποθέσεις ούτως ώστε οι μαθητές να ερευνούν, να ανακαλύπτουν μόνοι τους"*

Κριτική σκέψη

Η κριτική σκέψη, αν και προτάσσεται ως στόχος στα εκπαιδευτικά συστήματα, φαίνεται ότι στην πράξη είναι εξαιρετικά δύσκολο να καλλιεργηθεί μεθοδικά. Οι εκπαιδευτικοί του δείγματος αναγνωρίζουν τη δυσχέρεια αυτή και εκφράζουν προσωπικές απόψεις για τα μέσα που χρειάζεται να μετέρχεται ο εκπαιδευτικός, για να αναπτύξει κριτικούς νόες. Δε φαίνεται και σε αυτήν την περίπτωση να έχουν στη διάθεσή τους ένα σώμα γνώσεων στο οποίο να μπορούν να προστρέξουν, ώστε να βελτιώσουν με επιστημονικές μεθόδους το διδακτικό τους έργο. Εξάιρεση αποτελούν οι φιλόλογοι της τρίτης ομάδας που φαίνεται να διαθέτουν συγκροτημένη γνώση. Οι ιδέες που καταγράφονται είναι η εφαρμογή της μαιευτικής μεθόδου, η εξέταση παράλληλων πηγών, η προσομοίωση διλημματικών καταστάσεων, η χρήση αντιπαραδειγμάτων (*what if*), η μέθοδος των ειδικών (*four corners*).

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Κυρίως παράλληλες πηγές ή συζητάμε το θέμα τη γλώσσας (θεματικές ενότητες στο γλωσσικό μάθημα), τα θέματα ή πολλές φορές με τη μαιευτική μέθοδο προσπαθώ να κάνω τα παιδιά να εκφράσουν τις απόψεις τους κάνοντας το δικηγόρο του διαβόλου.."*

ΚΑ 7: *"Εντάξει, για να δεις, να δώσεις παράλληλα κείμενα και να ανταλλάζουν γνώμες... μία φορά που το δοκίμασα έγινε χάος"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *"Ναι. Ασφαλώς και γνωρίζω. Παράδειγμα: το πιο βασικό να πάρουν οι μαθητές μία απόφαση που ξεπερνά τις δυνάμεις της ηλικίας τους πχ απόφαση αρχηγού κράτους, ασκήσεις επί χάρτου ή προσομοίωση δύσκολων καταστάσεων που μπαίνουν εύκολα σε κείμενα γλώσσας. Τους βάζεις να αποφασίσουν, να σκεφτούν κριτικά, να σκεφτούν όλες τις παραμέτρους και, όταν δουν την απάντηση μετά αυτό ενεργοποιεί τους κριτικούς αντιδραστήρες. Δεν τους δίνεις μασημένη τροφή, να σκέφτονται, άλλα να υποθέτουν, άλλα να τα βγάλουν με κριτική σκέψη. αυτό μπορεί να γίνει και με ΤΠΕ, με what if....."*

ΚΑ 12: *" Δεν το έχω σκεφτεί τόσο πολύ! Αυθόρμητα θα έλεγα αυτό. Ναι! Γιατί όχι; Υπάρχουν μέθοδοι. Το θέμα είναι αν αξιοποιούνται στο βαθμό που πρέπει. Το four corners είναι τέτοιου είδους."*

Διερευνητική-συνεργατική μάθηση

Οι περισσότεροι φιλόλογοι του δείγματος φαίνεται να θεωρούν πως έχουν την ικανότητα να σχεδιάζουν και να υλοποιούν δραστηριότητες διερευνητικής (συνεργατικής) μάθησης στο γνωστικό τους αντικείμενο και να διαθέτουν σχετική εξοικείωση με το χωρισμό σε ομάδες. Υπάρχουν και αυτοί που γνωρίζουν τη στρατηγική, αλλά μόνο θεωρητικά και αδυνατούν να την εφαρμόσουν. Ως δυσκολίες αναφέρονται η έλλειψη χρόνου και υποδομών, οι προκαταλήψεις συναδέλφων, μαθητών και γονέων για τις καινοτόμες προσεγγίσεις, οι εγγενείς δυσκολίες της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου, ο φόβος αποτυχίας, η έλλειψη εμπιστοσύνης, η ελλιπής εκπαίδευση, αλλά και θέματα χωροταξίας και ανομοιογένειας των ομάδων.

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Δεν έχω ασχοληθεί πολύ. Μόνο πέρσι που έκανα πρότζεκτ και επιχειρήσα να φτιάξω κάποια ερωτηματολόγια, αλλά νομίζω δεν έχω αναπτύξει την ικανότητα αυτή"*

ΚΑ 6: *" Σε καλό βαθμό, αλλά πάντα στην πράξη, αυτό δεν μπορεί να γίνει, γιατί είναι τέτοιες οι υποχρεώσεις στο σχολείο μερικές φορές και είναι και η σύνθεση της τάξης τέτοια-πολλά παιδιά έρχονται από χωριά...- όσο να το κάνεις σε μικρό βαθμό. Μια δύο φορές το χρόνο, με φύλλα εργασίας "*

ΚΑ 7: *" Δεν το πολυκάνω. Δεν προλαβαίνω. Δεν έχω και εκπαιδευτεί. Έχει και φασαρία και ακουγόμαστε ο ένας με τον άλλο"*

ΚΑ 8 : *"Σε ικανοποιητικό βαθμό θα έλεγα. Μέσα από διάφορα ερωτήματα που μπορώ να θέσω. Έτσι νομίζω από συγκεκριμένα ερωτήματα μπορώ να καθοδηγήσω τον μαθητή προς την έρευνα του αντικειμένου"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *" Υπάρχει μία δραστηριότητα που κάνω συχνά. Αρχή, μέση, τέλος. Δίνω μία πρόταση και τους λέω να συμπληρώσουν το κείμενο από κει και μετά συνεργατικά. Αν αυτή η πρόταση ήταν η αρχή, γράψτε τη συνέχεια και σε άλλη ομάδα τη μέση, σε άλλη το τέλος. Ένας άλλος τρόπος; Το ξαναγράψιμο της ιστορίας... με δικούς τους τρόπους. Κάθονται και συζητάνε. Τι θα έκαναν αν ήταν οι δημοσιογράφοι και αν έφτιαχναν την εφημερίδα για αύριο το πρωί για ένα θέμα."*

ΚΑ 10: *" Πάλι το ίδιο θα πω. Τους αρέσει να τους χωρίζω σε ομάδες και να ψάχνουν (Οι δυσκολίες) είναι ένα θέμα. Νομίζω δεν υπάρχει πολύς χρόνος. Η ύλη δε βγαίνει, όταν θέλεις να κάνεις το μάθημα με ομαδοσυνεργατική. Θέλει να αφιερώσεις πολύ χρόνο στο ένα μάθημα... Το κάνω. Δε γίνεται να τα κάνω όλα (έτσι), χάνονται πάρα πολλές ώρες διδακτικές"*

ΚΑ 11: *"Πολύ εύκολα. Σε δυάδες ανά θρανίο, ανά δύο θρανία ή με αλλαγή στη διάταξη της τάξης και από κοινού εργασία για δεκάλεπτα. Στο εργαστήριο σε σταθμούς εργασίας. Μία δυσκολία είναι ο θόρυβος που προκαλείται. Ενώ είναι δημιουργικός, οι*

συνάδελφοι νομίζουν ότι δε γίνεται μάθημα, το ίδιο νομίζουν και μερικοί μαθητές και υποθέτω και γονείς"

ΚΑ 12: *"Διερευνητική; Πολλά! Εξερευνώντας μέσα από μουσική, κοιτάζοντας 10 χ 2, όταν πρόκειται για εικόνες, όταν πρόκειται για κείμενα, διαβάζοντας πλάγια, διαγώνια. Διαβάζοντας διαγώνια καταλήγεις σε κάποιο συμπέρασμα και διαβάζοντας κανονικά διαπιστώνεις αν το κείμενο τα εμφανίζει αυτά και στο πιο λεπτομερές διάβασμά του. Δυσκολίες χρόνου, οργάνωσης, σταθερές - ομοιογενείς ομάδες ή μεταβαλλόμενες ανομοιογενείς. Αν επιλέξεις σταθερές κινδυνεύεις να έχεις συνηθισμένες πρακτικές των μαθητών (κάποιος λουφάρει, δουλεύουν οι υπόλοιποι), ή αν είναι ανομοιογενείς και κάθε φορά μεταβαλλόμενες δεν επαρκεί ο χρόνος κάθε φορά να φτιάξεις τις ομάδες. Η χωροταξία των αιθουσών δεν ευνοεί ομαδοσυνεργατικές μεθόδους. Στη δεν υπάρχουν διαθέσιμα τερματικά και αίθουσες υπολογιστών. Πρέπει να κλείσεις ραντεβού πολύ καιρό πριν".*

5ος Άξονας: Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση

Συνολικά φαίνεται πως είναι χαμηλή η Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση των φιλολόγων του δείγματος. Μόνο η ομάδα Γ' δείχνει να διαθέτει ευχέρεια στην αξιολόγηση και επιλογή των κατάλληλων εργαλείων ΤΠΕ ανάλογα με τις διδακτικές δραστηριότητες. Φαίνεται να μπορεί να συνδυάζει τα κατάλληλα εργαλεία με τη θεωρία μάθησης που επιλέγει να υιοθετήσει. Ένας φιλόλογος αυτής της ομάδας προτείνει ως αναγκαία την ύπαρξη συνεχόμενου δίκτυου για την υλοποίηση των διδακτικών δραστηριοτήτων. Προτείνονται ως κατάλληλα τεχνολογικά εργαλεία με παιδαγωγική αξία οι ιστοεξερευνήσεις ή ο σχεδιασμός διαδρομής με μνημεία στο google earth. Οι ιστοεξερευνήσεις συνδέονται με τη διερευνητική θεωρία μάθησης. Πάντως ακόμη και εκπαιδευτικοί της ομάδας Β παρουσιάζουν έλλειμμα σχετικής εμπειρίας και μειωμένη αίσθηση αυτοαποτελεσματικότητας λόγω της αδυναμίας τους να κρίνουν με βεβαιότητα την παιδαγωγική αξία των διδακτικών τους επιλογών με χρήση ψηφιακών μέσων. Έτσι αναγνωρίζεται πως η χρήση των ΤΠΕ γίνεται με

μηχανιστικό τρόπο, χωρίς να συνδέεται με συγκεκριμένες παιδαγωγικές πρακτικές και γνωστικούς στόχους. Ως εμπόδια καταγράφονται οι υψηλές απαιτήσεις του όλου εγχειρήματος, η έλλειψη χρόνου και υποδομών, η απροθυμία των μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί της ομάδας Α εκφράζουν φόβο ή άγνοια.

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Όχι, θεωρώ ότι δεν έχω φτάσει ακόμη σε αυτό το βαθμό. Για παράδειγμα, πίστευα πέρσι χρησιμοποιώντας το radlet ότι θα είχαμε καλύτερα αποτελέσματα, αλλά δεν μπορούσα να φανταστώ ότι τα συγκεκριμένα παιδιά θα προτιμούσαν μου φέρουν την ερώτηση γραπτώς και να απορρίψουν κατευθείαν... δύο τρία μόνο δέχτηκαν να το κάνουν παρ' όλο που τους το έδειξα και στην τάξη στον διαδραστικό και πηγαίναμε βήμα βήμα μαζί, δε δέχτηκαν και πίστευα ότι ήταν κάτι που θα εξιτάρει"*

ΚΑ5: *" Εε νομίζω πως ναι. Κοίταξε τώρα ας πούμε έχουμε διαδραστικά σχολικά βιβλία, όταν πάμε στην αίθουσα υπολογιστών και τα βλέπουν εντάξει είναι μια επιπλέον άσκηση. Προσπαθώ αλλά δεν είμαι σίγουρη ότι βρίσκω πάντα γιατί θέλει χρόνο και δουλειά. Δεν είμαι σίγουρη ότι θα οδηγήσει στη μάθηση. Τα κάνω μηχανιστικά. Δεν ξέρω αν το καταφέρνω πάντα."*

ΚΑ6: *"Μπορώ να τα επιλέγω, αλλά δεν μπορώ να αξιοποιήσω όλα, γιατί είναι πάλι θέμα χρόνου και πολλές φορές είναι θέμα και υποδομών του σχολείου. Δηλαδή σε κάποιες περιπτώσεις αναγκάστηκα και πήγα εγώ το δικό μου λογισμικό, για να ανανεώσω τους υπολογιστές και να μπορέσω να τα χρησιμοποιήσω. Από την άλλη μεριά, επειδή οι χώροι είναι φτωχοί, δεν είναι και κατάλληλα εξοπλισμένοι ή όποιοι υπάρχουν χρησιμοποιούνται και από τις άλλες ειδικότητες είναι λίγο θέμα"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *"Ε βέβαια μπορώ. Ακολουθώντας τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Δίπλα έχεις την αξιολόγηση. Ξέρεις τι θα κάνεις. Έχεις μία γκάμα εργαλείων από απλά, σωστό λάθος ή εργαλεία με πληροφορίες που συγκεντρώνει ο μαθητής και φτιάχνει έναν τοίχο από το μηδέν. Θέλεις να ανακαλύψουν ή να εμπεδώσουν ένα φαινόμενο πχ ιστοεξερευνήσεις ή διαδραστικό πίνακα ή να σχεδιάσουν διαδρομή με μνημεία στο google earth"*

ΚΑ 11: *"Μπορώ να επιλέξω και θεωρώ με επιτυχία. Δύσκολη είναι η μεταφορά στο εργαστήριο, η συγκυρία να είναι ελεύθερο, η έλλειψη συνεχόμενων δώρων για να έχει περιθώριο η διαδικασία..".*

ΚΑ 12: *"Τις περισσότερες φορές. Κοίτα να δεις, όταν το κάνεις την πρώτη φορά δεν μπορείς να είσαι βέβαιος. Πρέπει να το δεις. Είναι όλα αποτέλεσμα ψαζίματος. Ρε παιδί μου, όταν θες διερευνητική μάθηση, επιλέγεις εργαλείο με έντονο διερευνητικό χαρακτήρα πχ ιστοεξερεύνηση. Περίληψη; Αφαίρεση περιττών στοιχείων από μία διήγηση σε έναν απλό κειμενογράφο και σου βγάζουν μία περίληψη ή λέξεις-κλειδιά".*

Διερευνητική μάθηση με ΤΠΕ

Οι εκπαιδευτικοί του δείγματος αξιολογώντας την ικανότητά τους να υποστηρίζουν τους μαθητές τους στην ενίσχυση της γνώσης με εργαλεία ΤΠΕ αναφέρονται κυρίως σε δραστηριότητες που πραγματοποιούνται κατόπιν δικής τους υπόδειξης στους μαθητές στο υπολογιστή τους σπιτιού τους και όχι στη σχολική τάξη. Μερικοί ωστόσο αναφέρονται και σε δραστηριότητες με παραγόμενα ψηφιακό τοίχο ή προβολή παρουσίασης ή βίντεο. Γίνεται λόγος για τα διαδραστικά βιβλία που παραπέμπουν σε διερεύνηση, για χρονογραμμές, για εργασία σε ομάδες με αποστολή την αναζήτηση διαδικτυακού υλικού, για δημιουργία ψηφιακού βιβλίου, για λειτουργία ηλεκτρονικής τάξης. Οι δυνατότητες για υλοποίηση αυτών των δραστηριοτήτων είναι περιορισμένες για όλες τις ομάδες και αυτός είναι ο λόγος που γενικά δε συνιστούν συνηθισμένη διδακτική πρακτική.

Ομάδα Α

ΚΑ 1: *"Όταν το κάνω, λέω σελίδες. Το θέμα είναι ότι το κάνουν μόνα στο σπίτι, αυτά αντιγράφουν και τα φέρνουν ή χαζεύουν απεριόριστα"*

Ομάδα Β

ΚΑ5: *" Εεε ναι εύκολο δεν είναι; Άμα τους δώσω, πω το site... δεν το κάνουνε, αλλά θα μπορούσαν ενδεχομένως. Κατά αρχάς αυτό για τα διαδραστικά βιβλία το ξέρουν τα ίδια πώς θα μπουνε. Το πώς να Εεε εντάζει στην ιστορία το έχω κάνει ήδη αυτό που*

ήταν ομαδούλες ναι.... Στο ίντερνετ, έμπαιναν, έβλεπαν και μετά έκαναν τα ppt. Και μεις επικοινωνούμε με mail πολλές φορές. Τους έλεγα μπειτε στις τάδε σελίδες..."

ΚΑ6: "Με κάποια εργαλεία που ξέρω πολύ καλά, ναι το κάνω αυτό, αν και σε κάποιες περιπτώσεις αυτοί είναι πολύ καλύτεροι και από μένα. Παραδείγματος χάριν στη δημιουργία ταινιών, αυτοί είναι αητοί σε σχέση με τις ικανότητες, γνώσεις που έχω εγώ. Έεε κάποια άλλα θέματα που είχαμε, πριν μάθω εγώ ψηφιακό βιβλίο, ένας δύο μαθητές ξέρανε. Εγώ μπορεί να τους βοηθήσω μερικές φορές στο power point πώς να κατατάζουν το υλικό, πώς να το παρουσιάσουν, πώς να περάσουν μέσα ταινίες, ήχο και τα τέτοια... πάντοτε στο πλαίσιο του μαθήματος που κάνω."

ΚΑ 8 : "Θα έλεγα πως ναι. Εγώ ας πούμε χρησιμοποιώ ηλεκτρονική τάξη. Βέβαια όχι στην πλήρη της μορφή, αλλά εν πάση περιπτώσει τους παραπέμπω. Για ασκήσεις, σημειώσεις και τέτοια...Ο καθένας μόνος του. Είναι από το σπίτι αυτή η εργασία"

Ομάδα Γ

ΚΑ 10: "Ναι, παράδειγμα στην Ιστορία, θα πούμε για τη χρονογραμμή, θα δώσουμε ένα padlet να δημιουργήσουν τα παιδιά από μόνα τους. Παράδειγμα στους περσικούς πολέμους, μπορούν να φτιάξουν ένα padlet για τις Θερμοπύλες να βρουν ένα σχετικό βίντεο, να κάνουν μία κρίση γιατί ο Λεωνίδας προχώρησε ενώ ήξερε ότι θα ηττηθούν."

ΚΑ 11: "Μπορώ να το κάνω και αρέσει στα παιδιά, αλλά απαιτεί χρόνο και προγραμματισμό. Δεν μπορεί να γίνει πολλές φορές μέσα στη χρονιά"

Συνεργασία με εργαλεία ΤΠΕ

Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών αναφέρει ως εργαλεία που ευνοούν τη συνεργατική μάθηση τα blog, τα wikis, τα padlets, οι ομάδες στο facebook και τα mails. Διαθέτει δηλαδή τη γνώση για την ύπαρξη των εργαλείων αυτών, αλλά πάλι μόνο η ομάδα Γ φαίνεται να είναι σε θέση να τα αξιοποιεί ευχερώς. Στο σημείο αυτό αναδεικνύεται ένα νέο στοιχείο ο αρνητικός ρόλος των γονέων που δρουν

υπονομευτικά στην ένταξη των ΤΠΕ στη διδακτική διαδικασία από φόβο για το νέο ή την τεχνολογία.

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Πάλι αναθέτοντας τους εργασίες στο blog, προσπάθησα να τους κάνω να βρουν κάποιες παροιμίες, να τις χρησιμοποιήσουν, να φτιάξουν κάποιο cartoon, τους έδειξα κάποια προγράμματα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν για να φτιάξουν το cartoon, αλλά μόνο στο επίπεδο της ενθάρρυνσης και της παροχής βοήθειας, μόνο να δουλέψουν ομαδικά. Παρ' όλο που τους έχω παροτρύνει να ανταλλάξουμε τα email μας, να επικοινωνούμε μεταξύ μας, δεν τα βλέπω να ανταποκρίνονται τα παιδιά"*

ΚΑ6: *"Ναι, ναι βέβαια! Εννοούμε τους ρόλους που αναθέτουμε, όταν δουλεύουν σε υπολογιστή. Άλλος ερευνά, άλλος συνθέτει και βρίσκουν μαζί αποτέλεσμα, σταχυολόγηση υλικού, σύνθεση, παρουσίαση."*

ΚΑ 8 : *"Με τα wikis. Τα έμαθα από άλλα σεμινάρια"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 10: *"Στην προσπάθειά μου να δημιουργήσουν ένα λογαριασμό gmail βρήκα πάρα πολλές αντιδράσεις από τα πρωτάκια. Μερικά μου είπαν ότι δεν τους αφήνουν οι γονείς τους, ενώ άλλα ότι έχουν λογαριασμό, αλλά οι γονείς τους έχουν τους κωδικούς και δεν τους δίνουν και ότι πρέπει να επικοινωνήσω με τους γονείς"*

ΚΑ 11: *"Το κάνω με ψηφιακό τοίχο, στον οποίο γράφουμε όλοι στο σπίτι. Το "όλοι" είναι σχετικό, μερικοί είναι αδιάφοροι ή δεν ξέρουν, άλλοι δεν έχουν υπολογιστή στο σπίτι, άλλοι δεν έχουν σύνδεση. Το κάνω πάντως και έστω και το ένα τρίτο να συμμετέχει, ευχαριστημένη είμαι."*

ΚΑ 12: *"Ναι αμέ! Να τους βάλεις σε ομάδα στο facebook, να φτιάξεις wiki..."*

Αναζήτηση πληροφοριών στον Ιστό

Η υποστήριξη των μαθητών, ώστε να αναζητούν μόνοι τους πληροφορίες από τον Ιστό προβάλλεται από τους εκπαιδευτικούς της ομάδας Β και Γ του δείγματος ως μία

εύκολη διαδικασία και αρκετοί αναφέρονται στις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να είναι και ασφαλής. Έχουν επίσης υπόψη τους τον κίνδυνο της άκριτης αναπαραγωγής στοιχείων από το διαδίκτυο, περίπτωση κατά την οποία ακυρώνεται η παιδαγωγική αξία των ΤΠΕ. Λαμβάνουν μέτρα πρόληψης του φαινομένου, συστήνουν συγκεκριμένες ιστοσελίδες και προτείνουν ελαστική καθοδήγηση με επίβλεψη και φθίνουσα καθοδήγηση.

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Τους αναθέτω εργασίες και τους τονίζω ότι δε θέλω να μου κάνουν cory paste τις πληροφορίες. Πολύ συχνά αφιερώνω χρόνο, για να τους δείξω πώς να τα αναπτύσσουν, αλλά μόνο στην τάξη που έχω διαδραστικό."*

ΚΑ5: *" Αρκετές φορές, διαλέγοντας σε ποιες σελίδες να μπουν. Δεν τα αφήνω τελείως ελεύθερα να ψάχνουν όπου να ' ναι. Είναι καθοδηγητικό"*

ΚΑ6: *"Ναι, ναι βέβαια. Θα με βοηθήσει σε αυτό τόσο το σχολικό βιβλίο που-αν δεν κάνω λάθος- μερικές φορές παραπέμπει σε ιστοσελίδες, όσο και εκείνα που είχαμε κάνει στο Β' επίπεδο, όσο και από δική μου έρευνα... Θα τους δώσω μερικά σημεία - αυτό εδώ τώρα μπορεί να έρχεται σε αντίθεση με μία θεωρία μάθησης ..να μην είναι κατευθυνόμενη η γνώση, αλλά επειδή υπάρχει και κίνδυνος μεγάλος να χαθούνε στο πέλαγος των γνώσεων- κατευθύνω εκεί"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *"Το ίδιο είναι αυτό. Τα έχουμε γράψει στους κανόνες πώς να αποφεύγουν σελίδες. Αυτό το κάνουν και στην πληροφορική"*

ΚΑ 11: *"Και αυτό εύκολο είναι και ίσως γίνεται πολύ περισσότερο από τα υπόλοιπα. Όλοι μας παραπέμπουμε στον ιστό και ζητάμε να μας φέρουν πληροφορίες. Αν γίνεται και οργανωμένα η αναζήτηση ώστε να μην είναι απλώς cory paste, ακόμη καλύτερα. Μάλλον πολύ καλύτερα"*

ΚΑ 12: *" Τι να κάνω; Ε αυτά τα πράγματα τα ξέρουν καλύτερα οι μαθητές τώρα πια. Δεν περιμένουν εμάς. Πιο εξειδικευμένα εργαλεία ίσως ναι. Ανάλογα με το μάθημα θα"*

δώσεις ιστοσελίδες χρήσιμες, του συγκεκριμένου μαθήματος. Τι παράδειγμα; Τους λέω σελίδες που ξέρω. Είπαμε ότι είμαι οπαδός της φθίνουσας καθοδήγησης"

6ος Άξονας: Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου (ΤΓΠ)

Η ομάδα Γ φαίνεται να διαθέτει επαρκή Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου. Από το περιεχόμενο των απαντήσεων των ομάδων Α και Β διαπιστώνεται μέτρια ικανότητα συσχέτισης εργαλείων και λογισμικών ΤΠΕ με συγκεκριμένες απαιτήσεις του γνωστικού αντικείμενου.

Ειδικά λογισμικά και εργαλεία ΤΠΕ για το γνωστικό αντικείμενο

Αρκετά γενικά εργαλεία και λογισμικά είναι γνωστά στους εκπαιδευτικούς των ομάδων Β και Γ του δείγματος, όμως μόνο η ομάδα Γ γνωρίζει ειδικά λογισμικά. Αυτά απορρίπτονται ωστόσο ως αναχρονιστικά ή έντονα συμπεριφοριστικά. Δε φαίνεται δηλαδή να είναι ευρεία η χρήση ειδικών λογισμικών για το γνωστικό αντικείμενο των φιλολογικών μαθημάτων. Αναφέρονται η Πύλη της Ελληνικής Γλώσσας, το ΙΜΕ, το Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού και τα λεξικά, οι συμφραστικοί πίνακες, το τρενάκι των ρημάτων, ο μοναχός Θεόδωρος, ο Δημόσιος και Ιδιωτικός βίος, το Ιφιγένεια, το TLG.

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Ναι, τους είχα βάλει στην Πύλη της ελληνικής γλώσσας, τους έδειξα τους συμφραστικούς πίνακες, να ψάχνουν λεξικά, εγκυκλοπαίδειες.."*

ΚΑ 8 : *" Είναι για την ιστορία το ΙΜΕ. Για παράδειγμα για τα Νέα Ελληνικά το Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού, το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας..."*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *"Δε μου αρέσουν είναι παρωχημένα. Άλλης εποχής. Συνήθως χρησιμοποιώ σώματα κειμένων, την Πύλη. Πλησιάζουμε το web 3. Λεξικά. Πολύ χρήσιμα! Να ξέρουν*

να ψάχνουν, να μάθουν να αναζητούν. Η ανακαλυπτική μάθηση σε όλο της το μεγαλείο"

ΚΑ 11: *" Δυστυχώς είναι απαρχαιωμένα. Συμπεριφοριστικά τα περισσότερα και χάνεις το ενδιαφέρον μετά από μία ή δύο ώρες. Δεν τα προτιμώ"*

ΚΑ 12: *"Γνωρίζω πάρα πολλά! Το τρενάκι των ρημάτων, ο μοναχός Θεόδωρος, ο Δημόσιος και Ιδιωτικός βίος, το Ιφιγένεια, την Πύλη, το TLG. Θεες κι άλλα;"*

Εργαλεία ΤΠΕ για κατανόηση σύνθετων εννοιών του γνωστικού αντικειμένου

Με εξαίρεση δύο συμμετέχοντες της τρίτης ομάδας οι υπόλοιποι εκπαιδευτικοί του δείγματος δε φαίνεται να έχουν υπόψη επαρκή αριθμό γνωστικών πόρων των ΤΠΕ για την αποσαφήνιση σύνθετων εννοιών του γνωστικού αντικειμένου. Από την Γ ομάδα αναφέρεται το λημματολόγιο τη Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα, τα λεξικά, η αγγλική βικιπαίδεια, οι δείκτες των διαδραστικών πινάκων, ευρηματικοί τρόποι παρουσίασης από φιλολογικές ιστοσελίδες. Από τις ομάδες Α και Β αναφέρονται η προβολή βίντεο ή διαφανειών, η αναζήτηση στο διαδίκτυο, και ο διαδραστικός πίνακας. Προτείνονται πάντως εκ παραδρομής, από αμηχανία ή αδυναμία συσχέτισης ακόμη και οι χρονογραμμές ή ο διάλογος με τους μαθητές.

Ομάδα Α

ΚΑ 1: *"Αχνά θυμάμαι"*

ΚΑ 3: *"Όχι όλα μπορούν να αναπαρασταθούν με λόγια κλπ. Βλέπουμε και βίντεο σε τηλεόραση"*

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Μμμ .. εργαλεία, το power point για να αποσαφηνίσω κάποια έννοια, δε μου έρχεται κάτι άλλο.."*

ΚΑ6: *"Δε θα τους παρέπεμπα στο διαδίκτυο για κατανόηση τέτοιων δύσκολων σημείων. Θα ξεκίναγα από μένα με μία συζήτηση προφορική και αν απαιτείτο θα έκανα και κάτι τέτοιο"*

ΚΑ 7: *" Timetoast και διαδραστικό πίνακα"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *"Τώρα δεν μπορώ να σκεφτώ. Βέβαια γνωρίζω. Αν μπεις στην αγγλική βικιπαίδεια που έχει και μεγαλύτερη αξιοπιστία... Είναι γεμάτο το διαδίκτυο από βιντεάκια που εξηγούν πράγματα πχ διαδραστικοί χάρτες και αλλαγές ανά αιώνες. Δείκτες που μεταβάλλονται πχ στη βιομηχανική επανάσταση"*

ΚΑ 11: *"Κυρίως τα λεξικά, στην πύλη για την ελληνική γλώσσα, υπάρχει ορολογία, ειδικό λημματολόγιο, αυτή τη στιγμή είναι ό,τι σπουδαιότερο υπάρχει στα δικά μας μαθήματα (φιλολογικά)"*

ΚΑ 12: *"Υπάρχουν τέτοια πράγματα; Δεν έχω κάτι στο νου μου! Κάποια λεξικά ή σε ιστοσελίδες συναδέλφων με έτοιμα μαθήματα και ευρηματικούς τρόπους παρουσίασης των αντικειμένων. Δεν επιτρέπεται επισήμως από το υπουργείο Παιδείας"*

Νέοι τρόποι περιγραφή του περιεχομένου στο γνωστικό αντικείμενο

Οι περισσότεροι από τους φιλολόγους του δείγματος αντιδρούν αμήχανα στην ερώτηση αν γνωρίζουν νέους τρόπους περιγραφής ή αναπαράστασης του περιεχομένου σε ειδικά θέματα στο γνωστικό αντικείμενο. Έτσι ως νέοι τρόποι κατατίθενται παλαιάς τεχνολογίας γνωστικοί πόροι, τα βίντεο και οι εικόνες, οι πίνακες και τα αγγεία. Γίνεται αναφορά πάντως και στα διαδραστικά βιβλία και στο διαδίκτυο.

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Να τους τραβήξω το ενδιαφέρον με κάποια εικόνα εε.. και να τα ρωτήσω να ορίσουν τα ίδια τα παιδιά -τουλάχιστον με τις γνώσεις που έχουν μέχρι εκείνη τη στιγμή- το περιεχόμενο ή να μαντέψουν την έννοια που θα παραδώσω"*

ΚΑ 6: *"Δηλαδή; Αυτό έχει να κάνει με το μεράκι και τη φαντασία του εκπαιδευτικού, να κοιτάζει εκείνα που ξέρει και να χρησιμοποιήσει μερικές φορές και το διαδίκτυο. Θα 'λεγα ναι! Θα 'λεγα ναι..."*

Ομάδα Γ

ΚΑ 10: *"Με τα βιβλία τα διαδραστικά; Με το υπερκείμενο;"*

ΚΑ 11: *"Τι εννοείς; Να δείχνω πχ αγγεία ή πίνακες αντί να τους μιλάω για αυτά, ή να επεξεργάζομαι ηλεκτρονικά τα κείμενα με χρώματα, υπογραμμίσεις κλπ;"*

ΚΑ 12: *" Τι είναι αυτό; Αν μπορείς να παρουσιάζεις με νέο τρόπο το μάθημα με τις ΤΠΕ; Εεε δεν το ξέρω αυτό τι είναι. Τι με νέους τρόπους; Με τις ΤΠΕ. Δηλαδή...υποθέτω ότι μπορώ. Κάθε μάθημα που παρουσιάζω θεωρώ πως είναι νέος τρόπος, αν αυτό εννοείς, αφού δεν επιλέγω μετωπική διδασκαλία ή απλή εισήγηση"*

7ος Άξονας: Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TPACK)

Οι περισσότεροι από τους μισούς εκπαιδευτικοί του δείγματος αξιολογώντας τις προσωπικές τους γνώσεις ως προς το προβλεπόμενο από το μοντέλο TPACK σύνολο γνώσεων που απαιτείται να διαθέτει ο σύγχρονος εκπαιδευτικός θεωρούν πως υπολείπονται. Η διαπίστωση αυτή είναι αναμενόμενη, με δεδομένο πως από τη διερεύνηση που προηγήθηκε έχει προκύψει πως οι εκπαιδευτικοί του δείγματος αναγνωρίζουν πως κυρίως η παιδαγωγική τους γνώση, αλλά και η τεχνολογική παιδαγωγική τους γνώση δεν είναι επαρκείς. Υπάρχει βέβαια και η ομάδα Γ που δείχνει να ανταποκρίνεται με ευχέρεια στις απαιτήσεις του TPACK.

Η δυσκολία αποδίδεται από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς στην έλλειψη εξοικείωσης με τις νέες διδακτικές πρακτικές και στην έλλειψη χρόνου και υποδομών. Ακόμη και όσοι από τους εκπαιδευτικούς επιχειρούν τις νέες προσεγγίσεις, φαίνεται ότι προβαίνουν σε υλοποίηση μόνο περιστασιακά και σε καμία περίπτωση οι καινοτόμες στρατηγικές δεν αποτελούν πρακτική της καθημερινότητας. Ένα άλλο εύρημα που προκύπτει είναι οι κλίσεις που εμφανίζουν οι εκπαιδευτικοί σε ορισμένα μαθήματα που φαίνεται να τους εμπνέουν περισσότερο

από άλλα, με αποτέλεσμα να εκδηλώνουν για αυτά μόνο την πεποίθηση ότι είναι δυνατή η ανανέωσή τους.

Επιλογή εργαλείων ΤΠΕ για συγκεκριμένα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών στο γνωστικό αντικείμενο

Ακόμη και από την ομάδα Γ εκδηλώνεται μέτρια αίσθηση αυτοαποτελεσματικότητας στην ανάπτυξη του TRACK και είναι γενικώς αποδεκτή η δυσκολία επίτευξης του σύνθετου εγχειρήματος.

Ομάδα Α

ΚΑ 1: *"Σε μικρό βαθμό, κάτι θα βρει η καθηγήτρια να εξηγήσει με τις ΤΠΕ, ένα φύλλο εργασίας.."*

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Δεν έχω εξοικειωθεί πολύ, ώστε να το κάνω αυτό στην προετοιμασία του καθημερινού μαθήματος, αλλά αναζητώντας νομίζω ότι μπορώ να κρίνω, μπορώ να ανταποκριθώ"*

ΚΑ6: *"Όχι σε πολύ μεγάλο βαθμό και αυτό συνδυάζεται με την έλλειψη χρόνου πάλι που έχει ο εκπαιδευτικός και στη σχολική τάξη παρά το γεγονός ότι έχουμε να αφιερώσουμε και στο σπίτι μία δυο ώρες για την προετοιμασία. Μπορώ όμως.. ένα παράδειγμα..Μπορώ από το Φωτόδεντρο παραδείγματος χάριν στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών από μετάφραση στη Γ' Γυμνασίου, Ελένη (Ευριπίδη) να πάρω υλικό από τα άλλα μαθήματα...λάθος. Καλύτερα γίνεται στην Ιστορία. Όταν διδάσکو για πολιτεύματα, για άλλα πράγματα, να αξιοποιήσω το Φωτόδεντρο, να πάω στο μάθημα στην Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή να πάρω υλικό από κει και άλλα χρήσιμα.."*

ΚΑ 7: *"Με τραγούδι ή βίντεο ή με άλλο τρόπο. Γιατί όχι; Σε όλα δε γίνεται. Στη λογοτεχνία γίνεται. Δεν το κάνω. Μη λέμε τώρα κουβέντες"*

ΚΑ 8 : *" Σε ικανοποιητικό βαθμό θα έλεγα. Τώρα παράδειγμα... μισό λεπτό.. ανάλογα με το αντικείμενο..ένα μάθημα ιστορίας θα σας περιγράψω. Έχω τις ιστοσελίδες. Έχω*

το φύλλο εργασίας. Τα σχετικά ερωτήματα. Και τους δίνω, ας πούμε, όταν κάνω αυτό το μάθημα και επιλέξω τη μέθοδο, τους δίνω συγκεκριμένες διευθύνσεις, για να καταφύγουν και να αναζητήσουν τις πληροφορίες. Αυτό γίνεται στην τάξη. Αυτό, αν γίνεται δύο φορές το χρόνο και πολύ! Στο σχολείο δηλαδή δεν είναι εύκολο. Εφικτό! Όχι εύκολο."

Ομάδα Γ

ΚΑ 10: "Ένα λεπτό! Πιστεύω ότι μπορώ. Ίσως σε καλό βαθμό. Όχι άριστο."

Σχεδιασμός φιλολογικών μαθημάτων που συνδυάζουν σύγχρονα εργαλεία με σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις

Εκτός από την ομάδα Γ που φαίνεται να έχει κατακτήσει τις απαιτούμενες ικανότητες για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, οι εκπαιδευτικοί των άλλων ομάδων του δείγματος αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο σχεδιασμό διδακτικών δραστηριοτήτων οι οποίες συνδυάζουν το γνωστικό αντικείμενο με σύγχρονα εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες θεωρίες μάθησης. Αναγνωρίζεται μάλιστα πως από το εύρος των παιδαγωγικών στόχων και των σύγχρονων εργαλείων οι φιλόλογοι περιορίζονται στις δυνατότητες που διανοίγει το σχολικό εγχειρίδιο. Από τους φιλόλογους της ομάδας Γ προτείνονται ιστοεξερευνήσεις, καπέλα σκέψης, και παραγωγή συνεργατικών κειμένων

Ομάδα Β

ΚΑ6: "Εδώ οι γνώσεις μου δεν είναι τόσο πολύ καλές, θα έλεγα, στο συγκεκριμένο σημείο και δύσκολο.... έτσι ... δεν το έχω εφαρμόσει στο βαθμό που να...."

ΚΑ 7: " Εε... δεν έχω ασχοληθεί τόσο. Θεωρούμε ως προγράμματα σπουδών τα βιβλία. Στο επίπεδο του βιβλίου, αν κάνω συνδυασμό ερωτήσεων και δραστηριοτήτων και μπορεί το παιδί να κάνει ένα word ή ένα ppt, το κάνω"

ΚΑ 8 : " Αυτό δεν το έχω κάνει ακόμη. Σε πολύ μικρό βαθμό. Πρέπει να το κάνω πρώτα κτήμα δικό μου, στο μυαλό μου και μετά να το μεταφέρω στα παιδιά. Ακόμη δεν το έχω (κάνει) .."

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: " Εντάζει σύγχρονο εργαλείο.. να γράψουν συνεργατικά κείμενα, να κάνουν ιστοεξερευνήσεις, να κάνουν τα καπέλα σκέψης και η κάθε ομάδα να γράψει κάτι από διαφορετική σκοπιά πχ ζωή κάποιου, άλλη ομάδα το έργο του.. και μετά φτιάχνουν ένα κοινό κείμενο"

ΚΑ 10: " Αν θέλω να πετύχουν να βρουν την τέχνη ή να φτιάξουν κείμενα, θα τους στείλω στον κόμβο, για συνεργατικά κείμενα, να χρησιμοποιήσουν τη συνεργατική γραφή. Το 'χω κάνει . Τους έβαζα να συνεχίσουν ιστορίες οι ομάδες σε google docs"

ΚΑ 12: "Είμαι πολύ εξοικειωμένος με τα σενάρια, γιατί είναι ολοκληρωμένες προτάσεις και μπορώ να σχεδιάσω τέτοιες προτάσεις"

Εκπαιδευτικές στρατηγικές που συνδυάζουν το περιεχόμενο μάθησης, εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις

Στην ερώτηση πως αξιολογούν οι συμμετέχοντες την ικανότητα χρήσης στην τάξη εκπαιδευτικών στρατηγικών που συνδυάζουν το περιεχόμενο μάθησης, εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις (π.χ. δημιουργική γραφή ή συνεργατική γραφή) ακόμη και εκπαιδευτικοί που εντάσσονται στην ομάδα Γ εκδηλώνουν αμηχανία ή μέτρια ικανοποιητικά επίπεδα γνώσης. Οι φιλόλογοι του δείγματος καλούμενοι να αναφερθούν συνολικά πια στις δυσκολίες με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι στην ανάπτυξη του TRACK επικαλούνται πάλι την έλλειψη χρόνου, το φόβο της αποτυχίας, γενικώς απαγορευτικούς παράγοντες, τον κόπο που απαιτείται, την έλλειψη προθυμίας ή την αδιαφορία των συναδέλφων τους. Προβάλλονται ακόμη ως δυσκολίες η έλλειψη διοικητικής υποστήριξης και υποδομών. Καταγράφονται ως εμπόδια η θεσμική αδιαφορία, ο ελλιπής ψηφιακός γραμματισμός των μαθητών, η αντίθετη προς τις ΤΠΕ σχολική κουλτούρα, η πίεση και οι περιορισμοί που επιβάλλει η διδακτέα ύλη. Επισημαίνεται επιπλέον και η ανάγκη να βιώσει ήττες ο εκπαιδευτικός στην προσπάθεια του να βελτιώσει τη διδασκαλία του.

Στην τελική δηλαδή αποτίμηση του TRACK των φιλόλογων το αποτέλεσμα που καταγράφεται είναι πως μόνο λίγοι από τους επιμορφωμένους εκπαιδευτικούς έχουν αναπτύξει τις απαιτούμενες ικανότητες και διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις, ώστε

να είναι σε θέση να υπερβαίνουν τις υπάρχουσες δυσκολίες. Οι υπόλοιποι είτε έχουν θεωρητική ενημέρωση, αλλά αντιμετωπίζουν ως έντονα τα πρακτικά προβλήματα είτε νιώθουν ανεπαρκείς ακόμη και σε θεωρητικό επίπεδο.

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Στην πράξη δεν μπορώ να το εφαρμόσω, βέβαια εγώ κρίνω με βάση την εμπειρία που έχω τα δύο τελευταία χρόνια, γιατί τα δύο τελευταία χρόνια έχω πάρει περισσότερες γνώσεις πάνω στις ΤΠΕ. Είναι πολλά παιδιά που δεν έχουν σχέση με υπολογιστές, δεν έχουν ιντερνέτ στο σπίτι, άλλα παιδιά μπορεί να έχουν υπολογιστές, αλλά δεν έχουν ούτε word στον υπολογιστή τους. Δύο τρία σε κάθε τάξη έχουν δουλέψει. "*

ΚΑ6: *"... λειτουργούν απαγορευτικά κάποια πράγματα, όσο και αν είναι πολύ ενδιαφέροντα. Ίσως πρέπει να βρεθεί, να βρει η πολιτεία έναν άλλο τρόπο, έτσι, για να μπορέσει και να δελεάσει το μαθητή και να κινητοποιήσει και τον καθηγητή δίνοντάς του όχι τα κίνητρα, το χρόνο περισσότερο, για να μπορέσει να εντοπίσει... Είναι έλλειψη χρόνου (η δυσκολία) και υποδομών ..θα έλεγα και υποδομών"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *" Σε αρκετά μεγάλο βαθμό. Έχει πολλή δουλειά, για να γίνει. Θέλει και ήττες. Τώρα το κάνω αρκετά καλά "*

ΚΑ 10: *"Είναι πολλά αυτά μαζί. Δεν ξέρω αν είμαι σε θέση να τα κάνω όλα. Νομίζω ότι έχω μία έλλειψη. (Δυσκολίες) η υλικοτεχνική υποδομή, μας έμειναν οι καλωδιώσεις, μεγάλο αγκάθι...Η αίθουσα υπολογιστή δεν έχει αρκετούς υπολογιστές, πρέπει να χωρίσουμε το τμήμα στα δύο, αν θέλουμε ένα μαθητή προς έναν υπολογιστή. Δεν υπάρχει υποστήριξη ούτε από το διευθυντή ούτε από τους συναδέλφους οι οποίοι μάλλον σνομπάρουν όσους ασχολούνται με τις ΤΠΕ και δε συνεργάζονται κιόλας. Ιδίως οι φιλόλογοι. Κανένας άλλος φιλόλογος του σχολείου δεν ασχολείται με τις ΤΠΕ. Εγώ και ο θεολόγος κάνουμε με ΤΠΕ και η βιολόγος. Μας κοιτάνε με μισό μάτι και μας κάνουν και κριτική: "Τι κάνετε συνέχεια; Παίζετε; ή Βλέπετε συνέχεια βίντεο; Κάπως έτσι το έχουν δει. Με καχυποψία "*

ΚΑ 11: *"Μπορώ πολύ καλά. (Δυσκολίες) προβλήματα υποδομής κυρίως και φυσικά η ύλη που πρέπει να βγει "*

ΚΑ 12: *" Μπορώ. Πάλι παράδειγμα; Τι παράδειγμα; Ακόμη και σε Google docs κάνεις ομαδοσυνεργατικές παραγωγή κειμένου και μπορείς να πετύχεις και την κριτική σκέψη και το παιδαγωγικό κομμάτι και τις νέες τεχνικές με απλό τρόπο. Το θέμα είναι να μην αποπροσανατολίζονται οι μαθητές από το glamorous της υπόθεσης. Όχι ιδιαίτερες δυσκολίες. Η μόνη δυσκολία είναι το εργαστήριο που είναι κατελιγμένο. Αν είχαμε μόνιμη λύση θα ήμασταν καλύτερα. Μόνο θέμα εξοπλισμού οι δυσκολίες "*

8ος Άξονας: Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Παράγοντες του εκπαιδευτικού πλαισίου

Οι παράγοντες από το σχολικό περιβάλλον που παρουσιάζονται από τους συμμετέχοντες ως ευνοϊκοί είναι οι θετικές αντιλήψεις των ίδιων των εκπαιδευτικών, το ενδιαφέρον των μαθητών και η κατάλληλη υποδομή. Οι ανασταλτικοί παράγοντες ποικίλλουν ανάλογα με τις προσωπικές εμπειρίες και αντιλήψεις των επιμορφούμενων. Αναφέρονται η έλλειψη υποδομής, η έλλειψη χρόνου, η μείωση των ωρών για τα φιλολογικά μαθήματα, η καχυποψία των συναδέλφων ή η σύγκριση με συναδέλφους που δεν κάνουν χρήση ΤΠΕ και τηρούν τα χρονικά περιθώρια, η αδυναμία των μαθητών να ανταποκριθούν αποτελεσματικά, η αδιαφορία της πολιτείας, ο φόβος της αναποτελεσματικότητας, η έλλειψη υποστήριξης από τους καθηγητές Πληροφορικής, η αυστηρότητα στην τήρηση της ύλης, η σχολική κουλτούρα που υπαγορεύει την αντίσταση στην αλλαγή, η έλλειψη υποστήριξης από τη διεύθυνση του σχολείου.

Χαρακτηριστικές ενδεικτικές απαντήσεις ανά ομάδα.

Ομάδα Α

ΚΑ 1: "Πιστεύω ότι η ενίσχυση της μάθησης δε διευκολύνεται από τις ΤΠΕ. Μπορούν τα παιδιά να το κάνουν, επειδή είναι εξοικειωμένα. Πρέπει να μάθουν να γράφουν και να διαβάζουν. Όλα αυτά είναι ένα προχωρημένο πακέτο που δεν έχει βάση στην ελληνική πραγματικότητα και σαν υποδομή και σαν υλικό. Οι Η/Υ χαλάνε ανά πάσα στιγμή. Δεν μπορείς να βασιστείς"

ΚΑ 3: "Υπάρχουν από όλα. Κάποιοι τα χρησιμοποιούν. Εγώ φοβάμαι μη χάσω την ώρα μου"

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : "Κυρίως το ότι δεν υπάρχει υποδομή. Πέρα από την τάξη που έχει το διαδραστικό πίνακα και έναν υπολογιστή, υπάρχει ένα εργαστήριο πληροφορικής το οποίο είναι μονίμως κατειλημμένο. Ο διευθυντής δε μας φέρνει εμπόδια"

ΚΑ5: " Ωραία! Πρόθυμος ο διευθυντής. Έλλειψη χώρου και πρόθυμος ο διευθυντής, έλλειψη χώρου, κακή σύνδεση στο ιντερνέτ, αναχρονιστικοί υπολογιστές παλιοί, δεν έχουν αντικατασταθεί. Σε μικρό βαθμό δεν υπάρχει συνεννόηση για εργαστήριο πληροφορικής"

ΚΑ6: "Να απαντήσω ελεύθερα έτσι; Τα τελευταία χρόνια που συνέπεσε να είμαι και διευθυντής, επειδή γνώριζα τη μεγάλη αξία των ΤΠΕ και γενικότερα της ύπαρξης υποδομής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ, φρόντισα σε σχέση με τη σχολική επιτροπή να εξοπλίσουμε το σχολείο με χώρους και με υλικό τέτοιο. Παράγοντες άλλοι που παίζουν καθοριστικό ρόλο είναι η γνώση των καθηγητών και η διάθεση τους να εμπλακούν στη διαδικασία αυτή. Άλλοι ενθαρρυντικοί παράγοντες είναι οι ίδιοι οι μαθητές να έχουν το ενδιαφέρον. Ανασταλτικοί παράγοντες καμιά φορά είναι η έλλειψη υποδομών και η αδιαφορία ίσως των φορέων εκείνων που θα μπορούσαν να βοηθήσουν το σχολείο στον εξοπλισμό με τα νέα μέσα κλπ"

ΚΑ 7: " Ελλιπής βοήθεια από τους πληροφορικούς παρά το τρίωρο. Ευτυχώς που καταργήθηκε!"

ΚΑ 8 : "Για να την ευνοούν δε θα το έλεγα, με την έννοια ότι δεν έχουμε ευχέρεια, δεν έχουμε διαδραστικούς πίνακες. Αυτό είναι μία δυσκολία για μένα που θα μπορούσα έτσι

να αξιοποιήσω τους διαδραστικούς και έχω το ενδιαφέρον για τη χρήση ΤΠΕ. Δεν το έχουμε. Δυσκολίες υπάρχουν περισσότερο παρά ευκολίες. Η έλλειψη διαδραστικών πινάκων, οι δυσκολίες στη χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής είναι πράγματα που δυσκολεύουν τη χρήση και την εφαρμογή των ΤΠΕ"

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: "Έχουμε διαδραστικούς, ασύρματο ίντερνετ, λάπτοπ κλπ. Τα πάντα"

ΚΑ 10: "Υπάρχει μία αυστηρή ύλη και μάλιστα υπάρχει μείωση των ωρών. Μεγάλο πρόβλημα αυτό στην Ιστορία της Γ' και στη Γλώσσα της Α' και μερικές φορές αισθάνομαι ενοχές. Βλέπω τους συναδέλφους που κάνουν κλασσικό μάθημα να τρέχουν και 'γω μένω πίσω"

ΚΑ 11: "Οι παράγοντες είναι πολλοί. Η υποδομή, η νοοτροπία που επικρατεί στο σχολείο, ο καθηγητής της πληροφορικής που έχει βασιλείο του την αίθουσα των υπολογιστών, ο διευθυντής... πώς βλέπει τους υπολογιστές...πολλά"

ΚΑ 12: " Υπάρχει ασύρματο δίκτυο, φορητός φωριαμός, ηλεκτρονικοί υπολογιστές και γενικά όλες οι αίθουσες είναι εξοπλισμένες. Βέβαια συνήθως η μετάβαση από και προς δεν αφήνει χρόνο να επαρκεί να ξεδιπλώσεις όλο σου το ταλέντο. Για τους μαθητές εννοώ"

Πρόγραμμα Σπουδών και ΤΠΕ

Όπως συνάγεται από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών του δείγματος, τα Προγράμματα Σπουδών δεν αναστέλλουν μεν την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη, αλλά ταυτόχρονα δε λειτουργούν υποστηρικτικά. Φαίνεται να μην ανταποκρίνονται στα διαθέσιμα χρονικά περιθώρια ή να μην ανανεώνονται. Τα σχετικά νέα ωστόσο Προγράμματα Σπουδών για τις ερευνητικές εργασίες (project)ή για την τοπική ιστορία κρίνονται ικανοποιητικά από έναν φιλόλογο, ενώ άλλοι αναφέρονται θετικά στα διαδραστικά βιβλία και το ψηφιακό σχολείο. Δύο φιλόλογοι επισημαίνουν τη διαθεματικότητα που αναδεικνύεται από τα Προγράμματα, αλλά δε συμπεριλαμβάνει τη χρήση των ΤΠΕ. Γενικά οι σύντομες αναφορές των ΠΣ σε θεωρητικό επίπεδο για πιθανή ένταξη των ΤΠΕ στις μαθησιακές δραστηριότητες δεν

φαίνεται να είναι αρκετές. Προβάλλεται μάλιστα η ενδιαφέρουσα άποψη σε προηγούμενη ερώτηση πως ταυτίζονται από τους εκπαιδευτικούς τα Προγράμματα Σπουδών με τα βιβλία. Φαίνεται πράγματι από τις γενικόλογες και ασαφείς απαντήσεις ότι οι φιλόλογοι του δείγματος δεν έχουν σαφή γνώση των Προγραμμάτων Σπουδών των διδασκόμενων μαθημάτων και επικεντρώνονται για τη διδασκαλία στο βιβλίο.

Ομάδα Α

ΚΑ 1: *"Εντάζει το Πρόγραμμα Σπουδών επιτρέπει και υποστηρίζει. Ειδικά σε project με τοπική ιστορία. Είναι θετικό"*

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Θεωρητικά προωθεί, υπάρχει το ψηφιακό σχολείο ή πάντα τουλάχιστον στη Λογοτεχνία και τη Γλώσσα υπάρχει μία άσκηση που ζητάει από τα παιδιά να ψάξουν στο διαδίκτυο για κάτι"*

ΚΑ6: *"Ακόμη και οι αναφορές που υπάρχουν στα σχολικά προγράμματα μέσα είναι μάλλον.. λειτουργούν όχι ανασταλτικά.. είναι δύσκολο, γιατί δεν επαρκεί ο χρόνος πολλές φορές"*

ΚΑ 7: *"Τα νέα από ό,τι έχω πληροφορηθεί. Έχουν τέτοια κατεύθυνση. Στα παλιά υπάρχει αναφορά"*

ΚΑ 8 : *" Ναι αλλά ... όχι όχι δε θα 'λεγα ...ανεξάρτητα από το Πρόγραμμα Σπουδών... σου δίνει τις δυνατότητες, τις διεξόδους για χρήση ΤΠΕ...Αλλά ανεξάρτητα από αυτό περισσότερη σημασία έχει, νομίζω, το πόσες ευκαιρίες έχεις, πόσο εύκολο είναι να τα εφαρμόσεις στο σχολείο, αν έχεις τα μέσα δηλαδή, παρά το πρόγραμμα σπουδών..."*

Ομάδα Γ

ΚΑ 10: *"Δεν έχει γίνει καμία αλλαγή στο Πρόγραμμα. Διαθεματικές εργασίες υπάρχουν"*

ΚΑ 11: *"Δειλά δειλά γίνεται. Τα διαδραστικά βιβλία είναι σε αυτή την κατεύθυνση"*

ΚΑ 12: *" Τα παραδοσιακά προγράμματα που ισχύουν ... ελάχιστα (την προωθούν). Ίσως μία διαθεματικότητα που προβλέπουν....την προβλέπουν χωρίς χρήση ΤΠΕ. Εναπόκειται στην καλή μας διάθεση. Τα ΑΠΣ και ΔΕΠΠΣ ελάχιστα. Τα νέα του 2015 για τα περισσότερα (μαθήματα) ευνοούν τη χρήση των ΤΠΕ, την προβλέπουν, τη δειγματίζουν"*

Σχολικοί Σύμβουλοι Φιλολόγων και ΤΠΕ

Οι φιλόλογοι του δείγματος παρουσιάζουν στην πλειονότητα τους-με δύο εξαιρέσεις- ως αδιάφορους ή αντίθετους στην αξιοποίηση των ΤΠΕ τους σχολικούς συμβούλους. Μία ερμηνεία που δίνεται -βάσιμη ή μη- είναι πως οι σύμβουλοι πιθανότατα λόγω των πολλών χρόνων υπηρεσίας και των διαφορετικών εμπειριών δεν έχουν εκτιμήσει ορθά την αξία των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία και δεν αντιλαμβάνονται τη σημασία τους. Στο σημείο αυτό πάντως αξίζει να αναφερθεί πως ο θεσμός της Επιμόρφωσης Β' Επιπέδου προέβλεπε την παρακολούθηση του προγράμματος από τους Σχολικούς Συμβούλους, αν αυτοί το επιθυμούσαν, κατά προτεραιότητα.

Ομάδα Α

ΚΑ 1: *"Ο προηγούμενος δεν μπορούσε να το κάνει και αυτός μας λέει πως αυτά ξεπεράστηκαν κιόλας"*

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Δεν ασχολείται ιδιαίτερα, δε μας έχει πει κάτι"*

ΚΑ5: *"Δεν έχει ιδέα"*

ΚΑ 8 : *" Δεν έχουμε κάποια ιδιαίτερη επαφή με σχολικό σύμβουλο πέρα από κάποιες ημερίδες που κάνει όπου μπορεί βέβαια. Έχει κάνει μια ημερίδα με παρουσίαση μαθημάτων με τη χρήση ΤΠΕ. Είναι ένα ενθαρρυντικό στοιχείο."*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *"Αν ο σχολικός σύμβουλος έχει κάτω από είκοσι χρόνια υπηρεσία ξέρει. Αν έχει παραπάνω, δεν ξέρει. Έχω συναντήσει και τους δύο"*

ΚΑ 10: *"Ο δικός μας σχολικός σύμβουλος είναι αρνητικός με τις τεχνολογίες και μάλιστα είχε φτάσει στο σημείο να πει σε κάποια εκδήλωση : "επιστροφή στον μαυροπίνακα" Ήταν το μότο! Εγώ στενοχωρήθηκα πάρα πολύ... όταν του είπα ότι περάσαμε Β' επίπεδο οι φιλόλογοι, μου είπε: "Α σοβαρά; Δεν το ήξερα! Μπορεί και να ερχόμουνα"*

ΚΑ 12: *" Όχι και τόσο, γιατί ο ίδιος δεν είναι γνώστης. Είναι από τους παλιούς συναδέλφους και δε φαίνεται να γνωρίζει τη χρήση τους. Σε αντίθεση με συμβούλους άλλων ειδικοτήτων πχ μαθηματικούς και φυσικούς. Ίσως βέβαια να ενδείκνυνται και πιο πολύ. Αλλά όχι! Δε νομίζω."*

Ρόλος των ΤΠΕ στη διδασκαλία και τη μάθηση

Οι εκπαιδευτικοί των ομάδων Α και Β με λίγες εξαιρέσεις εκφράζουν θετική τελική κρίση για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ, παρά τις όποιες αντιρρήσεις. Αρχικά ίσως προκαλεί εντύπωση το γεγονός πως η ομάδα Γ των εκπαιδευτικών του δείγματος, αν και, όπως φάνηκε διαθέτει τη μεγαλύτερη ευχέρεια για ένταξη των ΤΠΕ στη σχολική πράξη, δεν αποδίδει υπερβολικά βαρύνουσα σημασία στις ΤΠΕ, αλλά τις θεωρεί καθοριστικό παράγοντα επιτυχίας σε συνδυασμό όμως και με άλλους. Τελικά βέβαια η ίδια η φιλοσοφία του TRACK απηχείται στη διαπίστωση αυτή, καθώς δε θεωρείται ότι η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών εξαρτάται μονοδιάστατα από την τεχνολογία. Το μυστικό της επιτυχίας της ομάδας Γ στη διδασκαλία έγκειται στην ικανότητα συνδυασμού των γνώσεων και αυτό φαίνεται πως συνιστά χαρακτηριστικό του αυτοπροσδιορισμού τους.

Επαναλαμβάνεται το εύρημα της παρούσας έρευνας να αποδίδεται βαρύνουσα σημασία στις ΤΠΕ σε ορισμένα από τα φιλολογικά μαθήματα. Οι απόψεις όμως των φιλολόγων για το ποια είναι αυτά τα μαθήματα δε συμπίπτουν. Το αποτέλεσμα αυτό κατευθύνει στο συμπέρασμα πως είναι προσωπικού χαρακτήρα οι λόγοι που ευνοούν ή δυσχεραίνουν την ενσωμάτωση των ΤΠΕ σε ένα μάθημα.

Ομάδα Α

ΚΑ 3: *"Εντάξει από όσα βλέπω καλά πάει. Και γω αν είχα κάποιον να με βοηθήσει... Οι πιο νέοι είναι πιο εξοικειωμένοι. Εγώ δεν το έχω βάλει μέσα μου καλά. Δεν τα έχω εμπεδώσει"*

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Νομίζω πως σε μερικά μαθήματα λιγότερο. Για παράδειγμα στα Αρχαία θεωρώ ότι η παραδοσιακή μέθοδος είναι πιο αποτελεσματική. Στη Λογοτεχνία σίγουρα και στη Γλώσσα μπορεί. Αρκεί να υπάρχει υποδομή. Όχι νομίζω στη Λογοτεχνία και στη Γλώσσα δεν είναι υπερβολικές οι προσδοκίες μας"*

ΚΑ5: *" Κοίταξε θεωρώ ότι στη λογοτεχνία και στην ιστορία μπορούν να αλλάξουν κάτι. Δεν είναι υπερβολικές οι προσδοκίες. Στα αρχαία και στη γλώσσα, χάνω τον προσανατολισμό μου. Ίσως και στη γλώσσα να μπορούν."*

ΚΑ6: *"Προσωπικά δεν έχω υπερβολικές προσδοκίες, γιατί μέσα από άλλες διαδικασίες έχω μάθει και έχω πειστεί. Πιστεύω στην αξία των ΤΠΕ. Δεν τις προσεγγίζω με μία υπερβάλλουσα διάθεση...έτσι... χωρίς αυτό να λειτουργεί υπονομευτικά για την αξία τους. Παίζουν καθοριστικό ρόλο. Παίζουν καθοριστικό ρόλο"*

ΚΑ 7: *"Όχι έχει (προστιθέμενη αξία). Δεν είναι υπερβολικές (οι προσδοκίες). Και έτσι που τα κάνουμε αποτέλεσμα δεν υπάρχει. Πρέπει να ξέρουμε να τους βοηθάμε με τα εργαλεία"*

ΚΑ 8 : *" Όχι έχουν προστιθέμενη αξία. Έχουν αξία και μαθησιακή και γνωστική και παιδαγωγική. Δεν είναι όμως το παν θα έλεγα, με την έννοια ...δεν μπορούμε να στηριχτούμε αποκλειστικά σε αυτές. Καλά έτσι και αλλιώς δεν είναι και πρακτικά εύκολο να στηριχθεί όλη η διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων με τη χρήση ΤΠΕ, αλλά εν πάση περιπτώσει είναι ένα ωφέλιμο εργαλείο, που σε πολλές περιπτώσεις, έτσι γενικότερα, με κάποια χρήση συνετή, θα έλεγα ότι ωφελεί"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 10: *"Κάπου στη μέση. Προσφέρει μία βοήθεια. Δεν είναι πανάκεια οι τεχνολογίες. Εγώ το πιστεύω, παρ' ότι τα χρησιμοποιώ πολύ. Κάνει πιο ενδιαφέρον το μάθημα. Τα*

παιδιά προσελκύονται περισσότερο. Αυτά που έχουν ενδιαφέροντα, ενισχύονται τα ενδιαφέροντά τους, αυτά που έχουν αδυναμίες δε νομίζω θα βοηθηθούν ιδιαίτερα."

ΚΑ 11: *"Δεν είναι υπερβολικές οι προσδοκίες. Το σχολείο, λυπάμαι που το λέω, παραπαίει, νοσεί πώς να το πω; Οι ΤΠΕ θα μπορούσαν να το βγάλουν από το τέλμα, μιλάνε τη γλώσσα των παιδιών"*

ΚΑ 12: *" Εεε.. μόνο στο ότι μπορείς να έχεις μπροστά σου διαρκώς τα σώματα κειμένων χωρίς να χρειάζεται να βγάζεις φωτοτυπία, να κάνεις συγκρίσεις εποχών, να εξετάζεις διεπιστημονικά, διαθεματικά, στον ίδιο ποιητή, στον ίδιο συγγραφέα. Αυτά είναι πολύ εύκολα. Με αυτήν την έννοια, ναι. Αλλιώς ένα ποίημα το διδάσκεις και με μία φωτοτυπία. Δεν είπα ότι και η παραδοσιακή διδασκαλία είναι για κλάματα. Ένας μέσος όρος. Πάντα το μέτρο ήταν το ζητούμενο"*

Επιμόρφωση Β' επιπέδου και ενσωμάτωση των ΤΠΕ

Στην αποτίμηση των αποτελεσμάτων από την επιμορφωτική διαδικασία του Β' επιπέδου οι απόψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι θετικές, αλλά παράλληλα συγκλίνουν στη θέση πως χωρίς προσωπική εργασία και εμπλοκή με τις ΤΠΕ η επιμόρφωση δεν μπορεί να εξασφαλίσει την ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία. Ένας φιλόλογος προβάλλει επίσης την ανάγκη για επικαιροποίηση των γνώσεων που αποκτήθηκαν στο Β' επίπεδο. Άλλος εντοπίζει διαφορές ανάμεσα στους επιμορφωτές Β' επιπέδου και αποδίδει σε αυτούς την επιτυχία ή μη του προγράμματος.

Οι εκπαιδευτικοί της ομάδας Α δε φαίνεται να έχουν πειστεί πως τα μαθήματα με χρήση των ΤΠΕ μπορούν να εκπληρώσουν τους αναμενόμενους μαθησιακούς στόχους, στο βαθμό τουλάχιστον που το επιτυγχάνει η παραδοσιακή διδασκαλία. Οι εκπαιδευτικοί των ομάδων Β και Γ εισηγούνται ως πολύ καλή διαδικασία ενσωμάτωσης των ΤΠΕ τη χρήση τους σε ανακαλυπτικές και συνεργατικές διαδικασίες μάθησης και σε παρουσιάσεις από τους μαθητές.

Χαρακτηριστικές ενδεικτικές απαντήσεις ανά ομάδα.

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Νομίζω ότι έχω πάρει τις βασικές γνώσεις, απλώς χρειάζεται εξάσκηση από μένα"*

ΚΑ5: *"Καλά ήταν, αλλά θέλει follow up"*

ΚΑ6: *"Ήταν ποιοτική. Πολύ καλή. Πολύ καλή"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *"Αν δεν τρέξουμε μόνοι μας, δε γίνεται τίποτα. Μας έβαλε το φυτίλι. Η έκρηξη εξαρτάται από μας"*

ΚΑ 10: *"Πάρα πολύ σημαντική, αλλά θεωρώ ότι πρέπει να γίνεται και επανάληψη κάποια στιγμή, δηλαδή σίγουρα μετά από λίγο καιρό, θα βγουν νέα εργαλεία, νέες παιδαγωγικές αντιλήψεις. Δεν ξέρω, ενδεχομένως. Και να αλλάζουν και τα αναλυτικά προγράμματα"*

ΚΑ 11: *"Εξαρτάται από τον επιμορφωτή τι κάνει.. Κάποιοι είναι άσχετοι με τα νέα εργαλεία και ξέρουν οι επιμορφούμενοι, αν είναι ψαγμένοι, περισσότερα. Άλλοι είναι πολύ καλοί"*

ΚΑ 12: *"Παίρνεις τις βάσεις. Επεκτείνεις κατά τη διάρκεια των δειγματικών, αλλά από κει και πέρα εναπόκειται σε σένα. Τις βάσεις έχεις. Κάθε τι που επαναλαμβάνεται οδηγεί σε μάθηση. Αν το αφήσεις, σε ένα χρόνο δε θα θυμάσαι τίποτα"*

Ένα πολύ καλό μάθημα με ΤΠΕ

Η περιγραφή από τους φιλολόγους του δείγματος ενός μαθήματος με ΤΠΕ που οι ίδιοι θεωρούν πολύ καλό αποκαλύπτει σε πολύ μεγάλο βαθμό τα επίπεδα TRACK που έχουν κατακτήσει. Αυτό αναδεικνύει τη σημασία που έχει για τη ρεαλιστική αποτίμηση της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών η παρακολούθηση μαθημάτων τους μέσα στη σχολική τάξη. Οι εκπαιδευτικοί της ομάδας Α

προσαρμόζοντας τις ΤΠΕ σε δασκαλοκεντρικές διδακτικές πρακτικές, χωρίς να εμπλέξουν σε αυτές ενεργά τους μαθητές τους, παραπονούνται για αναποτελεσματική διδασκαλία, αποκομίζοντας μάλλον ορθή αίσθηση, αλλά μη αντιλαμβανόμενοι τους πραγματικούς λόγους. Από την ίδια ομάδα το βάρος της ευθύνης για την επιτυχία των μαθημάτων με ΤΠΕ αποδίδεται στις γνώσεις των ίδιων των μαθητών και στις υποδομές. Δε φαίνεται να πιστεύουν πως είναι και δικός τους μαθησιακός στόχος ο ψηφιακός γραμματισμός των μαθητών τους.

Οι φιλόλογοι της ομάδας Β έχουν ορθή εντύπωση του τι συνιστά αποτελεσματική διδακτική παρέμβαση με τη χρήση των ΤΠΕ. Προτείνουν συνεργατική μάθηση, ανακαλυπτική, διαθεματική προσέγγιση της γνώσης με τη συνδρομή των ΤΠΕ και περιγράφουν μαθητοκεντρικές μαθησιακές διαδικασίες. Προβλέπουν ακόμη τη σύνθεση από τους μαθητές παρουσιάσεων καθιστώντας τους ερευνητές και δημιουργούς.

Οι φιλόλογοι της ομάδας Γ δεν αρκούνται στη θεωρητική υποστήριξη του διδακτικού έργου που επιτελούν. Προτείνουν συγκεκριμένα εργαλεία με σαφή γνώση των δυνατοτήτων που προσφέρουν και του τρόπου με τον οποίο συνδέονται με τις σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις. Κάνουν λόγο για χρονογραμμές, συννεφόμετρα, εργαλεία συνεργατικής γραφής. Έχουν συγκροτημένη και ολιστική άποψη για τη διδασκαλία και είναι σε θέση να συνδέουν στόχους με μαθησιακά αποτελέσματα και κατάλληλα εργαλεία. Ανοικτό μένει το ερώτημα σε ποιο βαθμό συμβαίνει αυτό στην τάξη και με ποια συχνότητα, δεδομένων των εμποδίων που αναφέρθηκαν.

Ομάδα Α

ΚΑ 1: *"Δημιούργησα κάτι σε σχέση με την τεχνολογία. Αυτό με ενοχλεί! Δεν τους έμεινε τίποτα. Ένα μήνυμα! Πέρασαν ευχάριστα. Είδαν την "Αλεξάνδρεια" (για τον Καβάφη) Δεν τους έμεινε ένα μήνυμα. Οι Θερμοπύλες λένε αυτό. Αν δε διαβάσεις ένα κείμενο, τι να κάνεις; Τι να βρίσκεις; Πώς να πεις εσύ δυο ιδέες;"*

ΚΑ 3: *" Ιδανικό (μάθημα) να έχει κάθε παιδί τον υπολογιστή του, να μπορεί να δουλεύει μόνο του, έστω ανά δύο, γρήγορο ίντερνετ και να έχουν εξοικείωση με τους υπολογιστές."*

Ομάδα Β

ΚΑ 4 : *"Κείμενο το οποίο θα το έχουν μπροστά τους τα παιδιά να μπορούν να το επεξεργαστούν μόνα τους και να αναζητήσουν οτιδήποτε μας χρειάζεται για την επεξεργασία του κειμένου στο διαδίκτυο είτε σε κάποιο λεξικό είτε αναζητώντας σε κάποια γραμματική τους κανόνες, είτε να το τροποποιήσουν εφαρμόζοντας τους κανόνες που έχουν βρει. Με συνεργατική γραφή για παράδειγμα Google docs, με φύλλα εργασίας στα οποία φυσικά θα υπάρχει καθοδήγηση. Δε θα τα αφήσω ελεύθερα... Γενικά τι βλέπετε; Χρησιμοποιούν οι φιλόλογοι ΤΠΕ; "*

ΚΑ5: *"Να εφαρμόζουν οδηγίες, σενάρια, φύλλα εργασίας σε ομάδες και η κάθε ομάδα επιμερίζει τις εργασίες, τις μαζεύουν πάλι. Δε δουλεύει ένας. Μετά συγκεντρώνουν το υλικό και βγάζουν αποτέλεσμα, παραγόμενο"*

ΚΑ6: *"Αυτό που είπα προηγουμένως στην Ιστορία Γ' Γυμνασίου στα πολιτεύματα του αγώνα, ομάδες που να αναζητούν υλικό και από άλλα μαθήματα, την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, να κάνουν παρουσιάσεις. Το έχω κάνει. Πολύ ενδιαφέρον και δελέασε πολύ τα παιδιά."*

ΚΑ 7: *"Να φτιάξουν, αφού βρουν τα κείμενα σε σταθμούς εργασίας ένα κείμενο με μία παράγραφο όλοι μαζί ή μία περίληψη όλοι μαζί"*

Ομάδα Γ

ΚΑ 9: *"Από το Θουκυδίδη... τους περσικούς πολέμους, αξιοποιώντας την πύλη με τις δύο μεταφράσεις. Ομάδες μαθητών δουλεύουν στα αίτια αφορμές και ουσιώδη διαφορά, άλλη ομάδα στον Αρχιδάμειο (πόλεμο), άλλη στη σικελική εκστρατεία. Μέσα από τα κείμενα συγχρόνως να κάνουν ιστοεξερεύνηση για περαιτέρω πληροφορίες. Άλλη ομάδα να φτιάξει χρονογραμμή και να φτιάξουν με χάρτη μάχη διαδραστικά κλπ"*

ΚΑ 10: *"Τι έχω κάνει πρόσφατα; Να θυμηθώ. Λογοτεχνία. Όλα τα κλασικά στάδια της διδασκαλίας, δηλαδή χωρισμός σε ενότητες, πλαγιότιτλους χρησιμοποιούμε το word. Μπορούμε να πάρουμε τις βασικές λέξεις και να δούμε το κείμενο αναμορφωμένο στο wordle, να κάνουμε μία περίληψη. Τι άλλο; Παραπέμπω στο διαδίκτυο για πληροφορίες σχετικές με το έθιμο που περιγράφεται στο δημοτικό τραγούδι. Πολλά εργαλεία*

χρησιμοποιήσαμε. Είχαμε γράψει ένα κείμενο στο word αν ένα παιδί ήταν αυτήκοος μάρτυρας στο έθιμο τι θα έγραφε, έκαναν google docs. Έγραψαν μία ιστορία και τη συμπλήρωνε η κάθε ομάδα..."

ΚΑ 11: *"Για παράδειγμα στην Ιστορία, χωρίζω ανομοιογενείς ομάδες στο εργαστήριο, δίνω οδηγίες στην κάθε ομάδα διαφορετικές και τις επόμενες δύο διδακτικές ώρες αναζητούν υλικό στο διαδίκτυο και εκπονούν εργασία ηλεκτρονικά. Την τρίτη διδακτική ώρα οι ομάδες παρουσιάζουν τις εργασίες τους"*

ΚΑ 12: *"Τι να πω; Αυτό που έχει μέτρο σε όλα και στο τέλος επιτυγχάνει τους στόχους του...φτιαγμένο για όλους τους μαθητές... που δεν αποκλείει κανένα. Να μάθουν τα εργαλεία στην υπηρεσία της γλώσσας. Αν τηρηθεί αυτή η προϋπόθεση.... Τους στόχους δεν τους βγάζεις από το κεφάλι σου. Προβλέπονται από το πρόγραμμα σπουδών, (το μάθημα).... που δεν τους κάνει να βαριούνται και τους ωθεί να ψάξουν και λίγο πιο πέρα. Αυτό είναι το πιο καλό μάθημα"*

Κεφάλαιο 6:

Συμπεράσματα

6.1 Η χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων

Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, αν δηλαδή οι φιλόλογοι που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς την επιμόρφωση Β΄ Επιπέδου αξιοποιούν τις ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία και με ποιους τρόπους, τα αποτελέσματα είναι τα εξής:

Αν και οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα είχαν επιλεγεί και με βάση το κριτήριο ότι επιδεικνύουν ενδιαφέρον για την επαγγελματική τους ανάπτυξη² - γεγονός που καταδεικνύεται και από την ίδια την προαιρετική συμμετοχή τους στο επιμορφωτικό πρόγραμμα για τις ΤΠΕ- τελικά διαπιστώθηκε πως ως διαχειριστές των γνώσεων που απέκτησαν δεν επέλεγον, στο σύνολό τους, την αξιοποίηση των ΤΠΕ. Αυτή πραγματοποιείται μόνο από μία ομάδα που εμφανίζει ανεπτυγμένη Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TPACK). Οι υπόλοιποι εκπαιδευτικοί της έρευνας αφιερώνουν χρόνο στις ΤΠΕ για προσωπικούς σκοπούς ή για να τις χρησιμοποιήσουν ως συμπληρωματικά εργαλεία υποστήριξης της παραδοσιακής διδασκαλίας (για παράδειγμα για την προβολή βίντεο, για τη δημιουργία προβολών παρουσιάσεων, για την αναζήτηση υποστηρικτικού υλικού), όπως επιβεβαιώνεται από τη βιβλιογραφία (Jimoyiannis et al., 2013). Παρατηρείται δηλαδή εκ μέρους μίας ομάδας εκπαιδευτικών προσκόλληση στη σχολική ύλη και ίσως ένα είδος εμμονής στις παραδοσιακού τύπου στρατηγικές ή αδυναμία απαγκίστρωσης από αυτές. Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνεται και από την διαπίστωση των Δουκάκης, Μοσκοφόγλου-Χιονίδου & Ζυμπίδης (2012) πως είναι δύσκολος ο μετασχηματισμός εγκατεστημένων γνωστικών μοντέλων και νοοτροπιών των εκπαιδευτικών φορέων.

Τελικά, η χρήση των ΤΠΕ, αντί να πραγματοποιείται εντός σχολικής τάξης, καταλήγει να συνιστά μέρος της προετοιμασίας μίας μερίδας εκπαιδευτικών. Δεν

² Δεν παραγνωρίζεται ότι κριτήριο συμμετοχής ενδεχομένως να είναι και η προσμέτρηση μοριοδότησης σύμφωνα με τον νόμο 3848/2010 (Περί επιλογής στελεχών εκπαίδευσης). Η συγκεκριμένη αναφορά περί διοικητικής μοριοδότησης περιλαμβάνεται και στη σχετική βεβαίωση του φορέα υλοποίησης που εκδίδεται μετά την επιτυχή πιστοποίηση.

παύει βέβαια να έχει ευεργετικά αποτελέσματα, υπό την έννοια πως διανθίζει τη μονοδιάστατη παροχή γνώσης από το σχολικό εγχειρίδιο με εικόνες, βίντεο, παρουσιάσεις. Πρόκειται όμως για προσχηματική βελτίωση που εξασφαλίζει δημιουργικό ρόλο στον ίδιο τον εκπαιδευτικό και όχι στους μαθητές του. Ο εκπαιδευτικός δηλαδή εξακολουθεί να παρέχει έτοιμη γνώση, σε καλύτερη ενδεχομένως μορφή, αλλά δεν υποστηρίζει την ανακαλυπτική, διερευνητική μάθηση, δεν αφήνει χώρο για γνήσιο προβληματισμό στους μαθητές, δεν ευνοεί την αυτενέργειά τους. Επαναλαμβάνονται έτσι τα αποτελέσματα προηγούμενων μελετών που δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί τείνουν να προσαρμόζουν τις ΤΠΕ στο δασκαλοκεντρικό μοντέλο (Jimoyiannis & Komis, 2007, Waite, 2004, Demetriades et al. 2003) και να προβαίνουν σε εργαλειακή χρήση της τεχνολογίας (Messina & Tabone, 2013)

Ωστόσο, όπως προκύπτει κυρίως από τα στοιχεία που συλλέγονται από την ομάδα Γ, οι ΤΠΕ στα σχολεία, δε λειτουργούν μόνο ως βοηθητικό εργαλείο συμβατικών παιδαγωγικών προσεγγίσεων προσαρμοσμένο στη μετωπική διδασκαλία. Λειτουργούν σπανιότερα και ως μέσα κριτικού γραμματισμού, όταν για παράδειγμα χρησιμοποιούνται, για να πραγματοποιήσουν οι μαθητές δραστηριότητες παραγωγής κειμένων ή παρουσιάσεων, όταν αξιοποιούνται τα σώματα κειμένων στη διδασκαλία της λογοτεχνίας ή των αρχαίων ελληνικών, όταν ευνοείται από τις διδακτικές προσεγγίσεις η κατανόηση δομών ή λεξιλογίου της γλώσσας ή η αναζήτηση γλωσσικού υλικού μέσω ψηφιακών πόρων. Πρόκειται πάντως για σύντομα επεισόδια του σχολικού βίου, όπως έχει ήδη παρατηρηθεί και από προηγούμενες έρευνες (Jimoyiannis & Komis, 2007).

Όταν οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να αναφέρουν ποια εργαλεία ΤΠΕ χρησιμοποιούν συνήθως στη διδασκαλία τους δύο δεν ήταν σε θέση να δώσουν ούτε ένα παράδειγμα, ένας ανέφερε μόνο τα υπολογιστικά φύλλα (Excel), άλλος μόνο το λογισμικό παρουσιάσεων που χρησιμοποιεί στη μετωπική διδασκαλία, οι υπόλοιποι όμως αναφέρονται σε μία ποικιλία λογισμικών: edmodo, prezzi, padlet, snag it, χρονογραμμές, εννοιολογικούς χάρτες, wikis δημόσιο και ιδιωτικό βίος των αρχαίων, centennia, ομηρικά έπη, σειρά Θύμησις, 21 εν πλω κ.ά. Οι περισσότεροι αναφέρθηκαν σε διάφορους εμπορικούς τίτλους εργαλείων κατάλληλων για εκπαιδευτική χρήση και λιγότεροι σε εκπαιδευτικά λογισμικά άμεσα σχετιζόμενα με

το γνωστικό αντικείμενο, τα οποία ούτως ή άλλως δεν είναι πάρα πολλά. Η έλλειψη τεχνολογικών εργαλείων και λογισμικών συνδέεται στενά σύμφωνα με την έρευνα με την αναποτελεσματικότητα στη χρήση της τεχνολογίας (Afshari et al., 2009; Mumtaz, 2000).

Αξίζει στο σημείο αυτό να επισημανθεί το εύρημα της έρευνας πως τρεις από τους εκπαιδευτικούς του δείγματος δείχνουν να έχουν ανεπτυγμένο TRACK σε όλες τις συνιστώσες του και είναι αυτό που τους επιτρέπει να κατανοούν καλύτερα τα ζητούμενα δηλαδή την ανάγκη για μαθητοκεντρικές, εποικοδομιστικές, συνεργατικές διδακτικές προσεγγίσεις. Οι εκπαιδευτικοί αυτοί δεν είναι τυχαίο πως εκδηλώνουν υψηλή αυτοαποτελεσματικότητα ως προς την τεχνολογική παιδαγωγική γνώση η οποία μαζί με την τεχνολογική γνώση του περιεχομένου βρέθηκαν να είναι σημαντικοί προγνωστικοί παράγοντες της συνολικής αντίληψης του TRACK σύμφωνα με τους Koh & Chai (2011). Ωστόσο ακόμη και αυτοί αντιμετωπίζουν δυσκολίες και εκδηλώνουν σχετική αμηχανία.

Από τη συνολική ανάλυση προκύπτει λοιπόν πως ο στόχος του επιμορφωτικού προγράμματος να εξοικειώσει τους εκπαιδευτικούς με αποτελεσματικές εφαρμογές των ΤΠΕ για το αντικείμενο διδασκαλίας τους μερικώς επετεύχθη, αν ληφθεί υπόψη πως από τις ειδικότητες που έχουν επιμορφωθεί στο Β΄ Επίπεδο ήδη σε επίπεδο επιμόρφωσης των επιμορφωτών οι φιλόλογοι είναι οι μόνοι που θεωρούν πως τα λογισμικά για τη διδασκαλία των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων της ειδικότητάς τους δεν είναι επαρκή (Γεωργιάδου, Κασκαντάμη & Μαρνέλη, 2003).

6.2 Ικανότητες εκπαιδευτικών για την ένταξη των ΤΠΕ στα φιλολογικά μαθήματα

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα αν οι φιλόλογοι μετά την παρακολούθηση του προγράμματος έχουν αναπτύξει τις ικανότητες που είναι απαραίτητες για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική της τάξης και στα φιλολογικά μαθήματα τα αποτελέσματα διαμορφώνονται ως εξής:

Όταν ζητείται από τους εκπαιδευτικούς να περιγράψουν τις διδακτικές πρακτικές τους σε συνδυασμό του αντικειμένου με τις ΤΠΕ και την παιδαγωγική τους γνώση οι

απαντήσεις τους τείνουν να επικεντρώνονται στην έλλειψη τεχνολογικών πόρων. Δεν είναι τυχαίο πως σε σχέδιο προγράμματος εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη που χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα δια βίου μάθησης της Ε.Ε. Leonardo Da Vinci και συμμετείχαν σε αυτό τρεις χώρες η Ιταλία, η Μεγάλη Βρετανία και η Ισπανία (Miglino & Walkerb, 2010) η έμφαση δίνεται στην υιοθέτηση προηγμένων τεχνικών εντός του πλαισίου των υπαρκτών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στο έργο τους με κυριότερες την έλλειψη χρημάτων, χρόνου και εκπαίδευσης.

Πολύ ενδιαφέρον παρουσιάζει το εύρημα ότι αυτό στο οποίο φαίνεται να υστερούν οι ερωτώμενοι φιλόλογοι δεν είναι τόσο η τεχνολογική γνώση, αλλά η παιδαγωγική και οι συνιστώσες του μοντέλου ΤPACK που συμπλέκονται με αυτήν. Οι γνώσεις αυτές δεν είναι "το δυνατό τους σημείο", όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται. Προξενεί εντύπωση μάλιστα πως εκτός από τρεις εκπαιδευτικούς οι υπόλοιποι, ακόμη και αυτοί που δηλώνουν ότι έχουν πολύ καλές ή και άριστες σχέσεις με τις ΤΠΕ, αναγνωρίζουν πως στερούνται τη γνώση παιδαγωγικών αρχών, μεθόδων και προσεγγίσεων. Ωστόσο δεν μπορεί να θεωρηθεί ασύνδετο με τις παραπάνω διαπιστώσεις το εύρημα των Saudelli & Ciampa, (2016) πως οι ειδικές γνώσεις τεχνολογίας μπορεί να μην είναι απαραίτητες για όλους τους εκπαιδευτικούς, ιδίως για εκείνους που έχουν υψηλά επίπεδα γνώσης παιδαγωγικής και προθυμία να υιοθετήσουν τεχνολογικά εργαλεία όχι ως συμπληρωματικά μέσα, αλλά ως μία ολοκληρωμένη πηγή μάθησης. Σχετικό είναι το εύρημα ελβετικής έρευνας (Petko, 2012) πως για τη χρήση των ΤΠΕ δεν έχει σημασία η αυτοεκτίμησή των εκπαιδευτικών για τη γνώση χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών - η οποία εν πολλοίς διαπιστώνεται στην έρευνά μας- όσο το πόσο ισχυρά έχουν πειστεί οι εκπαιδευτικοί για τα πιθανά οφέλη των ψηφιακών μέσων στη βελτίωση της μάθησης των μαθητών τους.

Πιο συγκεκριμένα, η παρούσα ανάλυση δείχνει πως όλοι οι συμμετέχοντες κρίνουν τον εαυτό τους επαρκή και αποτελεσματικό ως προς τη γνώση του αντικειμένου τους, αλλά μόνο ένα μικρός αριθμός των συμμετεχόντων θεωρεί πως διαθέτει παιδαγωγική γνώση, παιδαγωγική γνώση του αντικειμένου και τεχνολογική παιδαγωγική γνώση. Είναι εμφανής η αμηχανία, η περιορισμένη εξοικείωση, οι θολές εντυπώσεις των εκπαιδευτικών για τις σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις, τους τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης, τις στρατηγικές δημιουργίας κινήτρων, τους τρόπους

ανάπτυξης της κριτικής σκέψης. Από δύο εκπαιδευτικούς η ανεπάρκεια αυτή διαπιστώνεται ότι ξεκίνησε ήδη από τα χρόνια των πανεπιστημιακών τους σπουδών. Οι διαπιστώσεις αυτές ερμηνεύουν γιατί οι ερωτώμενοι -με εξαιρέσεις- δίνουν τόσο περιορισμένα στοιχεία για τις παιδαγωγικές πρακτικές που υιοθετούν στη σχολική τάξη και γιατί δεν είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν εργαλεία συνεργατικής μάθησης στην τάξη, να καταφύγουν στους διαθέσιμους γνωστικούς πόρους των ΤΠΕ, να αποσαφηνίσουν δύσκολες έννοιες του γνωστικού τους αντικειμένου με τη συνδρομή της τεχνολογίας. Το εύρημα συνδέεται με την έρευνα της Prestridge (2012) σύμφωνα με την οποία τελικά αυτό που απαιτείται είναι η ισορροπία μεταξύ της κατάρτισης και της γνώσης των παιδαγωγικών προσεγγίσεων κατά την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η διαπίστωση πως, ενώ όπως ήδη σημειώθηκε, μόνο οι τρεις από τους εκπαιδευτικούς του δείγματος δηλώνουν ικανοί να σχεδιάζουν διδακτικές παρεμβάσεις για μαθήματα του γνωστικού αντικειμένου τους -οι οποίες να συνδυάζουν κατάλληλα σύγχρονα εργαλεία με σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις- όταν καλούνται να εντοπίσουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, κανένας από τους υπόλοιπους δεν αναφέρει ως δυσκολία την απουσία παιδαγωγικής κατάρτισης. Δεν προκύπτει βέβαια από την έρευνα κατά πόσο αντιλαμβάνονται ότι η παιδαγωγική γνώση είναι αυτή που θα τους καθιστούσε περισσότερο ικανούς να τροποποιήσουν και να ανανεώσουν τις διδακτικές πρακτικές τους ενσωματώνοντας σύγχρονες θεωρίες.

Το τελικό συμπέρασμα είναι πάντως πως η ενεργός και συνεπής ενσωμάτωση των τεχνολογιών ως εργαλείων για τη διδασκαλία και τη μάθηση σε απευθείας σύνδεση με τους γνωστικούς πόρους και σε εφαρμογή των σύγχρονων παιδαγωγικών προσεγγίσεων πραγματοποιείται στην ελληνική σχολική πραγματικότητα σε περιορισμένο βαθμό. Ωστόσο η ίδια η διαπίστωση πως η επίτευξη αυτής της χρυσής τομής δεν είναι άγνωστη ή ανύπαρκτη είναι ενθαρρυντική, με δεδομένο μάλιστα πως μόλις την τελευταία δεκαετία χαρτογραφήθηκε επαρκώς το πλέγμα των γνώσεων που απαιτείται να διαθέτει ο σύγχρονος εκπαιδευτικός.

6.3 Δυσκολίες για την ένταξη των ΤΠΕ στα φιλολογικά μαθήματα

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα, ποιες δηλαδή είναι οι απόψεις και οι δυσκολίες των φιλολόγων για την ένταξη των ΤΠΕ στα φιλολογικά μαθήματα διαπιστώνεται πως:

Η εφαρμογή των ΤΠΕ στα σχολεία δεν είναι δυνατόν να αναμένεται ότι οδηγεί αυτόματα σε διαρθρωτικές αλλαγές το ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα. Οι ΤΠΕ μπορούν να θεωρηθούν ως μοχλός για τους εκπαιδευτικούς, αλλά, για να κινηθεί και να λειτουργήσει αυτός ο μοχλός πρέπει να τεθεί σε δράση από το σύνολο της σχολικής κοινότητα και η διαδικασία να θεμελιώνεται σε κοινά οράματα και κοινούς στόχους.

Οι φιλόλογοι που επιμορφώθηκαν στις ΤΠΕ δε φαίνεται να έχουν τις κατάλληλες ευκαιρίες και τις ευνοϊκές συνθήκες να αξιοποιήσουν την τεχνολογία στη σχολική πράξη. Παρά το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες αναγνωρίζουν τον καθοριστικό ρόλο των ΤΠΕ αντιμετωπίζουν-με εξαίρεση μια ομάδα- δυσκολίες να τις χρησιμοποιούν, ώστε να υποστηρίξουν τη μάθηση. Ένας βασικός λόγος φαίνεται πως είναι ότι δεν έχουν επαρκώς κατανοήσει ή εμποδώσει πως μπορεί να συνδυαστούν οι ΤΠΕ με το περιεχόμενο της διδασκαλίας και τις σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Η εμπειρία που απέκτησαν στο Β' Επίπεδο φαίνεται να συνιστά μόνο το έναυσμα: "Μας έβαλε το φυτίλι, η έκρηξη εξαρτάται από μας", όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά σε μία συνέντευξη.

Οι δυσκολίες που αναφέρονται εντοπίζονται κυρίως στο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Αφορούν στην έλλειψη χρόνου λόγω των ανελαστικών περιθωρίων της διδακτέας ύλης και της μείωσης των ωρών που διατίθενται στα φιλολογικά μαθήματα, στην αναντιστοιχία διαθέσιμων υπολογιστών και μαθητών, στην έλλειψη διαθεσιμότητας των σχολικών εργαστηρίων πληροφορικής, στην έλλειψη υποδομής από αδιαφορία της πολιτείας και στην αδυναμία των μαθητών να ανταποκριθούν αποτελεσματικά.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το εύρημα της έρευνας πως οι σχολικοί σύμβουλοι όχι μόνο παρουσιάζονται από τους ερωτώμενους να μην ευνοούν την αξιοποίηση των ΤΠΕ στις σχολικές μονάδες ευθύνης τους, αλλά και σε ορισμένες περιπτώσεις να εκφράζονται αρνητικά για τις ΤΠΕ, με χαρακτηριστικό παράδειγμα το μότο "επιστροφή στο μαυροπίνακα". Ωστόσο, δύο από τους δώδεκα φιλολόγους φαίνεται να έχουν εμπειρία από επιμορφωτικές παρεμβάσεις σχολικών συμβούλων που πρότειναν την αξιοποίηση των ΤΠΕ. Αξίζει στο σημείο αυτό να σημειωθεί πως οι σχολικοί σύμβουλοι συνιστούν σήμερα τη μοναδική αυτοτελή επιμορφωτική δομή στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και σύμφωνα με το καθηκοντολόγιό³ τους και τις απορρέουσες από αυτό αρμοδιότητες οφείλουν να διοργανώνουν επιμορφωτικές δράσεις εκτός των άλλων και με χρήση των νέων τεχνολογιών.

Η έλλειψη της κατάλληλης σχολικής κουλτούρας και αδυναμία των εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών να εκτιμήσουν την καινοτομία είναι ένας άλλος ανασταλτικός παράγοντας ο οποίος μάλιστα επισημαίνεται διεθνώς. Η ανάπτυξη δηλαδή του ΤPACK δεν εξετάζεται μεμονωμένα, αλλά εντός πλαισίου, σε συγκεκριμένο χώρο εργασίας και ως μία μορφή διαδικασίας αλληλεπίδρασης μεταξύ ατόμων και αποτέλεσμα της αλληλοϋποστήριξης εντός των επαγγελματικών κοινοτήτων μάθησης (Phillips, 2016; Saudelli & Ciampa, 2016).

Το εύρημα αυτό επαληθεύεται και από ένα άλλο στοιχείο που προκύπτει από την έρευνα αυτή: η επίλυση των τεχνικών προβλημάτων από τους ερωτώμενους εκπαιδευτικούς βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στη βοήθεια των συναδέλφων τους. Ομοίως και από την έρευνα του Tokmak κ. συν. (2013) διαπιστώνεται πως η συνεργασία και η συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε ομάδες εξασφαλίζει την ευχερέστερη αντιμετώπιση των δυσκολιών στην εφαρμογή της νέας τεχνολογίας ή στο σχεδιασμό διδασκαλίας βασισμένης στο Web.

Μία δυσκολία στην αξιοποίηση των ΤΠΕ από τους φιλολόγους η οποία αναδείχθηκε από τις συνεντεύξεις ήταν ο αρνητικός ρόλος των καθηγητών πληροφορικής. Η στάση τους κυμαίνεται από αποθαρρυντική έως υποστηρικτική. Φαίνεται να θεωρούν το εργαστήριο υπολογιστών προσωπικό τους εργασιακό χώρο και να είναι απρόθυμοι

³ Φ. 353.1/324/105657/Δ1/16-10-2002, ΦΕΚ 1340 τ. β'. Υπουργική απόφαση η οποία καθορίζει τις ιδιαίτερες αρμοδιότητες όλων των εκπαιδευτικών.

να συνεργαστούν ή να διευκολύνουν τη διενέργεια μαθημάτων σε αυτό από άλλες ειδικότητες. Υπήρξε ωστόσο και η περίπτωση καθηγήτριας πληροφορικής που συνεργάζεται με τη φιλόλογο και την έχει υποστηρίξει στη δημιουργία και διατήρηση σχολικού blog.

Μία ακόμη από τις συνιστώσες του εκπαιδευτικού πλαισίου που φαίνεται να ευνοεί σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά σε πρακτικό δε λειτουργεί υποστηρικτικά, είναι το Πρόγραμμα Σπουδών. Ωστόσο ενθαρρυντική φαίνεται πως είναι για αρκετούς από τους εκπαιδευτικούς του δείγματος η λειτουργία του ψηφιακού σχολείου αφενός με τα διαδραστικά βιβλία που καταργούν τη γραμμική οργάνωση της ύλης και εξοικειώνουν με το υπερκείμενο και αφετέρου με το Φωτόδεντρο που λειτουργεί ως αποθετήριο υλικού και διδακτικών δραστηριοτήτων. Και τα δύο αναγνωρίζονται από αρκετούς εκπαιδευτικούς της έρευνας ως θετικοί παράγοντες για την αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Θετικό επίσης είναι το γεγονός πως ως τελική αποτίμηση για την επιμόρφωση Β' Επιπέδου από όσους συμμετείχαν στις συνεντεύξεις -παρά τα προβλήματα, τις δυσκολίες ή και τις αντιρρήσεις που προβάλλουν- εκφράζεται ικανοποίηση για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Η επιμόρφωση, λοιπόν, των εκπαιδευτικών στην αξιοποίηση των ΤΠΕ αναδύεται ως καθοριστική συνισταμένη για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών (Τζιμογιάννης & Κόμης 2004)

Τα αυξημένα προσόντα τόσο στη χρήση των ΤΠΕ όσο και στη γνώση του αντικείμενου και φαίνεται να συσχετίζονται με την ευχερέστερη αξιοποίηση των ΤΠΕ. Από τις απαντήσεις είναι προφανές πως η ομάδα Α δεν έχει πλούσια πρόσθετα προσόντα και αυτό δεν μπορεί παρά να συσχετιστεί με την αδυναμία που εκδηλώνει στην αξιοποίηση των ΤΠΕ. Στην ομάδα Β δύο μόνο από τους συμμετέχοντες δε διαθέτουν επιπλέον τίτλο σπουδών. Ο ένας από αυτούς όμως και το αντιλαμβάνεται αυτό ως σημαντικό έλλειμμα, αλλά και διαθέτει εμπειρία στην αυτοδιοίκηση και σχετική επιμόρφωση. Ο άλλος έχει ασχοληθεί τόσο με επιμόρφωση στο moodle όσο και με επιμορφωτικά προγράμματα στο παρελθόν σε σχέση με τους υπολογιστές με προσωπική πρωτοβουλία και ιδίους εξόδους.

Το προφίλ των εκπαιδευτικών, επομένως όπως διαγράφεται εντός των ομάδων, συνδέεται ισχυρά με τα προσωπικά στοιχεία των συμμετεχόντων. Τελικά, οι αντιλήψεις που διαμορφώνουν οι εκπαιδευτικοί βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με τις σπουδές τους, τα ενδιαφέροντά τους, το χρόνο που αφιερώνουν στις ΤΠΕ και στην επιμόρφωσή τους.

6.4 Περιορισμοί της έρευνας

Βασικός περιορισμός σε κάθε ποιοτική έρευνα είναι η απουσία της δυνατότητας να επαληθευθούν τα αποτελέσματά της με επανάληψη της διαδικασίας σε σταθερές συνθήκες. Ειδικότερα, οι ερωτήσεις που καταγράφουν γνώμες ενδέχεται να παράγουν διαφορετικές απαντήσεις για μια ολόκληρη σειρά αιτιών (Bell, 1997). Αυτό βέβαια σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει ότι οι ποιοτικές έρευνες παράγουν αναξιόπιστα δεδομένα. Άλλωστε, η ποιοτική έρευνα στοχεύει στην καταγραφή απόψεων και δεδομένων και όχι στη γενίκευσή τους. Επομένως, το περιορισμένο δείγμα των δώδεκα συμμετεχόντων δεν αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για τη συγκέντρωση των απαραίτητων πληροφοριών.

Αυτό που ίσως συνιστά περιορισμό είναι ο τρόπος επιλογής των συμμετεχόντων στην έρευνα εκπαιδευτικών. Η επιλογή των εκπαιδευτικών έγινε με κριτήριο την επιτυχή ολοκλήρωση της επιμόρφωσης Β΄ Επιπέδου, αλλά και με βάση πληροφορίες για το ενεργό ενδιαφέρον τους για επαγγελματική ανάπτυξη. Αυτό το κριτήριο επιλογής καθορίστηκε από τους ίδιους τους στόχους της έρευνας. Εφόσον οι εκπαιδευτικοί καλούνται να αξιολογήσουν ένα ευρύ πλέγμα γνώσεων που ενδεχομένως διαθέτουν, βολικό δείγμα θα ήταν φιλόλογοι που να επιδεικνύουν ζωηρό ενδιαφέρον για την προσωπική τους επαγγελματική εξέλιξη και βελτίωση.

Συγκεκριμένα, ο σκοπός αυτής της έρευνας ήταν να διερευνήσει αν οι φιλόλογοι που έχουν ολοκληρώσει την επιμόρφωση Β΄ επιπέδου αξιοποιούν τις ΤΠΕ, έχουν αναπτύξει τις απαραίτητες ικανότητες για ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική της τάξης και ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν. Τα αποτελέσματα της μελέτης ανέδειξαν αντιλήψεις TPACK που μπορούν να οδηγήσουν στην τριμερή

κατηγοριοποίηση των εκπαιδευτικών. Η ένταξη των εκπαιδευτικών στις ομάδες βασίστηκε στις αξιολογήσεις των συνεντεύξεών τους. Τα χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών εντός των ομάδων απαιτούν περαιτέρω διερεύνηση και επιβεβαίωση. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης αντικατοπτρίζουν τις αντιλήψεις του TRACK των συμμετεχόντων στην έρευνα εκπαιδευτικών και βασίζονται στις παρατηρήσεις που διατυπώνουν οι ίδιοι για τον εαυτό τους, έχουν δηλαδή αυτοαναφορικό χαρακτήρα. Η έρευνα δίνει δηλαδή μία αποκαλυπτική εικόνα των κύριων χαρακτηριστικών των εκπαιδευτικών, όπως προκύπτουν από την αυτοπαρατήρηση και ετεροπαρατήρηση. Η διαπίστωση των γνώσεων TRACK που διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί φυσικά δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί πλήρως μόνο μέσα από τα στοιχεία αυτο-αναφοράς, αλλά απαιτούνται εμπειριστατωμένες μελέτες των σχεδίων μαθημάτων με χρήση των ΤΠΕ που εκπονούν οι εν λόγω εκπαιδευτικοί και ακολούθως παρατήρηση στην τάξη των προσεγγίσεων και πρακτικών που υιοθετούν κατά την υλοποίησή τους. Εξάλλου για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη, όπως διαπιστώνεται και από μετα-ανάλυση είναι απαραίτητη η παρακολούθηση των ποιοτικών μεταβολών στις διδακτικές παρεμβάσεις που συντελούνται μετά την ολοκλήρωση των επιμορφωτικών προγραμμάτων των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ. Η αναγκαιότητα αυτή προκύπτει από την παρατήρηση πως ακόμη και στην περίπτωση που το επίπεδο της εκπαίδευσης στη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ είναι υψηλό, η πιστότητα εφαρμογής από τους εκπαιδευτικούς στην τάξη δεν είναι αναλόγως υψηλή (Archer, Savage, Sanghera-Sidhu, Wood, Gottardo & Chen, 2014).

Επιπλέον, είναι πιθανό ότι οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών, όπως αποτυπώνονται στην παρούσα έρευνα υπόκεινται σε τροποποιήσεις, καθώς ο χρόνος περνάει και οι ίδιοι συμμετέχουν σε νέα προγράμματα κατάρτισης. Στους περιορισμούς της εν λόγω ποιοτικής έρευνας περιλαμβάνονται οι μεταβαλλόμενοι παράγοντες όπως για παράδειγμα η σχολική κουλτούρα, το επίπεδο βαθμολογικής εξέλιξης, ή ακόμη και ο φυσικός χώρος και η σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού που θα μπορούσαν να επηρεάσουν το πώς οι εκπαιδευτικοί συνδυάζουν και εφαρμόζουν τις γνώσεις τους. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες στη έρευνα εκπαιδευτικοί με τη συμμετοχή τους στο Β' επίπεδο επιμόρφωσης έχουν εκτεθεί στα ίδια πλαίσια και αξίες και έχουν εκδηλώσει έμπρακτα, όπως ήδη αναφέρθηκε, το ενδιαφέρον για επαγγελματική ανάπτυξη.

Υπάρχουν όμως και υπηρετούντες στην ελληνική εκπαίδευση φιλόλογοι που δεν έχουν συμμετάσχει στην επιμορφωτική διαδικασία, αλλά είναι σχετικά μικρότερος ο αριθμός τους.

Η ποιότητα των ευρημάτων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την αξιοπιστία και ορθότητα των επιλογών των κατευθύνσεων της έρευνας, όπως ορίζονται από τους ερευνητές και αναλυτές των δεδομένων. Στην παρούσα ποιοτική έρευνα, για την αντιμετώπιση των περιορισμών, χρησιμοποιήθηκε μία σειρά από στρατηγικές. Διαγράφηκε με σαφήνεια το θεωρητικό πλαίσιο με βάση το οποίο ερμηνεύονται τα δεδομένα. Η επιλογή του θεωρητικού μοντέλου TRACK το οποίο οργανώνει τις γνώσεις των εκπαιδευτικών σε κατηγορίες εξασφάλισε την πολύπλευρη εκτίμηση των δεδομένων και έδωσε τα δυνατότητα να προκύψουν πολύτιμες πληροφορίες από τους συμμετέχοντες στην έρευνα σχετικά με τις αποφάσεις της διδασκαλίας.

Τέλος, η αξιοπιστία των ευρημάτων και της ανάλυσής τους μπορεί να αποτιμηθεί με κριτήριο τη σύγκριση με άλλες σχετικές έρευνες που θα διενεργηθούν, με αναπαραγωγή της έρευνας με διαφορετικούς συμμετέχοντες και διαφορετικούς ερευνητές, με διενέργεια ποσοτικών ερευνών και με τριγωνοποίηση, ώστε με την αξιοποίηση πολλαπλών μεθόδων να απαντηθούν διαφορετικά, συμπληρωματικά ερωτήματα ή να ενισχυθεί η ερμηνευτική δυνατότητα (Robson, 2010).

6.5 Προτάσεις

Η γενική διαπίστωση για την επιμόρφωση Β' επιπέδου, όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, είναι πως φαίνεται να δικαιώνονται, αλλά σε μέτριο βαθμό οι στόχοι του προγράμματος. Έτσι οι εκπαιδευτικές πολιτικές που χαράσσονται σε επίπεδο ηγεσιών επαναπροσδιορίζονται σε επίπεδο τάξης και νοηματοδοτούνται διαφορετικά από τους εκπαιδευτικούς. Αυτό σημαίνει πως οι πολιτικές οφείλουν να προσαρμόζονται στην ανατροφοδότηση που λαμβάνουν, ώστε να βρεθεί ένας τρόπος σύζευξης των προσωπικών κινήτρων των εκπαιδευτικών με τους ευρύτερους στρατηγικούς στόχους και ώστε εν προκειμένω να καταστεί δυνατή η αποτελεσματικότερη ανάπτυξη του TRACK των Ελλήνων φιλόλογων. Η

αξιοποίηση των ΤΠΕ αποτελεί προϊόν διαρκούς διαπραγμάτευσης ανάμεσα στο χρήστη, το πεδίο χρήσης και τις ιδιότητες των τεχνολογικών αγαθών. Με τη διαπίστωση αυτή συνδέεται το εύρημα άλλων παρόμοιων ερευνών πως το περιεχόμενο και οι στόχοι της επιμόρφωσης είναι πολύ πιο μπροστά από την αναμονή των φιλολόγων (περιμένουν κυρίως εξοικείωση με την τεχνολογική διάσταση), αλλά και τις ισχύουσες διδακτικές πρακτικές τους που ταυτίζονται με ξεπερασμένης αντίληψης εκπαιδευτικά λογισμικά (Κουτσογιάννης, 2007).

Πιο συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας, στο μέλλον οι διαχειριστές των επιμορφωτικών προγραμμάτων για εκπαιδευτικούς ενδέχεται να χρειαστεί να δώσουν περισσότερη έμφαση στην παροχή εμπειριών και να αποδώσουν μεγαλύτερη σημασία στη διασταύρωση του περιεχομένου, της παιδαγωγικής και της τεχνολογίας. Αυτό σημαίνει ότι απαιτείται περισσότερος επιμορφωτικός χρόνος για τον σχεδιασμό διδακτικών παρεμβάσεων με ΤΠΕ που να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Στο επιμορφωτικό πρόγραμμα του Β' επιπέδου, είναι αναγκαίο οι υποχρεωτικές διδακτικές παρεμβάσεις των επιμορφούμενων να παρακολουθούνται από τους επιμορφωτές τους, ώστε να κρίνεται *in vivo* κατά πόσο είναι αποτελεσματική η ενσωμάτωση των ΤΠΕ και έχει γίνει αντιληπτή η φιλοσοφία χρήσης τους σε εναρμόνιση με τις σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρίες. Στην περίπτωση που διαπιστώνεται έλλειμμα κατανόησης, εφαρμογής ή δυσχέρεια συνδυασμού των κατάλληλων εργαλείων ΤΠΕ με τις σύγχρονες προσεγγίσεις να ακολουθεί στοχευμένη επιμορφωτική δράση η οποία να εστιάζει στην άρση των αδυναμιών που διαπιστώθηκαν. Έτσι αποτρέπεται το ενδεχόμενο η εικόνα που δίνεται από τους εκπαιδευτικούς να είναι η ιδεατή και όχι η ρεαλιστική. Διαφορετικά το όλο εγχείρημα παραμένει μία άσκηση επί χάρτου τα οφέλη της οποίας δεν καρπώνονται ποτέ οι τελικοί αποδέκτες δηλαδή οι μαθητές.

Ως επιτακτικό αίτημα των καιρών προβάλλεται επίσης από τα ευρήματα της έρευνας η αύξηση των δυνατοτήτων πρόσβασης των εκπαιδευτικών στην τεχνολογία. Απαιτείται ακόμη η υποστήριξη προς τους εκπαιδευτικούς, μετά την επιμόρφωση, να είναι συνεχής ή τουλάχιστον να διαρκεί, ώσπου να κατακτηθεί η απαιτούμενη άνεση, να μειωθούν οι υποστηρικτικές ανάγκες των εκπαιδευόμενων και αυτοί να είναι έτοιμοι να ανταποκριθούν στο νέο τους ρόλο στο σχολείο του 21ου αι.. Προς την κατεύθυνση αυτή θα μπορούσε να συμβάλλει ο θεσμός του μέντορα που ως τώρα

απουσιάζει από την ελληνική εκπαίδευση ή οποιαδήποτε άλλη μορφή θεσμοθετημένης επιμόρφωσης που θα λειτουργεί υποστηρικτικά στην απαιτητική διδακτική διαδικασία. Απαραίτητη κρίνεται επίσης και η επέκταση και ο εμπλουτισμός των ειδικών για το γνωστικό αντικείμενο των φιλόλογων ειδικών λογισμικών, αλλά και μεγαλύτερη ευελιξία στα προγράμματα σπουδών και στη διάθεση των εργαστηρίων πληροφορικής σε όλες τις ειδικότητες.

Τέλος προτείνεται λόγω των ιλιγγιωδών ρυθμών μεταβολής και προόδου των ΤΠΕ και του πολλαπλασιασμού των προκλήσεων για εφαρμογές στην τάξη να διοργανώνονται σε ένα λογικό εύρος χρόνου πχ στην πενταετία βιωματικά εργαστήρια με πρακτική εφαρμογή της νέας γνώσης. Η επικαιροποίηση αυτή μπορεί μάλιστα να είναι υποχρεωτική επί ποινή ακυρότητας της πιστοποίησης Β' επιπέδου.

6.6 Επίλογος

Από την ανάλυση που προηγήθηκε συνάγεται πως για τους περισσότερους από τους εκπαιδευτικούς φιλόλογους που παρακολούθησαν το πρόγραμμα Β' επιπέδου και έλαβαν τη σχετική πιστοποίηση με επιτυχία, η επιμόρφωσή τους δεν ήταν το τέρμα των προσπαθειών τους για επαγγελματική ανάπτυξη, αλλά το έναυσμα για περισσότερη αναζήτηση. Λίγοι βέβαια από αυτούς έγιναν ικανοί να αποτελέσουν την αιχμή του δόρατος για τη λειτουργική και παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ στο ελληνικό σχολείο, αλλά αυτό δε σημαίνει ότι δεν μπορούν να συγκροτήσουν την κρίσιμη μάζα στην εκπαιδευτική κοινότητα που μπορεί να βελτιώσει την εικόνα του σχολείου και περαιτέρω να συνεισφέρει στη δημιουργία ενός καλύτερου σχολείου που θα καλεί τους μαθητές σε ένα αληθινό, δελεαστικό ταξίδι ανακάλυψης.

Βιβλιογραφία

- Abbitt, J. T. (2011). An investigation of the relationship between self-efficacy beliefs about technology integration and technological pedagogical content knowledge (TPACK) among preservice teachers. *Journal of Digital Learning in Teacher Education*, 27(4), 134–143.
- Afshari, M., Bakar, K. A., Luan, W. S., Samah, B. A., & Fooi, F. S. (2009). Factors affecting teachers' use of information and communication technology. *Online Submission*, 2(1), 77-104.
- Agyei, D. D., & Voogt, J. (2014). Examining factors affecting beginning teachers' transfer of learning of ICT-enhanced learning activities in their teaching practice. *Australasian Journal of Educational Technology*, 30 (1), 92–105.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211.
- Angeli, C., & Valanides, N. (2009). Epistemological and methodological issues for the conceptualization, development, and assessment of ICT-TPCK: advances in technology and pedagogical content knowledge (TPCK). *Computers & Education*, 52, 154–168.
- Anderson, A., Barham, N., & Northcote, M. (2013). Using the TPACK framework to unite disciplines in online learning. *Australasian Journal of Educational Technology*, 29 (4), 548-565.
- Archambault, L., & Crippen, K. (2009). Examining TPACK among K-12 online distance educators in the United States. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 9(1), 71-88.

- Archambault, L. M., & Barnett, J. H. (2010). Revisiting technological pedagogical content knowledge: exploring the TPACK framework. *Computers & Education, 55*, 1656–1662. doi:10.1016/j.compedu.2010.07.009.
- Archer, K., Savage, R., Sanghera-Sidhu, S., Wood, E., Gottardo, A. & Chen, V. (2014) Examining the effectiveness of technology use in classrooms: A tertiary meta-analysis, *Computers & Education, 78*, 140-149
- Atsoglou, K., & Jimoyiannis, A. (2012). Teachers' Decisions to Use ICT in Classroom Practice: An Investigation Based on Decomposed Theory of Planned Behavior. *International Journal of Digital Literacy and Digital Competence, 3*(2), 20-37
- Australian curriculum, <http://www.australiancurriculum.edu.au/>
- Ball, D. L., & McDiarmid, G. W. (1990). The subject matter preparation of teachers. In W. R. Houston (Ed.), *Handbook of research on teacher education* , 437–449. New York: Macmillan.
- Ball, D.L., Thames, M.H., & Phelps, G. (2008). Content knowledge for teaching: What makes it special? *Journal of Teacher Education, 59*(5), 389–407. doi:10.1177/0022487108324554
- Baron, G.-L. (2001). L' institution scolaire confrontée aux TIC, *Sciences humaines, 32*, 48-53
- Becker, J. H. (2001). *How are teachers using computers in Instruction?* Paper presented at the 2001 Meetings of the American Educational Research Association. California
- Becker, J. H., & Riel, M.M. (2000). *Teacher Professional Engagement and Constructivist-Compatible Computer Use: Teaching, Learning, and Computing: 1998 National Survey*. Center for Research on Information

Technology and Organizations University of California, Irvine and
University of Minnesota

Bell, J. (1997). *Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας. Οδηγός για φοιτητές και υποψηφίους διδάκτορες*. Ρήγα, Α – Β. (πρόλογος – εισαγωγή – απόδοση) Αθήνα: Gutenberg.

Bilici, S. C., Guzey, S.S. & Yamak, H. (2016) Assessing pre-service science teachers' technological pedagogical content knowledge (TPACK) through observations and lesson plans, *Research in Science & Technological Education*, 34 (2) , 237-251, DOI: 10.1080/02635143.2016.1144050

Boyl, T. (1997). *Design for multimedia learning*. London: Prentice Hall.

Breakwell, G. (1995). *Η συνέντευξη*, μτφρ.-επιμ. Α. Κάντας, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Bryman, A. (1995). *Quantity and Quality in Social Research*. London: Routledge

Chen, H. C. (2011). Transforming on line professional development; The design and implementation of the project- based learning management system (PBLMs) for in service teachers. *British Journal of Educational Technology*, 42(1), E5-E8

Chua, JH., & Jamil, H. (2012). Factors influencing the Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK) among TVET instructors in Malaysian TVET Institution. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 69, 1539 – 1547

Cohen, L. & Manion, L. (1997). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Αθήνα: Έκφραση

Conole, G., Dyke, M., Oliver, M., & Seale, J. (2004). Mapping pedagogy and tools for effective learning design. *Computers & Education* 43, 17–33. doi:10.1016/j.compedu.2003.12.018

Cordes, C., & Miller, E. (1999). *Fool's Gold: A Critical Look at Computers in Childhood*. Alliance For Childhood.

Available: http://drupal6.allianceforchildhood.org/fools_gold

Cox, M. J. (2013). Formal to informal learning with IT: Research challenges and issues for e-learning. *Journal of Computer Assisted Learning*, 29(1), 85-105.

Cox M.J. & Webb M.E. (2004) *ICT and Pedagogy: A Review of the Research Literature*. British Educational Communications and Technology Agency/Department for Education and Skills, Coventry and London.

Cox, S. (2008). *A conceptual analysis of technological pedagogical content knowledge*. Unpublished doctoral dissertation. Provo, UT: Brigham Young University.

Cox, S., & Graham, C. R. (2009). Diagramming TPACK in practice: using an elaborated model of the TPACK framework to analyze and depict teacher knowledge. *TechTrends*, 53 (5), 60–69.

Creswell, J. (2007). *Qualitative Inquiry & Research Design. Choosing Among Five Approaches*. United States of America. Sage Publications

Cuban, L. (2001). *Oversold and underused: Computers in the classroom*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Δαφέρμος, Μ. (2002). *Η πολιτισμική-ιστορική θεωρία του Vygotsky. Φιλοσοφικές-Ψυχολογικές-Παιδαγωγικές διαστάσεις*. Αθήνα: Ατραπός.

Demetriadis, S., Barbas, A., Molohides, A., Palaigeorgiou, G., Psillos, D., Vlahavas, I., Tsoukalas, I. & Pombortsis, A. (2003). "Cultures in negotiation": teachers' acceptance/resistance attitudes considering the infusion of technology into schools, *Computers & Education*, 41(1), pp. 19-37

- Depover, C., Karsenti, T., & Κόμης, Β. (2010). *Διδασκαλία με χρήση της τεχνολογίας*, Αθήνα, Κλειδάριθμος.
- Διαμορφωτική αξιολόγηση του Προγράμματος Ενδοσχολικής Επιμόρφωσης στις ΤΠΕ σχολικού έτους 2001-2002
- Diener, E., & Crandall, R., (1978). *Ethics in social and behavioral research*. Chicago: University of Chicago Press.
- Doering, A., Veletsianos, G., Scharber, C., & Miller, C. (2009). Using the technological, pedagogical, and content knowledge framework to design online learning environments and professional development. *J. Educational Computing Research*, 41 (3), 319-346
- Δουκάκης, Σ., Μοσκοφόγλου-Χιονίδου, Μ., & Ζυμπίδης, Δ. (2012). Διερεύνηση του Μετασχηματισμού της Τεχνολογικής Παιδαγωγικής Γνώσης Φοιτητών/τριών στα Μαθηματικά, στο πλαίσιο της Προπτυχιακής τους Εκπαίδευσης και μετέπειτα Σχολικής τους Δράσης, στον άξονα του Προγράμματος Σπουδών. Στο Χ. Καραγιαννίδης, Π. Πολίτης & Η. Καρασαββίδης (επιμ.), *Πρακτικά Εργασιών 8ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση»*, σ. 257-264 Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος
- Δουκάκης, Σ., Ζυμπίδης, Δ., & Χιονίδου-Μοσκοφόγλου, Μ. (2011). Η τεχνολογική, παιδαγωγική γνώση περιεχομένου των προπτυχιακών φοιτητών/τριών δημοτικής εκπαίδευσης στη γεωμετρία. Η μελέτη της τεχνολογικής γνώσης περιεχομένου. Στο Χ. Παναγιωτακόπουλος (επιμ.), *2ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Ένταξης και χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία*, σ. 257-268, Πάτρα

Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών εκπαιδευτικών Β΄ Επιπέδου για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη <http://b-epipedo2.cti.gr/el-GR/typography/about-project-beipedo-m>

Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε Βασικές Δεξιότητες των Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) στην Εκπαίδευση, <http://www.pi-schools.gr/programs/ktp/epaek/ergo.html>

Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης Τεύχος 1, Γενικό Μέρος, Α΄ έκδοση (2011). Ε.Π. Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση, ΕΣΠΑ (2007 – 2013) Πάτρα, ΙΤΥ

Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης Τεύχος 1, Γενικό Μέρος, Γ΄ έκδοση (2013). Ε.Π. Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση, ΕΣΠΑ (2007 – 2013) Πάτρα, ΙΤΥΕ Διόφαντος.

ΕΣΠΑ <https://www.espa.gr/>

Ertmer, P. (1999) Addressing first- and second-order barriers to change: Strategies for technology integration. *Educational Technology Research and Development* 47 (4), 47–61.

Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. (2013). Removing obstacles to the pedagogical changes required by Jonassen’s vision of authentic technology-enabled learning. *Computers & Education* 64, 175–182

Friedrich, H. F. & Hron, A. (2011). Factors affecting teachers’ student-centered classroom computer use. *Educational Media International*, 48(4), 273-285

Gagné, R. (1975) Observing the effects of learning. *Educational Psychologist* 11 (3) 144-157

Gagné, R., Briggs, L., & Wager, W. (1992). *Principles of Instructional Design* (4th ed.). New York: Holt, Rinehart and Winston.

- Gall M.D. D., Borg W.R., & Gall J.P. (2006). *Educational Research: An Introduction*. New York: Pearson Education Publication.
- Γεωργιάδου Α., Κασκαντάμη Μ., & Μαρνέλη Λ. (2003). Διαμορφωτική Αξιολόγηση του Προγράμματος Ενδοσχολικής Επιμόρφωσης στις ΤΠΕ, Σχολ. έτος 2001-02 . 2ο Συνέδριο για την Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη, Εκπαιδευτικό Λογισμικό και Διαδίκτυο, Σύρος 9-11/05. Πρακτικά συνεδρίου, Τόμος Β' σσ. 650-658.
- Γκόβαρης, Χ., & Ρουσσάκης, Ι. (2008). *Ευρωπαϊκή Ένωση: Πολιτικές στην Εκπαίδευση*, Αθήνα, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
- Goktas, Y., Gedik, N., & Baydas, O. (2013). Enablers and barriers to the use of ICT in primary schools in Turkey: A comparative study of 2005-2011. *Computers & Education*, 68, 211–222.
- Graham, R. C., Burgoyne, N., Cantrell, P., Smith, L., St. Clair, L., & Harris, R. (2009). Measuring the TPACK confidence of inservice science teachers. *TechTrends*, 53(5), 70–79.
- Grabowski, B. (2009). ICT as an Enabler for Effective Learning Design: Its Evolving Promise. *International Journal for Educational Media and Technology*, 3, 12-23
- Goodyear, P., & Dimitriadis, Y. (2013) In medias res: reframing design for learning. *Research in Learning Technology Supplement*, 21
<http://dx.doi.org/10.3402/rlt.v21i0.19909>
- Goodwyn, A. , Clarke, S. & Adams, A. (1997). The future curriculum in english and it: how teachers and student-teachers view the relationship. *Journal of Information Technology for Teacher Education*, 6(3), 227-240

- Hammond, M. (2014) Introducing ICT in schools in England: Rationale and consequences, *British Journal of Educational Technology* 45 (2), 191–201
doi:10.1111/bjet.12033
- Harris, J. B., & Hofer, M. J. (2011). Technological pedagogical content knowledge (TPACK) in action: a descriptive study of secondary teachers' curriculum-based, technologyrelated instructional planning. *Journal of Research on Technology in Education*, 43(3), 211-229.
DOI:10.1080/15391523.2011.10782570
- Healy, J. (1998). *Failure to connect: How computers affect our childrens minds and what we do about it*. New York: Simon and Schuster
- Hedayati, H. (2013). *Obstacles in implementing CALL in Iranian EFL classes*. Paper presented at WorldCALL 2013 Conference, Glasgow, UK.
- Jamieson-Proctor, R., Finger, G., & Albion, P. (2010). Auditing the TK and TPACK confidence of pre-service teachers: Are they ready for the profession? *Australian Educational Computing* 25 (1), 8-17
- Jang, S.J & Chen K. C. (2010). From PCK to TPACK: Developing a transformative model for pre-service science teachers. *Journal of Science Education and Technology*, 19 (6), 553-564.
- Jang, S.-J., & Tsai, M.-F. (2013). Exploring the TPACK of Taiwanese secondary school science teachers using a new contextualized TPACK model. *Australasian Journal of Educational Technology*, 29 (4), 566-580.
- Jen, T-H., Yeh, Y-F., Hsu, Y-S., Wu, H-K., & Chen, K-M. (2016) Science teachers' TPACK-Practical: Standard-setting using an evidence-based approach. *Computers & Education* 95, 45-62

- Jimoyiannis, A. (2008). Factors determining teachers' beliefs and perceptions of ICT in education. In A. Cartelli & M. Palma (Eds.), *Encyclopedia of Information Communication Technology* (pp. 321-334), Hershey, PA: IGI Global
- Jimoyiannis, A. (2009). Factors determining teachers' beliefs and perceptions of ICT in education. In Cartelli, A., & Palma, M. (Eds.), *Encyclopedia of information communication technology* (pp. 321–334). Hershey, PA: IGI Global
- Jimoyiannis, A. (2010). Designing and implementing an integrated technological pedagogical science knowledge framework for science teacher's professional development. *Computers & Education*, 55(3), 1259–1269
- Jimoyiannis, A. & Komis, V. (2004). Secondary education teachers' attitudes and beliefs towards applying ICT in their instruction. In *Proceedings of the 4th Panhellenic Conference "ICT in Education"* (Vol. A, pp. 165-176), Athens, Greece.
- Jimoyiannis, A. & Komis, V. (2006a). Factors affecting teachers' views and perceptions of ICT in education. In P. Isaias, M. McPherson, & F. Banister (Eds.), In *Proceedings of the IADIS International Conference e-Society 2006* (Vol. I, pp. 136-143), Dublin, Ireland.
- Jimoyiannis, A., & Komis, V. (2006b). Exploring secondary education teachers' attitudes and beliefs towards ICT in education. *Themes in Education*, 7(2), 181–204.
- Jimoyiannis, A. & Komis, V. (2007). Examining teachers' beliefs about ICT in education: Implications of a teacher preparation programme. *Teacher Development*, 11(2), 149–173

- Jimoyiannis, A., Tsiotakis, P., Roussinos, D., & Siorenta, A. (2013) Preparing teachers to integrate Web 2.0 in school practice: Toward a framework for Pedagogy 2.0. *Australasian Journal of Educational Technology*, 29(2), 248-267.
- Jonassen, D. H. (1996). *Computers in the classroom: Mindtools for critical thinking*. Columbus, OH: Merrill/Prentice Hall.
- International Forum of Educational Technology & Society. <http://ifets.ieee.org/>
- Jonassen, D. H., Peck, K. L., & Wilson, B. G. (1999). *Learning with Technology: A Constructivist Perspective*. Upper Saddle River, NJ: Merrill.
- Kafyulilo, A., Fisser, P. & Voogt, J. (2013). TPACK development in teacher design teams: Assessing the teachers' perceived and observed knoweldge. In R. McBride & M. Searson (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference 2013*. Chesapeake, VA: AACE.
- Kafyulilo, A., Fisser, P., & Voogt, J. (2016). Factors affecting teachers' continuation of technology use in teaching. *Education and Information Technologies*, 21, (6), 1535–1554
- Κασσωτάκης, Μ., & Φλουρής, Γ. (1981). *Μάθηση και διδασκαλία*. τ. Α'. Αθήνα. Αλκυών.
- Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (2005α). *Βιωσιμότητα προγραμμάτων εισαγωγής και αξιοποίησης των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση*. Η περίπτωση της Οδύσσειας. Επιμέλεια και συγγραφή της τελικής έκθεσης Β. Σβολόπουλος. Αθήνα: ΚΕΕ.

- Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (2005β). *Αξιοποίηση των επιπτώσεων της χρήσης των Νέων Τεχνολογιών στα σχολεία της Οδύσσειας*. Επιμέλεια και συγγραφή της τελικής έκθεσης Β. Σβολόπουλος. Αθήνα: ΚΕΕ.
- Koehler, M. J., & Mishra, P. (2009). What is technological pedagogical content knowledge? *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 9 (1), 60-70.
- Koh, J. H. L. (2013). A rubric for assessing teachers' lesson activities with respect to TPACK for meaningful learning with ICT. *Australasian Journal of Educational Technology*, 29(6), 887-900.
- Koh, J.H.L., & Chai, C.S. (2011). Modeling pre-service teachers' technological pedagogical content knowledge (TPACK) perceptions: The influence of demographic factors and TPACK constructs. In G.Williams, P. Statham, N. Brown, B. Cleland (Eds.), *Changing Demands, Changing Directions. Proceedings ascilite Hobart 2011*, 735-746.
- Koh, J.H.L., & Chai, C.S. (2014). Teacher clusters and their perceptions of technological pedagogical content knowledge (TPACK) development through ICT lesson design. *Computers & Education* 7, 222–232
- Koh, J. H. L., Chai, C. S., & Tsai, C. C. (2010). Examining the technology pedagogical content knowledge of Singapore pre-service teachers with a large-scale survey. *Journal of Computer Assisted Learning*, 26 (6), 563-573.
- Κόμης, Ι. Β., (2004). *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των επικοινωνιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών
- Komis, V., Tzavara, A., Karsenti, T., Collin, S. & Simard, S. (2013). Educational scenarios with ICT: an operational design and implementation framework. In R. McBride & M. Searson (Eds.), *Proceedings of Society for Information*

- Technology & Teacher Education International Conference 2013*, 3244-3251. Chesapeake, VA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).
- Kong, S. C., Chan, T.-W., Griffin, P., Hoppe, U., Huang, R., Kinshuk, Looi, C. K., Milrad, M., Norris, C., Nussbaum, M., Sharples, M., So, W. M. W., Soloway, E., & Yu, S. (2014). E-learning in School Education in the Coming 10 Years for Developing 21st Century Skills: Critical Research Issues and Policy Implications. *Educational Technology & Society*, 17 (1), 70–78.
- Κουτσογιάννης, Δ., (2011), ΤΠΕ και γραμματισμός. Στο *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*-Τεύχος 3 (Κλάδος ΠΕ02). ΕΑΙΤΥ, Τομέας Επιμόρφωσης και Κατάρτισης (ΤΕΚ), Α' έκδοση
- Lankshear, C.& Knobel, M. (2006). *New Literacies: Changing Knowledge and Classroom Practise*. Open University Press
- Laurillard, D., Charlton, P., Craft, B., Dimakopoulos, D., Ljubojevic, D., Magoulas, G., Masterman, E., Pujadas, R., Whitley E.A. & Whittlestone K. (2011). A constructionist learning environment for teachers to model learning designs. *Journal of Computer Assisted Learning*, 1-16.
- Lee, M.-H., & Tsai, C.-C. (2010). Exploring teachers' perceived self efficacy and technological pedagogical content knowledge with respect to educational use of the World Wide Web. *Instructional Science* 38, 1–21DOI 10.1007/s11251-008-9075
- Lee, Y., & Lee. J. (2014) Enhancing pre-service teachers' self-efficacy beliefs for technology integration through lesson planning practice, *Computers & Education* 73, 121–128

- Lin, T.C., Tsai, C.C., Chai, C. S., & Lee, M.H. (2013) Identifying Science Teachers' Perceptions of Technological Pedagogical and Content Knowledge (TPACK). *Journal of Science Education and Technology*, 22, 325–336.
- Martinovic, D., & Zhang, Z., (2012) Situating ICT in the teacher education program: Overcoming challenges, fulfilling expectations. *Teaching and Teacher Education* 28, (3) , 461–469
- Mason, J. (2003). *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*. (Επιμ.) Νότα Κυριαζή. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Messina, L., & Rivoltella, P.C. (2012). Media and technologies in teacher training; The SIREM proposal integrating institutional and cultural perspectives. *REM-Research on Education and Media*, 4 (2), 265-279.
- Miglino, O., & Walkerb, R. (2010) Teaching to teach with technology - a project to encourage take-up of advanced technology in education, *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2, 2492–2496
- REM-Research on Education and Media, 4 (2), 265-279.
- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017-1054.
- Mouza, C., Karchmer-Klein, R., Nandakumar, R., Ozden, SY., & Hu, L. (2014) Investigating the impact of an integrated approach to the development of preservice teachers' technological pedagogical content knowledge (TPACK). *Computers & Education* 71, 206–221.
- Mumtaz, S. (2000). Factors affecting teachers' use of information and communications technology: a review of the literature. *Journal of Information Technology for Teacher Education*, 9 (3), 319-342.

- Murray, F. B. (Ed.). (1996). *The teacher educator's handbook: Building a knowledge base for the preparation of teachers*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Μπασέτας, Κ. (2002). *Ψυχολογία της μάθησης*. Αθήνα: Ατραπός.
- National Education Association. (2008). *Technology in schools: The ongoing challenge of access, adequacy, and equity*. Washington DC: NEA Policy and Practice Department.
- National Education Technology Plan, <http://tech.ed.gov/netp/>
- National Curriculum for England,
<https://www.gov.uk/government/collections/national-curriculum>
- Niess, M.L. (2005). Preparing teachers to teach science and mathematics with technology: Developing a technology pedagogical content knowledge. *Teaching and Teacher Education*, 21, 509–523.
- Niess, M. L. (2007). Developing teacher's TPACK for teaching mathematics with spreadsheets. *Technology and Teacher Education Annual*, 18 (4), 2238–2245.
- Niess, M.L., Ronau, R.N., Shafer, K.G., Driskell, S.O., Harper, S.R., Johnston, C., & Browning, C. (2009). Mathematics Teacher TPACK Standards and Development Model. *Mathematics Teacher*, 9 (1), 4-24.
- Nikolopoulou, K., & Gialamas, V. (2016). Barriers to ICT use in high schools: Greek teachers' perceptions. *Journal of Computers in Education*, 3 (1), 59–75
- Nistor, N., Lerche, T., Weinberger, A., Coebanu, C. & Heymann, o. (2014). Towards the integration of culture into the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology. *British Journal of Educational Technology*, 45(1), 35-55
- No Child Left Behind, <http://www2.ed.gov/nclb/landing.jhtml>

- Olofson, M. W., Swallow, M.J.C., & Neumann, M.D. (2016). TPACKing: A constructivist framing of TPACK to analyze teachers' construction of knowledge, *Computers & Education* 95, 188-201
- Osborne, J., & Hennessy, S. (2003). *Literature Review in Science Education and the Role of ICT: Promise, Problems and Future Directions*. Report 6. Futurelab Series. www.futurelab.org.uk/research/lit_reviews.htm
- Oster-Levinz, A., & Klieger, A. (2010). Online tasks as a tool to promote teachers' expertise within the Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK). *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2, 354–358
- P21 Partnership for 21st Century Learning, <http://www.p21.org/>
- Patton, M. Q., (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. Second edition. Newbury Park London, New Delhi: Sage Publications.
- Petko, D. (2008). Teachers' pedagogical beliefs and their use of digital media in classrooms: Sharpening the focus of the 'will, skill, tool' model and integrating teachers' constructivist orientations. *Computers & Education* 58, 1351–1359
- Phillips, M. (2016). Re-contextualising TPACK: exploring teachers' (non-)use of digital technologies, *Technology, Pedagogy and Education*, 1-17
DOI:10.1080/1475939X.2015.1124803
- Πόρποδας, Κ. (1996). *Γνωστική Ψυχολογία: Η Διαδικασία της μάθησης*. Τόμος Α. Αθήνα
- Prestridge, S. (2012). The beliefs behind the teacher that influences their ICT practices. *Computers & Education* 58, 449–458
- Ράπτης, Α. & Ράπτη, Α. (2004). *Μάθηση και Διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας: Ολική προσέγγιση*. Τόμοι Α& Β. Αθήνα: Εκδόσεις Ράπτη

- Ράπτης, Α., & Ράπτη, Α. (2007). *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της Πληροφορικής: Ολική Προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Ράπτη
- Rosnay, J.de (1995). *L' homme symbiotique: regards sur le troisième millénaire*, Paris, Seuil.
- Sahin, I. (2011). Development of survey of technological pedagogical and content knowledge (TPACK). *The Turkish Online Journal of Educational Technology* 10 (1), 97-105
- Saudelli, M. G., & Ciampa, K. (2016) Exploring the role of TPACK and teacher self-efficacy: an ethnographic case study of three iPad language arts classes, *Technology, Pedagogy and Education*, 25(2), 227-247, DOI: 10.1080/1475939X.2014.979865
- Schacter, D.L., Gilbert, D.T., & Wegner, D.M. (2011). *Psychology (2nd Edition)*. New York: Worth Publishers
- Schmidt, D. A., Baran, E., Tompson, A. D., Mishra, P., Koehler, M. J., & Shin, T. S. (2009). Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK): The Development and Validation of an Assessment Instrument for Preservice Teachers. *Journal of Research on Technology in Education* 42 (2), 123-149
- Schunk, D.H. (2010) *Θεωρίες μάθησης: Μια εκπαιδευτική θεώρηση*. Αθήνα. Μεταίχμιο
- Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4–14.
- Συνθήκη της Λισσαβώνας, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=EL>
- Σολομωνίδου, Χ. (2006). Νέες Τάσεις στην εκπαιδευτική τεχνολογία: *Εποικοδομισμός και σύγχρονα περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

- Tokmak, HS., Yelken, TY., & Konokman, GY. (2013). Pre-service Teachers' Perceptions on Development of Their IMD Competencies through TPACK-based Activities. *Educational Technology & Society*, 16(2), 243–256.
- Tondeur, J. (2007). *Development and validation of a model of ICT integration in primary education*.
Retrieved of <http://www.slideshare.net/jtondeur/development-and-validation-of-a-model-of-ict-integration-in-primary-education> (Last access 12.6. 2014)
- Tondeur, J., Kershaw, L. H., Vanderlinde, R., & van Braak, J. (2013). Getting inside the black box of technology integration in education: Teachers' stimulated recall of classroom observations. *Australasian Journal of Educational Technology*, 29 (3), 434-449.
- Tondeur, J., Roblin, NP., van Braak, J., Fisser, P.& Voogt, J. (2013). Technological pedagogical content knowledge in teacher education: in search of a new curriculum. *Educational Studies*, 39 (2), 239–243
- Tsai, C.-C. & Chai, C. S. (2012). *The “third”-order barrier for technology integration instruction: Implications for teacher education*. In C. P. Lim & C. S. Chai (Eds), *Building the ICT capacity of the next generation of teachers in Asia*. *Australasian Journal of Educational Technology*, 28 (Special issue, 6), 1057-1060.
- Τσακίρη, Δ. & Καπετανίδου, Μ. (2007). Θεωρίες μάθησης και δημιουργική-κριτική σκέψη. Στο Κουλαϊδής, Β. (Επ.) *Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη κριτικής-δημιουργικής σκέψης για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*, Αθήνα: ΟΕΠΕΚ
- Τζιμογιάννης, Α. (2007). Το παιδαγωγικό πλαίσιο αξιοποίησης των ΤΠΕ ως εργαλείο κριτικής και δημιουργικής σκέψης. Στο Κουλαϊδής, Β. (επ.) *Σύγχρονες*

διδασκτικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη κριτικής-δημιουργικής σκέψης για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αθήνα: ΟΕΠΕΚ

Τζιμογιάννης, Α. (2010). Η Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου για τις Φυσικές Επιστήμες: Μια εφαρμογή στην επιμόρφωση επιμορφωτών εκπαιδευτικών. Στο Α. Τζιμογιάννης (Επιμ.), *Πρακτικά Εργασιών 7ου Πανελληνίου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή "Οι ΤΠΕ στην εκπαίδευση"*, τόμος ΙΙ, σ. 295-302 Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Κόρινθος.

Τζιμογιάννης, Α. & Κόμης, Β. (2004). Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδασκαλία τους. Στο Μ. Γρηγοριάδου (Επιμ.), *Πρακτικά 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή "Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην εκπαίδευση"*, τόμος Α', σ. 165-176, Αθήνα.

Τζιμογιάννης, Α. & Κόμης, Β. (2006). Οι ΤΠΕ στην εκπαίδευση: διερευνώντας τις απόψεις των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στο Ψύλλος, Δ. & Δαγδιλέλης, Β. (Επιμ.), *Πρακτικά του 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή "Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην εκπαίδευση"*, σ. 829-836, Θεσσαλονίκη.

Valtonen, T., Pontinen, S., Kukkonen, J., Dillon, P., Väisänen, P., & Hacklin, S. (2011) Confronting the technological pedagogical knowledge of Finnish Net Generation student teachers, *Technology, Pedagogy and Education*, 20, (1) 3-18, DOI:10.1080/1475939X.2010.53486

Venkatesh, V. (2003). User Acceptance of Information Technology: Towards A Unified View. *MIS Quarterly*, 27(3), 425-47

- Venkatesh, V., & Davis, F. D. (2000). A theoretical extension of the technology acceptance model: Four longitudinal field studies. *Management Science*, 46 (2), 186-204.
- Venkatesh, V. & Zhang, X. (2010). The Unified Theory of Acceptance and Use of Technology: U.S. vs China. *Journal of Global Information Technology Management*, 13(1), 5-27
- Voogt, J., Knezek, G. , Cox, M., Knezek D. & Brummelhuis A. ten. (2013). Under which conditions does ICT have a positive effect on teaching and learning? A Call to Action. *Journal of Computer Assisted Learning*, 29 (1), 4-14 doi: 10.1111/j.1365-2729.2011.00453.x
- Webb M.E. (2005) Affordances of ICT in science learning; implications for an integrated pedagogy. *International Journal of Science Education* 27, 705–735.
- Webb M.E. (2011) Changing models for researching pedagogy with information and communications technologies. *Journal of Computer Assisted Learning*, 1-15
- Webb M.E. & Cox M.J. (2004) A review of pedagogy related to ICT. *Technology, Pedagogy and Education* 13, 235–286.
- Wenger, E. (1998). *Communities of practice. Learning, meaning and identity*. Cambridge:Cambridge University Press.
- WENR, World Education News & Reviews, <http://wenr.wes.org/>
- Yurdakul, I.K., Odabasi, H.F., Kilicer, K., Coklar, A.N., Birinci, G., & Kurt, A.A. (2012). The development, validity and reliability of TPACK-deep: A technological pedagogical content knowledge scale. *Computers & Education* 58, 964–977

Παράρτημα Α΄

Ερωτήσεις

Τίθενται, σύμφωνα με τους προαναφερθέντες σκοπούς της διεξαγόμενης έρευνας τα εξής βασικά ερευνητικά ερωτήματα:

- ✓ Οι φιλόλογοι που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς την επιμόρφωση β' επιπέδου σε ποιο βαθμό αξιοποιούν τις ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία και με ποιους τρόπους;
- ✓ Σε ποιο βαθμό έχουν αναπτύξει τις ικανότητες που είναι απαραίτητες για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική της τάξης και στο μάθημα της γλώσσας και της λογοτεχνίας;
- ✓ Ποιες είναι οι απόψεις και οι δυσκολίες των φιλολόγων για την ένταξη των ΤΠΕ στο μάθημα της γλώσσας και της λογοτεχνίας;

Δημογραφικά στοιχεία

1 Φύλο

2 Ηλικία

3 Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε;

4 Διδάσκετε σε γυμνάσιο ή λύκειο;

5 Από ποιο τμήμα έχετε αποφοιτήσει;

6 Διαθέτετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών;

7 Έχετε επιμορφωθεί; Σε ποια αντικείμενα;

Τεχνολογική Γνώση

1. Ποια είναι η σχέση σας με τις ΤΠΕ;
2. Ποια εργαλεία ΤΠΕ γνωρίζετε χρησιμοποιείτε συνήθως;
 - Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο;

- Ποια λογισμικά χρησιμοποιείτε συχνά;
3. Πόσο χρόνο αφιερώνετε για τις ΤΠΕ και με ποιο σκοπό (π.χ. καθημερινά, τη βδομάδα ανάλογα);
 4. Πώς αποκτήσατε γνώσεις και δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ;
 - Ενδιαφέρεστε να ανανεώνετε και να εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τις ΤΠΕ;
 - Μαθαίνετε εύκολα νέα λογισμικά και εργαλεία; Παρακολουθείτε τις εξελίξεις στις ΤΠΕ (παράδειγμα);
 5. Πώς αντιμετωπίζετε τα τεχνικά προβλήματα που ανακύπτουν;
 6. Εφόσον δεν χρησιμοποιείτε ΤΠΕ σήμερα, για ποιους λόγους το έχετε επιλέξει;

Γνώση περιεχομένου

1. Πώς αξιολογείτε τη γνώση σας στα φιλολογικά μαθήματα;
2. Οι γνώσεις του φιλόλογου εν γένει θεωρείτε ότι είναι επαρκείς για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας σύμφωνα με τις απαιτήσεις των ΠΣ (να λύνετε απορίες κ.λπ.); Τι παραπάνω νομίζετε ότι χρειάζεστε εσείς;
3. Σε ποιο βαθμό (έχετε τη δυνατότητα να) ενισχύετε τις γνώσεις στο αντικείμενο ανεξάρτητα από το σχολικό πρόγραμμα και τη διδασκαλία σας! Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε ...
4. Πώς και με ποιους τρόπους ενισχύετε ή εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ΠΕ2)? Δώστε μου 1-2 παραδείγματα. Τι δυσκολίες έχετε να ενισχύσετε τις γνώσεις σας;

Παιδαγωγική Γνώση

1. Πώς αξιολογείτε τις παιδαγωγικές σας γνώσεις; Τι γνωρίζετε για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης; (παράδειγμα)
2. Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιείτε συνήθως στην τάξη σας; Μπορείτε να περιγράψετε συνοπτικά ένα συνηθισμένο μάθημά σας την τάξη;

3. Γνωρίζετε παιδαγωγικούς τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης; Σε ποιο βαθμό μπορείτε να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ ή τις ιδιαίτερες δυσκολίες των μαθητών σας; Δώστε ένα παράδειγμα.
4. Ανεξάρτητα από τη χρήση της τεχνολογίας, σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα πλούσιο ρεπερτόριο καινοτόμων στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας; Δώστε ένα παράδειγμα.

Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου

1. Σε ποιο βαθμό είστε εξοικειωμένος/η με τις συνήθεις παρανοήσεις, γνωστικές δυσκολίες των μαθητών στα μαθήματά σας (π.χ. Γλώσσα και λογοτεχνία); Δώστε ένα παράδειγμα.
2. Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να διαμορφώσετε το περιβάλλον της τάξης σας, ώστε να προκαλέσετε το κίνητρο των μαθητών για μάθηση; Μπορείτε να δώσετε ένα παράδειγμα;
3. Γνωρίζετε αποτελεσματικές μεθόδους, που προωθούν την κριτική σκέψη των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.
4. Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε δραστηριότητες διερευνητικής (συνεργατικής) μάθησης στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση

1. Μπορείτε να αξιολογείτε και να επιλέγετε κάθε φορά τα κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που ενισχύουν το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.
2. Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να διερευνούν και να οργανώνουν τη μάθησή τους χρησιμοποιώντας εργαλεία ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.
3. Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους με χρήση εργαλείων ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

4. Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να βρίσκουν μόνοι τους πληροφορίες από πηγές στον Ιστό; Δώστε ένα παράδειγμα.
5. Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας να χρησιμοποιούν εργαλεία, για το αντικείμενό σας;

Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου (ΤΓΠ)

1. Γνωρίζετε ειδικά λογισμικά και εργαλεία ΤΠΕ που είναι κατάλληλα για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ή ενότητες αντικειμένων, π.χ. Γλώσσα); Αναφέρατε ενδεικτικά δύο-τρία.
2. Γνωρίζετε εργαλεία ΤΠΕ κατάλληλα για να κατανοήσουν οι μαθητές δύσκολες έννοιες στο αντικείμενό σας, που δεν μπορούν εύκολα να αναπαρασταθούν με άλλα μέσα; Δώστε ένα παράδειγμα.
3. Γνωρίζετε νέους τρόπους περιγραφής-αναπαράστασης του περιεχομένου σε ειδικά θέματα στα γνωστικά σας αντικείμενα; Δώστε ένα παράδειγμα.

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TPACK)

1. Σε ποιο βαθμό μπορείτε να επιλέξετε κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που υποστηρίζουν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών σε μια συγκεκριμένη ενότητα στο αντικείμενό σας (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα); Δώστε ένα παράδειγμα.
2. Σε ποιο βαθμό μπορείτε να σχεδιάσετε διδακτικές παρεμβάσεις για τα φιλολογικά μαθήματα που συνδυάζουν κατάλληλα σύγχρονα εργαλεία (π.χ. blogs, wikis κ.λπ.) με σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις; Δώστε ένα παράδειγμα.
3. Σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε στην τάξη σας εκπαιδευτικές στρατηγικές που συνδυάζουν το περιεχόμενο μάθησης (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα), εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις (π.χ. δημιουργική γραφή ή συνεργατική γραφή); Δώστε ένα παράδειγμα. Τι είδους δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

Εκπαιδευτικό πλαίσιο

1. Στο σχολείο σας, ποιοι παράγοντες ευνοούν ή δυσκολεύουν τη συστηματική αξιοποίηση των ΤΠΕ από εσάς (και τους συναδέλφους σας) με στόχο την ενίσχυση της μάθησης των μαθητών; (υποδομές, συνεργασία συναδέλφων, διευθυντής, μαθητές, γονείς κ.λπ.)
2. Σε ποιο βαθμό προωθεί το Πρόγραμμα Σπουδών την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;
3. Σε ποιο βαθμό ενθαρρύνει ο σχολικός σύμβουλος την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;
4. Πώς αξιολογείτε συνολικά το ρόλο των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων; Μπορεί να έχει προστιθέμενη αξία, να ενισχύσει ουσιαστικά το μαθησιακό αποτέλεσμα. Μήπως είναι υπερβολικές οι προσδοκίες μας;
5. Πώς αξιολογείτε την επιμόρφωσή σας, ώστε να είστε σε θέση να εντάξετε τις ΤΠΕ στην καθημερινή πρακτική του μαθήματος σας; Περιγράψτε μου ένα ιδανικό (πολύ καλό) μάθημα με ΤΠΕ.

Παράρτημα Β΄

Οι απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις

Καθηγήτρια 1

Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο Γυναίκα

Ηλικία 48

Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε; 19

Διδάσκετε σε γυμνάσιο ή λύκειο; *Γυμνάσιο*

Από ποιο τμήμα έχετε αποφοιτήσει; *Κλασσικό στην Αθήνα*

Διαθέτετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών; *"Β' επίπεδο και τα ΠΕΚ"*

Τεχνολογική Γνώση

Ποια είναι η σχέση σας με τις ΤΠΕ; *"Όχι μεγάλη, γιατί δεν εξυπηρετούν οι εγκαταστάσεις στο σχολείο. Είναι πολύ βασικό αυτό. Αν η αίθουσα δεν έχει εγκαταστάσεις, δεν μπορούμε κάθε ώρα να πηγαίνουμε στο εργαστήριο που το χρησιμοποιεί ο πληροφορικός"*

Ποια εργαλεία ΤΠΕ γνωρίζετε χρησιμοποιείτε συνήθως;

Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο; Ποια λογισμικά χρησιμοποιείτε συχνά;

"Δε χρησιμοποιώ"

Πόσο χρόνο αφιερώνετε για τις ΤΠΕ και με ποιο σκοπό (π.χ. καθημερινά, τη βδομάδα ανάλογα): *"Μία ώρα τη βδομάδα; " Ίσως. Πολύ λίγο."*

Πώς αποκτήσατε γνώσεις και δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ; *Με προσωπική μελέτη"*

Ενδιαφέρεστε να ανανεώνετε και να εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τις ΤΠΕ;

"Πολύ δύσκολο!"

Μαθαίνετε εύκολα νέα λογισμικά και εργαλεία; Παρακολουθείτε τις εξελίξεις στις ΤΠΕ (παράδειγμα); *"Δεν ξέρω"*

Εφόσον δεν χρησιμοποιείτε ΤΠΕ σήμερα, για ποιους λόγους το έχετε επιλέξει; *"Δεν έχω χρόνο"*

Γνώση περιεχομένου

Πώς αξιολογείτε τη γνώση σας στα φιλολογικά μαθήματα;

"Για τη γλώσσα πολύ καλές. Λογοτεχνία... εντάξει.. θέλει μονίμως μελέτη για λεπτομέρειες"

Οι γνώσεις του φιλόλογου εν γένει θεωρείτε ότι είναι επαρκείς για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας σύμφωνα με τις απαιτήσεις των ΠΣ (να λύνετε απορίες κ.λπ.); Τι παραπάνω νομίζετε ότι χρειάζεστε εσείς;

"(Χρειάζεται) να μεταδίδει τις γνώσεις σε παιδιά που έχουν μάθει να χρησιμοποιούν το μυαλό τους. Τα παιδιά τα τελευταία χρόνια δεν έχουν μάθει να δουλεύουν μόνα τους και μερικές φορές νιώθουμε ότι μιλάμε στον τοίχο. .. (Χρειάζεται) να το πεις πολλές φορές, να το τεκμηριώσεις με παραδείγματα... Και πάλι; Μένει ο στόχος ανεκπλήρωτος! Δεν ασχολούνται στο σπίτι"

Σε ποιο βαθμό (έχετε τη δυνατότητα να) ενισχύετε τις γνώσεις στο αντικείμενο ανεξάρτητα από το σχολικό πρόγραμμα και τη διδασκαλία σας! Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε ...

"Διαβάζω λογοτεχνία, πράγματα που δεν είχα διαβάσει στα σχολικά χρόνια και ό,τι μπορώ. Από εφημερίδες, από άρθρα.."

Τι δυσκολίες έχετε να ενισχύσετε τις γνώσεις σας; *"Έλλειψη χρόνου"*

Οι ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων.

Παιδαγωγική Γνώση

Πώς αξιολογείτε τις παιδαγωγικές σας γνώσεις; Τι γνωρίζετε για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης; (παράδειγμα)

"Α! Σύγχρονες θεωρίες μάθησης.. Vygotsky και αυτά ε; Όλα σε συνδυασμό με αυτά που θυμάμαι από το πανεπιστήμιο. Παιδαγωγικά και ψυχολογία, πιο έντονα εκείνα παρά τα τελευταία"

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιείτε συνήθως στην τάξη σας; Μπορείτε να περιγράψετε συνοπτικά ένα συνηθισμένο μάθημά σας την τάξη;

"Ξεκινάω από όποιο θέμα έχει η ενότητα. Κουβεντιάζω λίγο. Λένε τα παιδιά κάποιον προβληματισμό τους και μετά διαβάζουμε τα κείμενα. Κατά την προσέγγιση έχω το μυαλό μου στο στόχο, γραμματική και συντακτικό, αλλά και το θέμα πιο πολύ"

Γνωρίζετε παιδαγωγικούς τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης; Σε ποιο βαθμό μπορείτε να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ ή τις ιδιαίτερες δυσκολίες των μαθητών σας; Δώστε ένα παράδειγμα.

"ΟΚ. Είναι περισσότερο να επιμένεις στη λεπτομέρεια στα παιδιά που μπορείς να υποστηρίξεις. Στα πιο δύσκολα τμήματα με πιο χαμηλό επίπεδο, περιμένεις λιγότερα. Δεν κολλάς στη λεπτομέρεια. Να περάσει το βασικό μήνυμα."

Ανεξάρτητα από τη χρήση της τεχνολογίας, σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα πλούσιο ρεπερτόριο καινοτόμων στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Καινοτόμων; Αν μου διευκολύνει τους στόχους μου, είμαι πρόθυμη, αλλά δε με διευκολύνει. Προκύπτουν καλά αποτελέσματα. Είναι και το φεγγάρι και το άστρο πως θα είναι. Κάποιος είναι πιο έξυπνος, κάποιος πιο εύστροφος, κάποιος ντρέπεται.."

Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου

Σε ποιο βαθμό είστε εξοικειωμένος/η με τις συνήθεις παρανοήσεις, γνωστικές δυσκολίες των μαθητών στα μαθήματά σας (π.χ. Γλώσσα και λογοτεχνία); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Περισσότερο στα αρχαία και στη γλώσσα. Μετά την εμπειρία χρόνων ξέρω τι θα μπερδέψουν. Γι' αυτό ξεκινάω από κει και κάθε φορά κάνω αναφορά σε αυτά"

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να διαμορφώσετε το περιβάλλον της τάξης σας, ώστε να προκαλέσετε το κίνητρο των μαθητών για μάθηση; Μπορείτε να δώσετε ένα παράδειγμα;

"Σε καλό βαθμό, αλλά πρέπει να υπάρχει προσήλωση. Είμαι πολύ στον πίνακα. Γράφω και ζητώ να μου πουν, ώστε να είναι συγκεντρωμένοι. Τους κατευθύνω να φτάσω εκεί που θέλω"

Γνωρίζετε αποτελεσματικές μεθόδους, που προωθούν την κριτική σκέψη των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Μόνο το διάβασμα εξωσχολικών βιβλίων και η μη ενασχόληση με Η/Υ και κινητά. Αυτό δεν μπορώ να το πετύχω, γιατί δεν είμαι σπίτι τους. Ένα μέτρο σε αυτά, άθληση με παιδιά της ηλικίας τους...."

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε δραστηριότητες διερευνητικής (συνεργατικής) μάθησης στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Όχι σε μεγάλο βαθμό. Ξέρω πως γίνεται, αλλά δεν το κάνω. Τα κάναμε στο πλαίσιο των σεναρίων"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση

Μπορείτε να αξιολογήσετε και να επιλέγετε κάθε φορά τα κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που ενισχύουν το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Στα Κείμενα. . λίγο. . όχι"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να διερευνούν και να οργανώνουν τη μάθησή τους χρησιμοποιώντας εργαλεία ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Όταν το κάνω, λέω σελίδες. Το θέμα είναι ότι το κάνουν μόνα στο σπίτι, αυτά αντιγράφουν και τα φέρνουν ή χαζεύουν απεριόριστα"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους με χρήση εργαλείων ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Πολύ λίγο τα έχουμε κάνει"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να βρίσκουν μόνοι τους πληροφορίες από πηγές στον Ιστό; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Όχι, δεν το κάνουμε"

Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου (ΤΓΠ)

Γνωρίζετε ειδικά λογισμικά και εργαλεία ΤΠΕ που είναι κατάλληλα για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ή ενότητες αντικειμένων, π.χ. Γλώσσα); Αναφέρατε ενδεικτικά δύο-τρία.

"Δε θυμάμαι. Το λεξικό... βάζουν τη λέξη.."

Γνωρίζετε εργαλεία ΤΠΕ κατάλληλα για να κατανοήσουν οι μαθητές δύσκολες έννοιες στο αντικείμενό σας, που δεν μπορούν εύκολα να αναπαρασταθούν με άλλα μέσα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Αχνά θυμάμαι"

Γνωρίζετε νέους τρόπους περιγραφής-αναπαράστασης του περιεχομένου σε ειδικά θέματα στα γνωστικά σας αντικείμενα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Δεν καταλαβαίνω την ερώτηση"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TPACK)

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να επιλέξετε κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που υποστηρίζουν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών σε μια συγκεκριμένη ενότητα στο αντικείμενό σας (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Σε μικρό βαθμό, κάτι θα βρει η καθηγήτρια να εξηγήσει με τις ΤΠΕ, ένα φύλλο εργασίας.."

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να σχεδιάσετε διδακτικές παρεμβάσεις για τα φιλολογικά μαθήματα που συνδυάζουν κατάλληλα σύγχρονα εργαλεία (π.χ. blogs, wikis κ.λπ.) με σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Δεν τα έχουμε κάνει. Μόνο θεωρητικά."

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε στην τάξη σας εκπαιδευτικές στρατηγικές που συνδυάζουν το περιεχόμενο μάθησης (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα), εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις (π.χ. δημιουργική γραφή ή συνεργατική γραφή); Δώστε ένα παράδειγμα. Τι είδους δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

"Λίγο"

Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Στο σχολείο σας, ποιοι παράγοντες ευνοούν ή δυσκολεύουν τη συστηματική αξιοποίηση των ΤΠΕ από εσάς (και τους συναδέλφους σας) με στόχο την ενίσχυση της μάθησης των μαθητών; (υποδομές, συνεργασία συναδέλφων, διευθυντής, μαθητές, γονείς κ.λπ.)

"Πιστεύω ότι η ενίσχυση της μάθησης δε διευκολύνεται από τις ΤΠΕ. Μπορούν τα παιδιά να το κάνουν, επειδή είναι εξοικειωμένα. Πρέπει να μάθουν να γράφουν και να διαβάζουν. Όλα αυτά είναι ένα προχωρημένο πακέτο που δεν έχει βάση στην ελληνική πραγματικότητα και σαν υποδομή και σαν υλικό. Οι Η/Υ χαλάνε ανά πάσα στιγμή. Δεν μπορείς να βασιστείς"

Σε ποιο βαθμό προωθεί το Πρόγραμμα Σπουδών την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Εντάξει το Πρόγραμμα Σπουδών επιτρέπει και υποστηρίζει. Ειδικά σε project με τοπική ιστορία. Είναι θετικό"

Σε ποιο βαθμό ενθαρρύνει ο σχολικός σύμβουλος την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Ο προηγούμενος δεν μπορούσε να το κάνει και αυτός μας λέει πως αυτά ξεπεράστηκαν κιόλας"

Πώς αξιολογείτε συνολικά το ρόλο των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων; Μπορεί να έχει προστιθέμενη αξία, να ενισχύσει ουσιαστικά το μαθησιακό αποτέλεσμα. Μήπως είναι υπερβολικές οι προσδοκίες μας;

"Είναι υπερβολικές (οι προσδοκίες). Ακόμη και για τα Κείμενα της Λογοτεχνίας"

Πώς αξιολογείτε την επιμόρφωσή σας, ώστε να είστε σε θέση να εντάξετε τις ΤΠΕ στην καθημερινή πρακτική του μαθήματος σας;

"Χρειαζόταν κι άλλο"

Περιγράψτε μου ένα ιδανικό (πολύ καλό) μάθημα με ΤΠΕ.

"Δημιούργησα κάτι σε σχέση με την τεχνολογία. Αυτό με ενοχλεί! Δεν τους έμεινε τίποτα. Ένα μήνυμα! Πέρασαν ευχάριστα. Είδαν την "Αλεξάνδρεια" (για τον Καβάφη) Δεν τους έμεινε ένα μήνυμα. Οι Θερμοπύλες λένε αυτό. Αν δε διαβάσεις ένα κείμενο, τι να κάνεις; Τι να βρίσκεις; Πώς να πεις εσύ δυο ιδέες;"

Καθηγήτρια 2

Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο Γυναίκα

Ηλικία 47

Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε; 16

Διδάσκετε σε γυμνάσιο ή λύκειο; *Γυμνάσιο*

Από ποιο τμήμα έχετε αποφοιτήσει; *ΦΠΨ*

Διαθέτετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών; *"Όχι (μεταπτυχιακό ή διδακτορικό)"*

Τεχνολογική Γνώση

Ποια είναι η σχέση σας με τις ΤΠΕ; *"Δεν ασχολούμαι πολύ"*

Ποια εργαλεία ΤΠΕ γνωρίζετε χρησιμοποιείτε συνήθως; Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο; Ποια λογισμικά χρησιμοποιείτε συχνά; *"Το Excel και αυτά. Δε γνωρίζουμε πολλά. Άμα τα ξανακοιτάξω, τα θυμάμαι. Δεν κάναμε και πολλά"*

Πόσο χρόνο αφιερώνετε για τις ΤΠΕ και με ποιο σκοπό (π.χ. καθημερινά, τη βδομάδα ανάλογα);

Πώς αποκτήσατε γνώσεις και δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ; *"Από την επιμόρφωση"*

Ενδιαφέρεστε να ανανεώνετε και να εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τις ΤΠΕ; *"Πώς; Όχι. Δε μου χρειάζεται. "*

Μαθαίνετε εύκολα νέα λογισμικά και εργαλεία; Παρακολουθείτε τις εξελίξεις στις ΤΠΕ (παράδειγμα);

6. Εφόσον δεν χρησιμοποιείτε ΤΠΕ σήμερα, για ποιους λόγους το έχετε επιλέξει;

"Ε.. "

Γνώση περιεχομένου

Πώς αξιολογείτε τη γνώση σας στα φιλολογικά μαθήματα;

" Δε θεωρώ ότι είμαι άσχετη. Αρκετά καλές. Όχι άριστες θα μας αποδεί ο Θεός"

Οι γνώσεις του φιλόλογου εν γένει θεωρείτε ότι είναι επαρκείς για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας σύμφωνα με τις απαιτήσεις των ΠΣ (να λύνετε απορίες κ.λπ.); Τι παραπάνω νομίζετε ότι χρειάζεστε εσείς;

" Νομίζω πως μερικά πρέπει να τα δούμε εκ νέου με επιμορφώσεις και καλύτερα με ενημέρωση από τους συμβούλους, προκειμένου να διαφωτιστούμε για τα νέα δεδομένα που μας ζητάνε να κάνουμε στην ύλη μας."

Σε ποιο βαθμό (έχετε τη δυνατότητα να) ενισχύετε τις γνώσεις στο αντικείμενο ανεξάρτητα από το σχολικό πρόγραμμα και τη διδασκαλία σας; *"Τις έχω (τις δυνατότητες). Δεν έχω δυσκολία"*

Παιδαγωγική Γνώση

Πώς αξιολογείτε τις παιδαγωγικές σας γνώσεις; Τι γνωρίζετε για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης; (παράδειγμα)

(Σκέφτεται)

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιείτε συνήθως στην τάξη σας; Μπορείτε να περιγράψετε συνοπτικά ένα συνηθισμένο μάθημά σας την τάξη;

" Άλλο ; "

Γνωρίζετε παιδαγωγικούς τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης; *" Ναι. Τώρα δεν έχω διαβάσει, αλλά δεν θυμάμαι και τι ήταν και πριν από δέκα χρόνια που*

κοιτούσα για διαχείριση τάξης, δε θυμάμαι από πού διάβαζα. Και στο πανεπιστήμιο.. Δεν ξέρω, δεν απαντώ"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ ή τις ιδιαίτερες δυσκολίες των μαθητών σας; Δώστε ένα παράδειγμα." *Μπορεί και να είναι δύσκολο. Δεν πετυχαίνω να κινήσω το ενδιαφέρον ενός αδιάφορου μαθητή. Έχω περιπτώσεις δύσκολες και κάποιες φορές δεν πετυχαίνω."*

Ανεξάρτητα από τη χρήση της τεχνολογίας, σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα πλούσιο ρεπερτόριο καινοτόμων στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας; Δώστε ένα παράδειγμα. " *Που να μην περιλαμβάνει τεχνολογία εννοείς; Πρέπει κάπου στη μέση.. όπως δηλαδή εννοείς να δώσω στα παιδιά.. να δώσω να βρούνε κάτι; Να δώσω κείμενο και τα παιδιά να εντοπίζουν;"*

Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου

Σε ποιο βαθμό είστε εξοικειωμένος/η με τις συνήθεις παρανοήσεις, γνωστικές δυσκολίες των μαθητών στα μαθήματά σας (π.χ. Γλώσσα και λογοτεχνία); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Αν αντιλαμβάνομαι ότι δεν το κατάλαβαν; Σε καλό βαθμό. Μέτριο. Δεν καταλαβαίνω εγώ τώρα."

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να διαμορφώσετε το περιβάλλον της τάξης σας, ώστε να προκαλέσετε το κίνητρο των μαθητών για μάθηση; Μπορείτε να δώσετε ένα παράδειγμα;

" Σε μέτριο βαθμό. Έχω και κάποια παιδιά στο μυαλό μου που δεν τα κινητοποιώ και πάρα πολύ"

Γνωρίζετε αποτελεσματικές μεθόδους, που προωθούν την κριτική σκέψη των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Όχι δε γνωρίζω! Η αλήθεια είναι αυτή. Θα ήθελα κάτι περισσότερο."

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε δραστηριότητες διερευνητικής (συνεργατικής) μάθησης στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Σχεδιασμού διερευνητικής μάθησης;"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση

Μπορείτε να αξιολογείτε και να επιλέγετε κάθε φορά τα κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που ενισχύουν το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Δε μου έρχεται κανένα στο μυαλό. Μάλλον δε γνωρίζω. Εννοούμε με τον διαδραστικό πίνακα; Ούτε και καταλαβαίνω αυτό τι εννοεί. Όχι δεν τα ξέρω"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να διερευνούν και να οργανώνουν τη μάθησή τους χρησιμοποιώντας εργαλεία ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Κάτσε! Στάσου να το καταλάβω"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους με χρήση εργαλείων ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Όχι, όχι"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να βρίσκουν μόνοι τους πληροφορίες από πηγές στον Ιστό; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Τίποτα από αυτά"

Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου (ΤΓΠ)

Γνωρίζετε ειδικά λογισμικά και εργαλεία ΤΠΕ που είναι κατάλληλα για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ή ενότητες αντικειμένων, π.χ. Γλώσσα); Αναφέρατε ενδεικτικά δύο-τρία.

"Κοίταξε εγώ ξέρω αυτά που σου είπα. Αφού υπάρχουν κι άλλα .. λογικά στερούμαι αυτής... κατάλαβες; Γιατί πώς να το πω;"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TPACK)

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να επιλέξετε κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που υποστηρίζουν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών σε μια συγκεκριμένη ενότητα στο αντικείμενό σας (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Δεν έχω ασχοληθεί"

Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Σε ποιο βαθμό προωθεί το Πρόγραμμα Σπουδών την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Σε μικρό (βαθμό)"

Πώς αξιολογείτε συνολικά το ρόλο των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων; Μπορεί να έχει προστιθέμενη αξία, να ενισχύσει ουσιαστικά το μαθησιακό αποτέλεσμα. Μήπως είναι υπερβολικές οι προσδοκίες μας;

"Ε.. Είναι"

Περιγράψτε μου ένα ιδανικό (πολύ καλό) μάθημα με ΤΠΕ.

"Δεν έχω τέτοια δυνατότητα"

Καθηγήτρια 3

Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο Γυναίκα

Ηλικία 51

Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε; 23

Διδάσκετε σε γυμνάσιο ή λύκειο; *Γυμνάσιο*

Από ποιο τμήμα έχετε αποφοιτήσει; *Αθήνα, ιστορικό.*

Διαθέτετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών; *"Όχι (μεταπτυχιακό ή διδακτορικό) (Έχω επιμορφωθεί) στο Β' επίπεδο"*

"

Τεχνολογική Γνώση

Ποια είναι η σχέση σας με τις ΤΠΕ; *"Δεν τις έχω σε μεγάλη υπόληψη. Θεωρώ το παραδοσιακό μάθημα καλύτερο"*

Ποια εργαλεία ΤΠΕ γνωρίζετε χρησιμοποιείτε συνήθως; Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο; Ποια λογισμικά χρησιμοποιείτε συχνά;

" Δε γνωρίζω. Τα έχω γράψει σε σημειώσεις. Βάζω το γιο μου και τα βρίσκει. Δυσκολεύομαι"

Πόσο χρόνο αφιερώνετε για τις ΤΠΕ και με ποιο σκοπό (π.χ. καθημερινά, τη βδομάδα ανάλογα); *"Ελάχιστα. Δεν προλαβαίνω!"*

Πώς αποκτήσατε γνώσεις και δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ;

"Α' και Β' επίπεδο"

Ενδιαφέρεστε να ανανεώνετε και να εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τις ΤΠΕ;

"Δεν τις χρησιμοποιώ (τις ΤΠΕ)"

Εφόσον δεν χρησιμοποιείτε ΤΠΕ σήμερα, για ποιους λόγους το έχετε επιλέξει;

"Στην τάξη δε χρησιμοποιώ. Μάθημα κάνω κανονικά... γιατί δε θεωρώ ότι προσφέρουν κάτι ιδιαίτερα στα αρχαιογνωστικά μαθήματα, στα λατινικά. Δεν προσέχουν και τα παιδιά και θα έχουμε και πρόβλημα με τους γονείς αν κάνουμε με υπολογιστές. Οι γονείς θέλουν μάθημα μάθημα"

Γνώση περιεχομένου

Πώς αξιολογείτε τη γνώση σας στα φιλολογικά μαθήματα;

"Πολύ καλή"

Οι γνώσεις του φιλόλογου εν γένει θεωρείτε ότι είναι επαρκείς για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας σύμφωνα με τις απαιτήσεις των ΠΣ (να λύνετε απορίες κ.λπ.); Τι παραπάνω νομίζετε ότι χρειάζεστε εσείς;

"Έχω μεγάλη εμπειρία. Δεν ξέρω ... τα καινούργια δεν τα πολυξέρω"

Σε ποιο βαθμό (έχετε τη δυνατότητα να) ενισχύετε τις γνώσεις στο αντικείμενο ανεξάρτητα από το σχολικό πρόγραμμα και τη διδασκαλία σας! Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε ...

" Δεν καταλαβαίνω τι με ρωτάτε... Διαβάζοντας βιβλία, βοηθήματα, ό,τι μπορώ"

Παιδαγωγική Γνώση

Πώς αξιολογείτε τις παιδαγωγικές σας γνώσεις; Τι γνωρίζετε για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης; (παράδειγμα)

"Ό,τι μάθαμε στο Β' επίπεδο. Τα διαβάσαμε για τις εξετάσεις. Τώρα τα έχουμε ξεχάσει."

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιείτε συνήθως στην τάξη σας; Μπορείτε να περιγράψετε συνοπτικά ένα συνηθισμένο μάθημά σας την τάξη;

"Μάθημα στα αρχαία: διαβάζουμε το κείμενο, κάνω ερμηνευτικά σχόλια. Συμμετέχουν και οι μαθητές"

Γνωρίζετε παιδαγωγικούς τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης; *"Τι; Δεν αντιμετωπίζω πρόβλημα"*

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ ή τις ιδιαίτερες δυσκολίες των μαθητών σας; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Τους βοηθάω αν δεν ξέρουν, λύνω απορίες, κυκλικά τους ρωτάω όλους"

Ανεξάρτητα από τη χρήση της τεχνολογίας, σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα πλούσιο ρεπερτόριο καινοτόμων στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Δεν ξέρω τι εννοείτε. Δεν έχουμε πολυτέλεια για άλλα πράγματα. Δεν έχουμε χρόνο"

Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου

Σε ποιο βαθμό είστε εξοικειωμένος/η με τις συνήθεις παρανοήσεις, γνωστικές δυσκολίες των μαθητών στα μαθήματά σας (π.χ. Γλώσσα και λογοτεχνία); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Περισσότερο στα αρχαία και στη γλώσσα. Μετά την εμπειρία χρόνων ξέρω τι θα μπερδέψουν. Γι' αυτό ξεκινάω από κει και κάθε φορά κάνω αναφορά σε αυτά"

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να διαμορφώσετε το περιβάλλον της τάξης σας, ώστε να προκαλέσετε το κίνητρο των μαθητών για μάθηση; Μπορείτε να δώσετε ένα παράδειγμα;

" Προσέχουν. Τα κινητροδοτώ "

Γνωρίζετε αποτελεσματικές μεθόδους, που προωθούν την κριτική σκέψη των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Δεν έχω κάτι στο νου μου τώρα. Η κριτική σκέψη ενθαρρύνεται "

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε δραστηριότητες διερευνητικής (συνεργατικής) μάθησης στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

Μπορώ. Να φέρνουν τρεις τρεις πληροφορίες, να τις συγκρίνουν, να βγάζουν μαζί στο θρανίο περίληψη "

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση

Μπορείτε να αξιολογείτε και να επιλέγετε κάθε φορά τα κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που ενισχύουν το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Όχι, τα φοβάμαι "

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να διερευνούν και να οργανώνουν τη μάθησή τους χρησιμοποιώντας εργαλεία ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Όχι "

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους με χρήση εργαλείων ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Όχι. Το δοκίμασα στα σενάρια μόνο "

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να βρίσκουν μόνοι τους πληροφορίες από πηγές στον Ιστό; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Ξέρον πολλὰ. τους λέμε να προσέχουν να μην μπαίνουν σε σελίδες.."

Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου (ΤΓΠ)

Γνωρίζετε ειδικά λογισμικά και εργαλεία ΤΠΕ που είναι κατάλληλα για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ή ενότητες αντικειμένων, π.χ. Γλώσσα); Αναφέρατε ενδεικτικά δύο-τρία.

"Δε θυμάμαι. Το λεζικό... βάζουν τη λέξη.."

Γνωρίζετε εργαλεία ΤΠΕ κατάλληλα για να κατανοήσουν οι μαθητές δύσκολες έννοιες στο αντικείμενό σας, που δεν μπορούν εύκολα να αναπαρασταθούν με άλλα μέσα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Όχι όλα μπορούν να αναπαρασταθούν με λόγια κλπ. Βλέπουμε και βίντεο σε τηλεόραση"

Γνωρίζετε νέους τρόπους περιγραφής-αναπαράστασης του περιεχομένου σε ειδικά θέματα στα γνωστικά σας αντικείμενα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Δεν καταλαβαίνω"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (ΤΡΑΚ)

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να επιλέξετε κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που υποστηρίζουν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών σε μια συγκεκριμένη ενότητα στο αντικείμενό σας (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Δε με ενδιαφέρει"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να σχεδιάσετε διδακτικές παρεμβάσεις για τα φιλολογικά μαθήματα που συνδυάζουν κατάλληλα σύγχρονα εργαλεία (π.χ. blogs, wikis κ.λπ.) με σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Δεν έχω εξοικείωση σε αυτά"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε στην τάξη σας εκπαιδευτικές στρατηγικές που συνδυάζουν το περιεχόμενο μάθησης (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα), εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις (π.χ. δημιουργική γραφή ή συνεργατική γραφή); Δώστε ένα παράδειγμα. Τι είδους δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

"Σε μικρό βαθμό"

Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Στο σχολείο σας, ποιοι παράγοντες ευνοούν ή δυσκολεύουν τη συστηματική αξιοποίηση των ΤΠΕ από εσάς (και τους συναδέλφους σας) με στόχο την ενίσχυση της μάθησης των μαθητών; (υποδομές, συνεργασία συναδέλφων, διευθυντής, μαθητές, γονείς κ.λπ.)

"Υπάρχουν από όλα. Κάποιοι τα χρησιμοποιούν. Εγώ φοβάμαι μη χάσω την ώρα μου"

Σε ποιο βαθμό προωθεί το Πρόγραμμα Σπουδών την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Λίγο"

Σε ποιο βαθμό ενθαρρύνει ο σχολικός σύμβουλος την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Πιο λίγο"

Πώς αξιολογείτε συνολικά το ρόλο των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων; Μπορεί να έχει προστιθέμενη αξία, να ενισχύσει ουσιαστικά το μαθησιακό αποτέλεσμα. Μήπως είναι υπερβολικές οι προσδοκίες μας;

"Εντάξει από όσα βλέπω καλά πάει. Και γω αν είχα κάποιον να με βοηθήσει... Οι πιο νέοι είναι πιο εξοικειωμένοι. Εγώ δεν το έχω βάλει μέσα μου καλά. Δεν τα έχω εμπεδώσει"

Πώς αξιολογείτε την επιμόρφωσή σας, ώστε να είστε σε θέση να εντάξετε τις ΤΠΕ στην καθημερινή πρακτική του μαθήματος σας; "Εεε"

Περιγράψτε μου ένα ιδανικό (πολύ καλό) μάθημα με ΤΠΕ.

" Ιδανικό (μάθημα) να έχει κάθε παιδί τον υπολογιστή του, να μπορεί να δουλεύει μόνο του, έστω ανά δύο, γρήγορο ίντερνετ και να έχουν εξοικείωση με τους υπολογιστές."

Καθηγήτρια 4

Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο Γυναίκα

Ηλικία 33

Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε; 7

Διδάσκετε σε γυμνάσιο ή λύκειο; *Γυμνάσιο*

Από ποιο τμήμα έχετε αποφοιτήσει; Κλασικό

Διαθέτετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών; *"Αυτή τη στιγμή κάνω (μεταπτυχιακό) διδακτική Γλώσσας και Λογοτεχνίας στη Λευκωσία. Εκτός από το Β' επίπεδο έχω επιμορφωθεί στο moodle"*

Τεχνολογική Γνώση

Ποια είναι η σχέση σας με τις ΤΠΕ;

"Προσπαθώ να τις εφαρμόζω, αν και δεν είναι πάντα εύκολο ούτε έχω το χρόνο να προετοιμαστώ, για να τις εφαρμόσω, όπως θα θελα, αλλά ούτε υπάρχει υποδομή στο σχολείο"

Ποια εργαλεία ΤΠΕ γνωρίζετε χρησιμοποιείτε συνήθως; Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο; Ποια λογισμικά χρησιμοποιείτε συχνά;

"Youtube, blog, έχουμε φτιάξει ένα blog στο σχολείο με μία συνάδελφο...λογισμικά, πέρα από το word και το power point που μπορεί να τύχει να χρησιμοποιήσω και πολύ σπανιότερα επεξεργασία βίντεο, αλλά, όταν κάνω καιρό να ασχοληθώ, μετά πάλι χρειάζομαι βοήθεια από τη συνάδελφο της Πληροφορικής "

Πόσο χρόνο αφιερώνετε για τις ΤΠΕ και με ποιο σκοπό (π.χ. καθημερινά, τη βδομάδα ανάλογα);

"Μία ώρα την εβδομάδα, για να βρω υλικό και, αν μπορώ να το προβάλω στην αίθουσα που έχει το διαδραστικό πίνακα-μόνο με μία τάξη μπορώ να το κάνω αυτό- ή για να ενημερώσω το blog"

Πώς αποκτήσατε γνώσεις και δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ;

"Εεε.. μόνη μου ήξερα κάποια βασικά πράγματα για τη χρήση του υπολογιστή και παρακολουθώντας το σεμινάριο moodle των Κυκλάδων -το ΚΕΠΛΗΝΕΤ Κυκλάδων το διοργανώνει, δύο χρονιές και μία τρίτη παρακολούθησα, αλλά λόγω υποχρεώσεων δεν πρόλαβα να κάνω όλες τις εργασίες, οπότε δεν μπόρεσα να πάρω και τη βεβαίωση- και παρακολουθώντας το Β' επίπεδο"

Ενδιαφέρεστε να ανανεώνετε και να εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τις ΤΠΕ;

"Ναι, αλλά αυτή τη στιγμή είναι άλλες οι προτεραιότητές μου και δε βρίσκω το χρόνο."

Μαθαίνετε εύκολα νέα λογισμικά και εργαλεία; Παρακολουθείτε τις εξελίξεις στις ΤΠΕ (παράδειγμα);

"Ναι, αν ασχοληθώ"

Πώς αντιμετωπίζετε τα τεχνικά προβλήματα που ανακύπτουν;

"Η ψάχνω στο google οδηγίες για να το λύσω ή ρωτάω τη συνάδελφο της Πληροφορικής με την οποία έχουμε καλή συνεργασία"

Γνώση περιεχομένου

Πώς αξιολογείτε τη γνώση σας στα φιλολογικά μαθήματα;

"Θεωρώ ότι...καλά επαρκής δε νιώθεις ποτέ στο αντικείμενο, αλλά θεωρώ ότι είμαι σε καλό επίπεδο τουλάχιστον στο γυμνάσιο που έχω περισσότερη εμπειρία"

Οι γνώσεις του φιλόλογου εν γένει θεωρείτε ότι είναι επαρκείς για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας σύμφωνα με τις απαιτήσεις των ΠΣ (να λύνετε απορίες κ.λπ.); Τι παραπάνω νομίζετε ότι χρειάζεστε εσείς;

"Όχι θεωρώ ότι δεν είναι. Τουλάχιστον όταν βγαίνει από τη σχολή, δεν είναι έτοιμος... (χρειάζεται) προσωπικό διάβασμα και συνεχή... εμπλουτισμό του υλικού του, γιατί τα σχολικά βιβλία συνέχεια αλλάζουνε και κάθε χρονιά που καταπιάνομαι με κάποιο μάθημα, βλέπω ότι πρέπει να αλλάξω από την αρχή όλες τις σημειώσεις."

Σε ποιο βαθμό (έχετε τη δυνατότητα να) ενισχύετε τις γνώσεις στο αντικείμενο ανεξάρτητα από το σχολικό πρόγραμμα και τη διδασκαλία σας! Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε ;

"Προσπαθώ με το μεταπτυχιακό που κάνω. "Έλλειψη χρόνου, προσπαθώντας να ανταποκριθώ και στις υποχρεώσεις του σχολείου και στην extra επιμόρφωση που επιδιώκω, δε βρίσκω πάρα πολύ χρόνο"

Παιδαγωγική Γνώση

Πώς αξιολογείτε τις παιδαγωγικές σας γνώσεις; Τι γνωρίζετε για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης; (παράδειγμα)

"Θεωρώ ότι τα τελευταία χρόνια τις έχω εμπλουτίσει αρκετά, με αφορμή και το μεταπτυχιακό μου, αλλά και την ενασχόλησή μου με τη ΤΠΕ και ένα άλλο σεμινάριο που είχα παρακολουθήσει παλαιότερα, πάλι πάνω σε θεωρίες ήταν, αλλά δε θυμάμαι τον τίτλο του. (Παραδείγματα;) Τον κονστрукτιβισμό για παράδειγμα; Ότι πρέπει το παιδί να οικοδομήσει τη μάθηση μόνο του, να αποδομήσει ουσιαστικά αυτό που θεωρεί δεδομένο και να συνθέσει από την αρχή αναζητώντας υλικό"

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιείτε συνήθως στην τάξη σας; Μπορείτε να περιγράψετε συνοπτικά ένα συνηθισμένο μάθημά σας την τάξη;

"Εεε... όσο και αν θέλω να αποφεύγω τη μετωπική διδασκαλία, δεν υπάρχει χρόνος να την αποφύγω, αλλά προσπαθώ όσο γίνεται να ενθαρρύνω τα παιδιά να συμμετέχουν σωστά, να είναι μαθητοκεντρικό όσο γίνεται το μάθημα και κάποιες φορές αξιοποιώ και την ομαδοσυνεργατική, όχι πάρα πολύ συχνά όμως. Εξετάζω, οπότε ακούω όσο το δυνατόν περισσότερα παιδιά και τα αφήνω να διορθώνουν το ένα το άλλο, παραδίδω στη συνέχεια, αλλά προσπαθώ να σταματώ διαρκώς και να ανατροφοδοτώ τα παιδιά, να τους ζητάω να απαντούν. Παραδίδω με αυτόν τον τρόπο ανατροφοδοτώντας τις γνώσεις τους και στη συνέχεια, όταν υπάρχει χρόνος, προσπαθώ να τα αφήσω και τα ίδια να συνοψίσουν, να πουν τι κατάλαβαν.."

Γνωρίζετε παιδαγωγικούς τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης;
"Εμπειρικά κυρίως. Εκείνη την ώρα δεν ανακαλώ στο μυαλό μου κάποια θεωρία."

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ ή τις ιδιαίτερες δυσκολίες των μαθητών σας; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Προσπαθώ να ανιχνεύσω τις ιδιαιτερότητες κάποιου μαθητή και να τον αντιμετωπίσω όσο γίνεται πιο εξειδικευμένα"

Ανεξάρτητα από τη χρήση της τεχνολογίας, σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα πλούσιο ρεπερτόριο καινοτόμων στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Τον εμπλουτισμό του μαθήματος με παραπάνω υλικό που δεν υπάρχει στο σχολικό βιβλίο; Οπτικοακουστικό. Για παράδειγμα στη Λογοτεχνία-επειδή φέτος έχω κυρίως Λογοτεχνία, Γλώσσα και Αρχαία, δεν έχω Ιστορία αυτόν τον καιρό- οπότε και η Λογοτεχνία και τα Αρχαία από μετάφραση προσφέρονται για αρκετό.. έχουν αξιοποιήσιμο ψηφιακό υλικό"

Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου

Σε ποιο βαθμό είστε εξοικειωμένος/η με τις συνήθεις παρανοήσεις, γνωστικές δυσκολίες των μαθητών στα μαθήματά σας (π.χ. Γλώσσα και λογοτεχνία); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Θεωρώ ότι χρόνο με το χρόνο.. εεε.. εξοικειώνομαι με τις παρανοήσεις τους και μπορώ να τις μαντέψω. Για παράδειγμα κάποιο συνηθισμένο λάθος, μία συνηθισμένη παρανόηση που κάνουν, όταν παραδίδω ένα κείμενο στη Λογοτεχνία ή μία σύγχυση σε ένα φαινόμενο στα Αρχαία."

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να διαμορφώσετε το περιβάλλον της τάξης σας, ώστε να προκαλέσετε το κίνητρο των μαθητών για μάθηση; Μπορείτε να δώσετε ένα παράδειγμα;

"Έε τη διάταξη; Τα θρανία; Προσπαθώ όσο γίνεται να τους ξαφνιάζω. Δε μου έρχεται κάποιο παράδειγμα"

Γνωρίζετε αποτελεσματικές μεθόδους, που προωθούν την κριτική σκέψη των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Κυρίως παράλληλες πηγές ή συζητάμε το θέμα τη γλώσσας (θεματικές ενότητες στο γλωσσικό μάθημα), τα θέματα ή πολλές φορές με τη μαιευτική μέθοδο προσπαθώ να κάνω τα παιδιά να εκφράσουν τις απόψεις τους κάνοντας το δικηγόρο του διαβόλου.."

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε δραστηριότητες διερευνητικής (συνεργατικής) μάθησης στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Δεν έχω ασχοληθεί πολύ. Μόνο πέρσι που έκανα πρότζεκτ και επιχείρησα να φτιάξω κάποια ερωτηματολόγια, αλλά νομίζω δεν έχω αναπτύξει την ικανότητα αυτή"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση

Μπορείτε να αξιολογείτε και να επιλέγετε κάθε φορά τα κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που ενισχύουν το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Όχι, θεωρώ ότι δεν έχω φτάσει ακόμη σε αυτό το βαθμό. Για παράδειγμα, πίστευα πέρσι χρησιμοποιώντας το radlet ότι θα είχαμε καλύτερα αποτελέσματα, αλλά δεν μπορούσα να φανταστώ ότι τα συγκεκριμένα παιδιά θα προτιμούσαν μου φέρουν την ερώτηση γραπτώς και να απορρίψουν κατευθείαν... δύο τρία μόνο δέχτηκαν να το

κάνουν παρ' όλο που τους το έδειξα και στην τάξη στον διαδραστικό και πηγαίναμε βήμα βήμα μαζί, δε δέχτηκαν και πίστευα ότι ήταν κάτι που θα εξιτάρει"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να διερευνούν και να οργανώνουν τη μάθησή τους χρησιμοποιώντας εργαλεία ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Όχι, μόνο τους ενθαρρύνω"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους με χρήση εργαλείων ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Πάλι αναθέτοντας τους εργασίες στο blog, προσπάθησα να τους κάνω να βρουν κάποιες παροιμίες, να τις χρησιμοποιήσουν, να φτιάξουν κάποιο cartoon, τους έδειξα κάποια προγράμματα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν για να φτιάξουν το cartoon, αλλά μόνο στο επίπεδο της ενθάρρυνσης και της παροχής βοήθειας, μόνο να δουλέψουν ομαδικά. Παρ' όλο που τους έχω παροτρύνει να ανταλλάζουμε τα email μας, να επικοινωνούμε μεταξύ μας, δεν τα βλέπω να ανταποκρίνονται τα παιδιά"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να βρίσκουν μόνοι τους πληροφορίες από πηγές στον Ιστό; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Τους αναθέτω εργασίες και τους τονίζω ότι δε θέλω να μου κάνουν copy paste τις πληροφορίες. Πολύ συχνά αφιερώνω χρόνο, για να τους δείξω πώς να τα αναπτύσσουν, αλλά μόνο στην τάξη που έχω διαδραστικό."

Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου (ΤΓΠ)

Γνωρίζετε ειδικά λογισμικά και εργαλεία ΤΠΕ που είναι κατάλληλα για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ή ενότητες αντικειμένων, π.χ. Γλώσσα); Αναφέρατε ενδεικτικά δύο-τρία.

"Ναι, τους είχα βάλει στην Πύλη της ελληνικής γλώσσας, τους έδειξα τους συμφραστικούς πίνακες, να ψάχνουν λεξικά, εγκυκλοπαίδειες.."

Γνωρίζετε εργαλεία ΤΠΕ κατάλληλα για να κατανοήσουν οι μαθητές δύσκολες έννοιες στο αντικείμενό σας, που δεν μπορούν εύκολα να αναπαρασταθούν με άλλα μέσα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Μμμ .. εργαλεία, το power point για να αποσαφηνίσω κάποια έννοια, δε μου έρχεται κάτι άλλο.."

Γνωρίζετε νέους τρόπους περιγραφής-αναπαράστασης του περιεχομένου σε ειδικά θέματα στα γνωστικά σας αντικείμενα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Να τους τραβήξω το ενδιαφέρον με κάποια εικόνα εε.. και να τα ρωτήσω να ορίσουν τα ίδια τα παιδιά -τουλάχιστον με τις γνώσεις που έχουν μέχρι εκείνη τη στιγμή- το περιεχόμενο ή να μαντέψουν την έννοια που θα παραδώσω"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TPACK)

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να επιλέξετε κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που υποστηρίζουν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών σε μια συγκεκριμένη ενότητα στο αντικείμενό σας (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Δεν έχω εξοικειωθεί πολύ, ώστε να το κάνω αυτό στην προετοιμασία του καθημερινού μαθήματος, αλλά αναζητώντας νομίζω ότι μπορώ να κρίνω, μπορώ να ανταποκριθώ"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να σχεδιάσετε διδακτικές παρεμβάσεις για τα φιλολογικά μαθήματα που συνδυάζουν κατάλληλα σύγχρονα εργαλεία (π.χ. blogs, wikis κ.λπ.) με σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Προσπαθώ, αλλά στην πράξη δεν μπορούν να ανταποκριθούν πάντα. Για παράδειγμα δεν τους έχουμε αφήσει να μπορούν να παρεμβαίνουν, μας δίνουν το υλικό τους και το διαχειριζόμαστε εγώ με τη συνάδελφο, γιατί βλέπουμε ότι το κείμενο δεν μπορούν να το συντάξουν. Έκανα πολύ μεγάλη προσπάθεια να τους μάθω να το φέρνουν σε word και ούτε αυτό! Κάθονται και μου το αντιγράφουν χειρόγραφα απο το ίντερνετ!"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε στην τάξη σας εκπαιδευτικές στρατηγικές που συνδυάζουν το περιεχόμενο μάθησης (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα), εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις (π.χ. δημιουργική γραφή ή συνεργατική γραφή); Δώστε ένα παράδειγμα. Τι είδους δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

"Στην πράξη δεν μπορώ να το εφαρμόσω, βέβαια εγώ κρίνω με βάση την εμπειρία που έχω τα δύο τελευταία χρόνια, γιατί τα δύο τελευταία χρόνια έχω πάρει περισσότερες γνώσεις πάνω στις ΤΠΕ. Είναι πολλά παιδιά που δεν έχουν σχέση με υπολογιστές, δεν έχουν ιντερνέτ στο σπίτι, άλλα παιδιά μπορεί να έχουν υπολογιστές, αλλά δεν έχουν ούτε word στον υπολογιστή τους. Δύο τρία σε κάθε τάξη έχουν δουλέψει. "

Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Στο σχολείο σας, ποιοι παράγοντες ευνοούν ή δυσκολεύουν τη συστηματική αξιοποίηση των ΤΠΕ από εσάς (και τους συναδέλφους σας) με στόχο την ενίσχυση της μάθησης των μαθητών; (υποδομές, συνεργασία συναδέλφων, διευθυντής, μαθητές, γονείς κ.λπ.)

"Κυρίως το ότι δεν υπάρχει υποδομή. Πέρα από την τάξη που έχει το διαδραστικό πίνακα και έναν υπολογιστή, υπάρχει ένα εργαστήριο πληροφορικής το οποίο είναι μονίμως κατειλημμένο. Ο διευθυντής δε μας φέρνει εμπόδια"

Σε ποιο βαθμό προωθεί το Πρόγραμμα Σπουδών την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Θεωρητικά προωθεί, υπάρχει το ψηφιακό σχολείο ή πάντα τουλάχιστον στη Λογοτεχνία και τη Γλώσσα υπάρχει μία άσκηση που ζητάει από τα παιδιά να ψάξουν στο διαδίκτυο για κάτι"

Σε ποιο βαθμό ενθαρρύνει ο σχολικός σύμβουλος την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Δεν ασχολείται ιδιαίτερα, δε μας έχει πει κάτι"

Πώς αξιολογείτε συνολικά το ρόλο των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων; Μπορεί να έχει προστιθέμενη αξία, να ενισχύσει ουσιαστικά το μαθησιακό αποτέλεσμα. Μήπως είναι υπερβολικές οι προσδοκίες μας;

"Νομίζω πως σε μερικά μαθήματα λιγότερο. Για παράδειγμα στα Αρχαία θεωρώ ότι η παραδοσιακή μέθοδος είναι πιο αποτελεσματική. Στη Λογοτεχνία σίγουρα και στη Γλώσσα μπορεί. Αρκεί να υπάρχει υποδομή. Όχι νομίζω στη Λογοτεχνία και στη Γλώσσα δεν είναι υπερβολικές οι προσδοκίες μας"

Πώς αξιολογείτε την επιμόρφωσή σας, ώστε να είστε σε θέση να εντάξετε τις ΤΠΕ στην καθημερινή πρακτική του μαθήματος σας;

"Νομίζω ότι έχω πάρει τις βασικές γνώσεις, απλώς χρειάζεται εξάσκηση από μένα"

Περιγράψτε μου ένα ιδανικό (πολύ καλό) μάθημα με ΤΠΕ.

"Κείμενο το οποίο θα το έχουν μπροστά τους τα παιδιά να μπορούν να το επεξεργαστούν μόνα τους και να αναζητήσουν οτιδήποτε μας χρειάζεται για την επεξεργασία του κειμένου στο διαδίκτυο είτε σε κάποιο λεξικό είτε αναζητώντας σε κάποια γραμματική τους κανόνες, είτε να το τροποποιήσουν εφαρμόζοντας τους κανόνες που έχουν βρει. Με συνεργατική γραφή για παράδειγμα Google docs, με φύλλα εργασίας στα οποία φυσικά θα υπάρχει καθοδήγηση. Δε θα τα αφήσω ελεύθερα... Γενικά τι βλέπετε; Χρησιμοποιούν οι φιλόλογοι ΤΠΕ; "

Καθηγήτρια 5

Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο Γυναίκα

Ηλικία 47

Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε; 18

Διδάσκετε σε γυμνάσιο ή λύκειο; *Γυμνάσιο*

Από ποιο τμήμα έχετε αποφοιτήσει; Αθήνα, Νεοελληνικό.

Διαθέτετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών;

"Μεταπτυχιακό (στο γνωστικό αντικείμενο)"

Τεχνολογική Γνώση

Ποια είναι η σχέση σας με τις ΤΠΕ;

" Πολύ καλή η σχέση με ΤΠΕ"

Ποια εργαλεία ΤΠΕ γνωρίζετε χρησιμοποιείτε συνήθως; Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο; Ποια λογισμικά χρησιμοποιείτε συχνά;

" Το ΙΜΕ και youtube, ποιήματα μελοποιημένα, βίντεο...δε θυμάμαι καλά "

Πόσο χρόνο αφιερώνετε για τις ΤΠΕ και με ποιο σκοπό (π.χ. καθημερινά, τη βδομάδα ανάλογα);

"Κοίταξε! Μία ώρα κατά μέσο όρο την ημέρα"

Πώς αποκτήσατε γνώσεις και δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ;

" Από το Α' επίπεδο και μετά με τη χρήση. Μου έδειχναν άλλοι.."

Ενδιαφέρεστε να ανανεώνετε και να εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τις ΤΠΕ;

"Με σεμινάρια, ανταλλαγές απόψεων με άλλους εκπαιδευτικούς, ενημέρωση από το διαδίκτυο εε τέτοια πράγματα."

Μαθαίνετε εύκολα νέα λογισμικά και εργαλεία; Παρακολουθείτε τις εξελίξεις στις ΤΠΕ (παράδειγμα);

"Θα μ' άρεσε. Αρκεί να μην είναι πολύ δύσκολα"

Πώς αντιμετωπίζετε τα τεχνικά προβλήματα που ανακύπτουν;

"Ρωτάω τον άντρα μου"

Γνώση περιεχομένου

Πώς αξιολογείτε τη γνώση σας στα φιλολογικά μαθήματα;

"Δεν μπορώ να σκεφτώ σε αυτό. Αυτά που ξέρω μου αρκούν"

Οι γνώσεις του φιλόλογου εν γένει θεωρείτε ότι είναι επαρκείς για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας σύμφωνα με τις απαιτήσεις των ΠΣ (να λύσετε απορίες κ.λπ.); Τι παραπάνω νομίζετε ότι χρειάζεστε εσείς;

"Αμα σου πω τώρα! Τι είναι αυτό τώρα; Αν επαρκούν; Λογικά επαρκούν. Τώρα από κει και πέρα ό,τι περισσότερο μαθαίνει κανείς τόσο καλύτερο είναι. Τι να σου πω τώρα;"

Σε ποιο βαθμό (έχετε τη δυνατότητα να) ενισχύετε τις γνώσεις στο αντικείμενο ανεξάρτητα από το σχολικό πρόγραμμα και τη διδασκαλία σας! Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

"Συνέχεια ασχολούμαι. Τα σεμινάρια είναι Σαββατοκύριακα, τι άλλο να πω; "

Παιδαγωγική Γνώση

Πώς αξιολογείτε τις παιδαγωγικές σας γνώσεις; Τι γνωρίζετε για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης; (παράδειγμα)

" Αυτά δεν τα θυμάμαι, ναιαπό Β' επίπεδο"

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιείτε συνήθως στην τάξη σας; Μπορείτε να περιγράψετε συνοπτικά ένα συνηθισμένο μάθημά σας την τάξη;

"Βλέπουμε το φαινόμενο που πρέπει να αναλυθεί, τις ιδιαιτερότητές του, αν μπορούν να εξάγουν κάποιον κανόνα.... Άλλοτε βολεύει να δουλέψουν σε ομάδες, άλλοτε δε βολεύει, γιατί είναι χρονοβόρα η ομάδα και περισσότερο είναι ανά δύο, άμα θέλω για ομάδα ας πούμε"

Γνωρίζετε παιδαγωγικούς τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης;

" Αυτό με τις ομάδες εννοούμε; Ε καλά μπορώ. Άλλο μάθημα κάνω σε μία τάξη που έχει χαμηλό επίπεδο ...άλλο μάθημα.... Δηλαδή εστιάζω σε διαφορετικά σημεία. Το ίδιο πράγμα μπορεί να κάνω αλλά διαφοροποιημένα "

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ ή τις ιδιαίτερες δυσκολίες των μαθητών σας; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Άλλο πράγμα ρωτάω το μαθητή που είναι σχετικά αδύναμος και άλλο πράγμα το μαθητή που έχω απαιτήσεις"

Ανεξάρτητα από τη χρήση της τεχνολογίας, σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα πλούσιο ρεπερτόριο καινοτόμων στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Αα .. εεε ... να σκεφτώ τίποτα καινοτόμο! Δεν μπορώ να σκεφτώ τίποτα. Τα θεωρώ φυσιολογικά αυτά"

Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου

Σε ποιο βαθμό είστε εξοικειωμένος/η με τις συνήθεις παρανοήσεις, γνωστικές δυσκολίες των μαθητών στα μαθήματά σας (π.χ. Γλώσσα και λογοτεχνία); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Εξοικειωμένη με τις παρανοήσεις; Κοίταξε τώρα πρόσφατα ας πούμε αντιμετωπίζω την αδυναμία τους, ας πούμε, να απομνημονεύσουν βέβαια είναι αυτό... δεν ξέρω.. πρέπει να δώσω στρατηγικές απομνημόνευσης...."

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να διαμορφώσετε το περιβάλλον της τάξης σας, ώστε να προκαλέσετε το κίνητρο των μαθητών για μάθηση; Μπορείτε να δώσετε ένα παράδειγμα;

"Α κοίταξε άμα το θέμα είναι ενδιαφέρον... Άμα είναι εκτός βιβλίου. Τα εκτός βιβλίου τους αρέσουν. Εε .. τους αρέσει η εικόνα, τους αρέσει.... ας πούμε πχ όταν έπρεπε να κάνουμε περιγραφές, μία άσκηση ήταν να έχω συλλέξει φωτογραφίες από περιοδικά και να δίνουν περιγραφές"

Γνωρίζετε αποτελεσματικές μεθόδους, που προωθούν την κριτική σκέψη των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Κοίταξε .. την κριτική σκέψη .. εε .. λίγο δύσκολο αυτό..."

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε δραστηριότητες διερευνητικής (συνεργατικής) μάθησης στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Μπορεί να είναι πολιτιστικό το θέμα πχ ποια είναι τα μνημεία της Ουνέσκο και να πουν κάτι για αυτά .. Θα αποδώσουν. Με το πρόγραμμα που έχω με το κρασί τα παιδιά θα πρέπει να χωριστούν σε ομάδες και να βρει κάτι η κάθε μία. Μία ομάδα θα πρέπει να βρει κανένα δυο ποιήματα. Έ εντάξει. Θα πάνε να βρούνε κανά δύο ποιήματα μετά θα δούμε τι θα τα κάνουμε αυτά, κάτι θα μου 'ρθει στο τέλος να τα κάνουμε. Εκτός από το να σημειώσουμε τις λέξεις κρασί τέτοια.."

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση

Μπορείτε να αξιολογείτε και να επιλέγετε κάθε φορά τα κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που ενισχύουν το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Εε νομίζω πως ναι. Κοίταζε τώρα ας πούμε έχουμε διαδραστικά σχολικά βιβλία, όταν πάμε στην αίθουσα υπολογιστών και τα βλέπουν εντάξει είναι μια επιπλέον άσκηση. Προσπαθώ αλλά δεν είμαι σίγουρη ότι βρίσκω πάντα γιατί θέλει χρόνο και δουλειά. Δεν είμαι σίγουρη ότι θα οδηγήσει στη μάθηση. Τα κάνω μηχανιστικά. Δεν ξέρω αν το καταφέρνω πάντα."

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να διερευνούν και να οργανώνουν τη μάθησή τους χρησιμοποιώντας εργαλεία ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Εεε ναι εύκολο δεν είναι; Άμα τους δώσω, πω το site... δεν το κάνουνε, αλλά θα μπορούσαν ενδεχομένως. Κατά αρχάς αυτό για τα διαδραστικά βιβλία το ξέρουν τα ίδια πώς θα μπουνε. Το πώς να Εεε εντάξει στην ιστορία το έχω κάνει ήδη αυτό που ήταν ομαδούλες ναι.... Στο ίντερνετ, έμπαιναν, έβλεπαν και μετά έκαναν τα ppt. Και μεις επικοινωνούμε με mail πολλές φορές. Τους έλεγα μπείτε στις τάδε σελίδες..."

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους με χρήση εργαλείων ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Ναι, ναι βέβαια! Εννοούμε τους ρόλους που αναθέτουμε, όταν δουλεύουν σε υπολογιστή. Άλλος ερευνά, άλλος συνθέτει και βρίσκουν μαζί αποτέλεσμα, σταχυολόγηση υλικού, σύνθεση, παρουσίαση."

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να βρίσκουν μόνοι τους πληροφορίες από πηγές στον Ιστό; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Αρκετές φορές, διαλέγοντας σε ποιες σελίδες να μπουν. Δεν τα αφήνω τελείως ελεύθερα να ψάχνουν όπου να ' ναι. Είναι καθοδηγητικό"

Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου (ΤΓΠ)

Γνωρίζετε ειδικά λογισμικά και εργαλεία ΤΠΕ που είναι κατάλληλα για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ή ενότητες αντικειμένων, π.χ. Γλώσσα); Αναφέρατε ενδεικτικά δύο-τρία.

"Μερικά. Δεν τα θυμάμαι. Εννοείς αυτά για την ιστορία; Δεν τα θυμάμαι"

Γνωρίζετε εργαλεία ΤΠΕ κατάλληλα για να κατανοήσουν οι μαθητές δύσκολες έννοιες στο αντικείμενό σας, που δεν μπορούν εύκολα να αναπαρασταθούν με άλλα μέσα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Κοίταξε τώρα..."

Γνωρίζετε νέους τρόπους περιγραφής-αναπαράστασης του περιεχομένου σε ειδικά θέματα στα γνωστικά σας αντικείμενα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Τι εννοείς;"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (ΤΡΑΚΚ)

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να επιλέξετε κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που υποστηρίζουν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών σε μια συγκεκριμένη ενότητα στο αντικείμενό σας (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Νομίζω σε καλό βαθμό"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να σχεδιάσετε διδακτικές παρεμβάσεις για τα φιλολογικά μαθήματα που συνδυάζουν κατάλληλα σύγχρονα εργαλεία (π.χ. blogs, wikis κ.λπ.) με σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Μπορώ"

Στο σχολείο σας, ποιοι παράγοντες ευνοούν ή δυσκολεύουν τη συστηματική αξιοποίηση των ΤΠΕ από εσάς (και τους συναδέλφους σας) με στόχο την ενίσχυση της μάθησης των μαθητών; (υποδομές, συνεργασία συναδέλφων, διευθυντής, μαθητές, γονείς κ.λπ.)

"Ωραία! Πρόθυμος ο διευθυντής. Έλλειψη χώρου και πρόθυμος ο διευθυντής, έλλειψη χώρου, κακή σύνδεση στο ίντερνέτ, αναχρονιστικοί υπολογιστές παλιοί, δεν έχουν αντικατασταθεί. Σε μικρό βαθμό δεν υπάρχει συνεννόηση για εργαστήριο πληροφορικής"

Σε ποιο βαθμό προωθεί το Πρόγραμμα Σπουδών την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Έτσι και έτσι"

Σε ποιο βαθμό ενθαρρύνει ο σχολικός σύμβουλος την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Δεν έχει ιδέα"

Πώς αξιολογείτε συνολικά το ρόλο των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων; Μπορεί να έχει προστιθέμενη αξία, να ενισχύσει ουσιαστικά το μαθησιακό αποτέλεσμα. Μήπως είναι υπερβολικές οι προσδοκίες μας;

"Κοίταξε θεωρώ ότι στη λογοτεχνία και στην ιστορία μπορούν να αλλάξουν κάτι. Δεν είναι υπερβολικές οι προσδοκίες. Στα αρχαία και στη γλώσσα, χάνω τον προσανατολισμό μου. Ίσως και στη γλώσσα να μπορούν."

Πώς αξιολογείτε την επιμόρφωσή σας, ώστε να είστε σε θέση να εντάξετε τις ΤΠΕ στην καθημερινή πρακτική του μαθήματος σας; Περιγράψτε μου ένα ιδανικό (πολύ καλό) μάθημα με ΤΠΕ.

"Καλά ήταν, αλλά θέλει follow up"

Οι ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων.

Καθηγητής 6

Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο Άντρας

Ηλικία 52

Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε; 28

Διδάσκετε σε γυμνάσιο ή λύκειο; *Γυμνάσιο*

Από ποιο τμήμα έχετε αποφοιτήσει; *Τμήμα Φιλολογικό πανεπιστημίου Αθηνών*

Διαθέτετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών;

"Δυστυχώς, όχι (μεταπτυχιακό ή διδακτορικό). Έχω διατελέσει και πρόεδρος δημοτικών συμβουλίου και έχω επιμορφωθεί και σε διοικητικά θέματα, θέματα γραφειοκρατίας, αντιμετώπισης αλληλογραφίας και θεμάτων διοίκησης"

Τεχνολογική Γνώση

Ποια είναι η σχέση σας με τις ΤΠΕ;

" Πολύ καλή η σχέση με ΤΠΕ"

Ποια εργαλεία ΤΠΕ γνωρίζετε χρησιμοποιείτε συνήθως; Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο; Ποια λογισμικά χρησιμοποιείτε συχνά;

"(Χρησιμοποιώ το διαδίκτυο), για να κατεβάσω βιντεάκια και έκανα και ομάδα με τα παιδιά στο Facebook, για να βρούμε πληροφορίες για τον αρχαιολογικό χώρο της Μεσσήνης που ανασκάπτεται με επιτυχία. Ποια λογισμικά; Λογισμικά! Πήγα να δοκιμάσω μια φορά το "21 Εν πλω" και ήταν δύσχρηστο και χάσαμε το χρόνο μας . Το τρενάκι των ρημάτων; Καλούτσικο. Πώς τα λένε αυτά; Από ό,τι λένε τώρα αυτά είναι άχρηστα έχουν συμπεριφορισμό. Άλλα πρέπει να βγούνε"

Πόσο χρόνο αφιερώνετε για τις ΤΠΕ και με ποιο σκοπό (π.χ. καθημερινά, τη βδομάδα ανάλογα);

"Καθημερινά, θα έλεγα, γιατί μ' αρέσει να ανανεώνω το υλικό που έχω, να το προσαρμόζω, εε, σίγουρα μιάμιση ώρα, δύο"

Πώς αποκτήσατε γνώσεις και δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ;

"Από το σεμινάριο και από προσωπική ενασχόληση."

Ενδιαφέρεστε να ανανεώνετε και να εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τις ΤΠΕ;

"Ναι"

Μαθαίνετε εύκολα νέα λογισμικά και εργαλεία; Παρακολουθείτε τις εξελίξεις στις ΤΠΕ (παράδειγμα);

" Θα έλεγα πως ναι. Όσο περνάει ο καιρός όλο και περισσότερο! Στη συμμετοχή μου στο δεύτερο σεμινάριο απαντήθηκαν σχεδόν όλα μου τα ερωτήματα που είχα πριν τη συμμετοχή μου σε αυτό"

Πώς αντιμετωπίζετε τα τεχνικά προβλήματα που ανακύπτουν;

"Μία πρώτη προσπάθεια είναι να αναζητήσω στο διαδίκτυο μία λύση και μετά, αν χρειάζομαι, συνεργάζομαι με τον συνάδελφο πληροφορικής ή με κάποιον άλλο συνάδελφο που είναι πιο άνετος από μένα"

Γνώση περιεχομένου

Πώς αξιολογείτε τη γνώση σας στα φιλολογικά μαθήματα;

"Αν απαντήσω θετικά, θα φανεί εγωιστικό....πολύ καλές"

Οι γνώσεις του φιλόλογου εν γένει θεωρείτε ότι είναι επαρκείς για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας σύμφωνα με τις απαιτήσεις των ΠΣ (να λύνετε απορίες κ.λπ.); Τι παραπάνω νομίζετε ότι χρειάζεστε εσείς;

"Νομίζω πως όχι, έχει να κάνει με τη βούληση του καθενός να αφιερώσει προσωπικό χρόνο, για να βελτιώσει τις γνώσεις του, γιατί -κακά τα ψέματα- αποφοιτώντας από το πανεπιστήμιο δεν έχεις πάρει τα εργαλεία που απαιτεί η εκπαίδευση. Βέβαια είναι άλλη η αποστολή των πανεπιστημίων.. όχι τόσο καλές οι γνώσεις του"

Σε ποιο βαθμό (έχετε τη δυνατότητα να) ενισχύετε τις γνώσεις στο αντικείμενο ανεξάρτητα από το σχολικό πρόγραμμα και τη διδασκαλία σας;

"Ασφαλώς το κάνω. Ασφαλώς! Υπάρχει το διαδίκτυο, ένας απίθανος κόσμος, μία απύθμενη πηγή γνώσεων που μπορείς να την αξιοποιήσεις, από βιβλία που έχω στη βιβλιοθήκη μου. ...υπάρχει ένα περιοδικό "Στρατιωτική Ιστορία". Τι γνώσεις έχω πάρει! Παραδείγματος χάριν..να το πω.. ας το γράφει, δεν πειράζει...θυμάμαι στο δημοτικό μας μαθαίνανε ότι ο πατριάρχης Σέργιος βοήθησε την εκστρατεία του Ηρακλείου προσφέροντας τόσα χρήματα δωρεάν! Έτσι; Αυτό είναι ένα μεγάλο ψεύδος και ντρέπομαι γιατί οι δάσκαλοι και οι καθηγητές αναπαρήγαγαν μία εντελώς διαφορετική πραγματικότητα. Τα πράγματα ήταν εντελώς διαφορετικά. Από την άλλη ένα πλούσιο, ωφελιμότατο συμπέρασμα που έχω βγάλει, είναι το εξής: αν κανείς μελετήσει την ιστορία 4ου, 5ου βου αι. μεταχριστιανικά, είναι καρμπόν η σημερινή στην Ευρώπη, γιατί , όπως έρχονται τώρα εκατομμύρια από παντού, το ίδιο έρχονταν τότε από την Ευρώπη και από την Ασία. Το ίδιο πράγμα και λίγο λίγο την αποδυνάμωναν, την τρώγανε και μέσα σε αυτό βρέθηκε και ένα προφητικό δοκίμιο του Ουμπέρτο Έκο, προσφάτως που έλεγε ότι η Ευρώπη πρέπει να καταλάβει ότι πρέπει να ζήσει με τα νέα κύματα των εκατομμυρίων που έρχονται. Αυτό ανάλογα με το μεράκι που έχει ο εκπαιδευτικός μπορεί να το περάσει τεχνηέντως και στην τάξη μέσα."

Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε ;

"Δυστυχώς μία αντικειμενική δυσκολία είναι-δεν είμαι και χαρούμενος, ευτυχής που το λέω-που δε γνωρίζω ξένη γλώσσα να μπορέσω να αξιοποιήσω το πλούσιο υλικό που υπάρχει"

Παιδαγωγική Γνώση

Πώς αξιολογείτε τις παιδαγωγικές σας γνώσεις; Τι γνωρίζετε για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης; (παράδειγμα)

" Καλές. (Για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης) κάποια πραγματάκια από διάβασμα περιστασιακό ξέρω. Δεν ξέρω αν ισχύουν όλα αυτά που γράφουν μέσα Ομολογουμένως έχει σημειωθεί μία εξέλιξη στο θέμα το συγκεκριμένο. Αν και στο πανεπιστήμιο κάναμε Παιδαγωγικά και Ψυχολογία, κάποιο διάστημα, όταν ασχολήθηκα με το ελληνικό δημόσιο, η διάθεση της πολιτείας να κάνει ουσιαστικές επιμορφώσεις ήταν ατροφική και έμεινα λίγο πίσω. Προβληματίστηκα με τις νέες παιδαγωγικές και άλλες θεωρίες στο Β' επίπεδο.. η συμπεριφοριστική, η κοινωνικοπολιτισμική. Αυτές είναι σημαντικές και άλλη μία ήταν... και η εποικοδομιστική"

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιείτε συνήθως στην τάξη σας; Μπορείτε να περιγράψετε συνοπτικά ένα συνηθισμένο μάθημά σας την τάξη;

"Η ομαδοσυνεργατική είναι αυτή που ανοίγει αρκετούς δρόμους και η κοινωνικοπολιτισμική σε συνδυασμό με τις τεχνολογίες. Να πω γλώσσα; Τι να πω; Περιγραφή; Από ποιο σημείο να ξεκινήσω; Έκανα τα τελευταία χρόνια γλώσσα στο γυμνάσιο. Η πρώτη μου δουλειά είναι να καταφέρω να σφυγμομετρήσω τη διάθεση του μαθητή, να αγαπήσει το μάθημα της γλώσσας και το πετυχαίνω αυτό μετά το δεύτερο, τρίτο μάθημα. Ξεφεύγω λίγο από τα πλαίσια του βιβλίου. Κινούμαι βέβαια στους βασικούς άξονες του βιβλίου, συνδυάζω το μάθημα με την ετυμολογία των λέξεων, με κείμενα που βρίσκω που προκαλούν το ενδιαφέρον του μαθητή, μετά τον φέρνω κοντά στο να δημιουργήσει κείμενα δικά του, του δίνω φύλλα με έτοιμες ερωτήσεις δικές μου και πάντοτε βρίσκω χρόνο-κλέβοντας και από άλλους συναδέλφους- να δούμε τις απαντήσεις που δίνουνε... εεε. Αφήνω το μαθητή να συμμετέχει σε μία συζήτηση και να μου πει τους προβληματισμούς του και απορίες και πιστεύω ότι μέχρι ένα βαθμό έχω καταφέρει να προσελκύσω το ενδιαφέρον τους"

Γνωρίζετε παιδαγωγικούς τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης;

"Θα 'λεγα δεν έχω μία σαφή γνώση"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ ή τις ιδιαίτερες δυσκολίες των μαθητών σας; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Περισσότερο πάλι λόγω του ατροφικού ενδιαφέροντος της πολιτείας να ενημερώσει τον εκπαιδευτικό, μέσα από την εμπειρία και από δικές μου δυνάμεις και ασχολία, κατάφερα έτσι να μάθω τρόπους και να αντιμετωπίζω μαθησιακές δυσκολίες των μαθητών και σε αυτό με βοήθησε κιόλας μία πολύχρονη παρουσία μου και κάποια σύντομα επιμορφωτικά σεμινάρια στα κέντρα των φυσικώς αδυνάτων στις πανελλαδικές εξετάσεις που εκεί αντιμετωπίζαμε, έτσι, πολλών περιπτώσεων μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες και με βοήθησε αυτό."

Ανεξάρτητα από τη χρήση της τεχνολογίας, σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα πλούσιο ρεπερτόριο καινοτόμων στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Όχι σε πολύ μεγάλο βαθμό, γιατί πολλές φορές η μέση ελληνική τάξη δε σου αφήνει πολλά περιθώρια, γιατί δεν υπάρχει δυνατότητα παιδιά που έχουν δυσκολίες να εξατομικεύσεις όσο είναι δυνατόν τη διδασκαλία σου... Κάποια στιγμή αδικείς αυτούς που είναι πάρα πολύ καλοί και αναγκάζεσαι και κινείσαι σε μέσους δρόμους και εκεί λίγο το πράγμα το χάνεις".

Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου

Σε ποιο βαθμό είστε εξοικειωμένος/η με τις συνήθεις παρανοήσεις, γνωστικές δυσκολίες των μαθητών στα μαθήματά σας (π.χ. Γλώσσα και λογοτεχνία); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Στη γλώσσα παραδείγματος χάρη; Θα 'λεγα το πρώτο ξεκινάει από την ορθογραφία.. οι δυσκολίες τους είναι να μπορέσουν να αποδώσουν τις σκέψεις τους εγγράφως, όταν όμως βοηθηθούν κατάλληλα από τον εκπαιδευτικό και δεν τους ζητήσει υπερβολικά πράγματα και κινηθεί σε εκείνα που έχει διδάξει τις προηγούμενες μέρες ή εβδομάδες και τους δώσει ένα λεξιλόγιο με τη σημασία των λέξεων, τότε βλέπουμε ότι κάνουν θαύματα. Αν μάλιστα τους ζητήσει να γράψουν ένα κείμενο το οποίο θα είναι κοντά στις γνώσεις τους.. παραδείγματος χάρη: "Μίλα μου ελεύθερα πώς πέρασες το Σαββατοκύριακο" και όχι κάτι εξειδικευμένο.. αυτό έχει να κάνει ανάλογα με την τάξη βέβαια..τότε εκεί κάνουν μικρά θαύματα. Στο Λύκειο, θυμάμαι στο παρελθόν,

απαραίτητη προϋπόθεση ήταν να έχεις συζητήσει με τους μαθητές το θέμα στο οποίο θα τους καλούσες να κάνουν δοκίμιο"

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να διαμορφώσετε το περιβάλλον της τάξης σας, ώστε να προκαλέσετε το κίνητρο των μαθητών για μάθηση; Μπορείτε να δώσετε ένα παράδειγμα;

"Να μιλήσω για μένα σε ποιο βαθμό; Εγωιστικό θα φανεί. Σε πολύ μεγάλο βαθμό. Το μυστικό μέσα στην τάξη είναι να έχει τη μαεστρία ο εκπαιδευτικός να προκαλέσει το ενδιαφέρον, να κερδίσει την εκτίμηση, να δώσει εκτίμηση, αλληλοεκτίμηση, αλληλοσεβασμός, να αποδείξει στο μαθητή ότι ενδιαφέρεται για το μαθητή και ότι κάτι καινούργιο και ενδιαφέρον θα του μάθει και από κει και πέρα, όλα πάνε πρίμα και κάνει και την τάξη ό,τι θέλει. Τέτοιο πρόβλημα δεν υπήρχε ποτέ. (Παράδειγμα) Με πάρα πολλούς τρόπους, ακόμη και με μία γκριμάτσα του προσώπου, ακόμη και με έναν υπαινιγμό, ακόμη και με ένα κοίταγμα, όσο χαζό και αν ακούγεται αυτό. Με έναν υποκριτικό πανικό που προκαλούσα και αμέσως μετά στο καπάκι το άλλαζα, έπαιζα με το συναίσθημα του μαθητή και μετά τους έφερνες εκεί που ήθελες"

Γνωρίζετε αποτελεσματικές μεθόδους, που προωθούν την κριτική σκέψη των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Μεθόδους επιστημονικές ή μέσα από την εμπειρία; Ναι ναι. Αυτό έχει να κάνει περισσότερο θα 'λεγα με το μάθημα της ιστορίας και με μαθήματα που είναι διαθεματικά. Ένα παράδειγμα να φέρω... όσο πιο μεγάλο είναι το παιδί, τόσο η δυνατότητα αυτή βελτιώνεται. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι πάλι να έχει πλήρη γνώση του αντικειμένου ο εκπαιδευτικός, δεύτερη απαραίτητη προϋπόθεση να έχει πειστεί ο εκπαιδευτικός ότι μαθητής καταλαβαίνει τι μάθημα κάνει και για ποια εποχή μιλάει και για ποια πρόσωπα και πάνω σε αυτή τη βάση μπορεί μέσα από κείμενα, από εικόνες, από ταινίες που θα προβάλλει κλπ να βρει τα κατάλληλα σημεία των κειμένων, των εικόνων, των ταινιών και να ρωτήσει τον μαθητή, για να συνδυάσει υλικό και να αποδείξει ό,τι θέλει. Αυτό είχε αποδειχθεί, βλέπεις, στην ιστορία της Γ' γυμνασίου που τα παιδιά την είχανε στην οργή τους (sic), μετά από τον Φλεβάρη, Μάρτη είδα να αγαπάνε το μάθημα"

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε δραστηριότητες διερευνητικής (συνεργατικής) μάθησης στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Σε καλό βαθμό, αλλά πάντα στην πράξη, αυτό δεν μπορεί να γίνει, γιατί είναι τέτοιες οι υποχρεώσεις στο σχολείο μερικές φορές και είναι και η σύνθεση της τάξης τέτοια-πολλά παιδιά έρχονται από χωριά..- όσο να το κάνεις σε μικρό βαθμό. Μια δύο φορές το χρόνο, με φύλλα εργασίας "

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση

Μπορείτε να αξιολογήσετε και να επιλέγετε κάθε φορά τα κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που ενισχύουν το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Μπορώ να τα επιλέγω, αλλά δεν μπορώ να αξιοποιήσω όλα, γιατί είναι πάλι θέμα χρόνου και πολλές φορές είναι θέμα και υποδομών του σχολείου. Δηλαδή σε κάποιες περιπτώσεις αναγκάστηκα και πήγα εγώ το δικό μου λογισμικό, για να ανανεώσω τους υπολογιστές και να μπορέσω να τα χρησιμοποιήσω. Από την άλλη μεριά, επειδή οι χώροι είναι φτωχοί, δεν είναι και κατάλληλα εξοπλισμένοι ή όποιοι υπάρχουν χρησιμοποιούνται και από τις άλλες ειδικότητες είναι λίγο θέμα"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να διερευνούν και να οργανώνουν τη μάθησή τους χρησιμοποιώντας εργαλεία ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Με κάποια εργαλεία που ξέρω πολύ καλά, ναι το κάνω αυτό, αν και σε κάποιες περιπτώσεις αυτοί είναι πολύ καλύτεροι και από μένα. Παραδείγματος χάριν στη δημιουργία ταινιών, αυτοί είναι αητοί σε σχέση με τις ικανότητες, γνώσεις που έχω εγώ. Έεε κάποια άλλα θέματα που είχαμε, πριν μάθω εγώ ψηφιακό βιβλίο, ένας δύο μαθητές ξέρανε. Εγώ μπορεί να τους βοηθήσω μερικές φορές στο power point πώς να κατατάζουν το υλικό, πώς να το παρουσιάσουν, πώς να περάσουν μέσα ταινίες, ήχο και τα τέτοια... πάντοτε στο πλαίσιο του μαθήματος που κάνω."

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους με χρήση εργαλείων ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Ναι, ναι βέβαια! Εννοούμε τους ρόλους που αναθέτουμε, όταν δουλεύουν σε υπολογιστή. Άλλος ερευνά, άλλος συνθέτει και βρίσκουν μαζί αποτέλεσμα, σταχυολόγηση υλικού, σύνθεση, παρουσίαση."

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να βρίσκουν μόνοι τους πληροφορίες από πηγές στον Ιστό; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Ναι, ναι βέβαια. Θα με βοηθήσει σε αυτό τόσο το σχολικό βιβλίο που-αν δεν κάνω λάθος- μερικές φορές παραπέμπει σε ιστοσελίδες, όσο και εκείνα που είχαμε κάνει στο Β' επίπεδο, όσο και από δική μου έρευνα... Θα τους δώσω μερικά σημεία -αυτό εδώ τώρα μπορεί να έρχεται σε αντίθεση με μία θεωρία μάθησης ..να μην είναι κατευθυνόμενη η γνώση, αλλά επειδή υπάρχει και κίνδυνος μεγάλος να χαθούνε στο πέλαγος των γνώσεων- κατευθύνω εκεί"

Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου (ΤΓΠ)

Γνωρίζετε ειδικά λογισμικά και εργαλεία ΤΠΕ που είναι κατάλληλα για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ή ενότητες αντικειμένων, π.χ. Γλώσσα); Αναφέρατε ενδεικτικά δύο-τρία.

" Για το αντικείμενο; Εργαλεία; Σε κάποιο βαθμό, ναι. Στη γλώσσα υπάρχει πλουσιότατο υλικό στην Πύλη. Ένα είναι αυτό. Υπάρχει το e-γλίκo. Οι σελίδες του Υπουργείου. Και άλλες σελίδες "

Γνωρίζετε εργαλεία ΤΠΕ κατάλληλα για να κατανοήσουν οι μαθητές δύσκολες έννοιες στο αντικείμενό σας, που δεν μπορούν εύκολα να αναπαρασταθούν με άλλα μέσα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Δε θα τους παρέπεμπα στο διαδίκτυο για κατανόηση τέτοιων δύσκολων σημείων. Θα ξεκίναγα από μένα με μία συζήτηση προφορική και αν απαιτείτο θα έκανα και κάτι τέτοιο"

Γνωρίζετε νέους τρόπους περιγραφής-αναπαράστασης του περιεχομένου σε ειδικά θέματα στα γνωστικά σας αντικείμενα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Δηλαδή; Αυτό έχει να κάνει με το μεράκι και τη φαντασία του εκπαιδευτικού, να κοιτάζει εκείνα που ξέρει και να χρησιμοποιήσει μερικές φορές και το διαδίκτυο. Θα 'λεγα ναι! Θα 'λεγα ναι! Παραδείγματος χάρη κάποτε κάναμε Νέα Ελληνικά και μιλάγαμε για το δημοτικό τραγούδι και πώς δημιουργείται. Υπήρχε μέσα κάποια ταινία, "οι Σουλιώτες" που υπάρχει μία μονομαχία που σκοτώνεται κάποιος εκ των δύο και μετά βλέπεις τον Σουλιώτη και τους Αλβανούς εκεί που τραγουδάνε το δημοτικό τραγούδι. Αυτό τότε το συνδύασα εκεί και ήτανε πιο..."

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TPACK)

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να επιλέξετε κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που υποστηρίζουν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών σε μια συγκεκριμένη ενότητα στο αντικείμενό σας (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Όχι σε πολύ μεγάλο βαθμό και αυτό συνδυάζεται με την έλλειψη χρόνου πάλι που έχει ο εκπαιδευτικός και στη σχολική τάξη παρά το γεγονός ότι έχουμε να αφιερώσουμε και στο σπίτι μία δυο ώρες για την προετοιμασία. Μπορώ όμως.. ένα παράδειγμα.. Μπορώ από το Φωτόδεντρο παραδείγματος χάριν στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών από μετάφραση στη Γ' Γυμνασίου, Ελένη (Ευριπίδη) να πάρω υλικό από τα άλλα μαθήματα....λάθος. Καλύτερα γίνεται στην Ιστορία. Όταν διδάσκω για πολιτεύματα, για άλλα πράγματα, να αξιοποιήσω το Φωτόδεντρο, να πάω στο μάθημα στην Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή να πάρω υλικό από κει και άλλα χρήσιμα.."

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να σχεδιάσετε διδακτικές παρεμβάσεις για τα φιλολογικά μαθήματα που συνδυάζουν κατάλληλα σύγχρονα εργαλεία (π.χ. blogs, wikis κ.λπ.) με σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Εδώ οι γνώσεις μου δεν είναι τόσο πολύ καλές, θα έλεγα, στο συγκεκριμένο σημείο και δύσκολο.... έτσι ... δεν το έχω εφαρμόσει στο βαθμό που να...."

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε στην τάξη σας εκπαιδευτικές στρατηγικές που συνδυάζουν το περιεχόμενο μάθησης (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα), εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις (π.χ. δημιουργική γραφή ή συνεργατική γραφή); Δώστε ένα παράδειγμα. Τι είδους δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

"Το ίδιο θα έλεγα πάλι, γιατί λειτουργούν απαγορευτικά κάποια πράγματα, όσο και αν είναι πολύ ενδιαφέροντα. Ίσως πρέπει να βρεθεί, να βρει η πολιτεία έναν άλλο τρόπο, έτσι, για να μπορέσει και να δελεάσει το μαθητή και να κινητοποιήσει και τον καθηγητή δίνοντάς του όχι τα κίνητρα, το χρόνο περισσότερο, για να μπορέσει να εντοπίσει... Είναι έλλειψη χρόνου (η δυσκολία) και υποδομών ..θα έλεγα και υποδομών"

Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Στο σχολείο σας, ποιοι παράγοντες ευνοούν ή δυσκολεύουν τη συστηματική αξιοποίηση των ΤΠΕ από εσάς (και τους συναδέλφους σας) με στόχο την ενίσχυση της μάθησης των μαθητών; (υποδομές, συνεργασία συναδέλφων, διευθυντής, μαθητές, γονείς κ.λπ.)

"Να απαντήσω ελεύθερα έτσι; Τα τελευταία χρόνια που συνέπεσε να είμαι και διευθυντής, επειδή γνώριζα τη μεγάλη αξία των ΤΠΕ και γενικότερα της ύπαρξης υποδομής για την αξιοποίηση των ΤΠΕ, φρόντισα σε σχέση με τη σχολική επιτροπή να εξοπλίσουμε το σχολείο με χώρους και με υλικό τέτοιο. Παράγοντες άλλοι που παίζουν καθοριστικό ρόλο είναι η γνώση των καθηγητών και η διάθεση τους να εμπλακούν στη διαδικασία αυτή. Άλλοι ενθαρρυντικοί παράγοντες είναι οι ίδιοι οι μαθητές να έχουν το ενδιαφέρον. Ανασταλτικοί παράγοντες καμιά φορά είναι η έλλειψη υποδομών και η αδιαφορία ίσως των φορέων εκείνων που θα μπορούσαν να βοηθήσουν το σχολείο στον εξοπλισμό με τα νέα μέσα κλπ"

Σε ποιο βαθμό προωθεί το Πρόγραμμα Σπουδών την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Ακόμη και οι αναφορές που υπάρχουν στα σχολικά προγράμματα μέσα είναι μάλλον.. λειτουργούν όχι ανασταλτικά.. είναι δύσκολο, γιατί δεν επαρκεί ο χρόνος πολλές φορές"

Σε ποιο βαθμό ενθαρρύνει ο σχολικός σύμβουλος την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Απάντησα. Με γκριμάτσα"

Πώς αξιολογείτε συνολικά το ρόλο των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων; Μπορεί να έχει προστιθέμενη αξία, να ενισχύσει ουσιαστικά το μαθησιακό αποτέλεσμα. Μήπως είναι υπερβολικές οι προσδοκίες μας;

"Προσωπικά δεν έχω υπερβολικές προσδοκίες, γιατί μέσα από άλλες διαδικασίες έχω μάθει και έχω πειστεί. Πιστεύω στην αξία των ΤΠΕ. Δεν τις προσεγγίζω με μία υπερβάλλουσα διάθεση...έτσι... χωρίς αυτό να λειτουργεί υπονομευτικά για την αξία τους. Παίζουν καθοριστικό ρόλο. Παίζουν καθοριστικό ρόλο"

Πώς αξιολογείτε την επιμόρφωσή σας, ώστε να είστε σε θέση να εντάξετε τις ΤΠΕ στην καθημερινή πρακτική του μαθήματος σας;

"Ήταν ποιοτική. Πολύ καλή. Πολύ καλή"

Περιγράψτε μου ένα ιδανικό (πολύ καλό) μάθημα με ΤΠΕ.

"Αυτό που είπα προηγουμένως στην Ιστορία Γ' Γυμνασίου στα πολιτεύματα του αγώνα, ομάδες που να αναζητούν υλικό και από άλλα μαθήματα, την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, να κάνουν παρουσιάσεις. Το έχω κάνει. Πολύ ενδιαφέρον και δέλεασε πολύ τα παιδιά."

Καθηγήτρια 7

Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο Γυναίκα

Ηλικία 40...42,5

Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε; 15

Διδάσκετε σε γυμνάσιο ή λύκειο; *Γυμνάσιο*

Από ποιο τμήμα έχετε αποφοιτήσει; *Φιλοσοφικών και κοινωνικών σπουδών Κρήτης*

Διαθέτετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών;

"Βεβαίως μεταπτυχιακό και ό, τι γίνεται ενδοσχολικά Α', Β' επίπεδο έχω. Παλιά κάτι κάναμε. "Στηρίζομαι στα πόδια μου"⁴...

Τεχνολογική Γνώση

Ποια είναι η σχέση σας με τις ΤΠΕ;

" Εντάξει αρκετά καλή νομίζω, το παλεύω"

Ποια εργαλεία ΤΠΕ γνωρίζετε χρησιμοποιείτε συνήθως; Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο; Ποια λογισμικά χρησιμοποιείτε συχνά;

"Εντάξει. Γράφω κείμενα. Φτιάχνω διαγωνίσματα. Δείχνω power point στην ιστορία. Χρησιμοποιώ υπολογιστή και προτζέκτορα..."

⁴ Πρόγραμμα αγωγής υγείας για την Πρόληψη της Χρήσης Ναρκωτικών και την Προαγωγή της Υγείας που λειτουργεί ως πρόγραμμα του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγιεινής (Ε.Π.Ι.Ψ.Υ) και δημιουργήθηκε με την συνεργασία και την χρηματοδότηση του Οργανισμού Κατά των Ναρκωτικών (Ο.ΚΑ.ΝΑ).

Πόσο χρόνο αφιερώνετε για τις ΤΠΕ και με ποιο σκοπό (π.χ. καθημερινά, τη βδομάδα ανάλογα);

"Μία δύο ώρες τη μέρα"

Πώς αποκτήσατε γνώσεις και δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ;

Από Α' και Β' επίπεδο και μόνη μου"

Ενδιαφέρεστε να ανανεώνετε και να εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τις ΤΠΕ;

"Μέτρια. Δεν προλαβαίνω. Αν βρεθεί κανένα σεμινάριο. Δεν υπάρχει και πληροφόρηση ή δε μας το δίνουν στο σχολείο"

Μαθαίνετε εύκολα νέα λογισμικά και εργαλεία; Παρακολουθείτε τις εξελίξεις στις ΤΠΕ (παράδειγμα);

" Ναι , παρακολουθώ στο ίντερνετ .. να κάνω κάτι καινούργιο και να επικαιροποιώ τις γνώσεις μου"

Πώς αντιμετωπίζετε τα τεχνικά προβλήματα που ανακύπτουν;

" Ζητάω βοήθεια από συνάδελφο. Είναι κάνα δυο μέσα που είναι τσακάλια"

Γνώση περιεχομένου

Πώς αξιολογείτε τη γνώση σας στα φιλολογικά μαθήματα;

" Πολύ καλές . Εννιάρια έπαιρνα στο πανεπιστήμιο (γέλια)"

Οι γνώσεις του φιλόλογου εν γένει θεωρείτε ότι είναι επαρκείς για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας σύμφωνα με τις απαιτήσεις των ΠΣ (να λύνετε απορίες κ.λπ.); Τι παραπάνω νομίζετε ότι χρειάζεστε εσείς;

" Ανάλογα το τμήμα που έχουν τελειώσει και το διάβασμα που έχουν κάνει και μετά. Παρατηρείται να έχουν τελειώσει άλλο τμήμα και να ζητάνε άλλο μάθημα μετά. Παιδαγωγική γνώση χρειάζεται και να ανανεώνει τη διδακτική του μεθοδολογία"

Σε ποιο βαθμό (έχετε τη δυνατότητα να) ενισχύετε τις γνώσεις στο αντικείμενο ανεξάρτητα από το σχολικό πρόγραμμα και τη διδασκαλία σας;

"Σε σεμινάρια των σχολικών συμβούλων, σε συνέδρια από τα πανεπιστήμια ή από την ΠΕΦ (Πανελλήνια Ένωση Φιλολόγων). Τα παρακολουθώ"

Τι δυσκολίες έχετε να ενισχύσετε τις γνώσεις σας;

" Υπάρχει θέμα πάντα οικονομικά. Η έλλειψη χρόνου και τα ξενόγλωσσα εγχειρίδια "

Παιδαγωγική Γνώση

Πώς αξιολογείτε τις παιδαγωγικές σας γνώσεις; Τι γνωρίζετε για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης; (παράδειγμα)

" Καλές. Θα ήθελα κάτι καινούριο. Τα παιδιά έχουν αλλάξει. Έχω κάποια κενά. Ωχ! Βάλε τώρα αρκετά καλά! (Παραδείγματα σύγχρονων θεωριών μάθησης;) τις κονστρουκτιβιστικές, την ενεργή συμμετοχή των παιδιών και τον καθοδηγητικό ρόλο του δασκάλου, την μαθητοκεντρική διαδικασία"

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιείτε συνήθως στην τάξη σας; Μπορείτε να περιγράψετε συνοπτικά ένα συνηθισμένο μάθημά σας την τάξη;

"Έννοείς αν είναι κειμενοκεντρικό; Συμμετοχική και κειμενοκεντρική ανάλογα τα μαθήματα. Γλώσσα και λογοτεχνία. Αρχαία και ιστορία όχι και τόσο. Αα! Οποιοδήποτε αντικείμενο; Ιστορία; Έεε αφόρμηση από το βιβλίο Κοιτάμε εικόνες. Σχολιάζουμε εικόνες, παραθέματα και λέμε πληροφορίες του βιβλίου. Ίσως φύλλο εργασία και αυτό είναι το ένα κομμάτι. Με τη χρήση υπολογιστή προχθές και με λέξεις κλειδιά να αναζητήσουμε υλικό στο εργαστήριο πληροφορικής. Μία φορά στις δεκαπέντε ή στον προτζέκτορα στην τάξη και να αναζητώ και τα παιδιά να βλέπουν. Το έκανα πρόσφατα και το θυμάμαι στην κυκλαδική και μινωική τέχνη"

Γνωρίζετε παιδαγωγικούς τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης;

"Γνωρίζω διάφορα από το Β' επίπεδο. Δεν έχω χρόνο να τα εφαρμόσω"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ ή τις ιδιαίτερες δυσκολίες των μαθητών σας; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Προσπαθώ. Ε εντάζει, αν ένας δεν τραβάει πολύ του δίνω κάτι πιο ελαφρύ να κάνει ή θα βάλω δίπλα έναν καλό να τον βοηθάει, αλληλοδιδασκτική"

Ανεξάρτητα από τη χρήση της τεχνολογίας, σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα πλούσιο ρεπερτόριο καινοτόμων στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Τι εννοείς;"

Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου

Σε ποιο βαθμό είστε εξοικειωμένος/η με τις συνήθεις παρανοήσεις, γνωστικές δυσκολίες των μαθητών στα μαθήματά σας (π.χ. Γλώσσα και λογοτεχνία); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Δεν είμαι εξοικειωμένη. Ο καθένας είναι προσηλωμένος στο μάθημα. Κατά πόσο μαθαίνουν είναι άλλο ζήτημα. Το ότι το συνειδητοποιώ..."

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να διαμορφώσετε το περιβάλλον της τάξης σας, ώστε να προκαλέσετε το κίνητρο των μαθητών για μάθηση; Μπορείτε να δώσετε ένα παράδειγμα;

"Μέτρια. Τις περισσότερες φορές απειλούμε με τους βαθμούς. Λίγα πράγματα. Αν θέλαμε..... διαβάζουμε ιστορία, έκθεση. Θέλει γνώση"

Γνωρίζετε αποτελεσματικές μεθόδους, που προωθούν την κριτική σκέψη των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

Εντάζει, για να δεις, να δώσεις παράλληλα κείμενα και να ανταλλάζουν γνώμες... μία φορά που το δοκίμασα έγινε χάος"

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε δραστηριότητες διερευνητικής (συνεργατικής) μάθησης στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Δεν το πολυκάνω. Δεν προλαβαίνω. Δεν έχω και εκπαιδευτεί. Έχει και φασαρία και ακουγόμαστε ο ένας με τον άλλο"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση

Μπορείτε να αξιολογήσετε και να επιλέγετε κάθε φορά τα κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που ενισχύουν το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Όχι με ευκολία. Θέλει πολλή δουλειά. Αν ήμουν νεοδιόριστη στη Φολέγανδρο θα το έκανα"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να διερευνούν και να οργανώνουν τη μάθησή τους χρησιμοποιώντας εργαλεία ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Να περιηγηθούν... σε εικόνες, βίντεο"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους με χρήση εργαλείων ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Όχι. Το μάθαμε στο Β' επίπεδο. αλλά δεν το έχω δοκιμάσει. Καλό θα ήταν αυτό"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να βρίσκουν μόνοι τους πληροφορίες από πηγές στον Ιστό; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Είναι πολύ μπροστά. Τα ξέρουν μόνοι τους. Εμείς είμαστε πίσω σε αυτό"

Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου (ΤΓΠ)

Γνωρίζετε ειδικά λογισμικά και εργαλεία ΤΠΕ που είναι κατάλληλα για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ή ενότητες αντικειμένων, π.χ. Γλώσσα); Αναφέρατε ενδεικτικά δύο-τρία.

"Χρονοσειρές κά."

Γνωρίζετε εργαλεία ΤΠΕ κατάλληλα για να κατανοήσουν οι μαθητές δύσκολες έννοιες στο αντικείμενό σας, που δεν μπορούν εύκολα να αναπαρασταθούν με άλλα μέσα; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Timetoast και διαδραστικό πίνακα"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TPACK)

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να επιλέξετε κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που υποστηρίζουν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών σε μια συγκεκριμένη ενότητα στο αντικείμενό σας (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Με τραγούδι ή βίντεο ή με άλλο τρόπο. Γιατί όχι; Σε όλα δε γίνεται. Στη λογοτεχνία γίνεται. Δεν το κάνω. Μη λέμε τώρα κουβέντες"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να σχεδιάσετε διδακτικές παρεμβάσεις για τα φιλολογικά μαθήματα που συνδυάζουν κατάλληλα σύγχρονα εργαλεία (π.χ. blogs, wikis κ.λπ.) με σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Εε... δεν έχω ασχοληθεί τόσο. Θεωρούμε ως προγράμματα σπουδών τα βιβλία. Στο επίπεδο του βιβλίου, αν κάνω συνδυασμό ερωτήσεων και δραστηριοτήτων και μπορεί το παιδί να κάνει ένα word ή ένα ppt, το κάνω"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε στην τάξη σας εκπαιδευτικές στρατηγικές που συνδυάζουν το περιεχόμενο μάθησης (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα), εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις (π.χ. δημιουργική γραφή ή συνεργατική γραφή); Δώστε ένα παράδειγμα. Τι είδους δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

" Μέτρια, αλλά το προσπαθώ"

Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Στο σχολείο σας, ποιοι παράγοντες ευνοούν ή δυσκολεύουν τη συστηματική αξιοποίηση των ΤΠΕ από εσάς (και τους συναδέλφους σας) με στόχο την ενίσχυση

της μάθησης των μαθητών; (υποδομές, συνεργασία συναδέλφων, διευθυντής, μαθητές, γονείς κ.λπ.)

"Έλλιπής βοήθεια από τους πληροφορικούς παρά το τρίωρο. Ευτυχώς που καταργήθηκε!"

Σε ποιο βαθμό προωθεί το Πρόγραμμα Σπουδών την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Τα νέα από ό,τι έχω πληροφορηθεί. Έχουν τέτοια κατεύθυνση. Στα παλιά υπάρχει αναφορά"

Σε ποιο βαθμό ενθαρρύνει ο σχολικός σύμβουλος την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Είχα ρωτήσει τον πανέξυπνο αν πρέπει να κάνω είκοσι κείμενα στη λογοτεχνία ή λιγότερα κείμενα και να κάνω σενάρια με υπολογιστές και μου είχε πει ό,τι λένε τα προγράμματα. Τώρα τα προγράμματα λένε αυτό που του έλεγα εγώ τότε. Μηδέν. Έχει πλήρη άγνοια ο τύπος. Κανόνισε να πεις το όνομά μου..."

Πώς αξιολογείτε συνολικά το ρόλο των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων; Μπορεί να έχει προστιθέμενη αξία, να ενισχύσει ουσιαστικά το μαθησιακό αποτέλεσμα. Μήπως είναι υπερβολικές οι προσδοκίες μας;

"Όχι έχει (προστιθέμενη αξία). Δεν είναι υπερβολικές (οι προσδοκίες). Και έτσι που τα κάνουμε αποτέλεσμα δεν υπάρχει. Πρέπει να ξέρουμε να τους βοηθάμε με τα εργαλεία"

Πώς αξιολογείτε την επιμόρφωσή σας, ώστε να είστε σε θέση να εντάξετε τις ΤΠΕ στην καθημερινή πρακτική του μαθήματος σας;

" Πολύ καλή. Πήρα πολλά πράγματα"

Περιγράψτε μου ένα ιδανικό (πολύ καλό) μάθημα με ΤΠΕ.

Οι ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων.

Να φτιάξουν, αφού βρουν τα κείμενα σε σταθμούς εργασίας ένα κείμενο με μία παράγραφο όλοι μαζί ή μία περίληψη όλοι μαζί"

Καθηγητής 8

Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο Άντρας

Ηλικία 58

Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε; 29

Διδάσκετε σε γυμνάσιο ή λύκειο; γυμνάσιο

Από ποιο τμήμα έχετε αποφοιτήσει; Κλασικό στην Αθήνα

Διαθέτετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών; "Διδακτορικό"

Τεχνολογική Γνώση

Ποια είναι η σχέση σας με τις ΤΠΕ;

"Πολύ καλή, θεωρώ"

Ποια εργαλεία ΤΠΕ γνωρίζετε χρησιμοποιείτε συνήθως; Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο; Ποια λογισμικά χρησιμοποιείτε συχνά;

"Το διαδίκτυο, εκείνα τα λογισμικά που είχαμε μάθει στις ΤΠΕ που μου ήταν άγνωστα και είναι χρηστικότερα που μπορούν να συνδυαστούν και με τα σχολικά βιβλία, γιατί αυτά παντρεύοντάς τα πετυχαίνεις ευκολότερα και γίνεται πιο ελκυστικό το μάθημα...με το Θεόδωρο, το radlet, το άλλο που κάνουμε δικό μας βιβλίο ψηφιακό, το Φωτόδεντρο και όλα αυτά που υπάρχουν στο ψηφιακό σχολείο"

Πόσο χρόνο αφιερώνετε για τις ΤΠΕ και με ποιο σκοπό (π.χ. καθημερινά, τη βδομάδα ανάλογα);

"Δύο ώρες στο ίντερνετ, να ψάχνω διάφορα, αν και έχω και από παλιά"

Πώς αποκτήσατε γνώσεις και δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ;

"Με ενδιαφέρον δικό μου και πολύ χρόνο"

Ενδιαφέρεστε να ανανεώνετε και να εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τις ΤΠΕ;

"Ναι"

Μαθαίνετε εύκολα νέα λογισμικά και εργαλεία; Παρακολουθείτε τις εξελίξεις στις ΤΠΕ (παράδειγμα);

"Ναι με ενδιαφέρουν πάντα και παρακολουθώ, όποτε προκύπτουν κάποια σεμινάρια και έχω τη δυνατότητα. Εε .. από διάφορους. Πέρσι είχα παρακολουθήσει ένα σεμινάριο που είχε διοργανώσει ένα ιδιωτικό εκπαιδευτήριο, ας πούμε"

Πώς αντιμετωπίζετε τα τεχνικά προβλήματα που ανακύπτουν;

" Εκ των ενόντων με την έννοια ότι έχω μία σχετική εμπειρία και σε τεχνικά θέματα με τους υπολογιστές, οπότε εντάζει, αν είναι κάτι που μπορώ να το επιλύσω, προσπαθώ να το επιλύω μόνος μου, τώρα αν είναι κάτι που χρειάζεται τεχνικό ή θα ρωτήσω κάποιον φίλο, κάποιον γνωστό.."

Γνώση περιεχομένου

Πώς αξιολογείτε τη γνώση σας στα φιλολογικά μαθήματα;

" Τι εννοείτε τώρα... πολύ καλές"

Οι γνώσεις του φιλόλογου εν γένει θεωρείτε ότι είναι επαρκείς για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας σύμφωνα με τις απαιτήσεις των ΠΣ (να λύνετε απορίες κ.λπ.); Τι παραπάνω νομίζετε ότι χρειάζεστε εσείς;

" Όχι δεν είναι επαρκείς οι γνώσεις ενός φιλόλογου που τελειώνει το πανεπιστήμιο. Πολλά χρειάζεται Και από παιδαγωγική άποψη χρειάζεται επιμόρφωση και στα αντικείμενα της δουλειάς τους δεδομένου ότι είναι πάρα πολλά αυτά και νομίζω ότι δεν είναι επαρκείς οι γνώσεις ή η εμπειρία που αποκτά κανείς στο πανεπιστήμιο"

Σε ποιο βαθμό (έχετε τη δυνατότητα να) ενισχύετε τις γνώσεις στο αντικείμενο ανεξάρτητα από το σχολικό πρόγραμμα και τη διδασκαλία σας;

"Γίνονται πάντα αρκετά σεμινάρια και μπορείς να παρακολουθείς και να διαβάζεις μόνος σου. Εγώ σίγουρα πάντα διαβάζω, παρακολουθώ σεμινάρια. Δε θα 'λεγα ότι τα κυνηγάω με την έννοια ότι τρέχω κάθε Σαββατοκύριακο από σεμινάριο σε σεμινάριο, αλλά μέσα στο χρόνο εν πάση περιπτώσει παρακολουθώ αρκετά."

Παιδαγωγική Γνώση

Πώς αξιολογείτε τις παιδαγωγικές σας γνώσεις; Τι γνωρίζετε για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης; (παράδειγμα)

" Εε έκανα πρόσφατα το Β' επίπεδο.... Τις γνώρισα και μέσα από το σεμινάριο των ΤΠΕ, αλλά δε θα έλεγα ότι είναι το δυνατό μου σημείο με την έννοια ότι εντάξει είναι ένα αντικείμενο το οποίο δε με απασχόλησε κιόλας ιδιαίτερα"

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιείτε συνήθως στην τάξη σας; Μπορείτε να περιγράψετε συνοπτικά ένα συνηθισμένο μάθημά σας την τάξη;

"Πολύ χρησιμοποιώ το διάλογο, τις ερωτήσεις - απαντήσεις, αλλά και την αυτενέργεια συχνά δηλαδή βάζω τα παιδιά να δουλέψουν και σε ομάδες ακόμα για να δουν κάποια πράγματα με φύλλα εργασίας"

Γνωρίζετε παιδαγωγικούς τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης;

" Τώρα μου ζητάτε συγκεκριμένους όρους! Δε θα το έλεγα"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ ή τις ιδιαίτερες δυσκολίες των μαθητών σας; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Φυσικά μπορώ"

Ανεξάρτητα από τη χρήση της τεχνολογίας, σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα πλούσιο ρεπερτόριο καινοτόμων στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Δε θα 'λεγα ότι χρησιμοποιώ καινοτόμες στρατηγικές μάθησης (γέλια)"

Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου

Σε ποιο βαθμό είστε εξοικειωμένος/η με τις συνήθεις παρανοήσεις, γνωστικές δυσκολίες των μαθητών στα μαθήματά σας (π.χ. Γλώσσα και λογοτεχνία); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Σε έναν καταπληκτικό βαθμό (είμαι εξοικειωμένος)! Μπορώ να τη χειριστώ την τάξη με αυτήν την προοπτική. Δουλειά σε ομάδες"

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να διαμορφώσετε το περιβάλλον της τάξης σας, ώστε να προκαλέσετε το κίνητρο των μαθητών για μάθηση; Μπορείτε να δώσετε ένα παράδειγμα;

"Μπορώ να τη χειριστώ την τάξη με αυτήν την προοπτική. Δουλειά σε ομάδες"

Γνωρίζετε αποτελεσματικές μεθόδους, που προωθούν την κριτική σκέψη των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Αν μου ζητάτε ονόματα θα έλεγα όχι (δε γνωρίζω)"

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε δραστηριότητες διερευνητικής (συνεργατικής) μάθησης στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Σε ικανοποιητικό βαθμό θα έλεγα. Μέσα από διάφορα ερωτήματα που μπορώ να θέσω. Έτσι νομίζω από συγκεκριμένα ερωτήματα μπορώ να καθοδηγήσω τον μαθητή προς την έρευνα του αντικειμένου"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση

Μπορείτε να αξιολογείτε και να επιλέγετε κάθε φορά τα κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που ενισχύουν το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Ναι μπορώ"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να διερευνούν και να οργανώνουν τη μάθησή τους χρησιμοποιώντας εργαλεία ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Θα έλεγα πως ναι. Εγώ ας πούμε χρησιμοποιώ ηλεκτρονική τάξη. Βέβαια όχι στην πλήρη της μορφή, αλλά εν πάση περιπτώσει τους παραπέμπω. Για ασκήσεις, σημειώσεις και τέτοια...Ο καθένας μόνος του. Είναι από το σπίτι αυτή η εργασία"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους με χρήση εργαλείων ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Με τα wikis. Τα έμαθα από άλλα σεμινάρια"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να βρίσκουν μόνοι τους πληροφορίες από πηγές στον Ιστό; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Ναι αυτό μπορώ να το κάνω με παραπομπή σε ιστοσελίδες"

Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου (ΤΓΠ)

Γνωρίζετε ειδικά λογισμικά και εργαλεία ΤΠΕ που είναι κατάλληλα για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ή ενότητες αντικειμένων, π.χ. Γλώσσα); Αναφέρατε ενδεικτικά δύο-τρία.

"Είναι για την ιστορία το ΙΜΕ. Για παράδειγμα για τα Νέα Ελληνικά το Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού, το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας..."

Γνωρίζετε εργαλεία ΤΠΕ κατάλληλα για να κατανοήσουν οι μαθητές δύσκολες έννοιες στο αντικείμενό σας, που δεν μπορούν εύκολα να αναπαρασταθούν με άλλα μέσα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Τα λεξικά του διαδικτύου;"

Γνωρίζετε νέους τρόπους περιγραφής-αναπαράστασης του περιεχομένου σε ειδικά θέματα στα γνωστικά σας αντικείμενα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Όχι δεν γνωρίζω!"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TPACK)

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να επιλέξετε κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που υποστηρίζουν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών σε μια συγκεκριμένη ενότητα στο αντικείμενό σας (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα); Δώστε ένα παράδειγμα.

" Σε ικανοποιητικό βαθμό θα έλεγα. Τώρα παράδειγμα... μισό λεπτό.. ανάλογα με το αντικείμενο..ένα μάθημα ιστορίας θα σας περιγράψω. Έχω τις ιστοσελίδες. Έχω το φύλλο εργασίας. Τα σχετικά ερωτήματα. Και τους δίνω, ας πούμε, όταν κάνω αυτό το μάθημα και επιλέξω τη μέθοδο, τους δίνω συγκεκριμένες διευθύνσεις, για να καταφύγουν και να αναζητήσουν τις πληροφορίες. Αυτό γίνεται στην τάξη. Αυτό, αν γίνεται δύο φορές το χρόνο και πολύ! Στο σχολείο δηλαδή δεν είναι εύκολο. Εφικτό! Όχι εύκολο"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να σχεδιάσετε διδακτικές παρεμβάσεις για τα φιλολογικά μαθήματα που συνδυάζουν κατάλληλα σύγχρονα εργαλεία (π.χ. blogs, wikis κ.λπ.) με σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Αυτό δεν το έχω κάνει ακόμη. Σε πολύ μικρό βαθμό. Πρέπει να το κάνω πρώτα κτήμα δικό μου, στο μυαλό μου και μετά να το μεταφέρω στα παιδιά. Ακόμη δεν το έχω (κάνει) .."

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε στην τάξη σας εκπαιδευτικές στρατηγικές που συνδυάζουν το περιεχόμενο μάθησης (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα), εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις (π.χ. δημιουργική γραφή ή συνεργατική γραφή); Δώστε ένα παράδειγμα. Τι είδους δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

" Σε καλό βαθμό! Καμία φορά το χειρισμό των παιδιών, τις ελλείψεις τους σε θέματα υπολογιστών, την έλλειψη χώρου να πάμε, εργαστηρίων και υπολογιστών στις τάξεις και άμα τα παιδιά βαριούνται και δε θέλουν"

Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Στο σχολείο σας, ποιοι παράγοντες ευνοούν ή δυσκολεύουν τη συστηματική αξιοποίηση των ΤΠΕ από εσάς (και τους συναδέλφους σας) με στόχο την ενίσχυση της μάθησης των μαθητών; (υποδομές, συνεργασία συναδέλφων, διευθυντής, μαθητές, γονείς κ.λπ.)

"Για να την ευνοούν δε θα το έλεγα, με την έννοια ότι δεν έχουμε ευχέρεια, δεν έχουμε διαδραστικούς πίνακες. Αυτό είναι μία δυσκολία για μένα που θα μπορούσα έτσι να αξιοποιήσω τους διαδραστικούς και έχω το ενδιαφέρον για τη χρήση ΤΠΕ. Δεν το έχουμε. Δυσκολίες υπάρχουν περισσότερο παρά ευκολίες. Η έλλειψη διαδραστικών πινάκων, οι δυσκολίες στη χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής είναι πράγματα που δυσκολεύουν τη χρήση και την εφαρμογή των ΤΠΕ"

Σε ποιο βαθμό προωθεί το Πρόγραμμα Σπουδών την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

" Ναι αλλά ... όχι όχι δε θα 'λεγα ...ανεξάρτητα από το Πρόγραμμα Σπουδών... σου δίνει τις δυνατότητες, τις διεξόδους για χρήση ΤΠΕ...Αλλά ανεξάρτητα από αυτό περισσότερη σημασία έχει, νομίζω, το πόσες ευκαιρίες έχεις, πόσο εύκολο είναι να τα εφαρμόσεις στο σχολείο, αν έχεις τα μέσα δηλαδή, παρά το πρόγραμμα σπουδών..."

Σε ποιο βαθμό ενθαρρύνει ο σχολικός σύμβουλος την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

" Δεν έχουμε κάποια ιδιαίτερη επαφή με σχολικό σύμβουλο πέρα από κάποιες ημερίδες που κάνει όπου μπορεί βέβαια. Έχει κάνει μια ημερίδα με παρουσίαση μαθημάτων με τη χρήση ΤΠΕ. Είναι ένα ενθαρρυντικό στοιχείο."

Πώς αξιολογείτε συνολικά το ρόλο των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων; Μπορεί να έχει προστιθέμενη αξία, να ενισχύσει ουσιαστικά το μαθησιακό αποτέλεσμα. Μήπως είναι υπερβολικές οι προσδοκίες μας;

" Όχι έχουν προστιθέμενη αξία. Έχουν αξία και μαθησιακή και γνωστική και παιδαγωγική. Δεν είναι όμως το παν θα έλεγα, με την έννοια ...δεν μπορούμε να στηριχτούμε αποκλειστικά σε αυτές. Καλά έτσι και αλλιώς δεν είναι και πρακτικά εύκολο να στηριχθεί όλη η διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων με τη χρήση ΤΠΕ,

αλλά εν πάση περιπτώσει είναι ένα ωφέλιμο εργαλείο, που σε πολλές περιπτώσεις, έτσι γενικότερα, με κάποια χρήση συνετή, θα έλεγα ότι ωφελεί"

Πώς αξιολογείτε την επιμόρφωσή σας, ώστε να είστε σε θέση να εντάξετε τις ΤΠΕ στην καθημερινή πρακτική του μαθήματος σας;

"Ικανοποιητική θα έλεγα. Δεν ενθουσιάστηκα δηλαδή ιδιαίτερα, αλλά ήταν... εντάξει ... χρήσιμη"

Περιγράψτε μου ένα ιδανικό (πολύ καλό) μάθημα με ΤΠΕ.

" Πώς το φαντάζομαι ε; Λοιπόν έχω κάνει κάποια μαθήματα που άρεσαν στα παιδιά, τους άρεσε με τις ΤΠΕ και χωρίς να σημαίνει ότι ήταν το τέλειο με την έννοια ότι υπήρξαν και παιδιά που δεν ανταποκρίθηκαν πολύ καλά στις απαιτήσεις, αλλά εν πάση περιπτώσει, έκαναν δουλειά στον υπολογιστή και μετά παρουσίαση. Βέβαια εδώ είναι αυτή η έλλειψη και η δυσκολία που έχω στο σχολείο μου που δεν έχω τη δυνατότητα να χρησιμοποιούμε πάντα τα νέα μέσα, τους υπολογιστές, τους προβολείς, τους διαδραστικούς πίνακες και εκεί υπάρχει μία έλλειψη. Τα παιδιά δημιούργησαν word και ppt" "

Καθηγήτρια 9

Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο Γυναίκα

Ηλικία 38

Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε; 11

Διδάσκετε σε γυμνάσιο ή λύκειο; Γυμνάσιο

Διαθέτετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών; " Δασκάλα δεύτερο πτυχίο"

Τεχνολογική Γνώση

Ποια είναι η σχέση σας με τις ΤΠΕ;

"Εξαιρετικά στενή"

Ποια εργαλεία ΤΠΕ γνωρίζετε χρησιμοποιείτε συνήθως; Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο; Ποια λογισμικά χρησιμοποιείτε συχνά;

" Edmodo, prezi, padlet, snag it και πολλά ακόμη."

Πόσο χρόνο αφιερώνετε για τις ΤΠΕ και με ποιο σκοπό (π.χ. καθημερινά, τη βδομάδα ανάλογα);

"Μία δύο ώρες την ημέρα για έρευνα στο διαδίκτυο και προετοιμασία μαθημάτων και ψυχαγωγία "

Πώς αποκτήσατε γνώσεις και δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ;

" Έξι μήνες στο πρόγραμμα e-learning και Α', Β' επίπεδο και τρίμηνη επιμόρφωση από το ΕΚΕΠΙΣ"

Ενδιαφέρεστε να ανανεώνετε και να εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τις ΤΠΕ;

"Καθημερινά"

Μαθαίνετε εύκολα νέα λογισμικά και εργαλεία; Παρακολουθείτε τις εξελίξεις στις ΤΠΕ (παράδειγμα);

" Μαθαίνω εύκολα και σκέφτομαι και μετατροπές τους. Το 'χω! Το τελευταίο που έμαθα πρόσφατα ήταν μία παραλλαγή του *surveysmonkey* για ανίχνευση εκπαιδευτικών αναγκών. Βλέπεις τι θέλουν τα παιδιά. Συγκεντρώνει και ομαδοποιεί απαντήσεις."

Πώς αντιμετωπίζετε τα τεχνικά προβλήματα που ανακύπτουν;

" Με ριζοσπαστικές λύσεις! Κλείσιμο και άνοιγμα. Reset και format κάνω από την αρχή"

Γνώση περιεχομένου

Πώς αξιολογείτε τη γνώση σας στα φιλολογικά μαθήματα;

"Αρκετά καλή."

Οι γνώσεις του φιλόλογου εν γένει θεωρείτε ότι είναι επαρκείς για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας σύμφωνα με τις απαιτήσεις των ΠΣ (να λύνετε απορίες κ.λπ.); Τι παραπάνω νομίζετε ότι χρειάζεστε εσείς;

"Είναι! Όσους έχω συναντήσει είναι επαρκείς και πάνω. (Χρειάζεται) να δημιουργηθούν ομάδες εκπαιδευτικών που να ανταλλάσσουν απόψεις και να είναι ανοικτές οι αίθουσες σε παρατήρηση."

Σε ποιο βαθμό (έχετε τη δυνατότητα να) ενισχύετε τις γνώσεις στο αντικείμενο ανεξάρτητα από το σχολικό πρόγραμμα και τη διδασκαλία σας; Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

"Ψάχνω για συνέδρια, ημερίδες, γίνονται πολλά... Όρεξη να έχεις και βενζίνη! Ε..εντάξει, μετακίνηση, δυσπραγία, μόνο η συμμετοχή στα συνέδρια έχει 40 ευρώ. Έπρεπε να είναι ελεύθερη για τους χαμηλόμισθους. Έπρεπε να υπάρχει πρόσβαση σε παγκόσμια βιβλιοθήκη για τους εκπαιδευτικούς."

Πώς και με ποιους τρόπους ενισχύετε ή εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ΠΕ2)? Δώστε μου 1-2 παραδείγματα.

"Με πολύ διάβασμα και των πανεπιστημιακών βιβλίων και άλλων που παραγγέλνω, κατεβάζω από το academia. edu."

Παιδαγωγική Γνώση

Πώς αξιολογείτε τις παιδαγωγικές σας γνώσεις; Τι γνωρίζετε για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης; (παράδειγμα)

"Ό,τι έχω διαβάσει μόνη. Στο Β' επίπεδο λίγα εισαγωγικά μας είπαν, άλλα έχει πολλά το υλικό του β επιπέδου, αλλά είναι δυσνόητα. Αν διαβάσεις τα ίδια από δύο τρεις πηγές τα καταλαβαίνεις"

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιείτε συνήθως στην τάξη σας; Μπορείτε να περιγράψετε συνοπτικά ένα συνηθισμένο μάθημά σας την τάξη;

"Ένα μείγμα. Δεν κάνω μία μόνο σε καμία περίπτωση. Δηλαδή ένα μείγμα μεθόδων που ξεκινάει από ολιγόλεπτη παρουσίαση και καταλήγει σε απόλυτη ενεργοποίηση όλων στην τάξη στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Όχι σε ομάδες απαραίτητα. Έχουμε να διδάξουμε του Ρίτσου τον Επιτάφιο. Θα το ξεκίναγα με μία μαθήτρια μαυροντυμένη με τσεμπέρι και έναν μαθητή ξερό κάτω να κείτεται και θα έλεγε: "Μέρα μαγιού μου μίσεψες..." Να φανταστούν τι βλέπουν ή θα το έδινα σε εικόνες με την εξέγερση να μου πουν τι συμβαίνει. Θα πέρναγα όλα τα στοιχεία της παραδοσιακής σχολής του Ρίτσου."

Θα είχα φύλλα εργασίας να συμπληρώσουν τα παιδιά. Στο τέλος θα έδινα και το αισιόδοξο μήνυμα με χριστιανική χροιά. Θα το συνδύαζα με τον Θεολόγο το μήνυμα ότι κι άλλοι εργάτες έρχονται και οδεύουμε σε αίσιο τέλος. Θα τους έλεγε για την Ανάσταση"

Γνωρίζετε παιδαγωγικούς τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης;

"Και βέβαια: όλους τους κανόνες διαχείρισης για ηρεμία, ησυχία, μεθόδους καταστολής, ενίσχυση, απόσβεση. Η καλύτερη μέθοδος: να ξέρεις καλά το μάθημά σου. Αυτό είναι που θα τους κερδίσει. Παιδαγωγικό συμβόλαιο..."

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ ή τις ιδιαίτερες δυσκολίες των μαθητών σας; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Σε απόλυτο βαθμό. Γνωρίζω τη διαφοροποιημένη διδασκαλία. Έχω κάνει μάθημα και σε μαθητές με παράλληλη στήριξη. Γνωρίζω ποιους μαθητές έχω Αυτομάτως ξέρω πώς θα καθοδηγήσω τη σύσταση των ομάδων, ώστε να είναι ανομοιογενείς, ούτως ώστε να έχεις στην κάθε ομάδα έναν κακό, έναν μέτριο, έναν καλό. Στον κακό θα μπω μαζί του στην ομάδα. Θα του δώσω ηγετικό ρόλο να ανέβει στην εκτίμηση των συμμαθητών του. Θα δώσω ποικίλους ρόλους που μπορεί να είναι του χρονομέτρη, αν έχει σοβαρό πρόβλημα. Ο καθένας κατά το μέτρο των δυνάμεών του"

Ανεξάρτητα από τη χρήση της τεχνολογίας, σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα πλούσιο ρεπερτόριο καινοτόμων στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Σε πολύ καλό βαθμό. Μου αρέσει να πειραματίζομαι. Κρατάω ημερολόγιο ανατροφοδότησης στο οποίο γράφω όλες τις παραμέτρους κακές ως επί το πλείστον, για να τις βελτιώσω"

Σε ποιο βαθμό είστε εξοικειωμένος/η με τις συνήθειες παρανοήσεις, γνωστικές δυσκολίες των μαθητών στα μαθήματά σας (π.χ. Γλώσσα και λογοτεχνία); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Αυτό είναι θέμα παρατήρησης και καταγραφής. Συνηθίζω να καταγράφω προβλήματα και έχω μία καλή εικόνα και έχω υλικό και γλωσσάρι με όρους που μοιράζω στην αρχή της χρονιάς για δυσνόητα σημεία"

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να διαμορφώσετε το περιβάλλον της τάξης σας, ώστε να προκαλέσετε το κίνητρο των μαθητών για μάθηση; Μπορείτε να δώσετε ένα παράδειγμα;

Πάρα πολύ. Τραβάω το ενδιαφέρον από την πρώτη στιγμή ακόμη και με τρόπους που δημιουργούν σοκ, αλλά στο επίπεδο της ηλικίας τους. Εκείνο που σοκάρει είναι η εικόνα του σήμερα ίδια με παλιότερα. Κείμενα που είναι γραμμένα εκατοντάδες χρόνια πριν... σύγκριση με σύγχρονα κείμενα"

Γνωρίζετε αποτελεσματικές μεθόδους, που προωθούν την κριτική σκέψη των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Ναι. Ασφαλώς και γνωρίζω. Παράδειγμα: το πιο βασικό να πάρουν οι μαθητές μία απόφαση που ξεπερνά τις δυνάμεις της ηλικίας τους πχ απόφαση αρχηγού κράτους, ασκήσεις επί χάρτου ή προσομοίωση δύσκολων καταστάσεων που μπαίνουν εύκολα σε κείμενα γλώσσας. Τους βάζεις να αποφασίσουν, να σκεφτούν κριτικά, να σκεφτούν όλες τις παραμέτρους και, όταν δουν την απάντηση μετά αυτό ενεργοποιεί τους κριτικούς αντιδραστήρες. Δεν τους δίνεις μασημένη τροφή, να σκέφτονται, άλλα να υποθέτουν, άλλα να τα βγάλουν με κριτική σκέψη. αυτό μπορεί να γίνει και με ΤΠΕ, με what if....."

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε δραστηριότητες διερευνητικής (συνεργατικής) μάθησης στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Υπάρχει μία δραστηριότητα που κάνω συχνά. Αρχή, μέση, τέλος. Δίνω μία πρόταση και τους λέω να συμπληρώσουν το κείμενο από κει και μετά συνεργατικά. Αν αυτή η πρόταση ήταν η αρχή, γράψτε τη συνέχεια και σε άλλη ομάδα τη μέση, σε άλλη το

τέλος. Ένας άλλος τρόπος; Το ξαναγράψιμο της ιστορίας... με δικούς τους τρόπους. Κάθονται και συζητάνε. Τι θα έκαναν αν ήταν οι δημοσιογράφοι και αν έφτιαχναν την εφημερίδα για αύριο το πρωί για ένα θέμα."

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση

Μπορείτε να αξιολογείτε και να επιλέγετε κάθε φορά τα κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που ενισχύουν το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Ε βέβαια μπορώ. Ακολουθώντας τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Δίπλα έχεις την αξιολόγηση. Ξέρεις τι θα κάνεις. Έχεις μία γκάμα εργαλείων από απλά, σωστό λάθος ή εργαλεία με πληροφορίες που συγκεντρώνει ο μαθητής και φτιάχνει έναν τοίχο από το μηδέν. Θέλεις να ανακαλύψουν ή να εμπεδώσουν ένα φαινόμενο πχ ιστοεξερευνήσεις ή διαδραστικό πίνακα ή να σχεδιάσουν διαδρομή με μνημεία στο google earth"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να διερευνούν και να οργανώνουν τη μάθησή τους χρησιμοποιώντας εργαλεία ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Γνωρίζω. Μπορώ να τα βοηθήσω."

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους με χρήση εργαλείων ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Καταναλώνω μισή ώρα στην αρχή της χρονιάς για να συμφωνήσουμε στις μίνιμουμ απαιτήσεις της συνεργασίας, κανόνες που τηρούνται όλη τη χρονιά. Η καθοδήγηση μετά και η χρήση εργαλείων είναι εύκολη. Γεμάτο εργαλεία είναι το διαδίκτυο"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να βρίσκουν μόνοι τους πληροφορίες από πηγές στον Ιστό; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Το ίδιο είναι αυτό. Τα έχουμε γράψει στους κανόνες πώς να αποφεύγουν σελίδες. Αυτό το κάνουν και στην πληροφορική"

Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου (ΤΓΠ)

Γνωρίζετε ειδικά λογισμικά και εργαλεία ΤΠΕ που είναι κατάλληλα για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ή ενότητες αντικειμένων, π.χ. Γλώσσα); Αναφέρατε ενδεικτικά δύο-τρία.

"Δε μου αρέσουν είναι παρωχημένα. Άλλης εποχής. Συνήθως χρησιμοποιώ σώματα κειμένων, την Πύλη. Πλησιάζουμε το web 3. Λεξικά. Πολύ χρήσιμα! Να ξέρουν να ψάχνουν, να μάθουν να αναζητούν. Η ανακαλυπτική μάθηση σε όλο της το μεγαλείο"

Γνωρίζετε εργαλεία ΤΠΕ κατάλληλα για να κατανοήσουν οι μαθητές δύσκολες έννοιες στο αντικείμενό σας, που δεν μπορούν εύκολα να αναπαρασταθούν με άλλα μέσα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Τώρα δεν μπορώ να σκεφτώ. Βέβαια γνωρίζω. Αν μπεις στην αγγλική βικιπαίδεια που έχει και μεγαλύτερη αξιοπιστία... Είναι γεμάτο το διαδίκτυο από βιντεάκια που εξηγούν πράγματα πχ διαδραστικοί χάρτες και αλλαγές ανά αιώνες. Δείκτες που μεταβάλλονται πχ στη βιομηχανική επανάσταση"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TPACK)

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να επιλέξετε κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που υποστηρίζουν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών σε μια συγκεκριμένη ενότητα στο αντικείμενό σας (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Το ξανάπα σε μεγάλο βαθμό "

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να σχεδιάσετε διδακτικές παρεμβάσεις για τα φιλολογικά μαθήματα που συνδυάζουν κατάλληλα σύγχρονα εργαλεία (π.χ. blogs, wikis κ.λπ.) με σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Εντάξει σύγχρονο εργαλείο.. να γράψουν συνεργατικά κείμενα, να κάνουν ιστοεξερευνήσεις, να κάνουν τα καπέλα σκέψης και η κάθε ομάδα να γράψει κάτι από διαφορετική σκοπιά πχ ζωή κάποιου, άλλη ομάδα το έργο του.. και μετά φτιάχνουν ένα κοινό κείμενο"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε στην τάξη σας εκπαιδευτικές στρατηγικές που συνδυάζουν το περιεχόμενο μάθησης (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα), εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις (π.χ. δημιουργική γραφή ή συνεργατική γραφή); Δώστε ένα παράδειγμα. Τι είδους δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

" Σε αρκετά μεγάλο βαθμό. Έχει πολλή δουλειά, για να γίνει. Θέλει και ήττες. Τώρα το κάνω αρκετά καλά "

Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Στο σχολείο σας, ποιοι παράγοντες ευνοούν ή δυσκολεύουν τη συστηματική αξιοποίηση των ΤΠΕ από εσάς (και τους συναδέλφους σας) με στόχο την ενίσχυση της μάθησης των μαθητών; (υποδομές, συνεργασία συναδέλφων, διευθυντής, μαθητές, γονείς κ.λπ.)

"Έχουμε διαδραστικούς, ασύρματο ίντερνετ, λάπτοπ κλπ. Τα πάντα"

Σε ποιο βαθμό προωθεί το Πρόγραμμα Σπουδών την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Πάρα πολύ, αλλά σε συνδυασμό με κριτική σκέψη και με καθοδήγηση"

Σε ποιο βαθμό ενθαρρύνει ο σχολικός σύμβουλος την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Αν ο σχολικός σύμβουλος έχει κάτω από είκοσι χρόνια υπηρεσία ξέρει. Αν έχει παραπάνω, δεν ξέρει. Έχω συναντήσει και τους δύο"

Πώς αξιολογείτε συνολικά το ρόλο των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων; Μπορεί να έχει προστιθέμενη αξία, να ενισχύσει ουσιαστικά το μαθησιακό αποτέλεσμα. Μήπως είναι υπερβολικές οι προσδοκίες μας;

"Όχι δεν είναι υπερβολικές. Διάθεση να υπάρχει. Οι νέοι συνάδελφοι γνωρίζουν πολλά"

Πώς αξιολογείτε την επιμόρφωσή σας, ώστε να είστε σε θέση να εντάξετε τις ΤΠΕ στην καθημερινή πρακτική του μαθήματος σας;

"Αν δεν τρέξουμε μόνοι μας, δε γίνεται τίποτα. Μας έβαλε το φουτίλι. Η έκρηξη εξαρτάται από μας"

Περιγράψτε μου ένα ιδανικό (πολύ καλό) μάθημα με ΤΠΕ.

Από το Θουκυδίδη... τους περσικούς πολέμους, αξιοποιώντας την πύλη με τις δύο μεταφράσεις. Ομάδες μαθητών δουλεύουν στα αίτια αφορμές και ουσιώδη διαφορά, άλλη ομάδα στον Αρχιδάμειο (πόλεμο), άλλη στη σικελική εκστρατεία. Μέσα από τα κείμενα συγχρόνως να κάνουν ιστοεξερεύνηση για περαιτέρω πληροφορίες. Άλλη ομάδα να φτιάξει χρονογραμμή και να φτιάξουν με χάρτη μάχη διαδραστικά κλπ"

Καθηγήτρια 10

Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο Γυναίκα

Ηλικία 42

Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε;

Διδάσκετε σε γυμνάσιο ή λύκειο; *Γυμνάσιο*

Από ποιο τμήμα έχετε αποφοιτήσει; *Αθήνα Νεοελληνικό*

Διαθέτετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών; *"Όχι"*

Έχετε επιμορφωθεί; Σε ποια αντικείμενα;

"Α' Β' επίπεδο και πρόγραμμα Moodle που διήρκεσε σχεδόν μία χρονιά"

Τεχνολογική Γνώση

Ποια είναι η σχέση σας με τις ΤΠΕ;

"Θεωρώ ότι είναι πολύ καλές, γιατί και πριν την επιμόρφωση είχα ένα ενδιαφέρον"

Ποια εργαλεία ΤΠΕ γνωρίζετε χρησιμοποιείτε συνήθως; Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο; Ποια λογισμικά χρησιμοποιείτε συχνά;

"Διαδίκτυο κυρίως, αλλά τα λογισμικά που υπάρχουν για τα συγκεκριμένα μαθήματα δεν τα πολυχρησιμοποιώ. (Χρησιμοποιώ) ό,τι είχαμε μάθει ως εργαλεία στο Β' επίπεδο, δηλαδή τη μηχανή αναζήτησης, για να βρίσκω πληροφορίες, το wordle, το timetoast.. χρονογραμμές. Όλα τα εργαλεία, όχι ένα δύο, το σύνολο. Και padlet, το eclipse, όλα και blogs"

Πόσο χρόνο αφιερώνετε για τις ΤΠΕ και με ποιο σκοπό (π.χ. καθημερινά, τη βδομάδα ανάλογα);

"Στο σπίτι λοιπόν ετοιμάζομαι για τις ΤΠΕ πιο πολύ. Αυτό που διαπιστώνω είναι πως αφιερώνω πιο πολύ χρόνο από πριν, για προετοιμασία, αλλά είναι πιο δημιουργικός και ωφέλιμος για μένα. Δηλαδή θεωρώ ότι εγώ μαθαίνω περισσότερα πράγματα."

Πώς αποκτήσατε γνώσεις και δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ;

"Πριν την επιμόρφωση (Β') είχα κάνει το Α' επίπεδο, αλλά πριν είχα κάνει επιμόρφωση μέσω των Κέντρων Δια Βίου Μάθησης, τρεις περιόδους... είχα ασχοληθεί και πριν το 1997, είχα πάρει υπολογιστή από μόνη μου....αυτοδίδακτη"

Ενδιαφέρεστε να ανανεώνετε και να εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τις ΤΠΕ;

"Ναι. Ναι. Πάρα πολύ. Ψάχνω να βρω νέα εργαλεία, είτε από πληροφόρηση είτε ρωτώντας."

Μαθαίνετε εύκολα νέα λογισμικά και εργαλεία; Παρακολουθείτε τις εξελίξεις στις ΤΠΕ (παράδειγμα);

"Πιστεύω, ναι!"

Πώς αντιμετωπίζετε τα τεχνικά προβλήματα που ανακύπτουν;

"Υπάρχει ένα θέμα. Δεν υπάρχει υποστήριξη. Δηλαδή απευθύνομαι στην πληροφορικόριο η οποία ή δε θέλει ή δεν ξέρει ή δεν είναι συνεργάσιμη, δηλαδή θεωρεί ότι είναι περιττό να πει κάτι σε συναδέλφους πέρα από τη δουλειά της. Είναι στενά προσηλωμένη σε αυτό που πρέπει να κάνει στα παιδιά. Τίποτα άλλο"

Γνώση περιεχομένου

Πώς αξιολογείτε τη γνώση σας στα φιλολογικά μαθήματα;

"Θεωρώ ότι είναι αρκετά ικανοποιητικό το επίπεδο των γνώσεών μου"

Οι γνώσεις του φιλόλογου εν γένει θεωρείτε ότι είναι επαρκείς για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας σύμφωνα με τις απαιτήσεις των ΠΣ (να λύνετε απορίες κ.λπ.); Τι παραπάνω νομίζετε ότι χρειάζεστε εσείς;

"Ναι, θεωρώ ότι είναι. Στο γυμνάσιο τουλάχιστον. Στο λύκειο φαντάζομαι ότι δεν είναι πια. Στο λύκειο χρειάζεται οπωσδήποτε να περάσουν επιμόρφωση όσοι τουλάχιστον προέρχονται από το γυμνάσιο...Το λέω"

Σε ποιο βαθμό (έχετε τη δυνατότητα να) ενισχύετε τις γνώσεις στο αντικείμενο ανεξάρτητα από το σχολικό πρόγραμμα και τη διδασκαλία σας;

"Στο αντικείμενο τι να πω τώρα; Περισσότερο με βοηθάει η χρήση των νέων τεχνολογιών και τα διαδραστικά βιβλία. Δηλαδή το ψηφιακό σχολείο έχει πολύ ωραίες δουλειέςβλέπω πολλά παράλληλα κείμενα που εγώ δεν τα είχα σκεφτεί καν ή βλέπω διαθεματικές εργασίες που με οδηγούν σε παραπέρα ψάξιμο να βρω κάποια στοιχεία...."

Παιδαγωγική Γνώση

Πώς αξιολογείτε τις παιδαγωγικές σας γνώσεις; Τι γνωρίζετε για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης; (παράδειγμα)

"Ό,τι μάθαμε στο Β' επίπεδο, για τον Vygotsky, για τη σκαλωσιά, για τη σχέση μεταξύ δάσκαλου και μαθητή που πρέπει να παίζει το ρόλο του διαμεσολαβητή γνώσης κλπ. Τα θυμάμαι. Βέβαια είναι γεγονός πως δεν τα έχω εφαρμόσει (γέλια). Προσπαθώ κάποια να τα φρεσκάρω για να τα ξαναθυμηθώ, αλλά δεν είναι σίγουρο ότι τα έχω εμπεδώσει καλά.."

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιείτε συνήθως στην τάξη σας; Μπορείτε να περιγράψετε συνοπτικά ένα συνηθισμένο μάθημά σας την τάξη;

"Στα Κείμενα πχ; Όταν παραδίδω ένα κείμενο, μία ανάγνωση καταρχήν πολύ καλή. Πολλές φορές τους το προβάλλω σε προτζέκτορα το κείμενο, για να το έχουν.. να είμαστε όλοι προσηλωμένοι στο κείμενο, γιατί τα μισά παιδάκια μιλάνε, χαζεύουν

„κάνουν... μετά μιλάμε για το νόημα, προσέγγιση του νοήματος, μετά αναλυτικά σημεία που έχουν ενδιαφέρον... τι άλλο;”

Γνωρίζετε παιδαγωγικούς τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης;

“ Τι εννοείς; Δηλαδή; Επειδή έχουμε παιδιά σε τμήμα ένταξης και έχουμε παιδιά με παράλληλη στήριξη εε, προσπαθώ να προσαρμόζω τις απαιτήσεις μου στο επίπεδο των παιδιών..”

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ ή τις ιδιαίτερες δυσκολίες των μαθητών σας; Δώστε ένα παράδειγμα.

“Θεωρώ σε ικανοποιητικό βαθμό”

Ανεξάρτητα από τη χρήση της τεχνολογίας, σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα πλούσιο ρεπερτόριο καινοτόμων στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας; Δώστε ένα παράδειγμα.

“Σε αρκετό βαθμό (γέλια). Δε μου έρχεται... καταγιισμό ιδεών.. τι άλλο; Δεν μπορώ να θυμηθώ”

Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου

Σε ποιο βαθμό είστε εξοικειωμένος/η με τις συνήθεις παρανοήσεις, γνωστικές δυσκολίες των μαθητών στα μαθήματά σας (π.χ. Γλώσσα και λογοτεχνία); Δώστε ένα παράδειγμα.

“ Σε αρκετό βαθμό. Θα σου δώσω ένα παράδειγμα. Προχθές στην Ιστορία της Α΄ που είχαμε τελειώσει τον Πελοποννησιακό πόλεμο, αφού είχαμε δει πολύ υλικό, μπήκαμε στα γράμματα και τις τέχνες. Στα γράμματα υπάρχει πλούσιο υλικό για τους λυρικούς ποιητές και μπήκαμε στο Φωτόδεντρο και είδαμε μέχρι και τη λύρα που τραγουδούσαν. Τα παιδιά είχαν καθηλωθεί, τους ενδιαφέρει πάρα πολύ ό,τι λέμε και περιγράφουμε να το βλέπουν με εικόνα και ήχο.. αυτό τους ελκύει.. ακόμη και τα παιδιά που είναι με

μαθησιακές (δυσκολίες). Πολλές φορές παίζουμε θέατρο μέσα στην τάξη, προσπαθώ παίζοντας με τα παιδιά να τα κάνω να καταλάβουν ότι τα μαθήματα δεν είναι τόσο στεγνά και βαρετά όσο νομίζουν. Παράδειγμα: παίζω πολύ με την ετυμολογία των λέξεων, για να καταλάβουν πως συνδέεται η αρχαία με τη νέα ελληνική"

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να διαμορφώσετε το περιβάλλον της τάξης σας, ώστε να προκαλέσετε το κίνητρο των μαθητών για μάθηση; Μπορείτε να δώσετε ένα παράδειγμα;

"Σε καλό βαθμό"

Γνωρίζετε αποτελεσματικές μεθόδους, που προωθούν την κριτική σκέψη των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Κριτική σκέψη .. εε .. νομίζω ότι τα ωθείς να βρουν πηγές για παράδειγμα σε εργασίες στο διαδίκτυο- κυρίως στην έκθεση- πληροφορίες είναι ένας τρόπος"

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε δραστηριότητες διερευνητικής (συνεργατικής) μάθησης στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Πάλι το ίδιο θα πω. Τους αρέσει να τους χωρίζω σε ομάδες και να ψάχνουν (Οι δυσκολίες) είναι ένα θέμα. Νομίζω δεν υπάρχει πολύς χρόνος. Η ύλη δε βγαίνει, όταν θέλεις να κάνεις το μάθημα με ομαδοσυνεργατική. Θέλει να αφιερώσεις πολύ χρόνο στο ένα μάθημα... Το κάνω. Δε γίνεται να τα κάνω όλα (έτσι), χάνονται πάρα πολλές ώρες διδακτικές"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση

Μπορείτε να αξιολογείτε και να επιλέγετε κάθε φορά τα κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που ενισχύουν το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Το είπα.Ναι"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να διερευνούν και να οργανώνουν τη μάθησή τους χρησιμοποιώντας εργαλεία ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Ναι, παράδειγμα στην Ιστορία, θα πούμε για τη χρονογραμμή, θα δώσουμε ένα padlet να δημιουργήσουν τα παιδιά από μόνα τους. Παράδειγμα στους περσικούς πολέμους, μπορούν να φτιάξουν ένα padlet για τις Θερμοπύλες να βρουν ένα σχετικό βίντεο, να κάνουν μία κρίση γιατί ο Λεωνίδας προχώρησε ενώ ήξερε ότι θα ηττηθούν."

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους με χρήση εργαλείων ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Στην προσπάθειά μου να δημιουργήσουν ένα λογαριασμό gmail βρήκα πάρα πολλές αντιδράσεις από τα πρωτάκια. Μερικά μου είπαν ότι δεν τους αφήνουν οι γονείς τους, ενώ άλλα ότι έχουν λογαριασμό, αλλά οι γονείς τους έχουν τους κωδικούς και δεν τους δίνουν και ότι πρέπει να επικοινωνήσω με τους γονείς"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να βρίσκουν μόνοι τους πληροφορίες από πηγές στον Ιστό; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Δίνω συγκεκριμένες διευθύνσεις και βάζω περιορισμούς και διάφορα δεδομένα για να μη χάνονται τα παιδιά σε μεγάλο εύρος ή τα προτρέπω να είναι προσεκτικά"

Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου (ΤΓΠ)

Γνωρίζετε ειδικά λογισμικά και εργαλεία ΤΠΕ που είναι κατάλληλα για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ή ενότητες αντικειμένων, π.χ. Γλώσσα); Αναφέρατε ενδεικτικά δύο-τρία.

"Τα διαδραστικά βιβλία, η πύλη πάντα με βοηθάνε."

Γνωρίζετε εργαλεία ΤΠΕ κατάλληλα για να κατανοήσουν οι μαθητές δύσκολες έννοιες στο αντικείμενό σας, που δεν μπορούν εύκολα να αναπαρασταθούν με άλλα μέσα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Είχαμε κάνει για τον Όμηρο στο Επίπεδο και είχα δείξει και για τη ζωή στην αρχαία Ελλάδα"

Γνωρίζετε νέους τρόπους περιγραφής-αναπαράστασης του περιεχομένου σε ειδικά θέματα στα γνωστικά σας αντικείμενα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Με τα βιβλία τα διαδραστικά; Με το υπερκείμενο;"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TPACK)

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να επιλέξετε κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που υποστηρίζουν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών σε μια συγκεκριμένη ενότητα στο αντικείμενό σας (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Ένα λεπτό! Πιστεύω ότι μπορώ. Ίσως σε καλό βαθμό. Όχι άριστο"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να σχεδιάσετε διδακτικές παρεμβάσεις για τα φιλολογικά μαθήματα που συνδυάζουν κατάλληλα σύγχρονα εργαλεία (π.χ. blogs, wikis κ.λπ.) με σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Αν θέλω να πετύχουν να βρουν την τέχνη ή να φτιάξουν κείμενα, θα τους στείλω στον κόμβο, για συνεργατικά κείμενα, να χρησιμοποιήσουν τη συνεργατική γραφή. Το 'χω κάνει . Τους έβαζα να συνεχίσουν ιστορίες οι ομάδες σε google docs"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε στην τάξη σας εκπαιδευτικές στρατηγικές που συνδυάζουν το περιεχόμενο μάθησης (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα), εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις (π.χ. δημιουργική γραφή ή συνεργατική γραφή); Δώστε ένα παράδειγμα. Τι είδους δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

Είναι πολλά αυτά μαζί. Δεν ξέρω αν είμαι σε θέση να τα κάνω όλα. Νομίζω ότι έχω μία έλλειψη. (Δυσκολίες) η υλικοτεχνική υποδομή, μας έμειναν οι καλωδιώσεις, μεγάλο

αγκάθι...Η αίθουσα υπολογιστή δεν έχει αρκετούς υπολογιστές, πρέπει να χωρίσουμε το τμήμα στα δύο, αν θέλουμε ένα μαθητή προς έναν υπολογιστή. Δεν υπάρχει υποστήριξη ούτε από το διευθυντή ούτε από τους συναδέλφους οι οποίοι μάλλον σνομπάρουν όσους ασχολούνται με τις ΤΠΕ και δε συνεργάζονται κιόλας. Ιδίως οι φιλόλογοι. Κανένας άλλος φιλόλογος του σχολείου δεν ασχολείται με τις ΤΠΕ. Εγώ και ο θεολόγος κάνουμε με ΤΠΕ και η βιολόγος. Μας κοιτάνε με μισό μάτι και μας κάνουν και κριτική: "Τι κάνετε συνέχεια; Παίζετε; ή Βλέπετε συνέχεια βίντεο; Κάπως έτσι το έχουν δει. Με καχυποψία

Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Στο σχολείο σας, ποιοι παράγοντες ευνοούν ή δυσκολεύουν τη συστηματική αξιοποίηση των ΤΠΕ από εσάς (και τους συναδέλφους σας) με στόχο την ενίσχυση της μάθησης των μαθητών; (υποδομές, συνεργασία συναδέλφων, διευθυντής, μαθητές, γονείς κ.λπ.)

"Υπάρχει μία αυστηρή ύλη και μάλιστα υπάρχει μείωση των ωρών. Μεγάλο πρόβλημα αυτό στην Ιστορία της Γ' και στη Γλώσσα της Α' και μερικές φορές αισθάνομαι ενοχές. Βλέπω τους συναδέλφους που κάνουν κλασσικό μάθημα να τρέχουν και 'γω μένω πίσω"

Σε ποιο βαθμό προωθεί το Πρόγραμμα Σπουδών την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Δεν έχει γίνει καμία αλλαγή στο Πρόγραμμα. Διαθεματικές εργασίες υπάρχουν"

Σε ποιο βαθμό ενθαρρύνει ο σχολικός σύμβουλος την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Ο δικός μας σχολικός σύμβουλος είναι αρνητικός με τις τεχνολογίες και μάλιστα είχε φτάσει στο σημείο να πει σε κάποια εκδήλωση : "επιστροφή στον μαυροπίνακα" Ήταν το μότο! Εγώ στενοχωρήθηκα πάρα πολύ... όταν του είπα ότι περάσαμε Β' επίπεδο οι φιλόλογοι, μου είπε: "Α σοβαρά; Δεν το ήξερα! Μπορεί και να ερχόμουνα"

Πώς αξιολογείτε συνολικά το ρόλο των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων; Μπορεί να έχει προστιθέμενη αξία, να ενισχύσει ουσιαστικά το μαθησιακό αποτέλεσμα. Μήπως είναι υπερβολικές οι προσδοκίες μας;

"Κάπου στη μέση. Προσφέρει μία βοήθεια. Δεν είναι πανάκεια οι τεχνολογίες. Εγώ το πιστεύω, παρ' ότι τα χρησιμοποιώ πολύ. Κάνει πιο ενδιαφέρον το μάθημα. Τα παιδιά προσελκύονται περισσότερο. Αυτά που έχουν ενδιαφέροντα, ενισχύονται τα ενδιαφέροντά τους, αυτά που έχουν αδυναμίες δε νομίζω θα βοηθηθούν ιδιαίτερα."

Πώς αξιολογείτε την επιμόρφωσή σας, ώστε να είστε σε θέση να εντάξετε τις ΤΠΕ στην καθημερινή πρακτική του μαθήματος σας;

"Πάρα πολύ σημαντική, αλλά θεωρώ ότι πρέπει να γίνεται και επανάληψη κάποια στιγμή, δηλαδή σίγουρα μετά από λίγο καιρό, θα βγουν νέα εργαλεία, νέες παιδαγωγικές αντιλήψεις. Δεν ξέρω, ενδεχομένως. Και να αλλάζουν και τα αναλυτικά προγράμματα"

Περιγράψτε μου ένα ιδανικό (πολύ καλό) μάθημα με ΤΠΕ.

"Τι έχω κάνει πρόσφατα; Να θυμηθώ. Λογοτεχνία. Όλα τα κλασικά στάδια της διδασκαλίας, δηλαδή χωρισμός σε ενότητες, πλαγιότιτλους χρησιμοποιούμε το word. Μπορούμε να πάρουμε τις βασικές λέξεις και να δούμε το κείμενο αναμορφωμένο στο wordle, να κάνουμε μία περίληψη. Τι άλλο; Παραπέμπω στο διαδίκτυο για πληροφορίες σχετικές με το έθιμο που περιγράφεται στο δημοτικό τραγούδι. Πολλά εργαλεία χρησιμοποιήσαμε. Είχαμε γράψει ένα κείμενο στο word αν ένα παιδί ήταν αυτόκοος μάρτυρας στο έθιμο τι θα έγραφε, έκαναν google docs. Έγραψαν μία ιστορία και τη συμπλήρωνε η κάθε ομάδα..."

Καθηγήτρια 11

Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο Γυναίκα

Ηλικία 44

Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε; 14

Διδάσκετε σε γυμνάσιο ή λύκειο; Γυμνάσιο

Από ποιο τμήμα έχετε αποφοιτήσει; Από το Κλασσικό στα Γιάννενα

Διαθέτετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών; "Διδακτορικό"

Τεχνολογική Γνώση

Ποια είναι η σχέση σας με τις ΤΠΕ;

"Το καλύτερό μου, ανταποκρίνομαι πολύ καλά!"

Ποια εργαλεία ΤΠΕ γνωρίζετε χρησιμοποιείτε συνήθως; Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο; Ποια λογισμικά χρησιμοποιείτε συχνά;

"Χρονογραμμές, εννοιολογικοί χάρτες, ψηφιακοί τοίχοι, wikis κ. ά. δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων, centennia, ομηρικά έπη, σειρά Θύμησις δηλαδή και πολλά ακόμη, 21 εν πλω.."

Πόσο χρόνο αφιερώνετε για τις ΤΠΕ και με ποιο σκοπό (π.χ. καθημερινά, τη βδομάδα ανάλογα);

"(Γέλια). Ποιες ώρες δεν είμαι στον υπολογιστή έπρεπε να είναι η ερώτηση!"

Πώς αποκτήσατε γνώσεις και δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ;

"Κυρίως από προσωπικό ενδιαφέρον και πολύωρη ενασχόληση"

Ενδιαφέρεστε να ανανεώνετε και να εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τις ΤΠΕ;

"Ναι"

Μαθαίνετε εύκολα νέα λογισμικά και εργαλεία; Παρακολουθείτε τις εξελίξεις στις ΤΠΕ (παράδειγμα);

"Ναι"

Πώς αντιμετωπίζετε τα τεχνικά προβλήματα που ανακύπτουν;

"Τα περισσότερα μπορώ και τα επιλύω μόνη μου"

Γνώση περιεχομένου

Πώς αξιολογείτε τη γνώση σας στα φιλολογικά μαθήματα;

"Πολύ καλή!"

Οι γνώσεις του φιλόλογου εν γένει θεωρείτε ότι είναι επαρκείς για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας σύμφωνα με τις απαιτήσεις των ΠΣ (να λύνετε απορίες κ.λπ.); Τι παραπάνω νομίζετε ότι χρειάζεστε εσείς;

"Εξαρτάται από το προσωπικό του ενδιαφέρον και την επιθυμία του να ανταποκρίνεται στο ρόλο του ή απλώς να κάνει τα απολύτως αναγκαία και αυτά ελλειμματικά πολλές φορές. Χρειάζεται επιμόρφωση, αλλά κυρίως να υπάρχει η διάθεση και η επιμόρφωση συντελείται και με αυτομόρφωση.."

Σε ποιο βαθμό (έχετε τη δυνατότητα να) ενισχύετε τις γνώσεις στο αντικείμενο ανεξάρτητα από το σχολικό πρόγραμμα και τη διδασκαλία σας;

"Συνεχώς το κάνω, παρακολουθώ από κοντά τις εξελίξεις.. Θεωρώ προσωπική μου απώλεια να μην ξέρω κάτι καινούργιο που είναι ενδιαφέρον και χρήσιμο..."

Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

"Το μεγάλο θέμα είναι ο χρόνος. Αν θέλω να είμαι συνεπής και στους υπόλοιπους ρόλους μου πρέπει ο κόπος να είναι μεγάλος. Βέβαια τις περισσότερες φορές οι δραστηριότητες αυτές είναι ευχάριστες και μπορούν να είναι ώρες ανάπαυλας"

Πώς και με ποιους τρόπους ενισχύετε ή εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ΠΕ2)? Δώστε μου 1-2 παραδείγματα. Τι δυσκολίες έχετε να ενισχύσετε τις γνώσεις σας;

"Παρακολουθώ ημερίδες, συνέδρια, τις ενδιαφέρουσες ιστοσελίδες συναδέλφων στο ίντερνετ, είμαι συνδρομήτρια σε περιοδικά... κι άλλα να πω;"

Παιδαγωγική Γνώση

Πώς αξιολογείτε τις παιδαγωγικές σας γνώσεις; Τι γνωρίζετε για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης; (παράδειγμα)

"Τις γνωρίζω από το Β' επίπεδο και έχω και ασχοληθεί αρκετά. Δυστυχώς το σχολείο όπως λειτουργεί ευνοεί τον συμπεριφορισμό ο οποίος δεν είναι και για το πυρ το εξώτερον, αλλά δεν έχει πια ενδιαφέρον και δεν μπορεί να είναι τόσο αποτελεσματικός όσο για παράδειγμα η ανακαλυπτική μάθηση."

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιείτε συνήθως στην τάξη σας; Μπορείτε να περιγράψετε συνοπτικά ένα συνηθισμένο μάθημά σας την τάξη;

"Προσπαθώ να διανθίζω τα μαθήματα με διάφορες τεχνικές, άλλοτε να τα κάνω βιωματικά, με δραματοποιήσεις και παγωμένες εικόνες, άλλοτε να βάζω τα παιδιά να προετοιμάζουν διαξιφισμούς για διάφορα θέματα, άλλοτε να παίζουμε παιχνίδι γνώσεων για επανάληψη και άλλα πολλά"

Γνωρίζετε παιδαγωγικούς τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης;

"Γνωρίζω, είναι διαφορετικοί οι κανόνες ανάλογα με την ηλικία. Αλλιώς συμπεριφέρεσαι στα παιδιά στο Γυμνάσιο, αλλιώς στον Λυκείου. Όλα όμως έχουν ανάγκη από επιβράβευση, αποδοχή, ενίσχυση"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ ή τις ιδιαίτερες δυσκολίες των μαθητών σας; Δώστε ένα παράδειγμα.

Νομίζω πως ναι, στο βαθμό που μπορώ εφαρμόζω εξατομικευμένη μάθηση, είναι πολύ απαιτητική διαδικασία και δεν έχω πάντα την ψυχική δύναμη να το κάνω, αλλά το προσπαθώ, γιατί έχει πολύ θετικά και άμεσα αποτελέσματα"

Ανεξάρτητα από τη χρήση της τεχνολογίας, σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα πλούσιο ρεπερτόριο καινοτόμων στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Ναι, τα είπα ήδη, χωρίζω ομάδες, κάνω κύκλους για διάλογο κλπ"

Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου

Σε ποιο βαθμό είστε εξοικειωμένος/η με τις συνήθεις παρανοήσεις, γνωστικές δυσκολίες των μαθητών στα μαθήματά σας (π.χ. Γλώσσα και λογοτεχνία); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Ω βέβαια! Όσα χρόνια και αν περνάνε, στα ίδια δυσκολεύονται τα παιδιά, παρόμοια λάθη κάνουν και μπορείς να τα προλάβεις, αν θέλεις... δεν είναι ούτε αυτό εύκολο... αλλά γίνεται"

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να διαμορφώσετε το περιβάλλον της τάξης σας, ώστε να προκαλέσετε το κίνητρο των μαθητών για μάθηση; Μπορείτε να δώσετε ένα παράδειγμα;

"Νομίζω πως μπορώ αρκετά καλά. Χρειάζεται πολλή προετοιμασία. Το θέμα είναι πόσο χρόνο διαθέτεις από πριν και πόσο καλά ξέρεις διάφορες μεθόδους, για να τις εφαρμόζεις"

Γνωρίζετε αποτελεσματικές μεθόδους, που προωθούν την κριτική σκέψη των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Αυτό είναι το πιο δύσκολο. Το έχω μέσα στο μυαλό μου συνεχώς και το παλεύω. Άλλοτε τα καταφέρνω άλλοτε όχι"

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε δραστηριότητες διερευνητικής (συνεργατικής) μάθησης στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Πολύ εύκολα. Σε δυάδες ανά θρανίο, ανά δύο θρανία ή με αλλαγή στη διάταξη της τάξης και από κοινού εργασία για δεκάλεπτα. Στο εργαστήριο σε σταθμούς εργασίας. Μία δυσκολία είναι ο θόρυβος που προκαλείται. Ενώ είναι δημιουργικός, οι συνάδελφοι νομίζουν ότι δε γίνεται μάθημα, το ίδιο νομίζουν και μερικοί μαθητές και υποθέτω και γονείς"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση

Μπορείτε να αξιολογείτε και να επιλέγετε κάθε φορά τα κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που ενισχύουν το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Μπορώ να επιλέξω και θεωρώ με επιτυχία. Δύσκολη είναι η μεταφορά στο εργαστήριο, η συγκυρία να είναι ελεύθερο, η έλλειψη συνεχόμενων δώρων για να έχει περιθώριο η διαδικασία.."

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να διερευνούν και να οργανώνουν τη μάθησή τους χρησιμοποιώντας εργαλεία ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Μπορώ να το κάνω και αρέσει στα παιδιά, αλλά απαιτεί χρόνο και προγραμματισμό. Δεν μπορεί να γίνει πολλές φορές μέσα στη χρονιά"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους με χρήση εργαλείων ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Το κάνω με ψηφιακό τοίχο, στον οποίο γράφουμε όλοι στο σπίτι. Το "όλοι" είναι σχετικό, μερικοί είναι αδιάφοροι ή δεν ξέρουν, άλλοι δεν έχουν υπολογιστή στο σπίτι, άλλοι δεν έχουν σύνδεση. Το κάνω πάντως και έστω και το ένα τρίτο να συμμετέχει, ευχαριστημένη είμαι."

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να βρίσκουν μόνοι τους πληροφορίες από πηγές στον Ιστό; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Και αυτό εύκολο είναι και ίσως γίνεται πολύ περισσότερο από τα υπόλοιπα. Όλοι μας παραπέμπουμε στον ιστό και ζητάμε να μας φέρουν πληροφορίες. Αν γίνεται και οργανωμένα η αναζήτηση ώστε να μην είναι απλώς copy paste, ακόμη καλύτερα. Μάλλον πολύ καλύτερα"

Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου (ΤΓΠ)

Γνωρίζετε ειδικά λογισμικά και εργαλεία ΤΠΕ που είναι κατάλληλα για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ή ενότητες αντικειμένων, π.χ. Γλώσσα); Αναφέρατε ενδεικτικά δύο-τρία.

"Δυστυχώς είναι απαρχαιωμένα. Συμπεριφοριστικά τα περισσότερα και χάνεις το ενδιαφέρον μετά από μία ή δύο ώρες. Δεν τα προτιμώ"

Γνωρίζετε εργαλεία ΤΠΕ κατάλληλα για να κατανοήσουν οι μαθητές δύσκολες έννοιες στο αντικείμενό σας, που δεν μπορούν εύκολα να αναπαρασταθούν με άλλα μέσα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Κυρίως τα λεξικά, στην πύλη για την ελληνική γλώσσα, υπάρχει ορολογία, ειδικό λημματολόγιο, αυτή τη στιγμή είναι ό,τι σπουδαιότερο υπάρχει στα δικά μας μαθήματα (φιλολογικά)"

Γνωρίζετε νέους τρόπους περιγραφής-αναπαράστασης του περιεχομένου σε ειδικά θέματα στα γνωστικά σας αντικείμενα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Τι εννοείς; Να δείχνω πχ αγγεία ή πίνακες αντί να τους μιλάω για αυτά, ή να επεξεργάζομαι ηλεκτρονικά τα κείμενα με χρώματα, υπογραμμίσεις κλπ;"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TPACK)

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να επιλέξετε κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που υποστηρίζουν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών σε μια συγκεκριμένη ενότητα στο αντικείμενό σας (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα); Δώστε ένα παράδειγμα.

Στο γνωστικό την Πύλη κυρίως, σώματα κειμένων"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να σχεδιάσετε διδακτικές παρεμβάσεις για τα φιλολογικά μαθήματα που συνδυάζουν κατάλληλα σύγχρονα εργαλεία (π.χ. blogs, wikis κ.λπ.) με σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Μπορώ"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε στην τάξη σας εκπαιδευτικές στρατηγικές που συνδυάζουν το περιεχόμενο μάθησης (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα), εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις (π.χ. δημιουργική γραφή ή συνεργατική γραφή); Δώστε ένα παράδειγμα. Τι είδους δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

"Μπορώ πολύ καλά. (Δυσκολίες) προβλήματα υποδομής κυρίως και φυσικά η ύλη που πρέπει να βγει "

Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Στο σχολείο σας, ποιοι παράγοντες ευνοούν ή δυσκολεύουν τη συστηματική αξιοποίηση των ΤΠΕ από εσάς (και τους συναδέλφους σας) με στόχο την ενίσχυση της μάθησης των μαθητών; (υποδομές, συνεργασία συναδέλφων, διευθυντής, μαθητές, γονείς κ.λπ.)

"Οι παράγοντες είναι πολλοί. Η υποδομή, η νοοτροπία που επικρατεί στο σχολείο, ο καθηγητής της πληροφορικής που έχει βασιλείο του την αίθουσα των υπολογιστών, ο διευθυντής... πώς βλέπει τους υπολογιστές...πολλά"

Σε ποιο βαθμό προωθεί το Πρόγραμμα Σπουδών την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Δειλά δειλά γίνεται. Τα διαδραστικά βιβλία είναι σε αυτή την κατεύθυνση"

Σε ποιο βαθμό ενθαρρύνει ο σχολικός σύμβουλος την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

"Καμία σχέση"

Πώς αξιολογείτε συνολικά το ρόλο των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων; Μπορεί να έχει προστιθέμενη αξία, να ενισχύσει ουσιαστικά το μαθησιακό αποτέλεσμα. Μήπως είναι υπερβολικές οι προσδοκίες μας;

"Δεν είναι υπερβολικές οι προσδοκίες. Το σχολείο, λυπάμαι που το λέω, παραπαίει, νοσεί πώς να το πω; Οι ΤΠΕ θα μπορούσαν να το βγάλουν από το τέλμα, μιλάνε τη γλώσσα των παιδιών"

Πώς αξιολογείτε την επιμόρφωσή σας, ώστε να είστε σε θέση να εντάξετε τις ΤΠΕ στην καθημερινή πρακτική του μαθήματος σας;

"Εξαρτάται από τον επιμορφωτή τι κάνει.. Κάποιοι είναι άσχετοι με τα νέα εργαλεία και ξέρουν οι επιμορφούμενοι, αν είναι ψαγμένοι, περισσότερα. Άλλοι είναι πολύ καλοί"

Περιγράψτε μου ένα ιδανικό (πολύ καλό) μάθημα με ΤΠΕ.

"Για παράδειγμα στην Ιστορία, χωρίζω ανομοιογενείς ομάδες στο εργαστήριο, δίνω οδηγίες στην κάθε ομάδα διαφορετικές και τις επόμενες δύο διδακτικές ώρες αναζητούν υλικό στο διαδίκτυο και εκπονούν εργασία ηλεκτρονικά. Την τρίτη διδακτική ώρα οι ομάδες παρουσιάζουν τις εργασίες τους"

Καθηγητής 12

Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο Άντρας

Ηλικία 52

Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε; 20

Διδάσκετε σε γυμνάσιο ή λύκειο; Γυμνάσιο

Από ποιο τμήμα έχετε αποφοιτήσει; Αθήνα

Διαθέτετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών; *"Μεταπτυχιακό στο γνωστικό αντικείμενο, επιμόρφωση στη διδακτική της γλώσσας"*

Τεχνολογική Γνώση

Ποια είναι η σχέση σας με τις ΤΠΕ;

"Άριστη"

Ποια εργαλεία ΤΠΕ γνωρίζετε χρησιμοποιείτε συνήθως; Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο; Ποια λογισμικά χρησιμοποιείτε συχνά;

" Λογισμικά παρουσιάσεων, διαδραστικό πίνακα, wikis, radlet, και φυσικά το ΙΜΕ και την πύλη."

Πόσο χρόνο αφιερώνετε για τις ΤΠΕ και με ποιο σκοπό (π.χ. καθημερινά, τη βδομάδα ανάλογα);

"Τρείς ως πέντε ώρες τη μέρα. Με σκοπό εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό: δημιουργία παρουσιάσεων, ταχυδρομείο, κοινωνική δικτύωση. Παρακολουθώ τις εξελίξεις στην εκπαιδευτική διαδικασία, κάνω συλλογή-αποθήκευση ηλεκτρονικών εντύπων που θα χρησιμοποιήσω ως αφορμή για τα μαθήματά μου. Από τον ηλεκτρονικό τύπο."

Πώς αποκτήσατε γνώσεις και δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ;

"Από σεμινάρια, ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση και αυτομόρφωση. Χωρίς να μου το προτείνει η υπηρεσία η οποία σε αυτά φιλοκοιμάται, από μόνος μου βρίσκω σεμινάρια πχ του ΕΚΔΑ. Ποιος μου τα έχει πει όλα αυτά; Μόνος μου! Νέα εργαλεία κλπ, διδακτική..."

Ενδιαφέρεστε να ανανεώνετε και να εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τις ΤΠΕ;

" Συνεχώς και αδιαλείπτως. Δε λέω ψέματα!"

Μαθαίνετε εύκολα νέα λογισμικά και εργαλεία; Παρακολουθείτε τις εξελίξεις στις ΤΠΕ (παράδειγμα);

" Ναι με μεγάλη ευκολία! Όσο μπορώ συμμετέχω σε fora που με πληροφορούν για νέα λογισμικά. Όταν υπάρχουν παρουσιάσεις νέων λογισμικών δωρεάν και πληρωμένες... πχ της ΑΣΠΕΤΕ... παρουσίασε το τμήμα Παιδαγωγικής τελευταία λογισμικά δωρεάν.... τριάντα, σαράντα λογισμικά! Δύο, τρία καλά."

Πώς αντιμετωπίζετε τα τεχνικά προβλήματα που ανακύπτουν;

" Εκ των ενόντων. Ρωτώντας πας στην Πόλη! Από συναδέλφους που γνωρίζω. Πιο πολύ άλλων ειδικοτήτων....όχι ΠΕ19. Άλλων ειδικοτήτων είναι πιο πολύ γνώστες και πιο διαθέσιμοι να βοηθήσουν."

Πώς αξιολογείτε τη γνώση σας στα φιλολογικά μαθήματα;

"Πολύ καλό βαθμό!"

Οι γνώσεις του φιλόλογου εν γένει θεωρείτε ότι είναι επαρκείς για τη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας σύμφωνα με τις απαιτήσεις των ΠΣ (να λύνετε απορίες κ.λπ.); Τι παραπάνω νομίζετε ότι χρειάζεστε εσείς;

" Μετά από 20 χρόνια υπηρεσίας και εμπειρία! Είναι και αν φροντίζεις να ενημερώνεσαι για τη βιβλιογραφία και να διαβάζεις ανελλιπώς! Αν όχι... έχεις χάσει το νήμα ή έχεις αφεθεί λέγοντας: "Λίγα με πληρώνουν, λίγα θα κάνω" και δεν έχεις φροντίσει να ανανεώσεις τις γνώσεις σου. Αν διαβάζεις όπου βρεθείς και όπου σταθείς..... θέλει κόπο και τρόπο! Οποσδήποτε χρειάζομαι μία περιοδική επιμόρφωση κάθε πέντε χρόνια. Είναι απαραίτητη σε όλες τις ειδικότητες από την αρχή. Δεν ξέρω με ποια αντικείμενα. Διδακτική; Γνωστικό; Καθαρά στη Γλώσσα; Στην Ιστορία; Σε όλα! Σε όλα! Αλλά από πανεπιστημιακό φορέα! Όχι από οποιονδήποτε! Από πανεπιστήμιο. Να πηγαίνουμε πάλι πανεπιστήμιο. Αύγουστος θα είναι αυτός; Σεπτέμβριος; Εναλλάξ για να μην απογυμνώνονται τα σχολεία. Άμα λείπουν όλοι οι φιλόλογοι, πάει διαλύθηκε το σχολείο!"

Σε ποιο βαθμό (έχετε τη δυνατότητα να) ενισχύετε τις γνώσεις στο αντικείμενο ανεξάρτητα από το σχολικό πρόγραμμα και τη διδασκαλία σας;

"Με καθημερινό διάβασμα! Σε αρκετό βαθμό. Στο βαθμό που μου επιτρέπουν άλλες υποχρεώσεις.."

Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

"Οικογενειακές (δυσκολίες)! Ακριβά βοηθήματα! Δυσκολία πρόσβασης σε ηλεκτρονικές πηγές. Πώς θα βρω βιβλία; Για πες μου εσύ! Διαβάζω μόνο το abstract. Και για βιβλιοθήκες πρέπει να ξενιτεύεσαι."

Πώς και με ποιους τρόπους ενισχύετε ή εμπλουτίζετε τις γνώσεις σας για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ΠΕ2)? Δώστε μου 1-2 παραδείγματα. Τι δυσκολίες έχετε να ενισχύσετε τις γνώσεις σας;

" Από βιβλία άλλων συναδέλφων και δανείζομαι και από βιβλιοθήκες δημόσιες, αν βρω αυτό που θέλω. "

Παιδαγωγική Γνώση

Πώς αξιολογείτε τις παιδαγωγικές σας γνώσεις; Τι γνωρίζετε για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης; (παράδειγμα)

"Αν συνυπολογίσει κανείς ότι στο πανεπιστήμιο έχουμε διδαχθεί ελάχιστα και όλα τα μαθαίνουμε στο πεζοδρόμιο της τάξης πιστεύω ότι βρίσκομαι σε καλό μονοπάτι....Πάρα πολλά πράγματα γνωρίζω για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης. Για τον κονστрукτιβισμό κλπ. Αυτή που με δελεάζει είναι η θεωρία της φθίνουσας καθοδήγησης και αυτήν προσπαθώ να ακολουθώ. Και τις βασικές αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας που δεν είναι εφικτές σε όλες τις τάξεις και σε όλα τα αντικείμενα που διδάσκει ένας φιλόλογος."

Ποιες διδακτικές προσεγγίσεις χρησιμοποιείτε συνήθως στην τάξη σας; Μπορείτε να περιγράψετε συνοπτικά ένα συνηθισμένο μάθημά σας την τάξη;

" Ναι μεθόδους, στρατηγικές εννοιές. Όχι προσεγγίσεις! Βιωματικού χαρακτήρα αρκετές φορές, θεατρικά δρώμενα, κατευθυνόμενο διάλογο και μεθόδους οι οποίες ενθαρρύνουν την ανακαλυπτική μάθηση. Ένα συνηθισμένο μάθημα γλώσσας θα ξεκινούσε με αφόρμηση, με βίντεο ή απόκομμα εφημερίδας σχετικό σε μεγάλο βαθμό με το θέμα που θα διαπραγματευτούμε. Στην πορεία θα γίνει χωρισμός σε ομάδες. Κάθε ομάδα θα πάρει 1/4 του κειμένου από το βιβλίο ή το internet, θα ακολουθήσει ένα οκτάλεπτο επεξεργασίας και ανάλυσης από τους ίδιους τους μαθητές. Κατόπιν μια δίλεπτη παρουσίαση από κάθε ομάδα των κυριότερων σημείων τα οποία θα καταγραφούν στον πίνακα για κοινή χρήση. Κατόπιν για μερικά λεπτά συζήτηση στην ολομέλεια των κυριότερων εννοιών, ανάλογα βέβαια ποιος είναι ο στόχος που έχουμε θέσει με τα παιδιά. Μετά ζητάμε στο σπίτι ένα webquest σε ομάδες με θέμα πχ. η διαφήμιση στη ζωή μας. Επί τόπου δίνουμε και πέντε λέξεις-κλειδιά, μία σε κάθε ομάδα να κάνουν μία διαφήμιση η οποία θα περιέχει η μία αθέμιτο ανταγωνισμό, η άλλη να είναι τολμηρή, όχι όμως χυδαία, η τρίτη να στοχεύει στην καινοτομία, η τέταρτη να χρησιμοποιεί τη γυναίκα και η πέμπτη το παιδί. Αυτά θα τα βρουν με ιστοεξερεύνηση.

Στο εργαστήριο. Πρότυπα θα βρουν στη σελίδα advertisement.... ή στο σύλλογο διαφημιστικών εταιρειών".

Γνωρίζετε παιδαγωγικούς τρόπους οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης;

" Όλους! Την ομαδοσυνεργατική, τη διαχείριση ποινών και αμοιβών, την αξία της γνωστικής επάρκειας στη διαχείριση της τάξης και άλλα πολλά. Τους γνωρίζω πάντως"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να προσαρμόσετε τη διδασκαλία σας ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ ή τις ιδιαίτερες δυσκολίες των μαθητών σας; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Σε μεγάλο βαθμό! Καθώς είμαι οπαδός της συνεκπαίδευσης όλων των μαθητών χωρίς αποκλεισμούς κάποιων μαθητών με ιδιαίτερες κλίσεις και ικανότητες. Αν υπάρχει σοβαρό πρόβλημα θα δώσω κάτι πολύ απλό, όπως μία υπογράμμιση, όχι πλαγιότιτλους. Κάνω χωρισμό σε ομάδες με παρέμβαση όχι τυχαία, αλλά πιθανότατα θα εντάξω μαθητές που χρήζουν περαιτέρω βοήθειας σε ομάδες που είναι διατεθειμένοι να τους παράσχουν αυτή τη βοήθεια. Οι μαθητές μπορούν να γίνουν πολύ σκληροί με συμμαθητές τους που αντιμετωπίζουν μαθησιακά προβλήματα. Τους αποκλείουν από τη συμμετοχή. Στην πλειονότητα βέβαια των περιπτώσεων αγκαλιάζουν και συμπαραστέκονται στους συμμαθητές τους με ιδιαίτερες ικανότητες. Απαιτεί ιδιαίτερη δουλειά, είναι χρονοβόρα διαδικασία, ιδιαίτερα χρόνο στο σπίτι και ιδιαίτερα την πρώτη χρονιά και αυτός είναι ο λόγος που δεν το κάνει κανένας. (Εγώ) πάντα το έκανα. Ακόμη και όταν δεν θέλουν κάποιον, τον φυτεύω σε μία ομάδα. Αν είναι ταλαντούχος, κάνει πράγματα. Αν δεν είναι, ξεχασέ τον"

Ανεξάρτητα από τη χρήση της τεχνολογίας, σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα πλούσιο ρεπερτόριο καινοτόμων στρατηγικών μάθησης και διδασκαλίας; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Σε εξαιρετικό βαθμό. Κατέχω πάνω από σαράντα τέτοιες τεχνικές. Εκείνο που δεν έχω διαπιστώσει είναι αν η μαθησιακή παιδαγωγική τους και επάρκεια είναι δεδομένη. Σίγουρα μένουν! Το αποτέλεσμα δεν ξέρω αν και κατά πόσο είναιΚάνεις αυτά.. τα

σκοιινιά της μπουγάδας, αλλά το θέμα είναι ποιος είναι ο στόχος σου... Αυτό είναι το μυστικό. Σε αυτό έχω κατασταλάξει εγώ. Πρέπει να έχεις έναν δύο στόχους. Όχι μεγαλεπήβολους!"

Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου

Σε ποιο βαθμό είστε εξοικειωμένος/η με τις συνήθειες παρανοήσεις, γνωστικές δυσκολίες των μαθητών στα μαθήματά σας (π.χ. Γλώσσα και λογοτεχνία); Δώστε ένα παράδειγμα.

"Σε αρκετά καλό βαθμό. Όπως είπαμε, υπάρχει μία εμπειρία 20 χρόνων. Εεε.. από την εμπειρία αυτή ξέρεις ποιες λέξεις, ποια σημεία, ποια νοήματα ένα ποσοστό μαθητών δεν μπορεί να επεξεργαστεί, ποιες συνδέσεις αδυνατεί να πραγματοποιήσει. Ή επιμένεις σε αυτά ευθύς εξαρχής να κάνεις τις απαραίτητες διευκρινίσεις ή μετέρχεσαι μεθόδων ψηφιακής εξοικείωσης για τις οποίες οι μαθητές είναι όλοι έτοιμοι. Κατάλαβες τι λέω; Αν δεν μπορώ να τους το πω με λόγια, τους το δίνω να το δουν μόνοι τους σε βιντεάκι."

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να διαμορφώσετε το περιβάλλον της τάξης σας, ώστε να προκαλέσετε το κίνητρο των μαθητών για μάθηση; Μπορείτε να δώσετε ένα παράδειγμα;

" Σε αρκετά καλό βαθμό. Δηλαδή μπορείς να προλειάνεις το έδαφος και να δημιουργήσεις τις προσδοκίες που θα οδηγήσουν σε μάθηση, καθιστώντας ελκυστικό το αντικείμενο που διδάσκεις εκείνη την ώρα. Θέτοντας τις κατάλληλες ερωτήσεις και δημιουργώντας το επιθυμητό επίπεδο άγνοιας και χρησιμότητας της γνώσης. Σαν να λύνουν ένα γρίφο. Δημιουργώ λοιπόν τις προϋποθέσεις ούτως ώστε οι μαθητές να ερευνούν, να ανακαλύπτουν μόνοι τους"

Γνωρίζετε αποτελεσματικές μεθόδους, που προωθούν την κριτική σκέψη των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Δεν το έχω σκεφτεί τόσο πολύ! Αυθόρμητα θα έλεγα αυτό. Ναι! Γιατί όχι; Υπάρχουν μέθοδοι. Το θέμα είναι αν αξιοποιούνται στο βαθμό που πρέπει. Το four corners είναι τέτοιου είδους."

Σε ποιο βαθμό είστε σε θέση να σχεδιάσετε και να υλοποιήσετε δραστηριότητες διερευνητικής (συνεργατικής) μάθησης στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Διερευνητική; Πολλά! Εξερευνώντας μέσα από μουσική, κοιτάζοντας 10 χ 2, όταν πρόκειται για εικόνες, όταν πρόκειται για κείμενα, διαβάζοντας πλάγια, διαγώνια. Διαβάζοντας διαγώνια καταλήγεις σε κάποιο συμπέρασμα και διαβάζοντας κανονικά διαπιστώνεις αν το κείμενο τα εμφανίζει αυτά και στο πιο λεπτομερές διάβασμά του. Δυσκολίες χρόνου, οργάνωσης, σταθερές - ομοιογενείς ομάδες ή μεταβαλλόμενες ανομοιογενείς. Αν επιλέξεις σταθερές κινδυνεύεις να έχεις συνηθισμένες πρακτικές των μαθητών (κάποιος λουφάρει, δουλεύουν οι υπόλοιποι), ή αν είναι ανομοιογενείς και κάθε φορά μεταβαλλόμενες δεν επαρκεί ο χρόνος κάθε φορά να φτιάξεις τις ομάδες. Η χωροταξία των αιθουσών δεν ευνοεί ομαδοσυνεργατικές μεθόδους. Στη δεν υπάρχουν διαθέσιμα τερματικά και αίθουσες υπολογιστών. Πρέπει να κλείσεις ραντεβού πολύ καιρό πριν"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση

Μπορείτε να αξιολογήτε και να επιλέγετε κάθε φορά τα κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που ενισχύουν το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκετε; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Τις περισσότερες φορές. Κοίτα να δεις, όταν το κάνεις την πρώτη φορά δεν μπορείς να είσαι βέβαιος. Πρέπει να το δεις. Είναι όλα αποτέλεσμα ψαξίματος. Ρε παιδί μου, όταν θες διερευνητική μάθηση, επιλέγεις εργαλείο με έντονο διερευνητικό χαρακτήρα πχ ιστοεξερεύνηση. Περίληψη; Αφαίρεση περιττών στοιχείων από μία διήγηση σε έναν απλό κειμενογράφο και σου βγάζουν μία περίληψη ή λέξεις-κλειδιά"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να διερευνούν και να οργανώνουν τη μάθησή τους χρησιμοποιώντας εργαλεία ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Ναι, σε γενικές γραμμές"

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους με χρήση εργαλείων ΤΠΕ; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Ναι αμέ! Να τους βάλεις σε ομάδα στο facebook, να φτιάξεις wiki..."

Γνωρίζετε πώς να υποστηρίξετε τους μαθητές σας, ώστε να βρίσκουν μόνοι τους πληροφορίες από πηγές στον Ιστό; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Τι να κάνω; Ε αυτά τα πράγματα τα ξέρουν καλύτερα οι μαθητές τώρα πια. Δεν περιμένουν εμάς. Πιο εξειδικευμένα εργαλεία ίσως ναι. Ανάλογα με το μάθημα θα δώσεις ιστοσελίδες χρήσιμες, του συγκεκριμένου μαθήματος. Τι παράδειγμα; Τους λέω σελίδες που ξέρω. Είπαμε ότι είμαι οπαδός της φθίνουσας καθοδήγησης"

Τεχνολογική Γνώση του περιεχομένου (ΤΓΠ)

Γνωρίζετε ειδικά λογισμικά και εργαλεία ΤΠΕ που είναι κατάλληλα για τα γνωστικά σας αντικείμενα (ή ενότητες αντικειμένων, π.χ. Γλώσσα); Αναφέρατε ενδεικτικά δύο-τρία.

"Γνωρίζω πάρα πολλά! Το τρενάκι των ρημάτων, ο μοναχός Θεόδωρος, ο Δημόσιος και Ιδιωτικός βίος, το Ιφιγένεια, την Πύλη, το TLG. Θες κι άλλα;"

Γνωρίζετε εργαλεία ΤΠΕ κατάλληλα για να κατανοήσουν οι μαθητές δύσκολες έννοιες στο αντικείμενό σας, που δεν μπορούν εύκολα να αναπαρασταθούν με άλλα μέσα; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Υπάρχουν τέτοια πράγματα; Δεν έχω κάτι στο νου μου! Κάποια λεξικά ή σε ιστοσελίδες συναδέλφων με έτοιμα μαθήματα και ευρηματικούς τρόπους παρουσίασης των αντικειμένων. Δεν επιτρέπεται επισήμως από το υπουργείο Παιδείας"

Γνωρίζετε νέους τρόπους περιγραφής-αναπαράστασης του περιεχομένου σε ειδικά θέματα στα γνωστικά σας αντικείμενα; Δώστε ένα παράδειγμα.

" Τι είναι αυτό; Αν μπορείς να παρουσιάζεις με νέο τρόπο το μάθημα με τις ΤΠΕ; Εεε δεν το ξέρω αυτό τι είναι. Τι με νέους τρόπους; Με τις ΤΠΕ. Δηλαδή...υποθέτω ότι μπορώ. Κάθε μάθημα που παρουσιάζω θεωρώ πως είναι νέος τρόπος, αν αυτό εννοείς, αφού δεν επιλέγω μετωπική διδασκαλία ή απλή εισήγηση"

Τεχνολογική Παιδαγωγική Γνώση Περιεχομένου (TPACK)

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να επιλέξετε κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ που υποστηρίζουν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών σε μια συγκεκριμένη ενότητα στο αντικείμενό σας (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα); Δώστε ένα παράδειγμα.

" Σε αρκετά καλό βαθμό. Τι παράδειγμα να φέρω; Τα νέα προγράμματα σπουδών έχουν και οδηγίες."

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να σχεδιάσετε διδακτικές παρεμβάσεις για τα φιλολογικά μαθήματα που συνδυάζουν κατάλληλα σύγχρονα εργαλεία (π.χ. blogs, wikis κ.λπ.) με σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρήσεις; Δώστε ένα παράδειγμα.

"Είμαι πολύ εξοικειωμένος με τα σενάρια, γιατί είναι ολοκληρωμένες προτάσεις και μπορώ να σχεδιάσω τέτοιες προτάσεις"

Σε ποιο βαθμό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε στην τάξη σας εκπαιδευτικές στρατηγικές που συνδυάζουν το περιεχόμενο μάθησης (π.χ. στο γλωσσικό μάθημα), εργαλεία ΤΠΕ και σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις (π.χ. δημιουργική γραφή ή συνεργατική γραφή); Δώστε ένα παράδειγμα. Τι είδους δυσκολίες αντιμετωπίζετε;

" Μπορώ. Πάλι παράδειγμα; Τι παράδειγμα; Ακόμη και σε Google docs κάνεις ομαδοσυνεργατικές παραγωγή κειμένου και μπορείς να πετύχεις και την κριτική σκέψη και το παιδαγωγικό κομμάτι και τις νέες τεχνικές με απλό τρόπο. Το θέμα είναι να μην αποπροσανατολίζονται οι μαθητές από το glamorous της υπόθεσης. Όχι ιδιαίτερες δυσκολίες. Η μόνη δυσκολία είναι το εργαστήριο που είναι κατειλημμένο. Αν είχαμε μόνιμη λύση θα ήμασταν καλύτερα. Μόνο θέμα εξοπλισμού οι δυσκολίες "

Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Στο σχολείο σας, ποιοι παράγοντες ευνοούν ή δυσκολεύουν τη συστηματική αξιοποίηση των ΤΠΕ από εσάς (και τους συναδέλφους σας) με στόχο την ενίσχυση

της μάθησης των μαθητών; (υποδομές, συνεργασία συναδέλφων, διευθυντής, μαθητές, γονείς κ.λπ.)

Υπάρχει ασύρματο δίκτυο, φορητός φωριαμός, ηλεκτρονικοί υπολογιστές και γενικά όλες οι αίθουσες είναι εξοπλισμένες. Βέβαια συνήθως η μετάβαση από και προς δεν αφήνει χρόνο να επαρκεί να ξεδιπλώσεις όλο σου το ταλέντο. Για τους μαθητές εννοώ"

Σε ποιο βαθμό προωθεί το Πρόγραμμα Σπουδών την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

" Τα παραδοσιακά προγράμματα που ισχύουν ... ελάχιστα (την προωθούν). Ίσως μία διαθεματικότητα που προβλέπουν....την προβλέπουν χωρίς χρήση ΤΠΕ. Εναπόκειται στην καλή μας διάθεση. Τα ΑΠΣ και ΔΕΙΠΠΣ ελάχιστα. Τα νέα του 2015 για τα περισσότερα (μαθήματα) ευνοούν τη χρήση των ΤΠΕ, την προβλέπουν, τη δειγματίζουν"

Σε ποιο βαθμό ενθαρρύνει ο σχολικός σύμβουλος την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημά σας;

" Όχι και τόσο, γιατί ο ίδιος δεν είναι γνώστης. Είναι από τους παλιούς συναδέλφους και δε φαίνεται να γνωρίζει τη χρήση τους. Σε αντίθεση με συμβούλους άλλων ειδικοτήτων πχ μαθηματικούς και φυσικούς. Ίσως βέβαια να ενδείκνυνται και πιο πολύ. Αλλά όχι! Δε νομίζω."

Πώς αξιολογείτε συνολικά το ρόλο των ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων; Μπορεί να έχει προστιθέμενη αξία, να ενισχύσει ουσιαστικά το μαθησιακό αποτέλεσμα. Μήπως είναι υπερβολικές οι προσδοκίες μας;

" Εεε.. μόνο στο ότι μπορείς να έχεις μπροστά σου διαρκώς τα σώματα κειμένων χωρίς να χρειάζεται να βγάζεις φωτοτυπία, να κάνεις συγκρίσεις εποχών, να εξετάζεις διεπιστημονικά, διαθεματικά, στον ίδιο ποιητή, στον ίδιο συγγραφέα. Αυτά είναι πολύ εύκολα. Με αυτήν την έννοια, ναι. Αλλιώς ένα ποίημα το διδάσκεις και με μία φωτοτυπία. Δεν είπα ότι και η παραδοσιακή διδασκαλία είναι για κλάματα. Ένας μέσος όρος. Πάντα το μέτρο ήταν το ζητούμενο"

Πώς αξιολογείτε την επιμόρφωσή σας, ώστε να είστε σε θέση να εντάξετε τις ΤΠΕ στην καθημερινή πρακτική του μαθήματος σας;

"Παίρνεις τις βάσεις. Επεκτείνεις κατά τη διάρκεια των δειγματικών, αλλά από κει και πέρα εναπόκειται σε σένα. Τις βάσεις έχεις. Κάθε τι που επαναλαμβάνεται οδηγεί σε μάθηση. Αν το αφήσεις, σε ένα χρόνο δε θα θυμάσαι τίποτα"

Περιγράψτε μου ένα ιδανικό (πολύ καλό) μάθημα με ΤΠΕ.

"Τι να πω; Αυτό που έχει μέτρο σε όλα και στο τέλος επιτυγχάνει τους στόχους του...φτιαγμένο για όλους τους μαθητές... που δεν αποκλείει κανένα. Να μάθουν τα εργαλεία στην υπηρεσία της γλώσσας. Αν τηρηθεί αυτή η προϋπόθεση.... Τους στόχους δεν τους βγάζεις από το κεφάλι σου. Προβλέπονται από το πρόγραμμα σπουδών, (το μάθημα).... που δεν τους κάνει να βαριούνται και τους ωθεί να ψάξουν και λίγο πιο πέρα. Αυτό είναι το πιο καλό μάθημα"